CODEX CAIRO OF THE BIBLE

From the Karaite Synagoge at Abbasiya

THE EARLIEST EXTANT HEBREW MANUSCRIPT WRITTEN IN 895 BY MOSHE BEN ASHER

A LIMITED FACSIMILE EDITION OF 160 COPIES

Introduction

by

Prof. D. S. LOWINGER

Head of the Manuscripts Institute

The Hebrew University, Jerusalem

MAKOR PUBLISHING LTD.

JERUSALEM, 1971

מבוא

מאת

ד. ש. לוינגר

א. דברי פתיחה.

כתב־יד קהיר (= כי"ק) הוא הקדום ביותר בין העתקי המקרא ובו תאריך, עם שם המעתיק ומקום פעולתו: "אני משה בן אשר כתבתי זה המחזור שלמקרא על פי כיד אלהי הטובה עלי באר היטב במדינת מעזיה טבריה העיר ההוללה... נכתב לקץ שמונה מאות שנה ועשרים ושבע שנים לחרבן הבית השני" (= 896 לספירה הנהוגה) [1].

ידועים אמנם גם כי"י מקראיים אחרים המיוחסים למאה התשיעית, אולם תאריכיהם מזויפים הם, או לפחות מאד מפוקפקים:

1. כי"י ואטיקן, מס' 4—6, עם תאריך מזויף משנת 840, ותם, כנראה, מן המאה הי"ד או הט"ו [2].

2. כי"י בספריית האוניברסיטה בקמברדיג', מס' 12, ובו קולופון משנת 856 [3], שלפי דעת החוקרים ג"כ מזויף הוא ומוצא כה"י במאה הי"ב [4].

3. כי"י לנינגראד בספריית המוזיאון לעמי אסיה, מס' D 62, עם קולופון משנת 847 (?). התצלום שלפנינו קשה־קריאה הוא [5] ואי־אפשר לעמוד על נאמנות הקולופון: יש חשש רציני שאינו מקורי [6].

אבל גם בנוגע למקוריותו של כי"ק הועלו ספקות. בעמד עליהן אחרי סקירת־בקורת על החיבורים שיוחסו למשה בן אשר (= מב"א), אביו של אהרן בן משה בן אשר (= אב"א), חותם נקדני טבריה.

גורל האב כגורל הבן: לשניהם השתדלו מצד אחד לייחס חיבורים שונים ומצד שני ניסו לשלול את מקוריות העתקי המקרא שיוחסו להם.

ב. "חיבורים" שיוחסו למב"א.

1. בסוף כי"ק מועתק — בין השאר — "סדר המקרא" [7]: דברי מבוא כללי על חלוקת המקרא ועניני מסורה. הודפס כמה פעמים על יסוד מקורות שונים: בהתחלת דקדוקי הטעמים (= דקה"ט), הוצ' בער־שטראק (= בו"ש) [8], סעיף 3, במהדורת א. דותן שער ב' [9]; כ. ד. גינצבורג [10] הדפיסו כחלק (§ 2) מחומר המסורה שבסוף כתב־יד לנינגראד $B\ 19^A$ (= כי"ל) [11]. אנו מצטרפים לקביעתו של א. דותן בנוגע ליחסו של פרק זה אל מב"א: „אך אין אפשרות לייחס את חיבורו למשה בן־אשר, כפי שהחליטו חוקרים אחדים" [12] אולם מסתייגים מהנחתו בקשר עם פעולתו של אב"א בניסוח פרק זה. לא האב ואף לא הבן הכניסו בפרק זה שינויים. העתיקו את הנוסח שהגיע לידיהם. טיפלו בו כמעתיקי מקרא אחרים המשתדלים לא לשנות את הנוסח שלפניהם. אם ישנם הבדלים בין הניסוחים השונים, זאת תוצאה של הכנסת חומר מן הגליון או הסרת מלים מתוך טעות ע"י קודמיהם או על ידיהם. מעצם העובדה שבין המקורות שלפנינו כי"ק הוא הקדום, המכיל חומר זה, אין להוציא מסקנות בנוגע למחברו, כמו שאין לחפש קשר פנימי בין שתי ההוספות האחרות המופיעות לפני "סדר המקרא" (כרך ב' בתצלום, עמ' 582:

1 ישנם שחושבים על שנת 895 או 897, כן אצל: R. Gottheil, Some Hebrew Manuscripts in Cairo (JQR, 1905, p. 640), Ms. 34.

2 ראה: נ. אלוני — ד. ש. לוינגר, רשימת תצלומי כתב־היד העבריים במכון, חלק ג' (הוואטיקן), עמ' 15; U. Cassuto, Bibliotheca Vaticanae codices manuscripti recensiti. Vaticano 1956, pp. 4-7.

3 Schiller-Szinessy, S.M., Catalogue of the Hebrew manuscripts preserved in the University Library, Cambridge 1876, pp. 12-15.

4 ראה: י. ייבין, ערך "מקרא, כתבי־יד של המקרא" (אנציקלופדיה מקראית, כרך ה', עמ' 430).

5 תיאורו בספרו של י. ייבין "כתר ארם־צובה, ניקודו וטעמיו", ירושלים תשכ"ט, עמ' 371.

6 לפחות מהצילום שבירושלים מקבלים אנו רושם כזה.

7 ראה בתצלום זה, כרך ב', עמ' 583.

8 ליפציג, תרל"ט; דפוס־צילום ממהדורתם ("מקוד"), עם מבוא מאת ד.ש. לוינגר, ירושלים, תש"ל.

9 ספר דקדוקי הטעמים, ירושלים תשכ"ז; בקורתי עליו בתרביץ, לח, תשכ"ט, עמ' 186—201, במהדורה הנזכרת בהערה הקודמת, צולמה גם זאת.

10 Introduction to the Massoretico-critical Edition of the Hebrew Bible. London 1897. With a Prolegomenon by H. Orlinsky (Ktav Publishing House), New York 1966, Appendix II pp. 983-992.

11 מהדורה פקסימלית ממנו בהוצאת "מקוד", עם מבוא מאת ד. ש. לוינגר, ירושלים, תשל"א. הסעיפים 1—42 המופיעים אצל גינצבורג הלקוחים מן העמודים 304—313 (כרך ג' בתצלום) מהווים רק חלק מן החומר הנמצא בו וחבל שניתנו בלי ניקוד, בו בזמן שהמקור הוא מנוקד.

12 ראה בכרך ב' במהדורתו, עמ' 172 ובכרך ג', עמ' 345, הערה 13 לשער ב', שם הוא מזכיר דברי ב. קלאר (מחקרים ועיונים, עמ' 298—299, והערה 147 שם) ופרסומיו של קאלה, JJS VII, 1956, עמ' 136; Bibeltext, עמ' 69.

רשימת מספר הפסוקים של כ"ד ספרי המקרא) ואחריו (שם עמ' 584: „אלו הן הגביאים שנתנבאו על ישראל") לבין מב"א. כנראה, לקח מב"א חומר זה מן "המוכן"[13].

2. **שירת הגפן.** פתיחתה: „אתה נטעתה גפן שוריקה משובחה היתה מכל הגפנים". יצירה זאת היתה ידועה מפרסומיהם של הרכבי—שטראק. הדפיסו אותה על יסוד כי"ל שבסופו מופיעה — בקטלוג כה"י המקראיים בפטרס-בורג (לניגרד)[14], שם מופיע, עם אקרוסטיקון א"ב, בלי שום רמז למחברה[15]. מ. זולאי גילה בין קטעי גניזת קהיר נוסח משירה זאת עם 7 שורות נוספות ומסרו לצרכי מחקר לקלאר[16], הנותנות אקרוסטיקון: משה בן אש/ר/:

"מים עמקים מביעי חי[ו]ת / לבם משכיל חכמה כנחל נ[וב]
שעשועים התקינו טעמי מקרא / בשום שכל וניב מפרש
הקיפו גדד לתורת אלהינו / מסרות סדורות ל[החכי]ם פתי
באמונתם יסדו פירוש מקרא / כלולים במצות בלי לסור מדרך
נפשם נתנו על-תורת אלהינו / להצדיק [ר]בים להגדיל תורה
אספום צרות ממלכי יונים / והגלו[ם] ונפצום [לנ]א ובנותיה
שבטי קדושים נתעוררו עליהם / וחנכו נרות על נפילתם
ר —
ח —
ז —
קרב ישועה ותמלוך הגפן ותעקור שורש כל הממלכות"

מובן, שחשבו אחרי גילויו של זולאי על מב"א כמחברה. השערה כזאת נראית מוצדקת במבט ראשון, אולם עיון בקשר בין שני החלקים אינו מצדיק הנחותיו של ב. קלאר שהרחיק לכת במחקריו על נושא זה והשתדל גם למצוא הוכחות ממנה לקראותה[17] של משפחת "בן-אשר"; אמנם מדובר בהוספה זאת על עניני מסורה, אבל כל האמור בה אינו משתלב לשורות הקודמות.

לפני שירת הגפן יש בכי"ל פתיחה הקובעת את תוכנה: "זה הוא תפארת ישראל ותולדות הנביאים שישראל נמשלו בגפן ודליותיה / הם הנביאים ושרשיה הם האבות ויונקותיה הם החכמים מצדיקי הרבים".

בשירת הגפן עצמה אין רמז על פעולות אנשי המסורה או הנקדנים; לפי דעתי מדובר פה על הוספה שמחברה רצה להשלים את תוכנה של שירת הגפן עם שבח פעולת בעלי המסורה, יחד עם זאת התכוון להכניס בה גם את עניני החשמונאים[18] ואולי היתה אף בכוונתו לרמוז על בריחת יהודים, כתוצאה של רדיפת היונים, מא"י למצרים ("נא ובנותיה").

אפשר אמנם להניח שאת ההוספה הזאת "חיבר" מב"א בעצמו, אולם מתקבל יותר על הדעת שאחד ממוקירי פעולתו הוסיף את זאת ולכבודו השתמש באקרוסטיקון: משה בן אשר.

שירת הגפן היא יצירה עתיקה שמוצאה בא"י ונתחברה במאה הראשונה של הספירה הנהוגה, לכן אינו מזכיר מחברה מאורעות או שמות אחרי תקופת "זקני בתירה".

סמך למוצאה הארצישראלי אפשר אולי לגלות בהערה המוזרה הנמצאית בסוף השירה בכי"ל, הכתובה לפי שיטת א"ל ב"מ: "יבפלא עדפוט מג טמגל שזקח יבהשע לעטג שהמן(?) לאעלטפגש בבשגך טבאע".

כבר פינסקר[19] שאליו הגיע העתק משובש מהערה זאת, התלבט בפתרונה והגיע למסקנה בלתי נכונה באשר גורס כמילה ראשונה: יואל. אולם בהרכבי—שטראק[20] נמצא

13 ראה עוד דברי ב. קלאר, המעלה גם אפשרות זאת בקשר עם הפרק "סדר המקרא": "בין שהוא עצמו חיבר את הדברים ובין שלקח אותם מן המוכן, ממה שמצא אצל סופר שקדמהו" (מחקרים ועיונים, עמ' 310).

14 ראה: Catalog der hebräischen Bibelhandschriften der Kaiserlichen-öffentlichen Bibliothek in St. Petersburg. St. Petersburg-Leipzig. 1875, pp. 271-272.

15 דודזאן בהוספה לאוצר השירה והפיוט שלו (HUCA-XIII, 1937-38, XII-), מזכירה עדיין כאונימי ובצדק מתקן את המילה הראשונה "נתתה" ל"נטעתה"; כך הוא באמת בכי"ל, רק אצל הרכבי-שטראק חלה טעות כשגרסו "נתתה"; ויש לבטל את הערת קלאר שמביא גרסה משובשת זאת כקריאת ל (מחקרים ועיונים, עמ' 310).

16 הדפיסה בשלומתה בספרו הנ"ל (עמ' 310—311) ואחריו הדפיסה פ. קאהלה בספרו: The Cairo Geniza 2, 1959, pp. 83-86.

17 ראה בקשר עם בעיה זאת דברי בן-צבי במאמרו: "כתר תורה" של בן-אשר (מחקרים בכתר ארם-צובה, ירושלים תש"ך, עמ' 4 = מחקרים ומקורות, כרך ג', ירושלים תשכ"ו, עמ' 559) ומאמרי "מקוריותו של בתב"ד חלב" (שם ועמ' ס-סג), הפרק 6: המ"ג של כי"ח ובעית הקראות של נקדני טבריה.

18 גם קלאר הצביע על הסרונות של כמה נושאים חשובים ביצירה זאת, כגון, היעדר הזכרתם של אנשי כנסת גדולה ושמו של שמעון הצדיק: הוא רואה באלה סימן לקראות מחברה.

19 לקוסי קדמוניות, עמ' קכ, הערה 1; גם טעה בקריאת המלה "לעטג" ויצא לו לפי א"ל ב"מ: "אהושן".

20 בקטלוג הנזכר בהערה 14, עמ' 271.

כבר הפתרון הנכון: שמואל הסופר בן רבנא יצחק שמעיה אהרן יעבץ[21] אלהארוני ממדינת דמלה[22].

מה קשרו של שמואל בן יצחק הסופר הזה, שבא מא"י למצרים, אל יצירה זאת? אולי הביא העתק ממנה מעיר מוצאו, ד מ ל ה, ומסרה לשמואל בן יעקב או הוא בעצמו הכניסה לתוך כה"י, מאחר שמצא עמוד חלק בסופו או שצירף דף מיוחד אל כי"ל. במקרה שהיה ידוע לו או למעתיק כי"ל דבר על קשרה של יצירה זאת עם מב"א, לא היה מעלים את זאת, הלוא מעתיק כ"י זה אינו משתמש בכינוי הכללי "בן־אשר", כשרומז על מקורו אלא מזכיר שם מלא: "המלמד אהרן בן משה בן אשר", בעמוד שלפני השירה (כרך ג', עמ' 326 בתצלום כי"ל): לא היתה לו סיבה לא להזכיר פה את השם "משה בן אשר".

בכל זאת אין להתעלם גם מן האפשרות שלפני מעתיק כי"ל, או המוסיף את "שירת הגפן" אליו, היה נוסח השירה יחד עם ההוספה שנתגלה ע"י זולאי, אולם בצורה משובשת ולכן וויתר עליהן, כי לא ידע לפענח אותן.

על כל פנים אינה מבוססת די הצורך ההשערה שמב"א "חיבר" את גוף השירה וגם אין הוכחה שההוספה נכתבה על ידו.

3. "ספר מערכת הטעמים למשה בן אהרן בן אשר הסופר הגדול". הערה זאת נמצאת בכ"י המוזיאון הבריטי, מס' 58, מן המאה הי"ד, בפרק "מקצת משפטי הטעמים". לפי דותן[23] היה הנוסח המקורי "אהרן בן אשר" שהשתבש על ידי כך שמישהו רשם על גליונו את המילים "משה בן" על מנת להוסיפן לפני תיבת "אשר" והמעתיק הוסיפן לפני "אהרן". הוא מקבל ע"י כך חיזוק להשערתו שאמנם אב"א החביר את אוסף דקה"ט המכונה במקור זה "ספר מערכת הטעמים".

לפי הבחתנו אין להוכיח על יסוד נתונים מסוג זה לא את יחסה אל אב"א ולא אל מב"א.

4. "ספר נדול" בדקדוק המפורה למב"א: כתאב כביר = כתאב אלמצותאת. נ. א ל ו נ י גילה בגניזת קהיר קטע בערבית ובו נזכר במפורש שמב"א כתב ס פ ד ג ד ו ל, העוסק בעניני דקדוק המסורה:[24] "וקד כאן משה ברבי אשר רחמה אלד' עמל כתאב כביר" = "וכבר עשה משה ברבי אשר ירחמהו ה' ספר גדול".

בעל קטע זה מותח ביקורת על חיבורו של מב"א למרות שהוא למעשה אינו מתכוון לגרוע מערכו: "... ואחרי שהשגנו מה שאמר בספר זה יחד עם רבוי כל מה שדיבר בו, לא מצאנוהו, כי מיצה כל מה שכלל במבוא הספר. ולא חסרים שנים, שלושה, ארבעה וחמישה שערים, אלא שהשיג ממנו המעט והזניח את הרוב. ואף המעט, אשר ביאר אותו בו, אינו משלים ענייניו, אלא ביאר חלקו והשאיר חלק. ועל כן לא השיג המתלמד ממנו התועלת ממנו בשלימות..."[25].

על יסוד קטע זה, שכתוב בערבית, גיסה אלוני לזהות שריד, קטע בעל 24 שורות, מחיבוד בדקדוק המסורה ג"כ בערבית, כיצירתו של מב"א, ששמה לפי השערתו היה: "כתאב אלמצותאת"[26].

בשני קטעים אלה אינה מופיעה מילת "מצותאת" כחלק של שם ספר: בעל הקטע (= הקולות) הזה משתמש שלוש פעמים במלה זאת: ע"א, שורה 2 "במצותה או"; שו' 9 "אלמצותאת"; שו' 15 "אלמצותאת", שתורגמו ע"י אלוני במלים: "תנועה", "תנועות". גם ס"ס משתמש במילה זאת פעמיים: א (א, ב) שו' 1 "אלו' מצותאת"; ג (ב, ב) שו' 14 "אלמצותה" = "שבע התנועות", "התנועה", בתרגומו של אלוני.

אולם כשם ספר מופיע אצל ר' יונה ן' ג'נאח (= דיב"ג) שלוש פעמים: "כתאב אלמצותאת", שתורגם ע"י יהודה ן' תבון: "ספר הקולות". בספריו של ריב"ג חיבוד זה אנונימי הוא, אבל נתגלה אחר כך בס' מגילת סתרים של רב נסים גאון עם שם מחבר: "כתאב אלמצותאת לבן אשר"[27].

הנושא עליו מדבר רב נסים גאון אמנם לא נזכר בשום מקור המיוחס למשפחת בן־אשר, אבל אברמסון מצא הקבלות אל הנושאים הנזכרים ע"י ריב"ג בדקה"ט המיוחס לאב"א והגיע למסקנה: כתאב אלמצותאת יצירתו של אב"א הוא.

21 הרכבי־שטראק, (שם), העלו את האפשרות שהמילה "יעבץ" היא קיצור: יקא עליו ברכה גדולה: לפי השערתנו האות האחרונה במלה "שחמן" היא "ן" הרומה ל־ן סופית ואו אין פה קיצור אלא השם: "יעבץ", המצוי במקורות, כגון, יעבץ בן שלמה, בעל כי"ק.

22 מעיני אסף־מאיר נעלמו דברי הרכבי־שטראק ומביאים פתרונו הבלתי מדויק של סינסקי: (ספר הישוב, כרך שני, ירושלים, תש"ד, עמ' 57, מס' 10).

23 כרך א, עמ' 18—19; ראה עוד על נושא זה מה שכתבתי בביקורתי על מהדורתו, הנזכרה בהערה 9, עמ' [7].

24 ראה מאמרו: סדר הסימנים (חיבור קראי בדקדוק המסורה מתקופת משה בן אשר): (HUCA, XXXV, 1964, החלק העברי, עמ' א־לה + 5 פקסימליות = ט"ס), עמ' ט, א (א, ב) שו' 13—14.

25 אנו מביאים פה תרגומו העברי של נ. אלוני, שם, עמ' יח, השורות 15—20.

26 ראה מאמרו: "ספר הקולות" ("כתאב אלמצותאת") למשה בן אשר (ספר סגל, ירושלים, תשכ"ה, עמ' 271—291 = הקולות); ראה עוד הספרות המובאה במאמרו: "האגרון" ירושלים, תשכ"ט, במפתח: בן־אשר, משה.

27 ראה ש. אברמסון, רב נסים גאון, ירושלים תשכ"ב, עמ' 318, 324.

קמו לו שני מתנגדים:

א. דותן[28] שמכיר רק ב־26 שערים — מבין אלה שהודפסו ע"י בו"ש כיצירתו של אב"א, הנושאים הנזכרים ע"י ריב"ג כלולים דוקא באותם סעיפים של דקה"ט, המופיעים במהדורת בו"ש[29] ואינם מוכרים ע"י דותן כחלקי דקה"ט, לכן אינו יכול להצטרף אל הנחתו של אברמסון בצורתו המקורית ונאלץ למצוא פתרון ההולם את גישתו: "אמנם אפשר שחיבר אהרן בן־אשר חיבור אחר נוסף על דקה"ט... אפשר גם שבחיבורו האחר הובאו כל אותם עניינים שמזכיר אבן ג'נאח, אבל ראיה לכך אין" [30].

מתנגדו השני של אברמסון ג. אלוני הוא, הקובע על יסוד הקטעים הערביים הנ"ל שמחברו של "כתאב אל־מצותאת" היה מב"א. אין ספק שמאחורי הכינוי "בן־אשר" יכול להסתתר באותה מידה מב"א כמו אב"א, אולם נימוקיו של אלוני אינם משכנעים:

א. בסדר הסימנים שהוזכר בו שמו של משה בן אשר אינו מופיע — כאמור — כשם חיבורו "כתאב אלמצותאת", אלא "כתאב כביד" (= ספר גדול). ברור, לוא היה לפני בעל ס"ס באמת אוסף המכונה בשם ערבי זה, לא היה מתעלם ממנו: "כתאב כביר" אולי אחד הביטויים הכלליים שנתנו לאוספים המופיעים בהוספות להעתקי מקרא שהופצו גם כיחידות עצמאיות, בלי או עם כותרות שונות, כגון, "מחברת בן־אשר", "ספר הטעמים", "מערכת הטעמים", "דקדוקי הטעמים", וכדומה. אפשר אולי גם להניח שהופצו הוספות אלה גם תחת השם "ספר נקודות לבן־אשר", במקרה שהפרקים הראשונים היו עוסקים בנושא זה. גם בהוספות שסופחו לכי"ל ישנם סעיפים העוסקים בבעיה זאת: סעיף 6 אצל גינצבורג:[31] "שבע נקדות... והם שבעה מלכים, בעשרים ושתים מומלכים..."; סעיף 12: "שער (לא "עשר", כמו שהודפס בטעות אצלו) נקדות... שבעה מלכים בראשם עטרה..." [32].

ב. התיאור הכללי הניתן בשורות המובאות למעלה מתאים בהחלט לאוסף המצורף גם לכי"ל, שקשה להגדירו כחיבור המסודר באופן שיטתי.

ג. מן העובדה שמחבר מסוים, הכותב בערבית, השתמש במלים ערביות מתאימות — לפי השקפתו — אל התוכן, אין להוכיח שהחיבור אליו הוא מתייחס נכתב באותה לשון: במיוחד כדאי להיות נזהרים אם מדובר באוספים שאין להם שם מסוים[33]. אין מן הנמנע שהיה לפני בעל "סדר הסימנים" אוסף הפותח בפרק "שבע נקודות", לכן מדבר הוא על "אלז' מצותאת", ולא היה יכול לדעת שבימי הביניים יעדיפו לתרגם מילה ערבית זאת ב־"קולות", וחוקר בזמננו יתרגמה במילה "תנועות", במקום "נקודות" המקורי.

ד. במיוחד אין להיחפז בקביעת עובדות המשנות את התמונה המצטיירת לעינינו מן המקורות המוסמכים ביותר, שהם כה"י של המקרא שהועתקו בתקופת נקדני טבריה או בתקופה הקרובה מאד למועד פעולתם. המסורה הקטנה והגדולה, כמו כן ההוספות שצורפו אל העתקי מקרא נכתבו בעברית ובארמית.

אמת, במצרים, בבבל ובספרד או בתימן חיברו בעניני דקדוק או מסורה ספרים לרוב בלשון ערבית, אולם זאת עדיין אינה הוכחה שגם נציגי משפחת בן־אשר עשו כך בטבריה. הקבלה טובה לאופן הבאה בסדר הסימנים נמצאת דוקא במבואו של "כתאב אלכַלַף"[34] המדבר על עניני מסורה שהועתק בידי אב"א: "דכר פי מאסרתה" = "זכר במסורתו"[35] שג"כ אינו חושב על חיבור שנכתב בידי אב"א בערבית, אלא כוונתו למסודה הגליונית או לחומר המצורף לכי"ח.

התמונה המצטיירת בנוגע למב"א מזדהית עם אותה שאנו מקבלים על פעולותיו של אב"א: כמו הבן, כך האב, לא כתב — כפי הנראה — אף חיבור אחד בעברית, בארמית או בערבית: לזכותם תיזקף בתולדות הספרות הבלשנית ה ש מ י ר ה ה ק פ ד נ י ת של מסורת לשוננו

28 דן על בעיות אלה א. דותן במהדורתו של דקה"ס, כרך א, עמ' 16—17.

29 מובא בהערה 8, ראה בה את הסעיפים 37, 38, 39, 71 (על זה האחרון הצביע דותן, עמ' 16 במבוא למהדורתו).

30 שם, עמ' 17.

31 בנספח למבואו הנזכר בהערה 10 = בו"ש 10; בתצלום כי"ל, כרך ג', עמוד 305, עמודה 3.

32 שם = בו"ש 36; בתצלום כי"ל, כרך ג', עמוד 307, עמודות 2—3; אצל גינצבורג ובו"ש ובתצלום הנ"ל אפשר למצוא גם תומר אחר שעליו מרמז ס"ס, כגון סעיף 37 אצל בו"ש עליו מצביע כבר אלוני כהקבלה (הקולות, עמ' [18] 288); או סדר שוא, סעיף 11, גינצבורג 14; בתצלום, כרך ג', עמ' 308, עמודות 1—2 ובמיוחד סעיף 16 אצל גינצבורג (אצלו פותח בטעות: סימן אהו"י), = בו"ש 29, בתצלום, כרך ג', עמ' 308—309): "סימן אוי"ה... כאשר תסמך אוי"ה לבגדכפ"ת...", בו מדובר באמת על י' אותיות כמו שמובא בס"ס א (א, ב), שו' 22; "שרוש אלי' ארחף" (= "כללי עשר האותיות"; היה אולי יותר מתאים לתרגם בעברי "תנאי או סימני עשר האותיות"); אוי"ה + בגדכפ"ת (4 + 6) ולא יהיה צורך בהשערת אלוני שחושב על איתי"ן בהכלמ"ש או בגדכפ"ת ואהח"ע (ס"ס, עמ' יח, הערה 83).

33 בצדק קבע בשעתו אברמסון ש"כתאב אלמצותאת" אינו שם פרטי של חיבור מסוים (ראה עוד: דותן, עמ' 17).

34 הוצאת ליפשיץ, Textus, II, 1962, חלק עברי, עמ' ד', שורה 6.

35 בתרגומו של ר' יוסף אלקוסטנדיני הכלול באוסף "עדת דברים" שלו.

בא"י ע"י הכנת העתקי מקרא מדויקים. על כל פנים כי"ק הוא מקור מוסמך יותר להכרת פעולת מב"א מאשר קטעים או התייחסויות שונות, למרות הקשיים הקשורים גם עמו, כמו שנראה זאת מן האמור בהמשך דיוננו.

5. **העתק מקרא שלם למב"א.** לפי קביעתו של ר' שם טוב בן אברהם[36] בפירושו על משנה תורה ("מגדל עוז") הספר שהיה לפני הרמב"ם בקבעו את "הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה" במשנה תורה היה ההעתק שהוכן ע"י מב"א ולא האכסמפלר שנוקד ומוסר בידי אב"א: להלכות תפילין פ"ב, א: "מן הספר המוגה שסמך עליו". להלכות ספר תורה פ"ח, ד: "הכל מהסכמתו שסמך על ספר משה בן־אשר ויפה כיוון לפי דעתי וכדו"ן". להלכות יום טוב פ"ב, יב: "ואני אומר לא נפלאת היא שהגיעו לידו נסחאות אשר לא הגיעו לידינו שהרי זכה לבוא בידו מן הנוסחא שנכתבו בימי מחברי התלמוד בגויליים כספרי תורה שלנו וגם במקרא ספר תורה שהיו מגיהין ממנו בעזרה המכונה לבן־אשר...".

מדברי הרמב"ם מתברר שבמשנה תורה מדובר על העתק של מקרא שלם. הלכות ספר תורה, פ"ח, ד: "וספר שסמכנו עליו בדברים אלה הוא הספר הידוע במצרים שהוא כולל ארבעה ועשרים ספרים שהיה בירושלים מכמה שנים להגיה ממנו הספרים ועליו היו סומכין לפי שהגיהו בן־אשר...".

בעיה היא אם בעל מגדל עוז, שחי בצפת בהתחלת המאה הי"ד, קבל אינפורמציות מדויקות ממצרים — שהיה בקשרי מכתבים עם רבניה — בנוגע להעתק עליו מדבר הרמב"ם או שהסתמך על ידיעות שהיו נפוצות בסביבתו באותה תקופה? קשה לענות על שאלה זאת בהחלטיות. גם בתקופתנו כתב למשל כ. ד. גינצבורג[37] שמדובר על כתב ידו של מב"א בקשר עם העתק התורה שנרכש ע"י הרמ"א באמצעות ר' יוסף קרו[38], וידוע שהיה זה כי"ח של אב"א.

אולם מאחר שהיום אין לפנינו רק העתק הנביאים ואנו מעונינים לקבוע בתחילה עניני ניקוד וטעמים, אין להאריך פה בבירור דברי מחברים העוסקים בהלכה.

ג. מקוריותו של כי"ק

1. ספקות וקשיים בנוגע למהימנותו.

כבר א. גויבואר הטיל ספק במקוריותו של כי"ק והעלה את הרעיון שנכתב במאה הי"א, ולא בסוף המאה התשיעית[39].

א. מרכס (במ"ם סגולה) היה בדעה, על פי הרושם שקיבל מהקלף של כי"ק, שהועתק בהתחלת המאה הי"ב. חוקר זה, שבדקו במקום, חושב גם על האפשרות שהקולופון אינו מזויף, אולם מדובר פה על העתק שנעשה על יסוד המקור[40].

י. ל. טייכר בנסיונו לפסול את מהימנותם של כל כה"י הקדומים המיוחסים למשפחת בן־אשר, אינו פוסע גם על כ"י זה וקובע — בין השאר — שההוספות, הקו־לופון ושני פרקים נוספים, שהזכרנוהו כבר, נכתבו ע"י מעתיק אלמוני ובידי סופר אחר הועתק הטכסט עצמו, אולם שניהם אינם זהים עם מב"א; גם בלתי אפשרי — לפי הנחתו — שמב"א יביא דברי בנו מדקה"ט[41].

ח. יללון היה ג"כ בין אלה המפקפקים במקוריות העתק זה בגלל סטיותיו הרבות מן שיטת הניקוד המיוחסת לאב"א[42].

כשחקרתי מקוריותו של כי"ח נגעתי בבעית מקוריותו של כי"ק ונטיתי לדעה שלפנינו העתק שנעשה אמנם על יסוד כה"י המקורי, אבל הוכנסו בו שינויים בשעת ההעתקה[43]. אפשרות דומה הועלתה על ידי גם בקשר עם כי"ח, אבל בלי להביא בחשבון שהוכנסו בו שינויים.

נבדוק ראשית כל נימוקיהם העיקריים של השוללים את מקוריותו: הנחתו של מרכס בנוגע לגילו של הקלף אינה מבוססת, כי על יסוד בדיקה חטופה והרושם שמקבלים על כ"י אין להכריע. בדיקת הקרינה הרדיואקטיביות של הקלף, שתתאפשר אולי אחר שיגיע כה"י עצמו אלינו, תוכיח אם נכתב העתק זה בסוף המאה התשיעית או יותר מאוחר. בדיקה כזאת הוצעה על ידי גם לגבי כי"ח במחקרי הנ"ל[44].

36 ראה מאמרי עליו "רבי שם טוב בן אברהם בן גאון" (ספונות, ספר שביעי, מחקרים ומקורות על צפת, ב, ירושלים תשכ"ג, ע"ע במאמרו של גרשן־גוטשטיין "האותנטיות של כתר חלב" ירושלים תש"ך, עמ' 3.

37 ראה במבואו, עמ' 242.

38 ותוקנו דבריו אצל קהלה: Masoreten des Westens I p. 12; וע' במאמרו של גרשון־גוטשטיין "האותנטיות של כתר חלב" (מחקרים בכתר ארם־צובה), עמ' טז, הערה 14.

39 ראה מאמרו ב־Studia Biblica III (1891) שלא היה לפני והובא במאמרים הבאים.

40 A. Merx, Die Schlussmassora aus dem Cairiner Codex vom Jahre 1028, (Zeitschrift für Assyriologie XIV 1891), p. 294.

41 J.L. Teicher, "The Ben-Asher Bible-Manuscripts", JJS (1950-51), pp. 17-25.

42 ראה מאמרו "ספרי תנ"ך מתוקנים — ועוד היד נטויה" (הצופה, ב' ניסן תשי"ט — 10.4.59).

43 במאמרי "מקוריותו של כתב־יד חלב", המובא בהערה 17, עמ' סג; יש הבדל בין השערה זאת לבין ההנחה שמדובר על זיוף.

44 שם, עמ' סד.

אם יתברר שאין להטיל ספק במועד התהוותם של שני מקורות אלה גם יחד, אפשר יהיה להוריד מן הפרק גם ההשערות הנוגעות להעתק־משנה בקשר עמם.

טענתו של טייכר בנוגע להבאה בכי"ק מדקה"ט, בודאי אינה עומדת בפני הבקורת: הפרק "סדר המקרא" אינו חלק אינטגרלי של דקה"ט שיוחס לאב"א; כבר בזמן מב"א היה מוכר;[45] גם שאר נמוקיו אינם מתקבלים על הדעת.

הקשיים העיקריים שהועלו על ידי ילון ועל ידי לא הוסרו עדיין במלואם. קשה לקבל את דעתו של קאהלה, לפיה כי"י זה שימש כנקודת־מוצא לשיטת ניקודו של אב"א: גם השוואת המ"ג והמ"ק של כי"ק אל כי"ח אינה מראה יחס פנימי ביניהם, אמנם ישנם קוים המקשרים אותם, למשל, גם כי"ק כמו כי"ח משתמש הרבה במונח "בתרין לשנין" הן במ"ק הן במ"ג, ועוד.

אף אפשר להבין את ההבדל בין שניהם בשיטת הבאתם את החומר של המ"ג: בכי"ק על פי רוב[46] אנו נתקלים בצורה הקצרה, שאפשר לכנותו "מסורה בינונית", פירושו שלא מובא מכל פסוק רק מילה אחת או לכל היותר שתיים: הבן הולך בדרך אחרת באשר מסתייג לרוב ממנהג זה ומביא את הערות אלה בצורה מורחבת, כלומר מכל פסוק כמה מילים, שיטה שהתקבלה אחר כך על ידי מעתיקי המקרא בימי הבינים; זאת היא התפתחות טבעית.

אבל קשה מאד להסביר את ההבדלים ביניהם בנוגע להתייחסויות אל כי"י אחרים: כי"ק מצביע פעמים רבות על חילופי קריאות בין מערבאי־מדנחאי ומתייחס גם אל כי"י מפורסמים אחרים, כגון "מוגה", "מחזורא רבא" ומזכיר גם שם נקדן יחד עם שם כי"י מקראי: "ר' משה מוחה מבית לחם יהודה, וכן במחז' רבא"[47]. בכי"ח אין זכר לענינים אלה.

מאפיין גם את כי"ק ציון של „י"ח תיקון סופרים וחכמים"; כי"ח אינו מזכיר אף מקרה כזה.

ישנם גם מקומות שהביא כי"ק מילה בניקוד אחר ממה שנמצא בנוסח, בלי להזכיר מקורו: כלב[47], ושבע[48], אכת[49] תופעה שאין דוגמתה בכי"ח.

מעניין מאד הסברו של כי"ק לששך ולב קמי = בבל וכשדים, בירמיהו, עם תוספת־פירוש שאינה מופיעה בכי"ח:

א. מ"ג בכי"ק ליר' כה, כו
ששך בגמטריא בבל, נפק מן א"ת ב"ש
שם נא, א
לב קמי כשדים בגמטריא. ששך בבל בגמט',
נפק מן א"ת ב"ש

ב. מ"ג בכי"ח ליר' נא, מא
ששך לב קמי כשדים בגמטרייה

מה הסיבה שאב"א סוטה מדרכי אביו בענין חשוב כזה?

ישנם עוד הרבה סימני־שאלה בקשר עם נושא זה ואין פה המקום לפרטם; נעסוק בהם בכרך ב' של פרסומנו על המ"ג בכי"ח, שיופיע בקרוב. בכל אופן אם אנו מתחשבים ביחסי אב ובן בשטחים אחרים בספרותנו אין לתופעה זאת הקבלה. למה לא מתנהג אב"א כמו, ר' יעקב בן אשר או הרד"ק, הממשיכים פעולות אביהם באותו שטח, שמזכירים תמיד מה שקבלו מאביהם ועושים זאת — כמובן — מתוך יראת כבוד?

הסיבה לכך היא אולי שנקדנים אלה לא התייחסו לעבודתם בשטח זה כאל פעולת מחברים? הכניסו אמנם שינויים בשעת עיסוקם בניקוד האכסמפלרים שהוכנו על ידם ובחרו את החומר הראוי להופיע בהערות המסורה לפי שקול דעתם ולא חשבו על "זכויות מחבר" בענינים אלה: בדרך זאת הלכו אחריהם גם מעתיקים רבים.

אבל גם השערה זאת אינה נותנת הסבר מלא בנוגע להבדלים מרחיקי לכת בין כי"ח וכי"ק, בייחוד אם מדובר באמת על יצירות אב ובן. קשיים רבים יוסרו אולי אם מביאים בחשבון גם האפשרות שמשה בן אשר, מעתיקו של כי"ק אינו אביו של אב"א, אלא נקדן טברייני ממשפחתו: במשך ששה דורות — כמאתיים שנה — בלי ספק לא אחד בלבד בכל דור ודור עסק בהעתקת כי"י מקראיים ובניקודם. קרובה יותר אל האמת האפשרות שהיו עשרות אנשים באותה משפחה שעיסוקם היה במקצוע זה.

בכל אופן כבר התאריך בו מעניק למעתיק כי"ק מקום מאד נכבד בין הנקדנים מנציגי משפחת בן־אשר שפעלו בטבריה.

2. יחס כתאב אלכלף אל הרשימה האנונימית.

בעשרות השנים שעברו התרכזו המחקרים סביב הרשימה הכלולה בכתאב אלכלף של מב"ע על יסוד הקטעים שנתגלו ממנה בגניזת קהיר, מתוך ההנחה שזאת היא ה י ח י ד ה, רשימת־יסוד, ועליה התווספו כל שאר "החילופים" שאינם מופיעים בה. הסיבה לכך היתה שהגיעו לידי החוקרים נתונים מדויקים בנוגע לשם מרכיב רשימה זאת וגם הוקדמה לה מבוא, בו אמור במפורש שהושוה כתב ידו של אהרן בן משה בן אשר אל העתקו של משה בן דוד בן נפתלי;

45 ראה בקורתי על דקה"ט של דותן המובאה בהערה 9.

46 לשון: יט, יח, מבית בקדמא, ובלי מקף, בנוסח עצמו: מבית־לחם יהודה, עם מקף ובגעיה כמו בכי"ח, ראה עוד באפראט של גינצבורג לפסוק זה.

47 לש"ב ג, ח: עם מרכא, בנוסח עם מונח, כמו בכי"ח.

48 למ"א יד, כא: עם מקף ושוא תחת השי"ן, ובנוסח בלי מקף ובחטף פתח, כמו בכי"ח.

49 ליר' לא, לג: עם חטף פתח תחת התי"ו, בנוסח עם שוא; ומילואים ותיקונים, עמ' 393.

50 ראה במדבר רבה, פרק יג, יח.

כמו כן ידוע לנו שם עורכה, מישאל בן עוזיאל [51] אף שם מתרגמה לעברית, בעל "עדת דברים", ר' יוסף אלקוס־טנדיני. יש גם תאריך בהעתק זה: 1206. אולם כל הפרטים הללו לא היו ידועים למעתיקי המקרא בימי הביניים. בידם היתה רשימה מקוצרת של כתאב אלכלף בעברית, בלי המבוא, שם המרכיב, וקבוצת המלים שהוסכמו עליהן שני המלמדים, המופיעים בכיגויים "בן אשר", "בן נפתלי".

החוקרים שהיו מעונינים בנושא זה לא הקדישו התעניינות מיוחדת לרשימות אחרות מן המאות הי"ג—ט"ו, אלא לקטעי הגניזה הג"ל וקבעו שפרטי הניקוד המיוחסים בהם לבן־אשר הם בהתאמה אל כי"ח ובמידה מסוימת גם לכי"ל.

אולם כשהשוו את רשימת מב"ע אל כי"י קדומים אחרים, וביניהם אל כי"ק, היו התוצאות מוזרות מאד. הסיכום האחרון לגבי כי"ק שנעשה ע"י י. ייבין [52] לצרכי מחקריו על כי"ח: "הוא מתאים לנוסח ב"א בחילופים ב־33% ולנוסח ב"נ ב־64%; לנוסח ההסכמות ב־75%".

בסוף תיאור כי"ק משתדל ייבין גם להגדיר את מקומו: "מכל כתבי־היד הקרובים לא (= כי"ח) ק (= כי"ק) הוא בעל סימני "שיכלול" מרובים ביותר, והוא מגלה סימני קרבה לכתבי־יד בניקוד טברני "מורחב", אך עם כל זה עדיין הוא דומה לא ולכתבי־היד הקרובים ברוב דרכיו".

דברים אלה מאלפים מאד, אולם אינם מסבירים סיבת ההבדלים בין רשימת מב"ע לבין כי"ק במידה הדרושה. כמו כן ראויות לתשומת לב התלבטויותיו של מ. גושן־גוטשטיין בבעית כי"ק ויחסו אל כי"ח [53]. בכמה נקודות מתקבלות מסקנותיו על הדעת, אולם אינן פותרות את הקשיים העיקריים.

איננו יכולים להיכנס בבירור כל פרטי הבעיות המסובכות הקשורות בנושא זה פה, אנו מסתפקים בהעלות הצעה שאולי תתן תשובה המניחה את הדעת, על יסוד שימוש במקורות שאמנם ידועים היו, אבל לא הופנתה אליהם תשומת לב ראויה.

כשהגיעו כה"י המקראיים, מעשי ידי נקדני טבריה האחרונים, למצרים ניגשו חוקרי בעיותיהם להשוואתם: היו בין אלה שיוחסו לנציגי משפחת "בן אשר" ואחרים שנוקדו ע"י נציגי משפחת "בן־נפתלי". איננו יודעים היום במדויק מה היה מספר כי"י אלה. אי־אפשר לקבוע זאת בוודאות: אם רק כי"י של הנביאים שנכתב ע"י מב"א, או אכסמפלר אחד שלם בלבד של המקרא, שהיה מיוחס לאב"א, הגיע למצרים; אפשר שהיה לפני מרכיבי רשימות־השוואה כאלה גם חומר נוסף שנעלם במשך המאות שעברו.

יש להניח שהמטרה הראשונה היתה השוואת כה"י המיוחס לאב"א, שהיה המפורסם ביותר בין נציגי משפחת בן־אשר, אל מתחרהו ממשפחת "בן־נפתלי", תוצאות השוואות אלה נשתמרו בכתאב אלכלף.

נסיון אחר נעשה — כנראה — בהשוואת כה"י המיוחס למב"א אל העתק שיצא מידי נציג משפחת "בן נפתלי". תוצאות השוואה שניה זאת ג"כ לא הלכו לאיבוד, אבל לא היו כל כך פופולאריות כמו הקודמות.

על כל פנים מעמדו של כי"ק ישתנה באופן יסודי, אם איננו מסתמכים על השוואה שבוצעה בידי מב"ע על יסוד כי"ח.

אם אנו משווים את הרשימה האנונימית אל כי"ק אפשר לראות שעולה במידה ניכרת מספר ההתאמות בין שני המקורות אלו: לפעמים מגיעות הן עד 70%—60. מסקנות דומות יוצאות מהשוואת הרשימה האנונימית לתורה אל כי"י ששון מס' 507. המכיל את התורה. עלינו עוד להביא בחשבון שהרבה מקומות הנזכרים ברשימה זאת מטושטשים בהעתק שלפנינו ויש להתחשב באפשרות שגם ברשימות עצמן חלו שינויים לרעה במשך מאות השנים שעברו ממועד הרכבתן עד הופעתן בהעתקי המקרא הידועים לנו. אף אין מן הנמנע שהוכנס בהן חומר זר שמקורו ברשימת מב"ע וברשימות אחרות.

ואלו הם כה"י הבאים בחשבון שבהם נשמרו תוצאות ההשואה שנעשה על יסוד כי"ק:

א. כי"י המוזיאון הבריטי, מס' 118 (Arundel Or. 16) בקט' מרג' = קניקוט מס' 130; מתואר במבואו של גינצבורג, עמ' 500—512 (מס' 8), מעובד באפראט של הוצאתו ומסומן באות ה. לפי השערתו של גינצבורג נכתב בערך בשנת 1120; החילופים הנמצאים בכי"י זה פורסמו על ידו במסורה שלו, כרך א, סי' 599—606, עמ' 578—584 [54]; מכיל נביאים וכתובים.

חבל שאין לראות ברשימה את הניקוד ואי־אפשר לקבוע על יסוד את מהות ההבדלים; אמנם בכל זאת חשובה היא, מאחר שנשמרו בהתחלתה (יהר' ט, טז; י, כט) הסברים

51 יתכן, כמובן, על מסתאות אחרות, אולם חשבו שאלה הן הרחכתן של רשימת מב"ע; ראה דברי ל. ליפשיץ במאמרו שהודפס ב־Textus II (1964), ואת הערותיהם לפרסום הטכסט של: F.P. Castro and M.J. Azcárraga, The Edition of the Kitab al-Khilaf of Mishael ben 'Uzziel. (In Memoriam Paul Kahle, Berlin 1968), pp. 188-200.

52 בספרו המוזכר בהערה 5, עמ' 360—361.

53 The Rise of the Tiberian Bible Text (Biblical and other Studies I 1963, pp. 103-108).

54 בין המקורות שנרשמו אצל גינצבורג, כרך ד, סי' 599 מופיע גם כי"י המוזיאון הבריטי Harley 1528 (קט. מרג', מס' 57) ששייכת לסוג של רשימת מב"ע ופורסמה על ידי גינצבורג בכרך ג, עמ' 15 והלאה. אמנם בו הרשימה המתייחסת אל התורה לקוחה מאוסף המשתייך אל האנונימית שנשתמרה בשלשלת כי"י המצויים פה.

בערבית המזכיחים שגם רשימה זאת הורכבה בסביבה, בה כתבו העוסקים בהשוואה ערבית: כנראה, בקהיר. אפשר להניח שגם לה הוקדם מבוא בערבית ומרכיבה תיאר את מקורותיו במדויק, כמו מב"ע. מענין מאד שרק בספר ראשון של הנביאים משאיר המעתיק את ההערות הערביות ואחר כך מוותר עליהן. הרשימה המצורפת לכ"י זה, המכיל גם את הכתובים, מתייחסת רק אל נביאים, עובדה שג"כ יכולה לחזק את ההנחה שמיוסדת על כי"ק.

ב. כ"י מדינה־אסתנסה, מס' 3 (Or. 26), מקרא שלם. לא הובא עדיין בחשבון ע"י גינצבורג. הרשימה בה מזדהית לפי נוסחה עם הקדם, אולם אינן במצאות בה ההערות הערביות, מן המאה הט"ו. לעומת הקודם יש בו ניקוד. לפי כל הסימנים שימשה כיסוד להדפסה רשימת יעקב בן חיים, שהוסיף עליה גם דוגמאות שלקחן ממקורות אחרים: הועתקה על פי מהדורתו גם בפוליגלוט—וואלטון. הרשימה מתייחסת אל כל התנ"ך.

ג. כ"י של מקרא שלם, שנכתב באויגיון בשנת 1419, היה פעם ברשות גינצבורג וכעת בטריניטי קולג' שבקמבריג', מס' 12. מתואר במבואו בעמ' 734—743 (מס' 52). מעובד במהדורתו וסימונו: מב. דותן משתמש בו, מאחר שישנם בו חלקים מדקה"ט[56]. גם גינצבורג ואף דותן מזכירים את החיבור הנמצא בין הוספותיו: "באור דרכי יהו"א אלי יעקב בן נפתלי הסופר הראש", אולם אינם מדגישים חשיבות ההערה שהיא המשכו: "מה שאמרנו כי אחר ויהי דגש לדעת המורה יעקב בן נפתלי הסופר אבל משה בן אשר מרפה כל מה שאחר ויהי בין אלה בין זולתה כמנהג יהו"א ובג"ד כפ"ת".

ההוספות האלה מופיעות גם בכ"י שבמוזיאון הבריטי (מס' 61 בקט' מרג'), מה שמוכיח שעל יד הזוג אב"א + משה בן דוד בן־נפתלי, היה ידוע גם זוג אחר: מב"א + יעקב בן נפתלי[57].

מעניין מאד שכ"י טריניטי קולג', המכיל רשימה הקשורה עם כי"ק המיוחס למב"א, מביא גם חומר אחר העשוי להפנות תשומת לב אליו.

*

בודאי יהא צורך לפרסם פעם רשימות אלה בשלמותן מחדש ולהשוותן אל כי"ח וכי"ק, אליהם הן מתייחסות.

כתוצאה מכך נוכל לקבל תמונה בהירה על מהותם של חילופים אלה, העשויה גם לחזק את מהימנותם של כי"ח וכי"ק.

בעזרת הרשימה האנונימית תתאפשר אולי לגלות כ"י מקבילים לכי"ק וגם למצוא את העתקי התורה והכתובים שיצאו מתחת ידו של מב"א, או שנחשבו כשייכים לסוג זה בעת הרכבת רשימה זאת.

הפצת הוצאת־פקסימיל זאת תאפשר את הבדיקה בכיוון זה לחוקרים בכל העולם. יש לצפות שעל יסודה יתגלו חלקים גם מהמקור הערבי של הרשימה האנונימית הנ"ל ויודע פעם שם מרכיבה. אף יביא תועלת בדיקה יסודית של העתקי מקרא המכילים רשימות מסוג זה, כדי שנוכל לגלות הנוסח קרוב יותר אל כי"ק מאשר הנוסחים הידועים לנו היום.

הרחבת המחקר בנושא זה תקרב את המדע להכרה יותר מעמיקה של התקופה בה פעלו נקדני טבריה.

עלינו עוד להדגיש חשיבות של המ"ג בכי"ק, המכיל הרבה טכסטים בארמית, כי על ידי עיבודם נגיע אל מקורות נוספים לחקר הארמית הגלילית[59].

כדאי עוד להצביע על הויכוח שהתחולל בירושלים ובחו"ל בקשר עם הוצאת המקרא לפי מסורת "בן אשר"[60]. אפילו חוקרי המקרא ממדרגה ראשונה לא הצליחו לקלוע אל המטרה[61], מאחר שלא היה לפניהם רק מקור אחד והוא כי"ק: גם אחרי חקר בעיות כי"ח וכי"ק ביחד תישארנה עוד נקודות הטעונות בירור יסודי ותיפתרנה, אם יתגלו מקורות נוספים.

לבסוף אנו מעירים על נסיונו המעניין של פ. קסטרו[62] לגבי ספר ירמיהו על יסוד החילופים ברשימתו של מב"ע, ממנו מתברר שלפעמים צילומו של כי"ק שהגיע אליו מטושטש במקומות (ד, טז; כה, כט), בהם ההעתק שבידינו — כמו שהקורא יראה — ברור בהחלט. כמובן, אין מן הנמנע שבהעתק אשר ברשות החוקר הנ"ל יתגלו מקומות ברורים במקרים שההעתק אשר בירושלים מטושטש. רשימת "תיקוני צילום" שתינתן בעתיד אולי על ידי חוקרי המקרא בספרד או שתוכן על ידינו כשתתאפשר בדיקת כה"י המקורי, יהיה לתועלת במיוחד לפתרון בעיות העולות בקשר עם החילופים המופיעים ברשימה האנונימית.

55 ראה בקטלוג ברנהיימר, עמ' 7.

56 כרך א, עמ' 66—67.

57 ראה בבקורתי על מהדורת דותן, הנזכרת בהערה 9, עמ' 7.

58 לא נוסתע את תיגלנה רשימות אחרות שהן תוצאות של נסיונות שאינם מזדהים עם אלה שנעשו ע"י מב"ע או ע"י המרכיב האנונימי.

59 חומר יסודי על נושא זה מעובד ע"י י. קוטשר, מחקרים בארמית הגלילית, ירושלים (תרביץ כארכב), ירושלים תשי"ב.

60 דן בנושא זה בהרחבה גושן־גוטשטיין במחקרים בכתר ארם־צובה, עמ' טו והלאה.

61 ראה עוד במחקרי שם, עמ' לט, ומאמרי: "תנ"ך ירושלים מוגה בידי פרופ' מ. ד. קאסוטו ז"ל ז" (הארץ 21.8.53).

62 F.P. Castro, Corregido Y Correcto. El Ms. B 19a (Leningrad). Frente al Ms. Or. 4445 (Londres) Y al Còdice de los Profetas de El Cairo, Sefarad, 15 (1955), pp. 18-22.

SUMMARY OF THE INTRODUCTION

By
D.S. LOWINGER

Codex Cairo is the earliest extant Hebrew manuscript, and the earliest Bible manuscript containing both date (896 C.E.)[1] and author (the noted massorite Moses b. Asher of Tiberias). Although a number of other Bible manuscripts have been attributed to the ninth century, the dates in these codices have been proven dubious, if not outright forgeries. Thus:

1) Vatican Mss. 4—6, with the forged date 840, are properly placed in the 14th or 15th century.[2]
2) Cambridge University Ms. 12, with the colophon 856[3] also considered a forgery, probably belongs to the 12th century.[4]
3) Leningrad Ms. D 62. bears a colophon with the date 847(?). In this case, however, the photos are extremely difficult to decipher,[5] and a strong suspicion exists as to whether the colophon is an original part of the manuscript.[6]

The origin of the Cairo manuscript has also been doubted, but this is part of a general trend among scholars who attribute, on the one hand, numerous works to Moses b. Asher, while denying his part, and that of his son Aaron b. Moses, in the production of Bible codices hitherto credited to them.

One of these problematical works is an appendix in the Cairo ms. itself: "Seder Mikra", as introduction to the divisions of the Bible and matters of Massora.[7] This list has been published a number of times, based on its various sources:

1) At the beginning of "Dikduke Ha-Ta'amim" ed. Baer-Strack[8]
2) The A. Dotan ed., Chapter 2 [9]
3) As a portion of the Massora material

1. Certain scholars give the date: 895 or 896; cf. R. Gottheil, Some Hebrew Manuscripts in Cairo (JQR 1905, p.640) ms. 34
2. cf. Aloni-Lowinger, A List of Hebrew Manuscript Photocopies at the Hebrew University, part 111 (Vatican) p. 15; U.Cassuto, Bibliotheca Vaticanae codices manuscripti recensiti. Vaticano 1956 pp. 4–7.
3. Schiller-Szinessy, S.M., Catalogue of the Hebrew Manuscripts preserved in the University Library, Cambridge 1876 pp. 12–15
4. cf. Y.Yeivin, "Bible, Bible Manuscripts" (in Hebrew :Mikra), in the "*Encyclopedia Mikrait*" vol. 5 p. 430.
5. see the description by Yeivin in his "Keter Aram-Zova, Nikudo VeTa'amav", Jerusalem 1969, p. 371
6. at least on the basis of the photo-copy before us in Jerusalem.
7. In this facsimile edition, vol. 2 p.583
8. Leipzig, 1879; A facsimile edition, with an Introduction by D.S.Lowinger, was published by "MAKOR", Jerusalem 1970.
9. "*Sefer Dikduke Ha-Ta'amim*", Jerusalem 1967; cf. my review in "Tarbiz" 38, 1969, pp. 186–201.

published by C.D.Ginzburg[10] from the appendix to Leningrad Ms. B19a[11]

Whereas it appears that Dotan is correct in claiming that no proof exists to declare Moses b. Asher author of the list,[12] conversely there is no reason to accept his theory that Moses b. Asher or his son instituted changes in the wording, but rather that they attempted to copy verbatim what existed before them.

The origin of this list, as well as other additions to the Cairo Ms., have however no bearing on the identification of the scribe himself. Rather, it is feasible that Moses b. Asher simply copied these additions from lists already before him.[13] Various doubts concerning this theory, however, have been put forward by Neubaer,[14] Merx,[15] Teicher[16] and Yalon.[17] As to the age of the manuscript, this problem will ultimately be solved by radioactive analysis, a process I have already suggested regarding the Allepo Bible Ms.[18] More serious doubts, raised both by Yalon and myself, revolve around obvious discrepancies in the Ben-Asher tradition, itself as reflected in the Allepo Ms.. This problem deserves to be dealt with at length, and the reader will find a detailed discussion in the 2nd volume of my study on the Massora Magna of the Allepo Ms., to appear shortly.

10. Introduction to the Massoretico-critical Edition of the Hebrew Bible, London 1897. With a Prolegomenon by H. Orlinsky (Ktav Publishing House) New York, 1966, Appendix ii, pp. 983–992
11. Published in facsimile edition by MAKOR, with an introduction by D.S.Lowinger (Jerusalem, 1970). Chapters 1–42 published by Ginzburg are taken from pages 304–313 (vol. 3 of the facsimile edition) and are only a portion of the material in the manuscript, and this too was presented without the vowelization that exists in the original.
12. see vol. ii of his edition, p.172; vol. iii p. 345 note 13, where the views of Klar and Kahle are also cited.
13. see Klar, "*Mehkarim Ve'Iyunim*" p. 310
14. see his article in Studia Biblica III (1891).
15. A. Merx, Die Schlussmassora aus dem Cairiner Codex vom Jahre 1028 (Zeitschrift fur Assyriologie xiv, 1891) p. 294.
16. J.L.Teicher, The Ben-Asher Bible Manuscripts, JJS (1950-1951) pp. 17–25.
17. see his article on "Corrected Editions of the Bible" (in Hebrew) in "*Hazofe*", 10.4.59

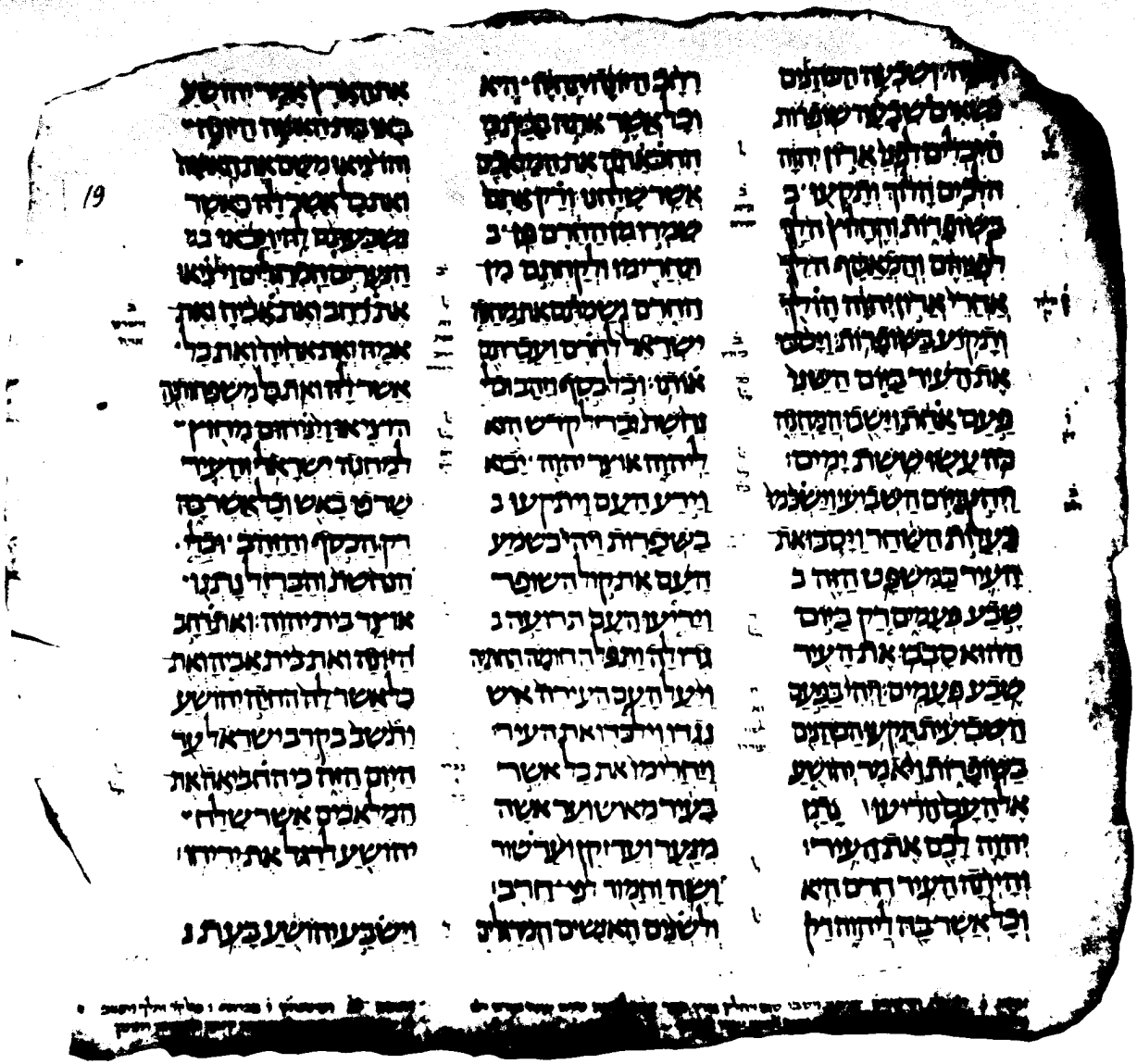

26

יחרש עפתאום כי הלילה
עלה מן הגלגל ויהמם יהוה
לפני ישראל ויכם מכה גדולה
בגבעון וירדפם דרך מעלה
בית חורון ויכם עד עזקה
ועד מקדה ויהי בנוסם
מפני ישראל הם במורד
בית חורון ויהוה השליך
עליהם אבנים גדלות מן
השמים עד עזקה וימתו
רבים אשר מתו באבני
הברד מאשר הרגו בני
ישראל בחרב אז
ידבר יהושע ליהוה ביום
תת יהוה את האמרי לפני
בני ישראל ויאמר לעיני
ישראל שמש בגבעון
דום וירח בעמק אילון
ויום השמש וירח עמד
עד יקם גוי אויביו הלא
היא כתובה על ספר הישר
ויעמד השמש בחצי ה
השמים ולא אץ לבוא

כיום תמים ולא חתך כמוהו
החוא לפניו ואחריו לשמע
יהוה בקול איש כי יהוה
נלחם לישראל
וישב יהושע וכל ישראל
עמו אל המחנה הגלגלה
ויגסו חמשת המלכים ג
האלה ויחבאו במערה
במקדה ויגד ליהושע לאמר
נמצאו חמשת המלכים
נחבאים במערה במקדה
ויאמר יהושע גלו אבנים
גדלות אל פי המערה ב
והפקידו עליה אנשים
לשמרם והאבו אל תעמדו
רדפו אחרי איביכם ונגבתם
אותם אל תתנום כואו
ערים מנתנב יהוה ב
אל תחסו בידכם ויהי כבלות
יהושע ובני ישראל המותם
מכה גדולה ב עד עתמם
וישרידים שרדו מהם
ויבאו אל ערי חמיב ער

וישבו כל העם אל המחנה
אל יהושע במקדה בשלום
לא חרץ לבני ישראל
לאיש את לישנו ויאמר
יהושע פתחו את פי ג
המערה והוציאו אלי את
חמשת המלכים האלה
מן המערה ויעשו כן
ויציאו אליו את חמשת
המלכים האלה מן המערה
את מלך ירושלם את מלך
חברון את מלך ירמות את
לכיש את מלך עגלון
ויהי כהוציאם את המלכים
האלה אל יהושע ויקרא
יהושע אל כל איש ישראל
ויאמר אל קציני אנשי
הלכו קרבו שימו
על עצאי המלכים האלה
ויקרבו וישימו את רגליהם
על צאוארי הם
אל תיראו ואל תחתו חזקו

מלך יריחו אחד
מלך העי אשר מיעד בית אל אחד
מלך ירושלים אחד
מלך חברון אחד
מלך ירמות אחד
מלך לכיש אחד
מלך עגלון אחד
מלך גזר אחד
מלך דבר אחד
מלך עדר אחד
מלך חרמה אחד
מלך ערד אחד
מלך לבנה אחד
מלך עדלם אחד
מלך מקדה אחד
מלך בית אל אחד
מלך תפוח אחד
מלך חפר אחד
מלך אפק אחד
מלך לשרון אחד
מלך מדון אחד
מלך תענעך אחד
מלך שמרון מרון אחד
מלך עכשף אחד
מלך קדש אחד
מלך יקנעם לכרמל אחד
מלך דור נפת דור אחד
מלך גוים לגלגל אחד
מלך תרצה אחד
סלכים שלשים ואחד

ס וַיְהוֹשֻׁעַ וְכָל יִשְׂרָאֵל אִתּוֹ וַיִּלְחֲמוּ אֶת עַמּוֹן וַיִּלְכְּדֻהָ וְאֶת מַלְכָּהּ וְאֶת כָּל עָרֶיהָ וַיַּכּוּם לְפִי חָרֶב וַיַּחֲרִימוּם כָּל הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר בָּהּ לֹא נִשְׁאַר שָׂרִיד וַיַּעַשׂ לְמַלְכָּהּ כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְמֶלֶךְ יְרִיחוֹ וְכָל הַנְּשָׁאָרִת כָּל גְּלִילוֹת חֲפֵלְשִׁתִּים וְכָל

וגבול בני ראובן היה הירדן
זאת נחלת בני ראובן
למשפחותם הערים וחצריהן
וירש משה לשבט
גד לבני גד למשפחותם
ויהי להם הגבול יעזר וכל
ערי הגלעד וחצי ארץ
בני עמון ערוער אשר
על פני רבה וממחנים
עד גבול לדבר
וכעמק בית הרם ובית
נמרה וסכות וצפון יתר
ממלכות סיחון מלך חשבון
הירדן וגבול עד קצה ים כ
כנרת עבר הירדנה ימה
ואת נחלת כנען משפחתם
הערים וחצריהם ויתן מ
משה לחצי שבט מנשה
ויהי לחצי מטה בני מנשה
למשפחותם ויהי גבולם
מחנים כל הבשן כל ממלכת
עוג מלך הבשן וכל חוות

אשר בבשן ששים עיר
וחצי הגלעד ועשתרות
ואדרעי ערי ממלכות עוג
בבשן לבני מכיר בן מנשה
לחצי בני מכיר למשפחותם
אלה אשר נחל משה ב
בערבות מואב מעבר
לירדן ירחו מזרחה
ולשבט הלוי לא
נתן משה נחלה אלהי
ישראל הוא נחלתו באשר
דבר להם ואלה אשר נחלו
בני ישראל בארץ כנען
אשר נחלו אותם אלעזר
הכהן ויהושע בן נון וראשי
אבות המטות לבני ישראל
בגורל נחלתם כאשר ציה
יהוה ביד משה לתשעת
המטות וחצי המטה כי
נתן נשה נחלת שני המטות
וחצי המטה מעבר לירדן
וללוים לא נתן בתוכם
כי ערים שבת

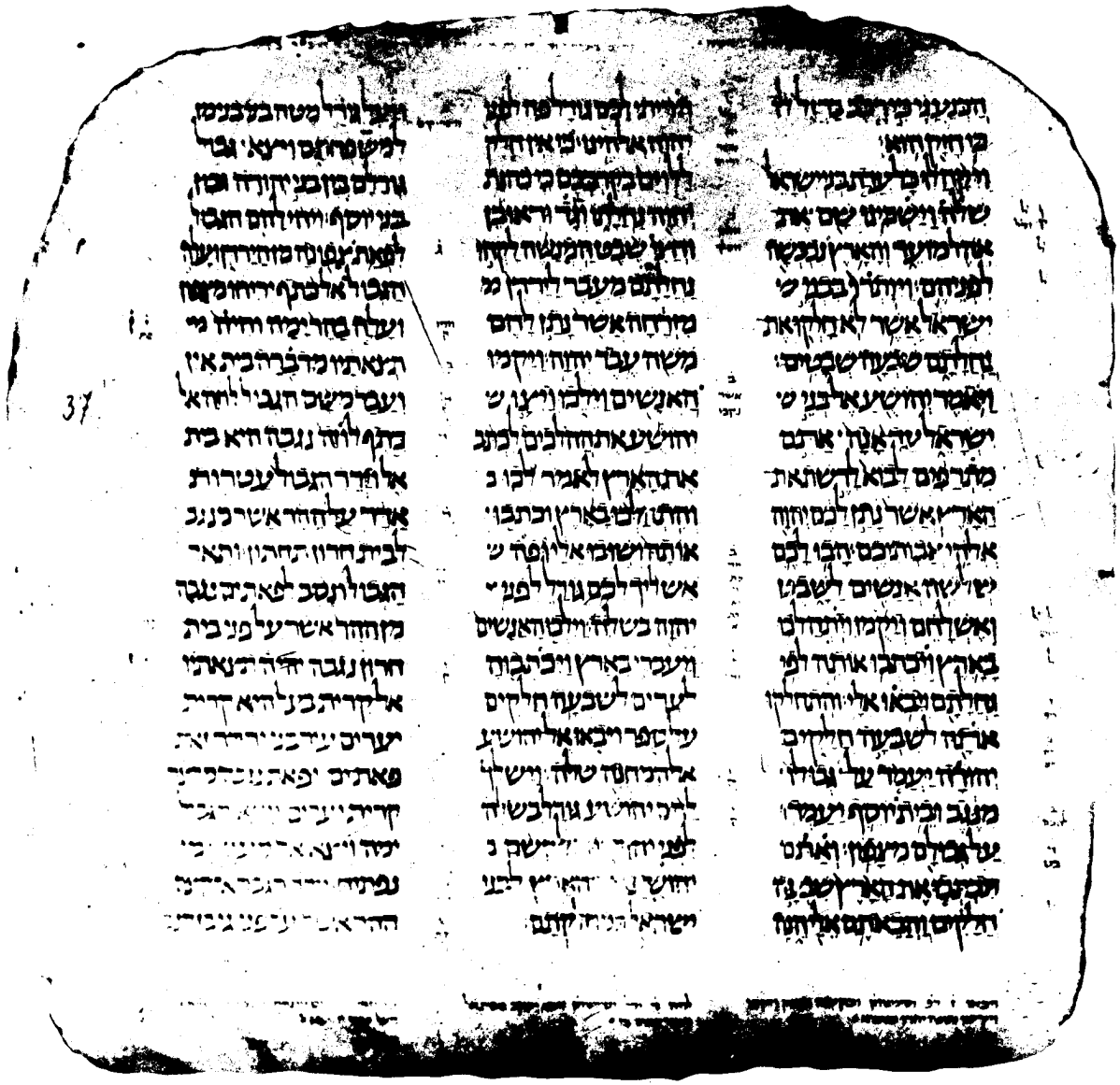
מנשה ואפרים ולא נתנו
חלק ללוים בארץ כי אם
ערים לשבת ומגרשיהם
לבקרם וליקנים כאשר
צוה יהוה את משה כן עשו
בני ישראל ויחלקו את
הארץ
ויגשו בני יהודה אל יהושע
בגלגל ויאמר אליו כלב
יפנה הקני אתו ידעת
את הדבר אשר דבר יהוה
אל משה איש האלהים
על ארותי ועל ארותיך
בחרש ברנע בן ארבעים
שנה אנכי בשלח משה
עבד יהוה אתי מחרש
ברנע לרגל את הארץ
ואשב אתו דבר כאשר
עם לבבי ואחי אשר עלו
עמי המסו את לב העם
ואנכי מלאתי אחרי יהוה
אלהי ויאמר משה ביום
החוא לאמר אם לא הארץ

אשר בעמק רפאים צפונה
וירד גיהנם אל כתף היבוסי
נגבה וירד עין רגל ותאר
מימטן ויצא עין שמש ויצא
אל גלילות אשר נכח מעלה
ארמים וירד אבן בהן
ראובן ועבר אל כתף מול
הערבה צפונה וירד ב
הערבתה ועבר הגבול
אל כתף בית חגלה צפונה
ותהי תוצאותיו הגבול אל
לשון ים המלח צפונה אל
קצה הירדן נגבה והגבול
נגב ויהירדן יגבול לו פאת
קדמה את נחלת בני ב
בנימן לגבולותיה סביב
למשפחתם ויהיו הערים
למטה בני בנימן למשפחותיהם
ירחו ובית חגלה ועמק
קציץ ובית הערבה ועמדים
ובית אל והעים והפרה
ועפרה וכפר העמני
יהלעם וגבע ערים שתים

עשרה וחצריהן גבעון
והרמה וכארות וחל עפה
והכפירה והמוצה ורקם
וירמאל ותראלה ועלע
האלף והיבוסי היא ירו
ירושלם גבעת קריות ג
ערים ארבע עשרה ג
וחצריהן זאת נחלת בני
בנימן למשפחתם
ויצא הגורל השני לשמעון
למטה בני שמעון למשפחתם
ויהי נחלתם בתוך נחלת
בני יהודה ויהי להם בתוך נחלתם
באר שבע ושבע ומולדה
וחצר שועל וביזיותיה
ואלתולד ובתול וחרמה
וציקלג ובית המרכבות
וחצר סוסה ובתלבות
ערים שלש עשרה וחצריהן
חצר עין רמון וערים
ועשן ערים ארבע וחצריהן
וכל החצרים אשר סביב
הערים האלה ארבע עשרה

באר רחבות נגב ואת נחלת
כיטה בני שמעון למשפחתם
מחלק בני יהודה נחלתם
בני שמעון כי היה חלק
בני יהודה רבה מהם ויחלו
בני שמעון בתוך נחלתם

ויעל הגורל השלישי לבני
זבולן למשפחתם ויהי
גבול נחלתם עד שריד
ועלה גבולם ימה ומרעלה
ופגע בדבשת ופגע אל
אשר על פני יקנעם
ושב משריד הרחה מזרחה
השמשה על גבול כסלת
ויצא אל חרבת
יפיע משם עבר
קצין ויצא רמון המתאר
נעה ונסב
גיתפון חנתון
שחאב
ושמרון ויראלה

ערים שתים עשרה ב
וחצריהן את נחלת בנ
יבולן למשפחותם הערים
האלה וחצריהן
למשׁ שכר יצא הגורל ג
וחביעי לבני ישׂשכר
למשפחותם ויהי גבולם
יזרעאלה והכסלות ושונם
והפרים ושיאון ואנחרת
והדברת וקשיון ואבץ ג
ורמת ועין גנים ועין חדה
וכית פצץ ופגע חגבולי
בתאבור ושחצימה וביתמ
שמש והיו תצאות גבולם
חרן ערים שׁש עשׂרה
וחצריהן את נחלת מטה
בני ישׂשכר למשפחתם
הערים וחצריהן
ויצא הגורל החמישי לשבט
בני אשר למשפחותם
ויהי גבולם חלקת וחלי
ובטן ואכשף יא
ועמעד ומשאל ופגע בכ
מכרמל הנחלאל ושחי
וישׂכרעל וזבולון ופלתי
ועברון ומשאל נגע בי
בית דגון ופגע בזבולן ובג
יפתחאל עפקה בית עמק
ותעאל ויצא אל כבול ל
וחברון ורחב מ
וחמון וקנה עד צדון רבה
והשבה הרמה ועד
עיר מבצר צר והשבה הגדו
חכמה ויהי תצאתיו הימה
מחבל אכזיבה ועוזיה אפק
ורחב ערים עשרים ושתים
וחצריהן את נחלת מטה
בני אשר למשפחותם ב
הערים האלה וחצריהן

לבני נפתלי יצא הגורל ל
לבני נפתלי למשפחתם
ויהי גבולם מחלף מאלון
בצענים ואדמי הנקב ג
ויבנאל עד להקם והי תצאתי
הירדן ישב הנחלה ירה
אזנות תבור ויצא משׁ

חוקקה ומגעבזקן מנג
ובאשר פגע משם וביחזרה
הירדן מירח חשמיש ועי
בבער הערים ער וחמת
ריקת וכנרת ואדמה והרמה
וחצור וקדש ואדרעי ועי
חצור וידאון ומגדלאל חרם
וכית ענת וביתשמש ערים
תשע עשרה הערים וחצריהן
את נחלת מטה בני נפתלי
למשפחותם הערים וחצריהן

ליצוה בני דן למשפחתם
ויצא הגורל השביעי ליהו
גבול נחלתם ער ענה אשתאול
ויעד שרש ושלבין ואילון
ויתלה ואילון יתמנתה ועקר
יאתקה וגבתון וכעלת
ויהד ובני ברק וגתרמון
וירקון והרקיו עם הגבו
כל יפו ויצא גבול בניד
מהם ויצאו בני דן ויל
עם לשם ויכה אותה

את מגרשיהן ואת מגרשיהן
ערים ארבע
וממטה מנשה
את תענך ואת מגרשיה
ואת גת רמון ואת מגרשיה
ערים שתים ערים עשר
וכל מגרשיהן למשפחות בני
קהת הנותרים ולבני
גרשון ממשפחות החלים
מחצי מטה מנשה את
עיר מקלט חרון את גלעד
ואת מגרשיה ואת
בשן ואת מגרשיה ואת
בעשתרה ואת מגרשיה
ערים שתים וממטה
יששכר את קישיון ואת
מגרשיה את דברת ואת
מגרשיה את ירמות ואת
מגרשיה את ענם ואת
מגרשיה ערים ארבע
וממטה אשר את
משאל ואת מגרשיה את
עבדון ואת מגרשיה את
חלקת ואת מגרשיה ואת

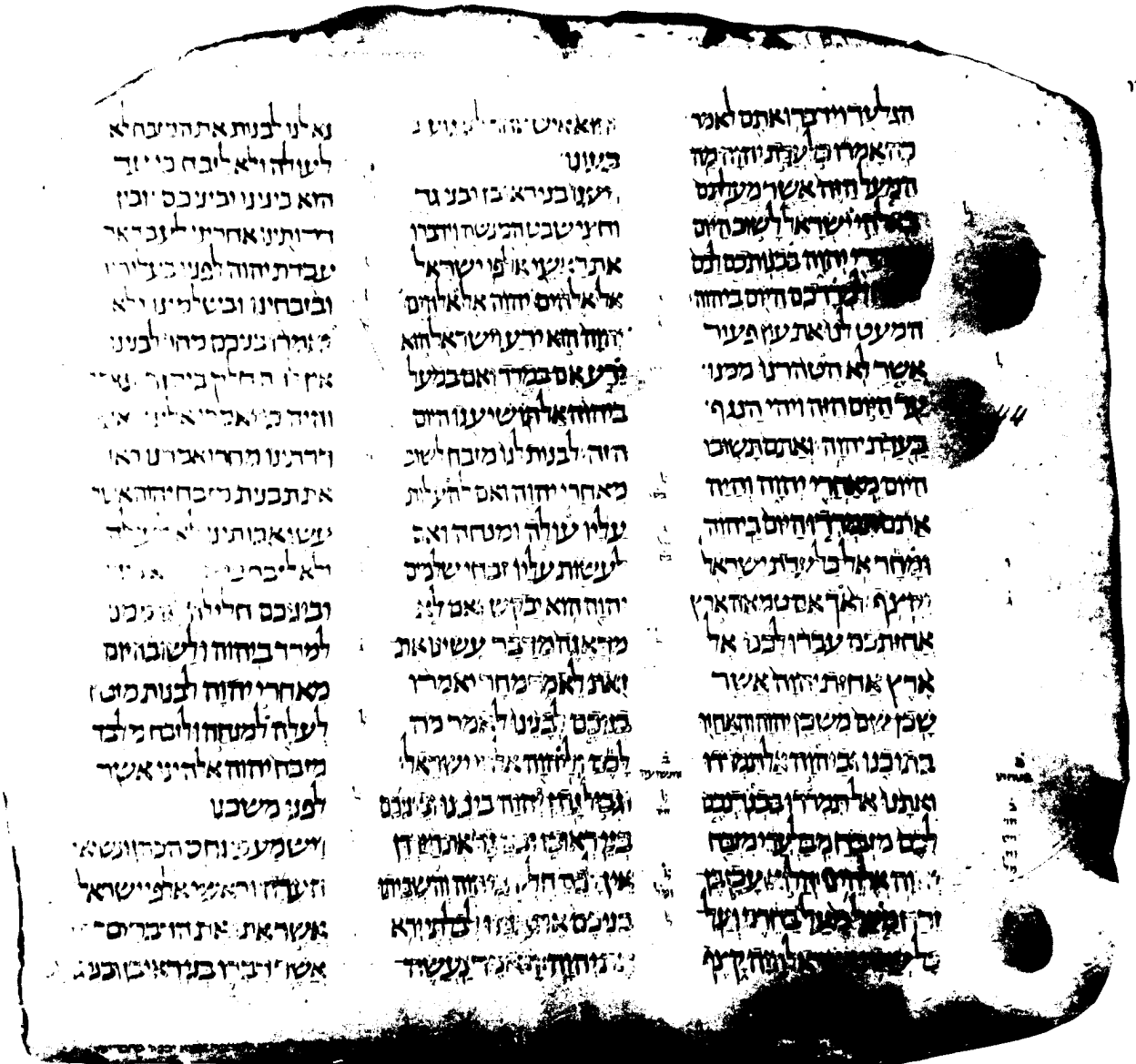
רחב ואת מגרשיה ערים
ארבע וממטה
נפתלי את עיר מקלט
חברון את קדש בגליל
ואת מגרשיה ואת חמת
דאר ואת מגרשיה ואת
קרתן ואת מגרשיה ערים
שלש מבתי חגרשני
לכל משפחתם שלש עשרה
ערי ומגרשיהן
ולמשפחות בני מררי
החלים הנותרים מארבי
מטה זבולן את יקנעם ואת
מגרשיה את קרתה ואת
מגרשיה את דמנה ואת
מגרשיה את נהלל ואת
מגרשיה ערים ארבע
וממטה גד את עיר
מקלט לרצח את רמת
בגלעד ואת מגרשיה את
מחנים ואת מגרשיה את
חשבון ואת מגרשיה
את יעזר ואת מגרשיה

כל ערים ארבע עשרה
לבני מרדי למשפחתם
הנותרים ממשפחות הלוים
ויהי גורלם ערים שתים
עשרה כל ערי הלוים בתוך
אחזת בני ישראל ערים
ארבעים ושמנה ומגרשיהן
תחיינה הערים האלה
עיר עיר ומגרשיה כ
סביבותיה כן לכל הערים
האלה וכן
לישראל את כל הארץ
אשר נשבע ליתן לאבותם
וירשוה וישבו בה
יהוה להם מסביב בכל
אשר נשבע לאבותם
ולא עמד איש בפניהם
מכל אויביהם את כל אויביהם
נתן יהוה בידם
רע יהוה הדבר הטוב
אשר דבר יהוה אל בית
ישראל הכל בא
ויקרא יהושע לראובני

ולגדי והחצי מטה מנשה
ואמר אליהם אתם
שמרתם את כל אשר
יעזה אתכם משה עבד
יהוה ותשמעו בקולי לכל
אשר ציתיכם אתכם לא
עזבתם את אחיכם זה
ימים רבים עד היום הזה
ושמרתם את משמרת
מצות יהוה אלהיכם
לאהבה את יהוה אלהיכם
והלכתם בכל דרכיו
ולשמר מצותיו
ולדבקה בו
ולעבדו בכל לבבכם
ובכל נפשכם
ויברכם יהושע וישלחם
וילכו אל אהליהם
ולחצי שבט המנשה
נתן משה בבשן וחצין
נתן יהושע עם אחיהם
כיעבר הירדן ימה וגם כי
שלחם יהושע אל אהליהם
ויברכם ויאמר אליהם
לאמר בנכסים רבים שובו
אל אהליכם ובמקנה רב
מאד בכסף ובזהב ובנחשת
ובברזל ובשלמת הרבה
בחלקו שלו אויביכם
עם אחיכם
וישבו וילכו בני ראובן ובני
גד וחצי שבט המנשה
מאת בני ישראל משלה
אשר בארץ כנען ללכת
אל ארץ הגלעד אל ארץ
אחזתם אשר נאחזו בה
על פי יהוה ביד משה
ויבאו אל גלילות הירדן
אשר בארץ כנען ויבנו

בני ראובן ובני גד וחצי
שבט המנשה שם מזבח
על הירדן מזבח גדול למראה
וישמעו בני ישראל לאמר
הנה בני ראובן ובני גד
וחצי שבט המנשה את
הזיבח אל מול ארץ כנען
אל גלילות הירדן אל עבר
בני ישראל וישמעו בני
ישראל ויקהלו כל עדת
בני ישראל שלה לעלות
עליהם לצבא:
וישלחו בני ישראל אל בני
ראובן ואל בני גד ואל חצי
שבט המנשה ארצה הגלעד
את פינחס בן אלעזר הכהן
וי עשרה נשאים עמו
אחד נשיא אחד לבית אב
לכל מטות ישראל ואיש
ראש בית אבותם הוא
ראשי אלפי ישראל הוא
בני ראובן ובני גד וחצי
שבט מנשה אל ארץ

וחיו לכם לפח ולמוקש
ולשוט בצדיכם ולענט
בעיניכם עד אבדכם מ
מעל האדמה הטובה הזאת
אשר נתן לכם יהוה אלהיכ
והנה אנכי הולך היום בדר
כל הארץ וידעתם בכל
לבבכם ובכל נפשכם כי
לא נפל דבר אחד מכל
הדברים הטובים אשר
דבר יהוה אלהיכם עליכם
הכל באו לכם לא נפל ממנו
דבר אחד והנה כאשר
בא עליכם כל הדבר הטוב
אשר דבר יהוה אלהיכם
אליכם כן יביא יהוה עליכם
את כל דבר הרע עד
השמידו אותכם מעל
האדמה הטובה הזאת
אשר נתן לכם יהוה א
אלהיכם בעברכם את
ברית יהוה אלהיכם אשר
צוה אתכם והל
ועבדתם אלהים אחרים
והשתחויתם להם וחרה
אף יהוה בכם ואבדתם
מהרה מעל הארץ הטובה
אשר נתן לכם
ויאסף יהושע את כל
שבטי ישראל שכמה
ויקרא לזקני ישראל ל
ולראשיו ולשפטיו ולשטריו
ויתיצבו לפני האלהים
ויאמר יהושע אל כל העם
כה אמר יהוה אלהי ישראל
בעבר הנהר ישבו אבותיכם
מעולם תרח אבי אברהם
ואבי נחור ויעבדו אלהים
אחרים ואקח את אביכם
את אברהם מעבר הנהר
ואולך אתו בכל ארץ כנען
וארב את זרעו ואתן לו
את יצחק ואתן ליעקב
את עשו ואתן
לעשו את הר שעיר לרשת
אותו ויעקב ובניו ירדו

מצרים ואשלח את משה
ואת אהרן ואגף את מצרים
כאשר עשיתי בקרבו
ואחר הוצאתי אתכם
ואוציא את אבותיכם
ממצרים ותבאו הימה
ויזעקו מצרים אחרי ב
אבותיכם ברכב ופרשים
ים סוף ויצעקו אל יהוה
וישם מאפל בינכם ובין
המצרים ויבא עליו את
הים ויכסהו ותראינה
עיניכם את אשר עשיתי
במצרים ותשבו במדבר
ימים רבים ואבא אתכם
אל ארץ האמרי הישב
בעבר הירדן וילחמו
אתכם ואתן אותם בידכם
ותירשו את ארצם ואשמיתם
מפניכם וקם בלק בן
צפור מלך מואב וילחם
בישראל וישלח ויקרא
לבלעם בן בעור לקלל

54

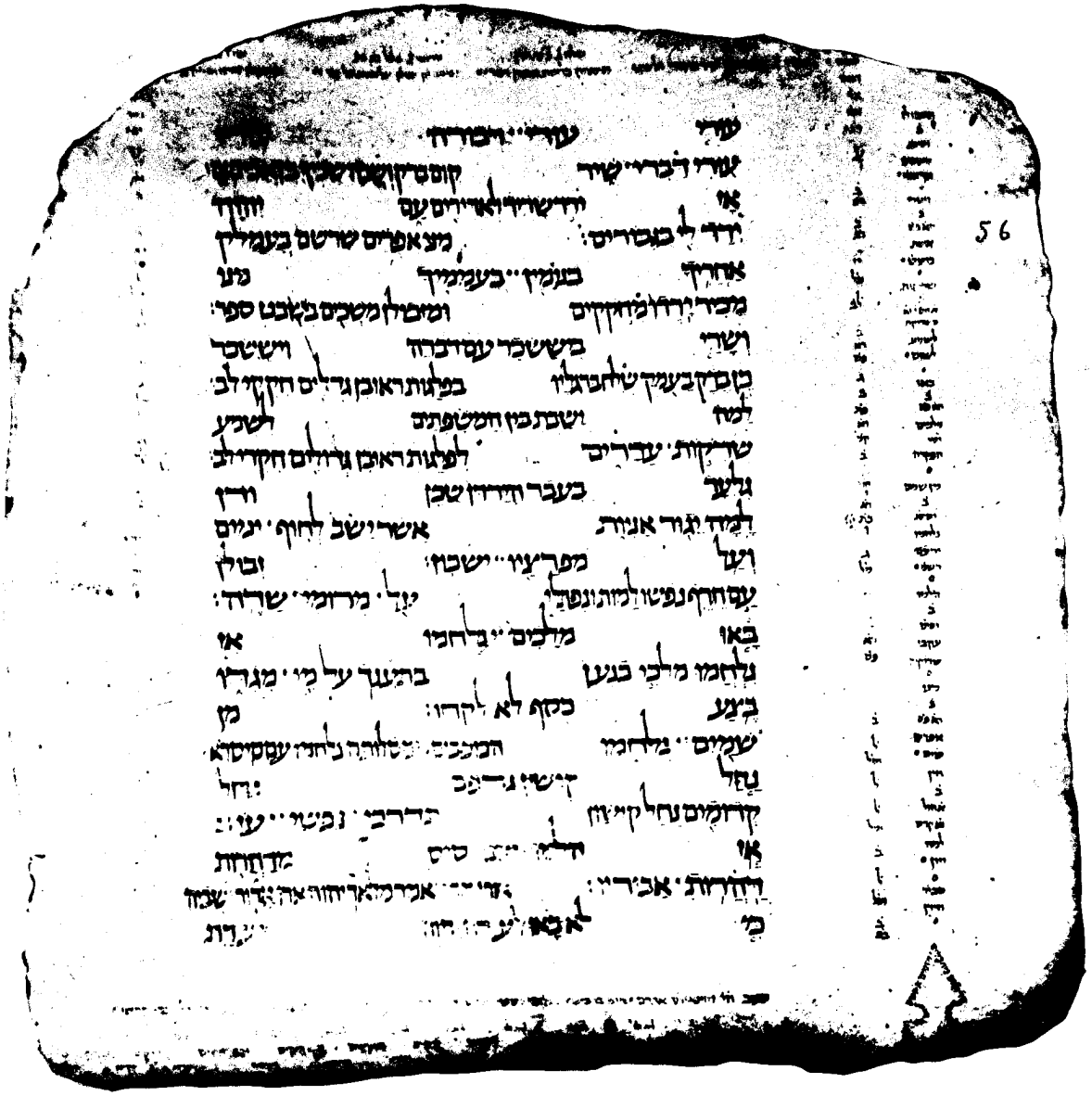
אלנחל קישון את סיסרא
שר צבאו ואת רכבו
ואת חילו ונתשו בידך
ויאמר אליהם ברק אם
תלכי עמי והלכתי ואם לא
תלכי עמי לא אלך ותאמר
הלך אלך עמך אפס כי
לא תהיה תפארתך על
הדרך אשר אתה הולך
כי ביד אשה ימכר יהוה
את סיסרא ותקם דבורה
ותלך עם ברק קדשה
ויעק ברק את זבולון ואת
נפתלי קדשה ויעל ברגלו
עשרת אלפי איש ותעל
עמו דבורה ותאמר הקומי
כי זה היום אשר נתן יהוה
את סיסרא בידך הלא יהוה יצא
לפניך וירד ברק מהר תבור
ועשרת אלפים
איש אחריו ויהם יהוה
את סיסרא ואת כל הרכב
ואת כל המחנה לפי חרב
לפני ברק וירד סיסרא
על המרכבה וינס ב
ברגלו וברק רדף אחרי
הרכב ואחרי המחנה
עד חרשת הגוים ויפל
כל מחנה סיסרא לפי
חרב לא נשאר עד אחד
וסיסרא נס ברגליו אל
אהל יעל אשת חבר
הקיני כי שלום בין יבין
מלכי חצור ובין בית חבר
הקיני ותצא יעל לקראת
סיסרא ותאמר אליו סורה
סורה אלי אל תיראי
ויסר אליה האהלה ותכסהו
בשמיכה ויאמר אליה
השקיני נא מעט מים כי
צמאתי ותפתח את נאד
החלב ותשקהו ותכסהו
ויאמר אליה עמד פתח
האהל והיה אם איש יבא
וישאלך ואמר היש פה איש
ואמרת אין ותקחי יעל אשת
חבר את יתד האהל ותשם
את המקבת בידה ותבא
אליו בלאט ותתקע את
היתד ברקתו ותצנח
בארץ והוא נרדם ויעף
ותמת ותרד ברק
את סיסרא ויעל
לקראתו ותאמר לו
ואראך את האיש
אשר את מבקש ב
ויבא אליה והנה ס

ורכבו תשע מאות רכב
ברזל ואת כל העם אשר
אתו מחרשת הגוים אל
נחל קישון ותאמר דבורה
אל ברק קום כי זה היום
אשר נתן יהוה את סיסרא
בידך הלא יהוה יצא
לפניך וירד ברק מהר
תבור ועשרת אלפים
איש אחריו ויהם יהוה
את סיסרא ואת כל הרכב
ואת כל המחנה לפי חרב
ולא נשאר עד אחד
לפני ברק וירד סיסרא
על המרכבה וינס ב
ברגליו וברק רדף אחרי
הרכב ואחרי המחנה
עד חרשת הגוים ויפל
כל מחנה סיסרא לפי
חרב לא נשאר עד אחד
וסיסרא נס ברגליו אל
אהל יעל אשת חבר
הקיני כי שלום בין יבין
מלכי חצור ובין בית חבר

והיה כי יבוא איש וישאלך
ואמרת אין ותקחי יעל אשת
חבר את יתד האהל ותשם
את המקבת בידה ותבא
אליו בלאט ותתקע את
היתד ברקתו ותצנח
בארץ והוא נרדם ויעף
ותמת ותרד ברק
את סיסרא והנה
לקראתו ותאמר לו
ואראך את האיש
אשר את מבקש ב
ויבא אליה והנה ס

והיה כי יבוא איש וישאלך
קישון ויגד לסיסרא כי
עלה ברק הר תבור
ויעל סיסרא כל
מרכבתו
ויעל סיסרא את כל

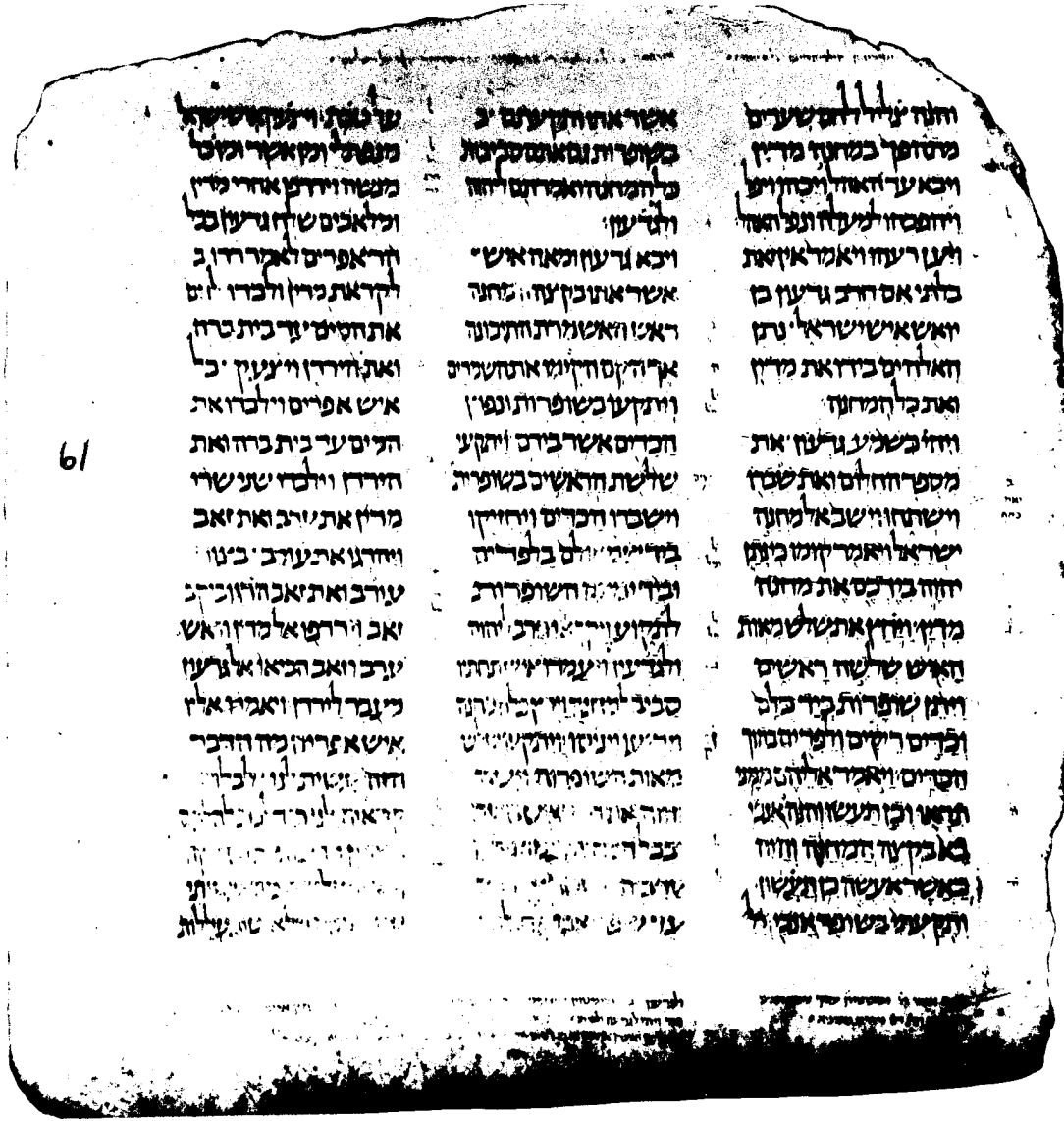

60

הספלים ויאמר גדעון
אל האלהים אל יחר אפך
בי ואדברה אך הפעם
אנסה נא רק הפעם בגזה
יהי נא חרב אל הגזה לבדה
ועל כל הארץ יהיה טל
ס ויעש אלהים כן בלילה
ההוא ויהי החרב אל הגזה
לבדה ועל כל הארץ היה
טל
וישכם ירבעל הוא גדעון
וכל העם אשר אתו ויחנו
על עין חרד ומחנה מדין
היה לו מצפון מגבעת
המורה בעמק ויאמר
יהוה אל גדעון רב העם
אשר אתך מתתי את מדין
בידם פן יתפאר עלי ישראל
לאמר ידי הושיעה לי
ועתה קרא נא באזני העם
לאמר מי ירא וחרד ישב
וישכם מהר הגלעד וישב
ממנו עשרים ושנים

אלף ועשרת אלפים נשארו
ויאמר יהוה אל
גדעון עוד העם רב הורד
אותם אל המים ואצרפם
לך שם והיה אשר אמר
אליך זה ילך אתך הוא ילך
אתך וכל אשר אמר אליך
זה לא ילך עמך הוא לא
ילך וירד את העם אל
המים ויאמר יהוה
אל גדעון כל אשר ילק
בלשונו מן המים כאשר
ילק הכלב תעמיד אותו לבד
וכל אשר יכרע על ברכיו
לשתות והי מספר
המלקים בידם אלפים
שלש מאות איש וכל יתר
העם כרעו על ברכיהם
לשתות מים
ויאמר יהוה אל גדעון
בשלש מאת האיש
המלקים אושיע אתכם
ויתן את מדין בידך וכל

העם ילכו איש למקמו
ויקחו את צדה העם בידם
ואת שופרותיהם ואת כל
איש ישראל שלח איש
לאהליו וכשלש מאות
האיש החזיק וכחנה מדין
היתה לו מתחת בעמק
ויהי בלילה ההוא
ויאמר אליו יהוה קום רד
במחנה כי נתתיו בידך אם
ירא אתה לרדת רד אתה
ופרה נערך אל המחנה
ושמעת מה ידברו ואחרי
תחזקנה ידיך וירדת ב
במחנה וירד הוא ופרה
נערו אל קצה החמושים
אשר במחנה והמדינים
וכל בני קדם נפלים בעמק
כארבה לרב וגמליהם
אין מספר כחול שפת
הים לרב ויבא גדעון והנה
איש מספר רעהו חלום
ויאמר הנה חלום

61

אפרים מבצר אביעזר
בידכם נתן אלהים את
שרי מדין את ערב ואת
שאב ומה יכלתי עשות
כבצם אי רפתה חמלמעיו
כדברו הדבר הזה ויבא
גדעון הירדנה עברה הא
ושלש מאות תאיש אשר
אתו עיפים ורדפים ו
ויאמר לאנשי סכות תנו
נא כככרות לחם לעם ב
אשר ברגלי בו עיפים תה
ואנכי רדף אחרי זבח
וצלמנע מלכי מדין ואת
שרי סכות תחכף יבח
וצלמנע עתה בידך כי
נתן לעבאך לחם ויאמר
גדעון לכן בתת יהוה את
זבח ואת צלמנע בידי
ודשתי את בשרכם את
קוצי המדבר ואתהדקנ
ויעל משם פנואל וידבר
אליהם כזאת ויענו אתו
אנשי פנואל כאשר ענו
אנשי סכות ויאמר גם
לאמר פניאל יאמר כשובי
בשלום אתץ את המגדל
הזה
ויהי וצלמנע בקרקר
ומחניהם עמם כחמשת
עשר אלף כל הנשאר מ
מכל מחנה בני קדם מ
והנפלים מאה ועשרים
אלף איש שלף חרב ויע
גדעון דרך חשמנע בב
באהלים מקדם לנבח
ויגבחזר את הת
והמחנה חרד ויגו
יבח וצלמנע ויחרף כ
אחריהם ויל את שנ
בידי מדין את
צלמנע ומכל
וישב גדעון
המלחמה מ
וילכד נער מאנשי סכות
וישאלהו ויכתב אליו את
שרי סכות ואת זקניה
שבעים ושבעה איש ויתא
אל אנשי סכות ויאמר
הנה יבח וצלמנע אשר
חרפתם אותי לאמר הכף
יבח וצלמנע עתה בידך
כי נתן לאנשיך חיעפים
לחם ויקח את זקני העיר
ואת קוצי המדבר ואת
הבריקנים וידע בהם את
אנשי סכות ואת מגד
פנואל נתץ ויהרג את אנשי
ויאמר אל יבח וא
צלמנע איפה האנשים
אשר הרגתם בתבור ב
וכמוך כמוהם כאח
כבן המלך ויאמר
אשר בנאמי הם יהוה
חיתכם את
אתכם ויאמר בכרי
הם חיתם אשת
ויאמר יבא ב
יעורנו כי ויאמר יבי

63

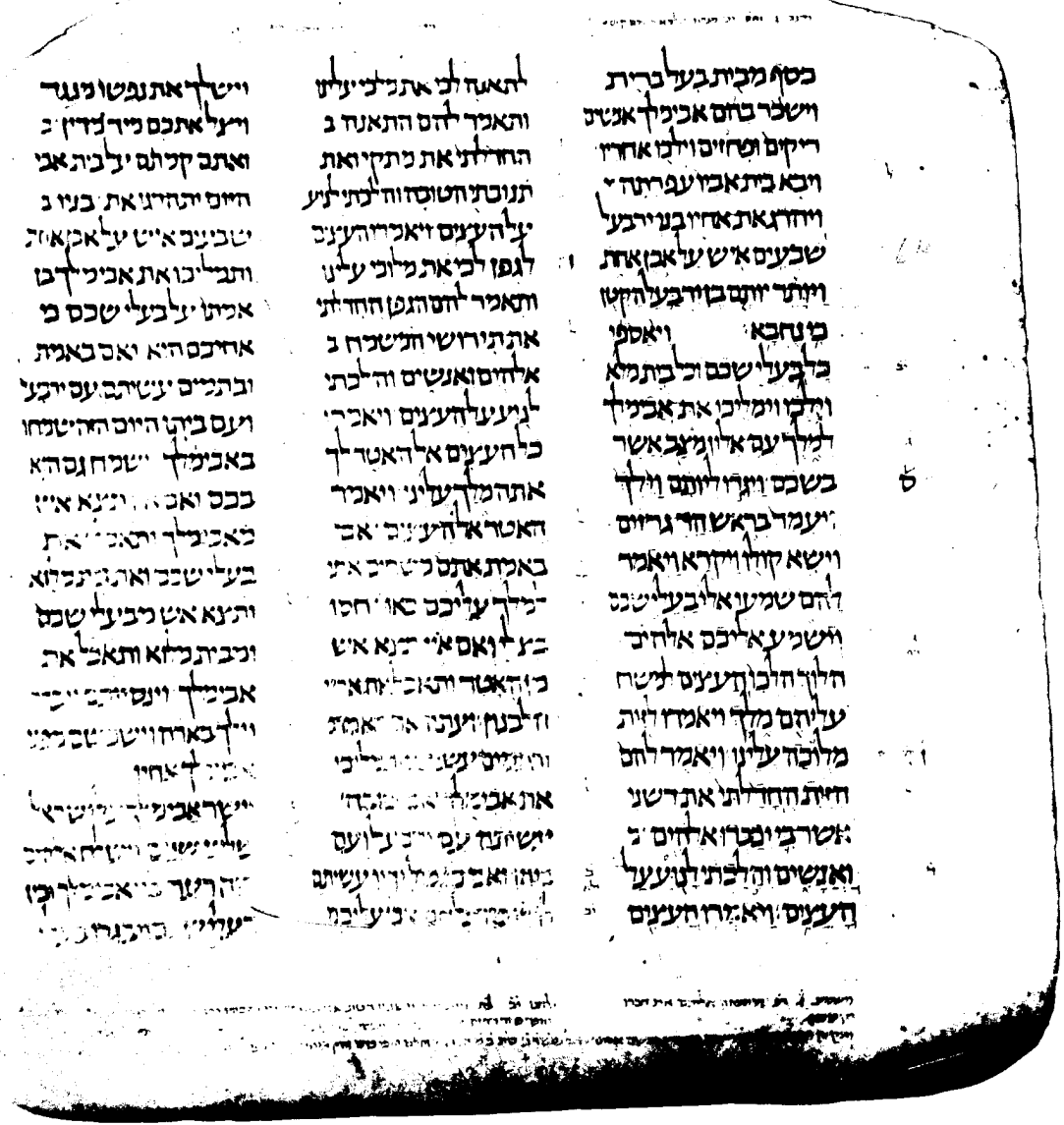
ויעלמנע קום אתה ופגע
בעוכי כאיש וגבורתו עמו
גדעון ויחרג את זבח ואת
צלמנע ויקח את הסהרונים
אשר בצואריי גמליהם
ויאמרו איש ישראל אל
גדעון משל בנו גם אתה כי הושעתנו
גם מדין כי חושעתנו
מיד מדין ויאמרו אלהם
גדעון לא אמשל אני בכם
ולא ימשל בני בכם יהוה
ימשל בכם ואמר אלהם
גדעון אשאלה מאתכם
שאלה ותנו לי איש נזם
שלולי נזמי זהב לחם
כי ישמעאלים הם ויאמרו
נתון נתן ויפרשו שם
ותשמלה וישלים שמה
איש נזם שלו ויהי משקל
נזמי הזהב אשר שאל
אלף ושבע מאות זהב
לבד מהשהרנים והנטפות
ובגדי המרגמין שלמלכי

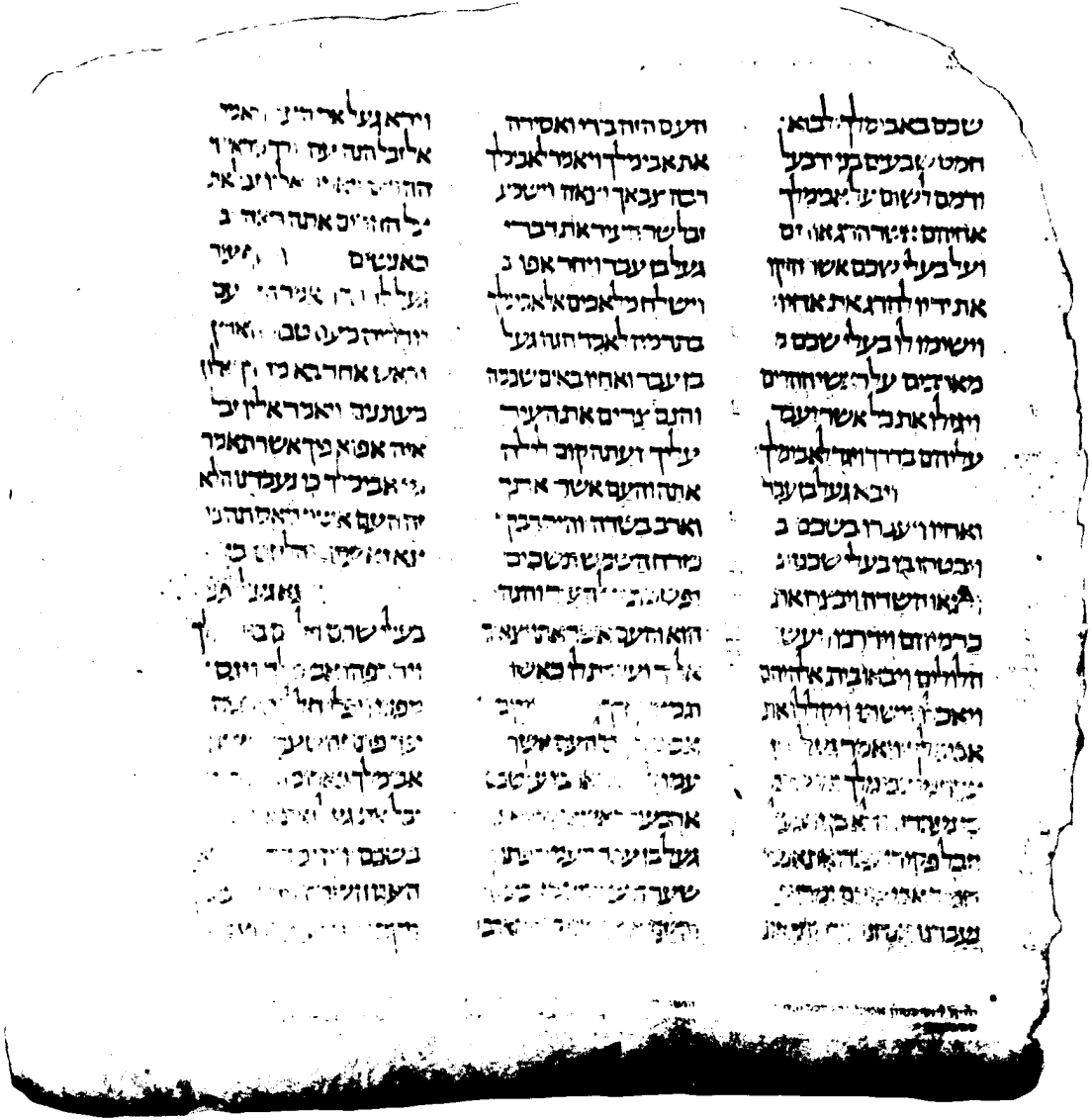
מדין ולבר מן חרוזי העקדות
אשר בצוארי גמליהם
ויעש אותו גדעון לאפיר
ויצג אותו בעירו בעפרה
ויזנו כל ישראל אחריו
שם ויהי לגדעון ולביתו
למוקש ויכנע מדין לפני
בני ישראל ולא יספו לשאת
ראשם ותשקט הארץ
ארבעים שנה בימי גדעון

וילך ירבעל בן יואש ג
וישב בביתו וגדעון חיו
שבעים בנים יוצאי ירכו
כי נשים רבות היו לו
ופילגשו אשר בשכם ילדה
לו גם היא בן וישם את
שמו אבימלך ויסתגרו
בן יואש בשיסה טובה
ויקבר בקבר יואש אביו
בעפרה אבי העזרי
ויהי כאשר מת גדעון
וישובו בני ישראל ויזנו

אחרי הבעלים וישימו להם
בעל ברית לאלהים ולא
יכרו בני ישראל את יהוה
אלהיהם המציל אותם
מיד כל איביהם מסביב
ולא עשו חסד עם בית
ירבעל גדעון ככל הטובה
אשר עשה עם ישראל

וילך אבימלך בן ירבעל
שכמה אל אחי אמו וידבר
אלהם ואל כל משפחת
בית אבי אמו לאמר דברו
נא באזני כל בעלי שכם
מה טוב לכם המשל בכם
שבעים איש כל בני ירבעל
אם כשל בכם איש אחד
וידעתם כי עצמכם ובשרכם
אני וידברו אחי אמו עליו
באזני כל בעלי שכם את
כל הדברים האלה ויטו
אחרי אבימלך כי אמרו
אחינו הוא ויזרח שבעים

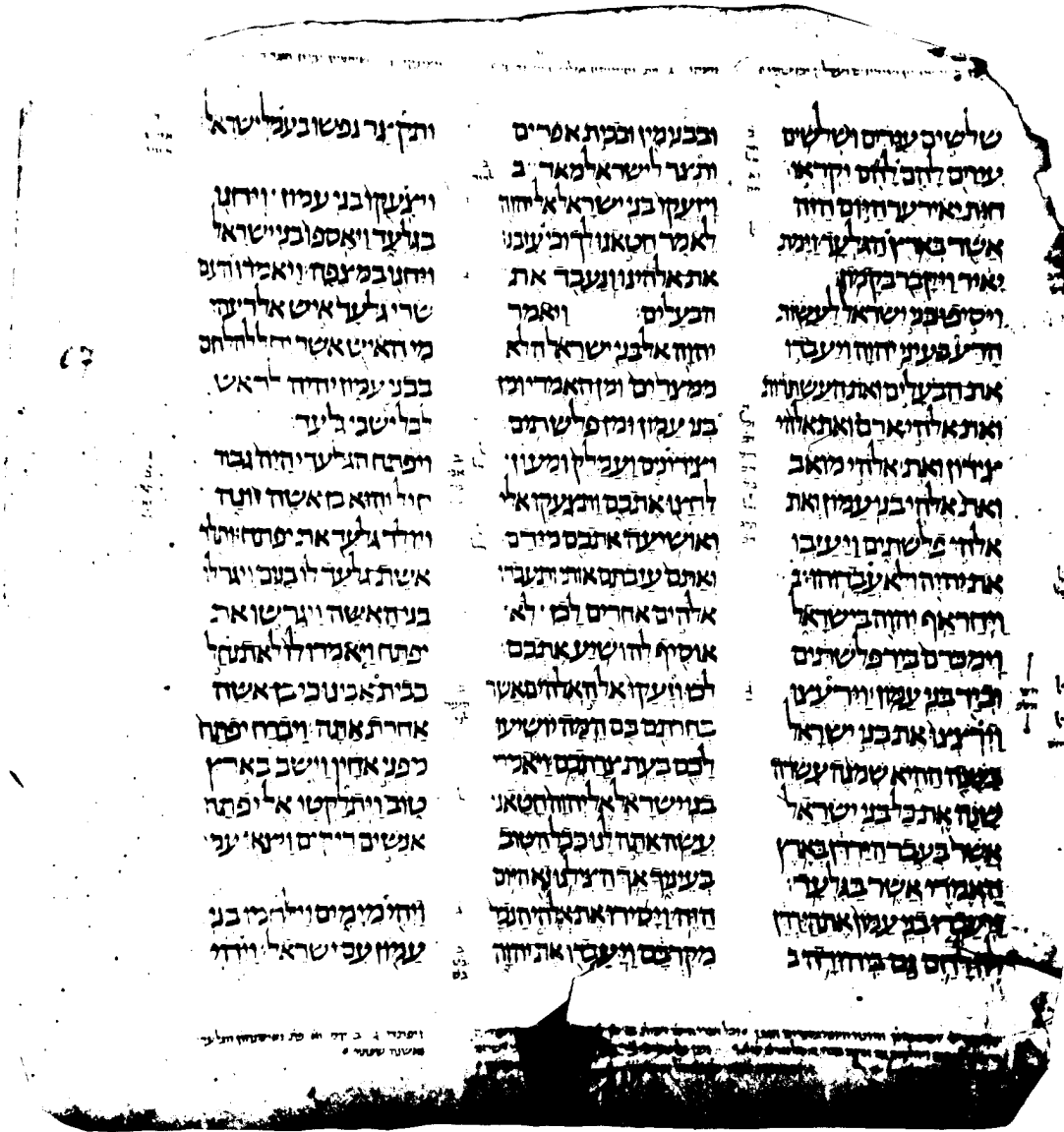
לשכם ראשם ושרש
בשר הוריא וחנה חיל
ויצא מזרעיו ויקם עליהם
ויקם אבימלך וחראשים
אשר עמו פשטו ויעמדו
פתח שער העיר ושני
ותראשים פשטו על כל
אשר בשדה ויכם ואבימלך
נלחם בעיר כל היום ההוא
וילכד את העיר ואת העם
אשר בה הרג וישתך את
העיר וזרע עליה
וישמעו כל בעלי מגדל
שכם ויבאו אל ערוח בית
אל בריח ויגד לאבימלך
כי התקבצו בעלי מגדל
שכם ויעל אבימלך הר
צלמון הוא וכל העם אשר
אתו ויקח אבימלך את
הקרדמות בידו ויכרת
שכת עצים וישאם וישם
על שכמו ויאמר אל העם
אשר עמו מהר ראיתם

עשיתי מטרו עשו כמוני
וגם הם כל העם איש
שכתו וילכו אחרי אבימלך
וישימו על הדיר ויציתו
עליהם את הדיר באש
וימיתו גם כל אנשי מגדל
שכם כאלף איש ואשה

וילך אבימלך אל תבץ
ויחן בתבץ ויכדה אליה
עד פתח הדיר ויעש
שמה כל האנשים והנשים
וכל בעלי העיר ויסגרו
בעדם ויעלו על גג המגדל
ויבא אבימלך עד המגדל
וילחם בו ויגש עד פתח
המגדל לשרפו באש
ותשלך אשה אחת פלח
רכב על ראש אבימלך
ותרץ את גלגלתו ותקדא
מהרה לנער נשא
כליו ואמר לו שלח חרבך
ומותתני פן יאמרו לי

אשה הרגתהו וידקרהו
נערו וימת וירא אנשי
ישראל כי מת אבימלך
וילכו איש למקומו וישב
אלהים את רעת אבימלך
אשר עשה לאביו להרג
את שבעים אחיו ואת כל
רעת אנשי שכם השיב
אלהים בראשם ותבא
אליהם קללת יותם בן
ירבעל

ויקם אחריו את הגלעדי
וישפט את ישראל עשרים
ושתים שנה וימת ויקבר
בשמיר

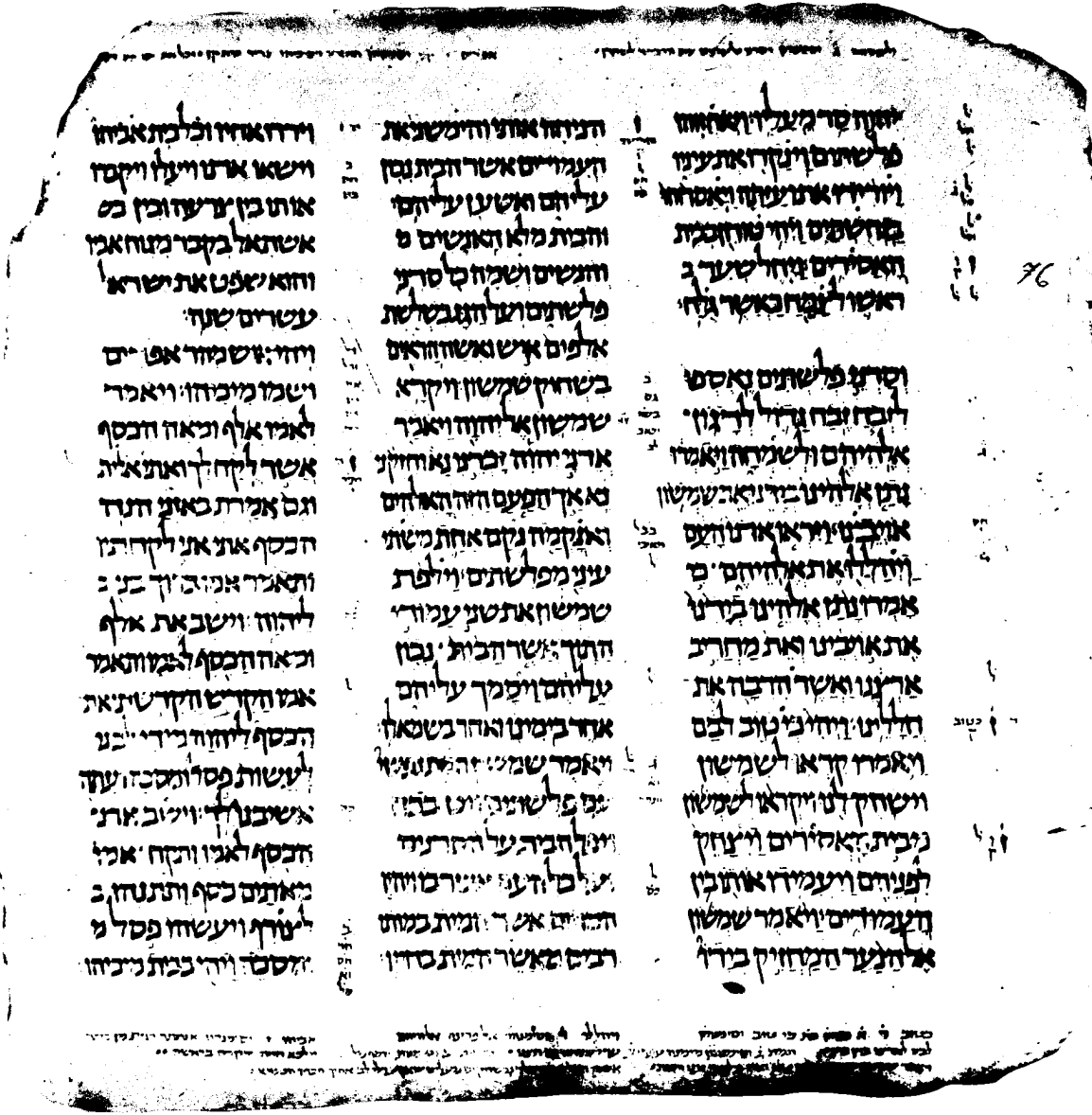

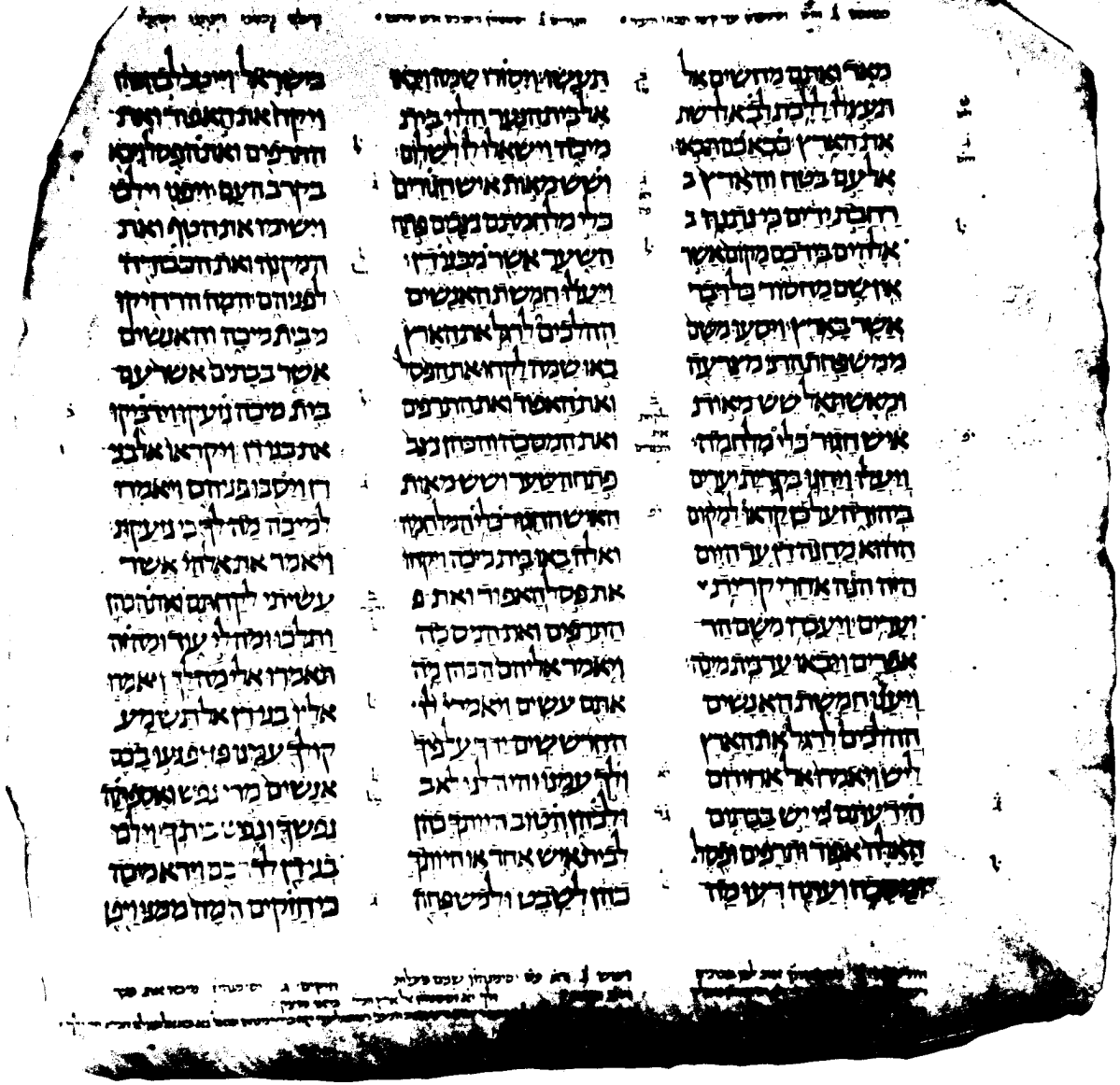

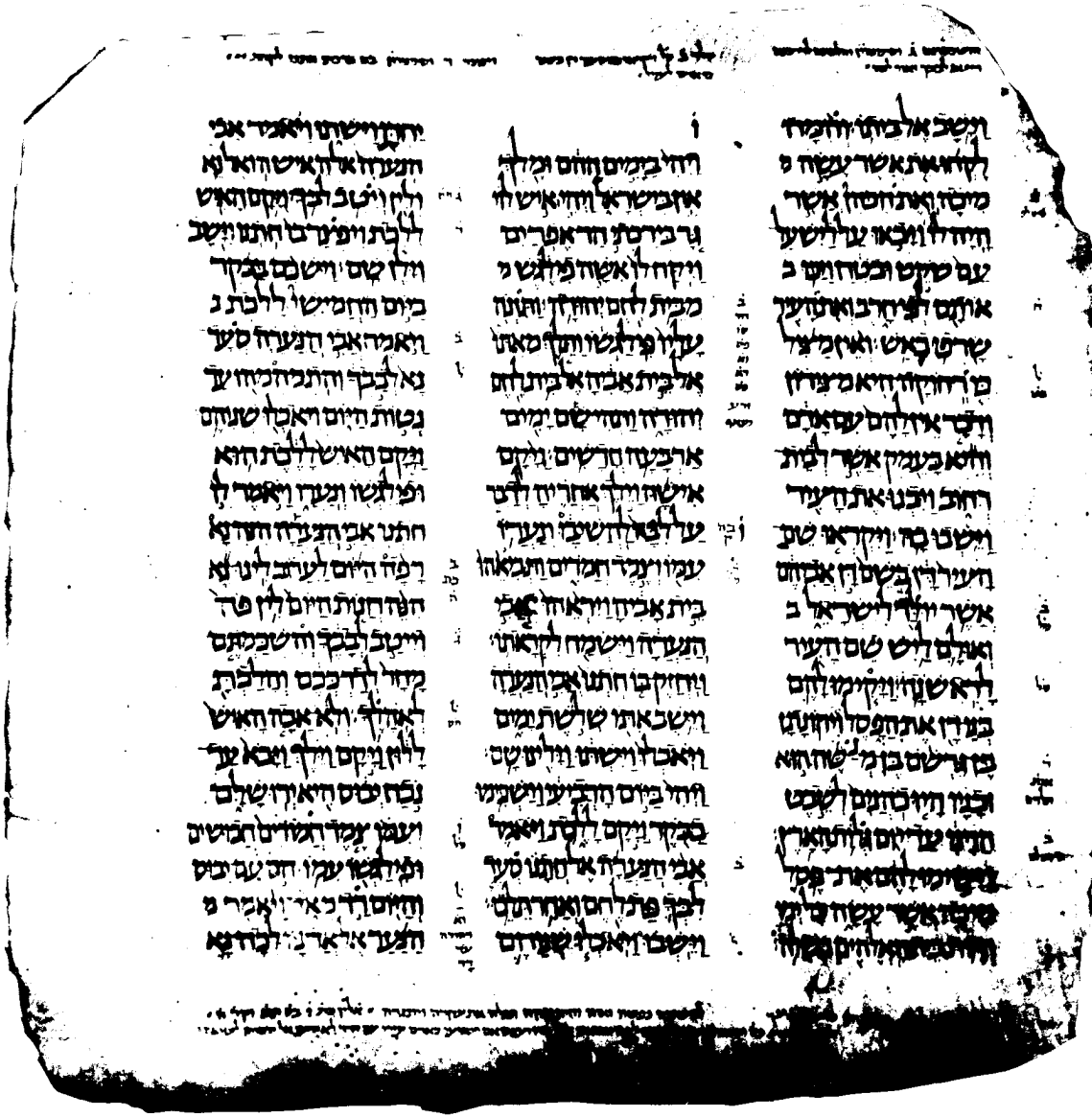

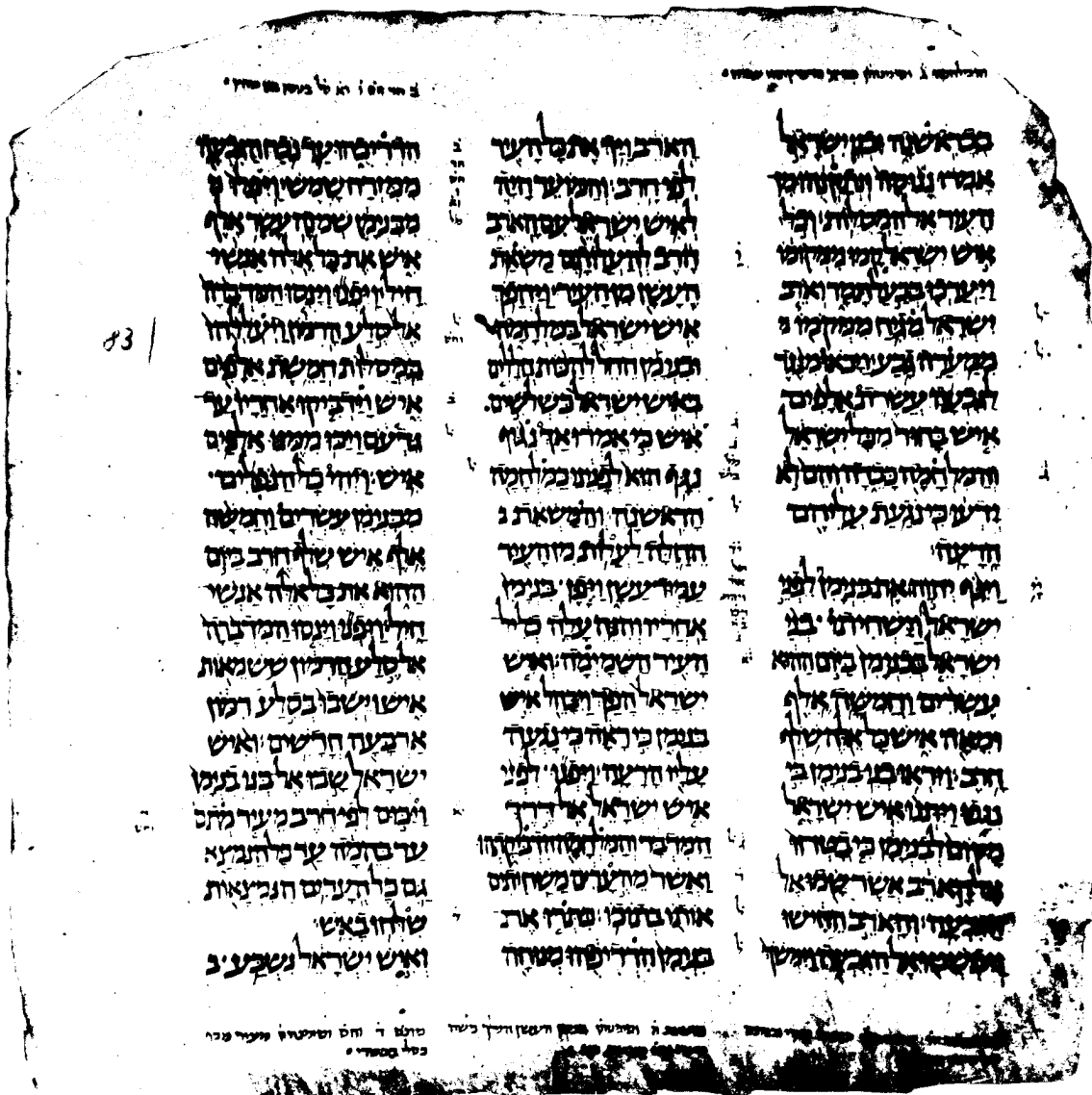

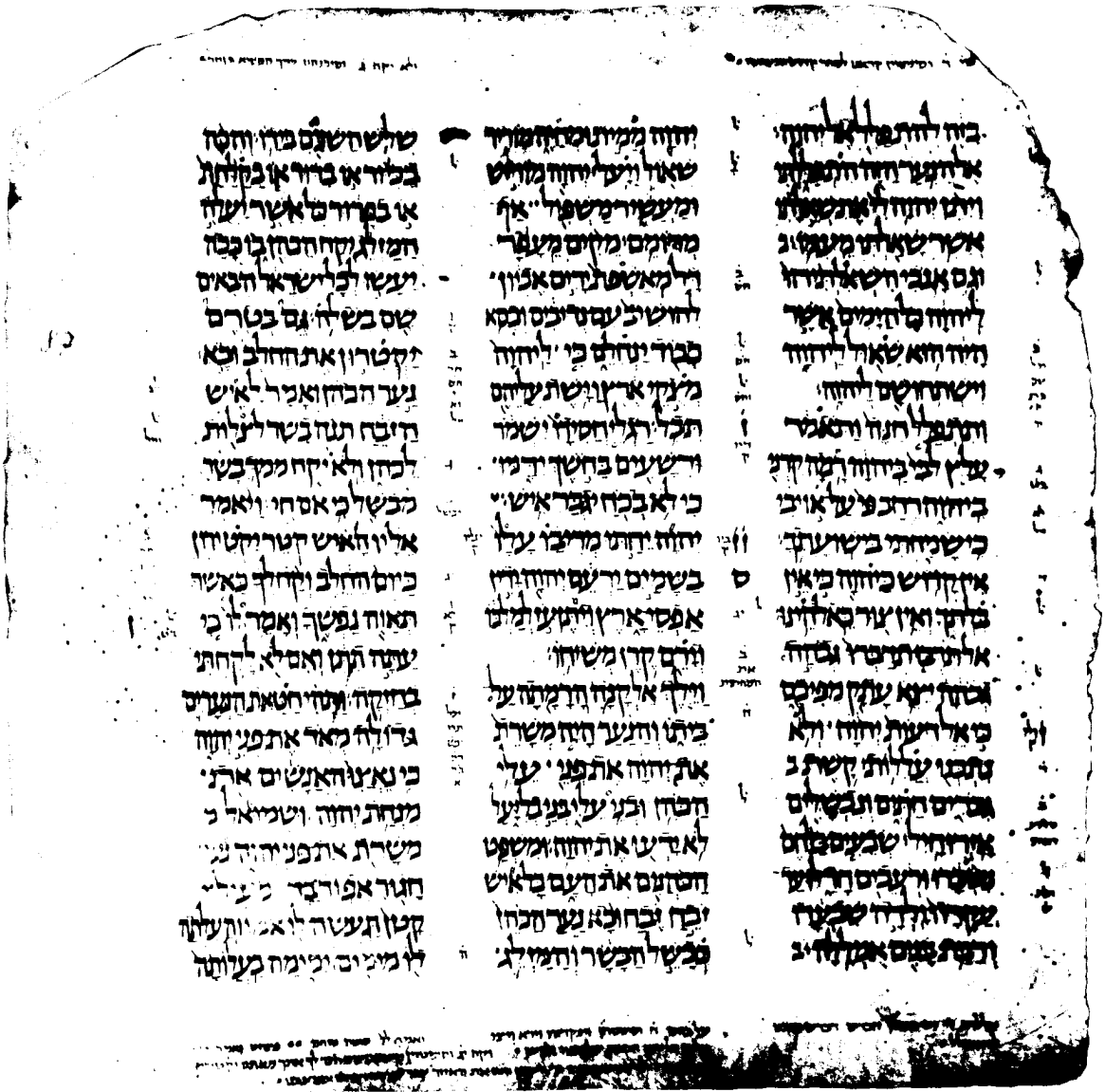

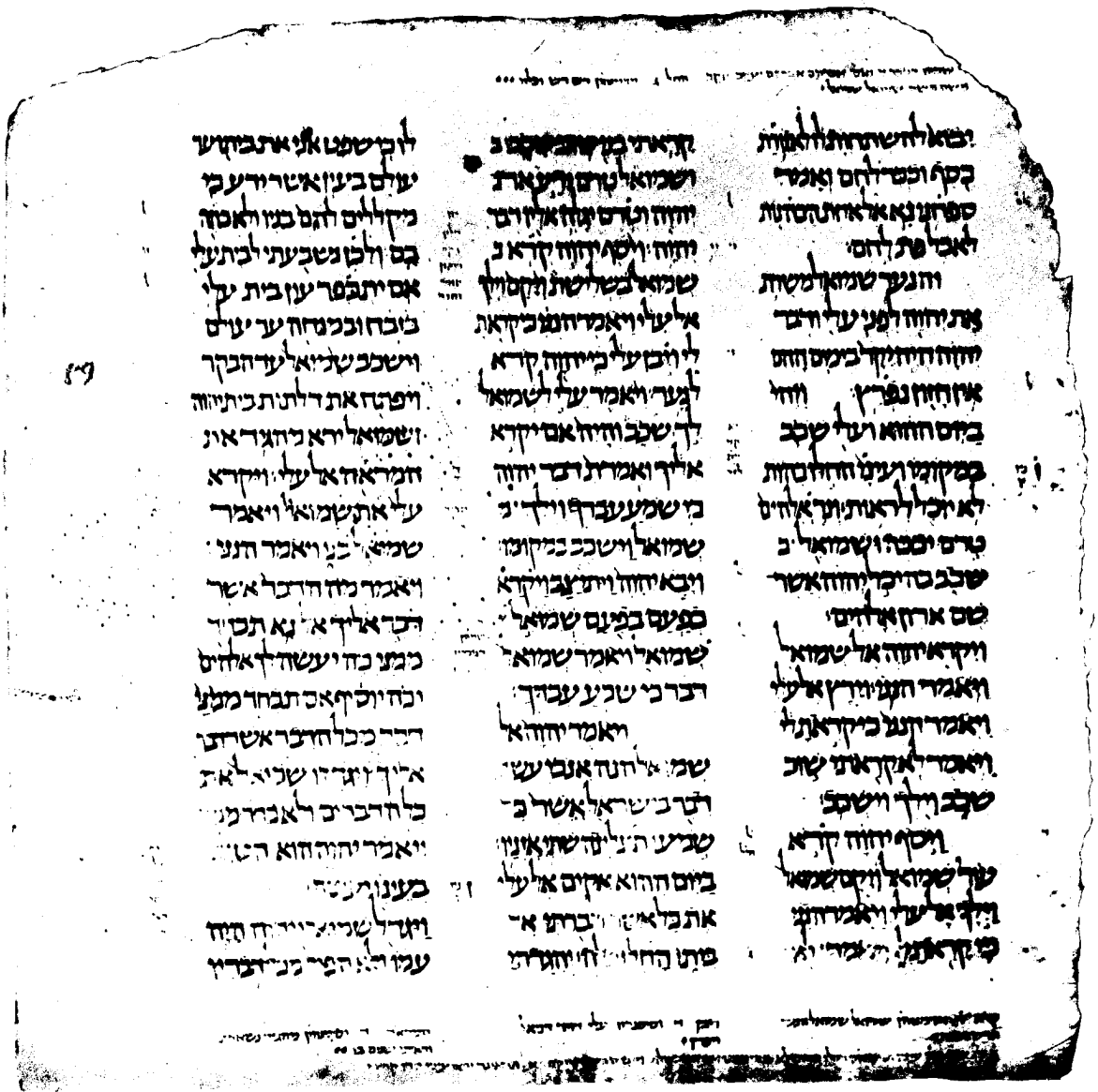

את אישה ליבמו את יכו
וימים וכרך עלי את ג
אלקנה ואת אשתו ואמר
ישם יהוה לך זרע מהאשה
היאת תחת השאלה אשר
שאל ליהוה והלכו למקומו
כי פקד יהוה את חנה ותהר
ותלד שלשה בנים ושתי
בנות ויגדל הנער שמואל
עם יהוה ועלי
זקן מאד ושמע את כל אשר
יעשון בניו לכל ישראל
ואת אשר ישכבון את
הנשים הצבאת פתח
אהל מועד ויאמר להם
למה תעשון כדברים
האלה אשר אנכי שמע
את דבריכם רעים מאת
כל העם אלה אל בני כי
לוא טובה השמעה אשר
אנכי שמע מעברים עם
יהוה אם יחטא איש לאיש
ופללו אלהים ואם ליהוה

יחטא איש מי יתפלל לו
ולא ישמעו לקול אביהם
כי חפץ יהוה להמיתם
והנער שמואל הלך וגדל
וטוב גם עם יהוה וגם
עם אנשים
ויבא איש אלהים אל
עלי ויאמר אליו כה אמר
יהוה הנגלה נגליתי אל
בית אביך בהיותם במצרים
לבית פרעה הבחר אתו
מכל שבטי ישראל לי
לכהן לעלות על מזבחי
להקטיר קטרת לשאת
אפוד לפני ואתנה לבית
אביך את כל אשי בני
ישראל למזד הבעטו
בזבחי ובמנחתי אשר
צויתי מעון ותכבד את
בניך ממני להבריאכם
מראשית כל מנחת ישראל
לעמי לכן נאם יהוה אלהי
ישראל אמרתי

ביתך ובית אביך יתהלכו
לפני עד עולם ועתה נאם
יהוה חלילה לי כי מכבדי
אכבד ובזי יקלו
באים הנה עתי את זרע
ואת זרע בית אביך מהות
יקן בביתך והבטת צר
כל אשר יטיב
את ישראל ולא יהיה זקן
בביתך כל הימים ואיש
לא אכריתה לך מעם מ
מזבחי למלות את עיניך
ולאריב את נפשך וכל
מרבית ביתך ימותו
אנשים ויה לך האות
אשר יבא אל שני בניך
אל חפני ופינחס ביום
אחד ימותו שניהם
והקימתי לי כהן נאמן אשר
בלבבי ובנפשי יעשה
ובניתי לו בית נאמן והתהלך
לפני משיחי כל הימים
יהיה נותר הנשאר בביתך

שתי פרות עלות ואסרם
בעגלה ואת בניהם כלו
בבית וישמו את ארון
יהוה את העגלה ואת
הארגז ואת עכברי הזהב
ואת צלמי טחרי זהם ב
וישרנה הפרות בדרך
על דרך בית שמש מסלה
אחת הלכו הלוך ונעו
ולא סרו ימין ושמאול
וסרני פלשתים הלכים
אחריהם עד גבול בית
שמש ובית שמש משקפים
קציר חטים בעמק ב
וישאו את עיניהם וירא
את הארון וישמחו לראות
ס ויעגלה באה אל שדה
יהושע בית השמשי
ותעמד שם ושם אבן
גדולה ויבקעו את עצי
העגלה ואו התפרות ויעלו
עלה ליהוה וזבחים
הזרדו את ארון יהוה ואת

והארגז אשר אתו אשר
בו כלי זהב וישמו אל.
האבן הגדולה אשר ית
שמש הערו עליה ויבחו
יבחים ביום ההוא ליהוה
וחמשה סרני פלשתים
ראו וישבו עקרון ביום
ההוא ואלהי יחרי
החזקו אשר החטים פלשתים
אשם ליהוה האשדוד
אחד לעזה
אחד לאשקלון
אחד לגת
אחד לעקרון
אחד ועכברי
הזהב כמספר כל ערי
פלשתים לחמשתו סרנים
ערי מבצר וערי
ומפרזי עד אבל הגדולה
אשר הניחו עליה את
ארון יהוה הנה בשדה
בית השמשי ויהי

ראו בארון יהוה וק בעם
שבעים איש וחמשים אל
איש ויתאבלו העם כי
הכה יהוה בעם מכה ג
גדולה ויאמרו אנשי בית
שמש מי יוכל לעמד לפני
יהוה האלהים הקדוש
ואל מי יעלה מעלינו
וישלחו מלאכים
אל ישבי קריית יערים
לאמר השב פלשתים
את ארון יהוה רדו העלו
אתו אליכם ויבאו אנשי
קריית יערים ויעלו את
ארון יהוה ויבאו אתו אל
בית אבינדב בגבעה ואת
אלעזר בני קדשו לשמר
את ארון יהוה
ויהי מיום שכנו את
בקריית יערים ויהי
תימים ויהי כל בית
ינהו כל אחרי
יהוה יאמרי

יהוה את משה ואת אהרן
ויוצא אותם את אבותיכם
הממיר עים וישבם במקום
ויזעקו אל יהוה וישלח יהוה
את ירבעל ואת בדן ואת יפתח ואת שמואל ויצל
מכל אויביכם מסביב
ותשבו לבטח וירא כי
נחש מלך בני עמון בא
עליכם ותאמרו לי לא
כי מלך ימלך עלינו ויהוה
אלהיכם מלככם היה
והנה המלך אשר בחרתם
אשר שאלתם והנה

ויקרא שמואל

ונתן יהוה קולת ומטר
אם תיראו את יהוה ו
ועבדתם אתו ושמעתם
בקול ולא תמרו את פי
יהוה היתם גם אתם וגם
המלך אשר מלך עליכם
אחרי יהוה אלהיכם היו
לא תשמעו בקול יהוה
ומריתם את פי יהוה ו
והיתה יד יהוה בכם ו
ובאבתיכם גם עתה
התיצבו ואראה את הדבר
הגדול הזה אשר יהוה
עשה לעיניכם היום הזה
חטים היום אקרא אל
יהוה וימן קולת ומטר
וידעו וראו כי רעתכם
רבה אשר עשיתם בעיני
יהוה לשאול להם מ
ויקרא שמואל

ואת שמואל ויאמרו כל
העם אל שמואל התפלל
בעד עבדיך אל יהוה אלהיך
ואל נמות כי יספנו על כל
חטאתינו רעה לשאלתנו
מלך ויאמר
שמואל אל העם אל תיראו
אתם עשיתם את כל הרעה
הזאת אך אל תסורו מאחרי
יהוה ועבדתם את יהוה
בכל לבבכם ולא תסורו
כי אחריו התהו אשר לא
יועילו ולא יצילו כי תהו
המה כי לא יטוש יהוה את
עמו בעבור שמו הגדול
כי הואיל יהוה לעשות
אתכם לו לעם גם אנכי
חלילה לי מחטא ליהוה
מחדל להתפלל בעדכם
והוריתי אתכם בדרך
הטובה וביושרה
את יראתו ועבדתם אתו
באמת בכל לבבכם כי

ראו את אשר עשה עמכם
ואם הרע תרעו גם אתם
גם מלככם תספו
ב משנה שאול בבן שנה
שנים מלך על ישראל ג
ויבחר לו שאול שלשת
אלפים מישראל ויהיו
עם שאול אלפים במכמש
וכחדבית אל ואלף היו
עם יונתן בגבעת בנימן
ויתר העם שלח איש
לאהליו ויך יונתן את
נציב פלשתים אשר בגבע
וישמעו פלשתים ושאול
תקע בשופר בכל הארץ
לאמר ישמעו העברים
וכל ישראל שמע לאמר
הכה שאול את נציב
פלשתים וגם נבאש ג
וישראל בפלשתים ויצעקו
העם אחרי שאול מ
הגלגל ופלשתים נאספו
להלחם עם ישראל ל

שלשים אלף רכב וששת
אלפים פרשים ועם
כחול אשר על שפת
הים לרב ויעלו ויחנו
במכמש קדמת מתאון
ואיש ישראל ראו כי
צר לו כי נגש העם
ויתחבאו העם במערות
ובחורים ובסלעים ג
ובצרחים ובכרות מ
ועברים עברו את הירדן
ארץ גד וגלעד ושאול
עודנו בגלגל וכל העם
חרדו אחריו ויחל ב
שבעת ימים למועד
אשר שמואל לא בא
שמואל הגלגל ויפץ העם
מעליו ויאמר שאול
הגישו אלי העלה מ
ויעל שאול העלה
ויצא שאול לקראתו

לברכו ויאמר שמואל
מה עשית ויאמר שאול
כי ראיתי כי נפץ העם
מעלי ואתה לא באת
למועד הימים ופלשתים
נאספים מכמש ואמר
עתה ירדו פלשתים
אלי הגלגל ופני יהוה לא
חליתי ואתאפק ואעלה
העלה ויאמר
שמואל לשאול נסכלת
לא שמרת את מצות
יהוה אלהיך אשר צוך
כי עתה הכין יהוה את
ממלכתך על ישראל
עד עולם ועתה ממלכתך
לא תקום בקש
איש כלבבו
ינגיד על עמ
שמר
יהוה
ויקם
הגלג

102

104

תחזינו ולא נעלה אליהם
ואם כה יאמרו עלינו
ועלינו כי נתננם יהוה בידנו
והיתה לנו האות ונגלשנו
אל מעבר פלשתים ואמרו
פלשתים הנה עברים
יצאים מן החרים אשר
התחבאו שמה ויענו
אנשי המצב את יונתן
ואת נשא כליו ואמרו
עלו אלינו ונודיעה אתכם
דבר
ויאמר יונתן אל נשא
כליו עלה אחרי כי נתנם
יהוה ביד ישראל ויעל
יונתן על ידיו ועל רגליו
ונשא כליו אחריו ויפל
לפני יונתן ונשא כליו
מנפיתו אחריו והתחי
ובמכה הראשנה אשר
הכה יונתן ונשא כליו
כעשרים איש בכחצי
מענה צמד שדה והנה

חרדה במחנה בשדה
ובכל העם המצב והמשחית
חרדו גם המה והתרגז מ
הארץ ותהי לחרדת ג
אלהים ויראו הצפים
לשאול בגבעת בנימן ג
והנה ההמון נמוג והלך
והלם
ויאמר שאול לעם אשר
אתו פקדו נא וראו מיהך
מעלינו ויפקדו והנה אין
מנינו ונשא כליו
ויאמר שאול לאחיה
הגישה ארון האלהים
כי היה ארון האלהים
ביום ההוא ובני ישראל
והיה ערום שוא אל
המחנה ההולכים והלך
המהומה הלוך ורב
ויאמר שאול אל הכהן
אספה ידיך ויעצר שאון
כל העם אשר אתו ויבאו

עד המלחמה והנה ב
החיטה חרב ויגר יי
מהומה גדולה מאד
והעברים היו לפלשתים
כאתמול שלשום אשר
עלו עמם במחנה סביב
וגם המה להיות עם ישראל
אשר עם שאול ויונתן
וכל איש ישראל התחבאו
בהר אפרים שמעו כי
נסו פלשתים וידבקו
גם המה אחריהם בב
במלחמה ויושע יהוה
ביום ההוא את ישראל
והמלחמה עברה את בית
און ואיש ישראל נגש
ביום ההוא ושאול השא אה
העם לאמר ארור האיש
אשר יאכל לחם עד הערב
ונקמתי מאיבי ולא טעם
כל העם לחם וכל
הארץ באו ביער ויהי
דבש על פני השדה

106

וַיְהִי֙ יוֹנָתָ֔ן וַיֹּ֣אמֶר שָׁא֔וּל
אֵ֖ל יוֹנָתָ֑ן הַגֶּד־לִ֣י מַה־ עָשִׂ֔יתָ וַיַּגֶּד־ל֥וֹ יוֹנָתָ֖ן וַיֹּ֑אמֶר
עָשֹׂ֣ה עָשִׂ֗יתִי טְעֹ֤ם טָעַ֙מְתִּי֙ בִּקְצֵ֣ה הַמַּטֶּ֔ה אֲשֶׁ֖ר
בְּיָדִ֑י מְעַט־דְּבַ֣שׁ בְּשֶׁ֔מֶן אָמ֖וּת
וְאָמַ֣ר שָׁא֔וּל כֹּ֥ה יַעֲשֶׂה־אֱלֹהִ֖ים וְכֹ֣ה יוֹסִ֑יף
כִּי־מ֥וֹת תָּמ֖וּת יוֹנָתָֽן׃ וַיֹּ֣אמֶר
הָעָ֡ם אֶל־שָׁא֣וּל הֲיוֹנָתָ֣ן
וְהוּא֩ עָשָׂ֨ה הַיְשׁוּעָ֤ה הַגְּדוֹלָה֙ הַזֹּ֣את בְּיִשְׂרָאֵ֔ל
חָלִ֥ילָה חַי־יְהוָ֖ה אִם־יִפֹּ֣ל
מִשַּׂעֲרַ֣ת רֹאשׁ֔וֹ אַ֖רְצָה
כִּי־עִם־אֱלֹהִ֥ים עָשָׂ֖ה הַיּ֑וֹם וַיִּפְדּ֤וּ הָעָם֙ אֶת־יוֹנָתָ֔ן
וְלֹ֥א מֵֽת׃ וַיַּ֣עַל שָׁא֔וּל מֵאַחֲרֵ֖י
פְּלִשְׁתִּ֑ים וּפְלִשְׁתִּ֖ים הָלְכ֥וּ לִמְקוֹמָֽם׃
וְשָׁא֗וּל לָקַ֤ח הַמְלוּכָה֙ עַל־יִשְׂרָאֵ֔ל
וַיִּלָּחֶם֙ סָבִ֣יב בְּכָל־אֹיְבָ֔יו בְּמוֹאָ֖ב
וּבְבְנֵ֣י עַמּ֑וֹן וּבֶאֱד֣וֹם וּ
וּבְכֹ֣ל אֲשֶׁ֤ר יִפְנֶה֙ יַרְשִׁ֔יעַ
וַיַּ֣עַשׂ חַ֔יִל וַיַּ֥ךְ אֶת־עֲמָלֵ֖ק
וַיַּצֵּ֥ל יִשְׂרָאֵ֖ל מִיַּ֥ד
שֹׁסֵֽהוּ׃
וּבְנֵ֣י שָׁא֔וּל יְהוֹנָתָ֖ן
וְיִשְׁוִ֑י וּמַלְכִּי־שׁ֔וּעַ וְשֵׁ֖ם
שְׁתֵּ֣י בְנֹתָ֔יו שֵׁ֥ם הַבְּכִירָ֖ה
מֵרַ֑ב וְשֵׁם֙ הַקְּטַנָּ֣ה מִיכַ֔ל
וְשֵׁ֖ם אֵ֣שֶׁת שָׁא֑וּל אֲחִינֹ֔עַם
בַּת־אֲחִימַ֖עַץ וְשֵׁ֣ם שַׂר־
צְבָ֔א אַבְנֵ֖ר בֶּן־נֵ֥ר דּ֖וֹד
שָׁא֑וּל וְקִ֣ישׁ אֲבִֽי־שָׁא֔וּל
וְנֵ֥ר אֲבִֽי־אַבְנֵ֖ר בֶּן־אֲבִיאֵֽל׃
וַתְּהִ֥י הַמִּלְחָמָ֖ה
חָזָקָ֣ה עַל־פְּלִשְׁתִּ֑ים כֹּ֚ל
יְמֵ֣י שָׁא֔וּל וְרָאָ֣ה שָׁא֔וּל
כָּל־אִ֥ישׁ גִּבּ֖וֹר וְכָל־בֶּן־חָ֑יִל
וַיֶּאֱסְפֵ֖הוּ אֵלָֽיו׃
וַיֹּ֣אמֶר שְׁמוּאֵ֔ל אֶל־
שָׁא֑וּל אֹתִ֨י שָׁלַ֤ח יְהוָה֙
לִמְשָׁחֲךָ֣ לְמֶ֔לֶךְ עַ֖ל עַמּ֑וֹ
עַל־יִשְׂרָאֵ֔ל וְעַתָּ֕ה שְׁמַ֖ע
לְקוֹל֙ דִּבְרֵ֣י יְהוָֽה׃

מֵהַעֲרֹר וַיֵּצֵא אַחֲרָיו
וְהַכֵּתִיו וְהִצַּלְתִּי נִפְיו
וַיָּקָם עָלַי וְהֶחֱזַקְתִּי בּ
בִּזְקָנוֹ וְהִכִּתִיו וַהֲמִתִּיו
גַּם אֶת הָאֲרִי גַּם הַדֹּב
וְהָיָה הָעֲרֵל הַפְּלִשְׁתִּי
הֶעָרִיצָה כְּאַחַד מֵהֶם
כִּי חֵרַף מַעַרְכֹת אֱלֹהִים
חַיִּים וַיֹּאמֶר
דָּוִד יְהוָה אֲשֶׁר הִצִּילַנִי
מִיַּד הָאֲרִי וּמִיַּד הַדֹּב
הוּא יַצִּילֵנִי מִיַּד הַפְּלִשְׁתִּי
הַזֶּה וַיֹּאמֶר שָׁאוּל
אֶל דָּוִד לֵךְ וַיְהוָה יִהְיֶה
עִמָּךְ וַיַּלְבֵּשׁ שָׁאוּל אֶת
דָּוִד מַדָּיו וְנָתַן קוֹבַע
נְחֹשֶׁת עַל רֹאשׁוֹ וַיַּלְבֵּשׁ
אֹתוֹ שִׁרְיֹן וַיַּחְגֹּר דָּוִד
אֶת חַרְבּוֹ מֵעַל לַמַּדָּיו
וַיָּאֶל לָלֶכֶת כִּי לֹא נִסָּה
וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל שָׁאוּל
אוּכַל לָלֶכֶת בָּאֵלֶּה כִּי
לֹא נִסִּיתִי וַיָּסַר דָּוִד

כְּעָלִין וַיִּקַּח מִקְלוֹ בְּיָדוֹ
וַיִּבְחַר לוֹ חֲמִשָּׁה חַלְּקֵי
אֲבָנִים מִן הַנַּחַל וַיָּשֶׂם
אֹתָם בִּכְלִי הָרֹעִים אֲשֶׁר
לוֹ וּבְיָדוֹ קַלְּעוֹ בְיָדוֹ
וַיִּגַּשׁ אֶל הַפְּלִשְׁתִּי וַיֵּלֶךְ
הַפְּלִשְׁתִּי הָלוֹךְ וְקָרֵב אֶל
דָּוִד וְהָאִישׁ נֹשֵׂא הַצִּנָּה
לְפָנָיו וַיַּבֵּט הַפְּלִשְׁתִּי
וַיַּרְא אֶת דָּוִד וַיִּבְזֵהוּ
כִּי הָיָה נַעַר וְאַדְמֹנִי עִם
יְפֵה מַרְאֶה וַיֹּאמֶר פ
הַפְּלִשְׁתִּי אֶל דָּוִד
הֲכֶלֶב אָנֹכִי כִּי אַתָּה
בָּא אֵלַי בַּמַּקֵּלוֹת
וַיְקַלֵּל הַפְּלִשְׁתִּי
אֶת דָּוִד בֵּאלֹהָיו:
וַיֹּאמֶר הַפְּלִשְׁתִּי
אֶל דָּוִד לְכָה אֵלַי
וְאֶתְּנָה אֶת בְּשָׂרְךָ
לְעוֹף הַשָּׁמַיִם ב
לְבֶהֱמַת הַשָּׂדֶה

וְאֶבְנֵי הַחֲלָלִים
הַפְּלִשְׁתִּי אַתָּה בָּא אֵלַי
בְּחֶרֶב וּבַחֲנִית וּבְכִידוֹן
וְאָנֹכִי בָּא אֵלֶיךָ בְּשֵׁם יְהוָה
צְבָאוֹת אֱלֹהֵי מַעַרְכֹת
יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר חֵרַפְתָּ
הַיּוֹם הַזֶּה יִסְגָּרְךָ יְהוָה
בְּיָדִי וְהִכִּתִיךָ וְהַסִרֹתִי
אֶת רֹאשְׁךָ מֵעָלֶיךָ וְנָתַתִּי
פֶּגֶר מַחֲנֵה פְלִשְׁתִּים
הַיּוֹם הַזֶּה לְעוֹף הַשָּׁמַיִם
וּלְחַיְתוֹ הָאָרֶץ וְיָדְעוּ כָּל
הָאָרֶץ כִּי יֵשׁ אֱלֹהִים
לְיִשְׂרָאֵל וְיָדְעוּ כָּל
הַקָּהָל הַזֶּה כִּי לֹא בְחֶרֶב
וּבַחֲנִית יְהוֹשִׁיעַ יְהוָה
כִּי לַיהוָה הַמִּלְחָמָה וְנָתַן
אֶתְכֶם בְּיָדֵנוּ וְהָיָה כְּ
קָם הַפְּלִשְׁתִּי וַיֵּלֶךְ וַיִּקְרַב
לִקְרַאת דָּוִד וַיְמַהֵר
דָּוִד וַיָּרָץ הַמַּעֲרָכָה ב
לִקְרַאת הַפְּלִשְׁתִּי וְשָׁלַח
דָּוִד אֶת יָדוֹ אֶל הַכְּלִי

וַיָּקָם מִשָּׁם אֶבְיוֹנָקָם
וַיִּרְא אֶת חַפְלִשְׁתִּי אֶת
מִיָּדוֹ וַתִּנְבַּע הָאֶבֶן
בְּמִצְחוֹ וַיִּפֹּל עַל פָּנָיו
אַרְצָה וַיְחִזֵּק דָּוִד מִן
הַפְּלִשְׁתִּי בְּקֶלַע וּבְאֶבֶן
וַיַּךְ אֶת הַפְּלִשְׁתִּי וַיְמִתֵהוּ
וְחֶרֶב אֵין בְּיַד דָּוִד וַיָּרָץ
דָּוִד וַיַּעֲמֹד אֶל הַפְּלִשְׁתִּי
וַיִּקַּח אֶת חַרְבּוֹ וְשֹׁלָף
מִתַּעֲרָהוּ וַיְמִתֵהוּ וַ
וַיִּכְרֹת בָּהּ אֶת רֹאשׁוֹ
וַיִּרְאוּ הַפְּלִשְׁתִּים כִּי מֵת
גִּבּוֹרָם וַיָּנֻסוּ וַיָּקוּמוּ וַ
אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה
וַיָּרִעוּ וַיִּדְפּוּ אֶת פ
הַפְּלִשְׁתִּים עַד בּוֹאֲךָ
גַּיְא וְעַד שַׁעֲרֵי עֶקְרוֹן
וַיִּפ וַחֲלָלִי פְלִשְׁתִּים
בְּדֶרֶךְ שַׁעֲרַיִם וְעַד
גַּת וְעַד עֶקְרוֹן וַיָּשֹׁבוּ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִדֹּלֵק אַחֲרֵי
פְּלִשְׁתִּים וַיָּשֹׁסּוּ אֶת

מַחֲנֵיהֶם וַיִּקַּח דָּוִד אֶת
רֹאשׁ הַפְּלִשְׁתִּי וַיְבִאֵהוּ
יְרוּשָׁלִַם וְאֶת כְּלֵי שְׁ
בְּאָהֳלוֹ וְכֵאוֹת
שָׁאוּל אֶת דָּוִד יֵצֵא נ
לִקְרַאת הַפְּלִשְׁתִּי אָבִר
אֲשֶׁר שַׂר הַצָּבָא
בֶּן מִי זֶה הַנַּעַר אַבְנֵר
וַיֹּאמֶר אַבְנֵר חַי נַפְשְׁךָ
הַמֶּלֶךְ אִם יְדַעְתִּי וַיֹּאמֶ
הַמֶּלֶךְ שְׁאַל אַתָּה בֶּן
מִיזֶה הַנַּעַר וְכִשּׁוּבִי דָוִד
מֵהַכּוֹת אֶת הַפְּלִשְׁתִּי
וַיִּקַּח אֹתוֹ אַבְנֵר וַיְבִאֵהוּ
לִפְנֵי שָׁאוּל וְרֹאשׁ פְּ
הַפְּלִשְׁתִּי בְּיָדוֹ וַיֹּאמֶר
אֵלָיו שָׁאוּל בֶּן מִי אַתָּה
הַנַּעַר וַיֹּאמֶר דָּוִד בֶּן
יִשַׁי בֵּית הַלַּחְמִי וַיֹּאמֶ
כַּלֹּתוֹ לְדַבֵּר אֶל שָׁאוּ
וְנֶפֶשׁ יְהוֹנָתָן נִקְשְׁרָה
בְּנֶפֶשׁ דָּוִד וַיֶּאֱהָבֵהוּ יְ
בְּנַפְשׁוֹ וַיִּכְרֹת יְהוֹנָתָן

בְּיוֹם הַהוּא וְלֹא נְתָנוֹ
בֵּית אָבִיו וַיִּכְרֹת יְהוֹנָתָן
וְדָוִד בְּרִית בְּאַהֲבָתוֹ אֹתוֹ
כְּנַפְשׁוֹ וַיִּתְפַּשֵׁט יְהוֹנָתָן
אֶת הַמְּעִיל אֲשֶׁר עָלָיו
113 וַיִּתְּנֵהוּ לְדָוִד וּמַדָּיו וְעַד
חַרְבּוֹ וְעַד קַשְׁתּוֹ וְעַד
חֲגֹרָתוֹ וַיְהִי דָוִד בְּכֹל אֲשֶׁר
יְשַׁלְּחֶנּוּ שָׁאוּל יַשְׂכִּיל
וַיְשִׂמֵהוּ שָׁאוּל עַל אַנְשֵׁי
הַמִּלְחָמָה וַיִּיטַב בְּעֵינֵי
כָּל הָעָם וְגַם בְּעֵינֵי עַבְדֵי
שָׁאוּל
וַיְהִי בְּבוֹא בְשׁוּב דָּוִד
מֵהַכּוֹת אֶת הַפְּלִשְׁתִּי
וַתֵּצֶאנָה הַנָּשִׁים מִכֹּל
עָרֵי יִשְׂרָאֵל לָשִׁיר מְ
וְהַמְּחֹלוֹת לִקְרַאת שָׁאוּ
וְהַמֶּלֶךְ בְּתֻפִּים בְּשִׂמְ
וּבְשָׁלִשִׁים וּבְנַגִּינִי
חֲנֻכִּים הַמֶּלֶךְ וַיִּת ג
וְהָאִ
כִּי בְּבֵיתוֹ

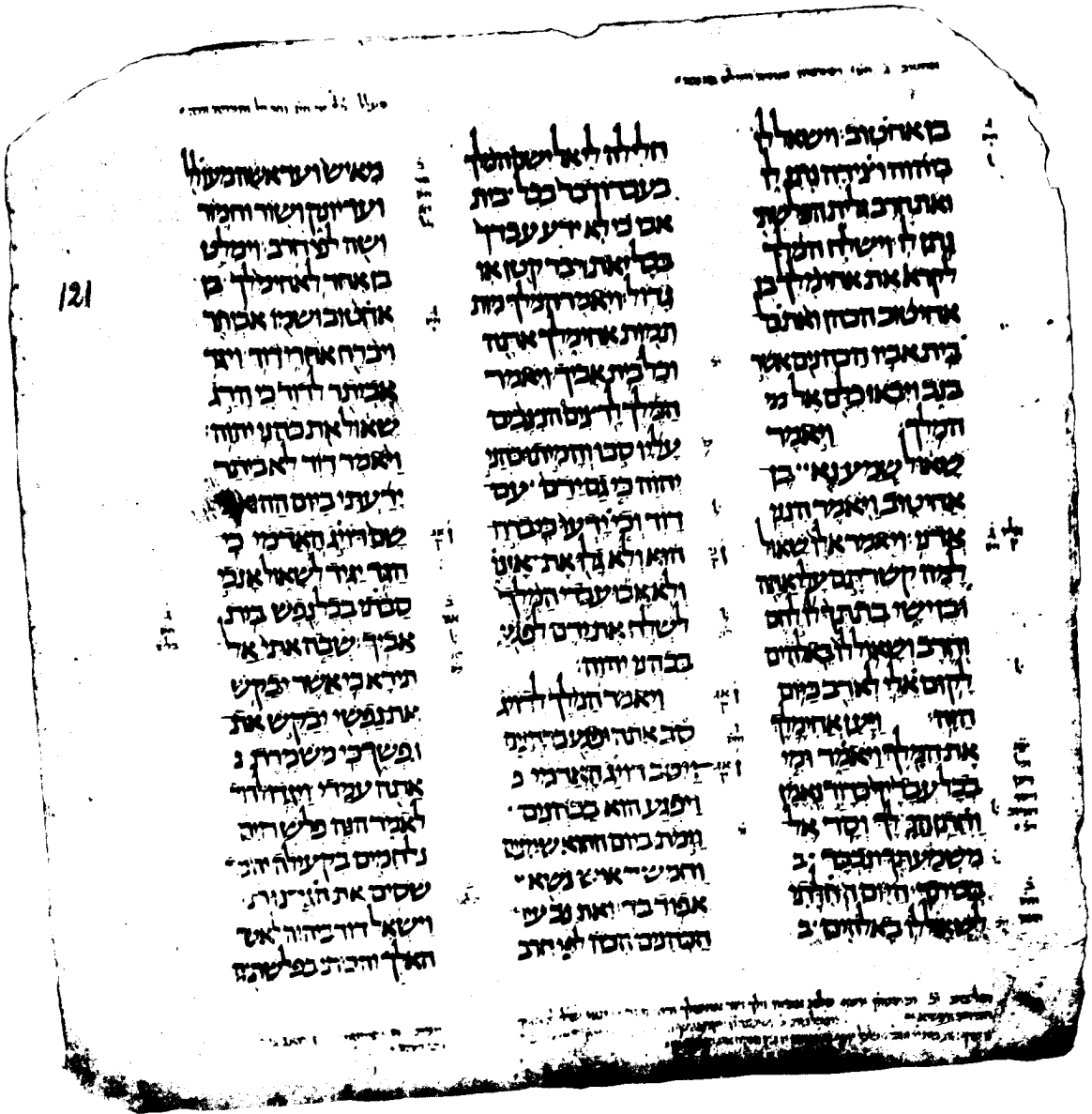

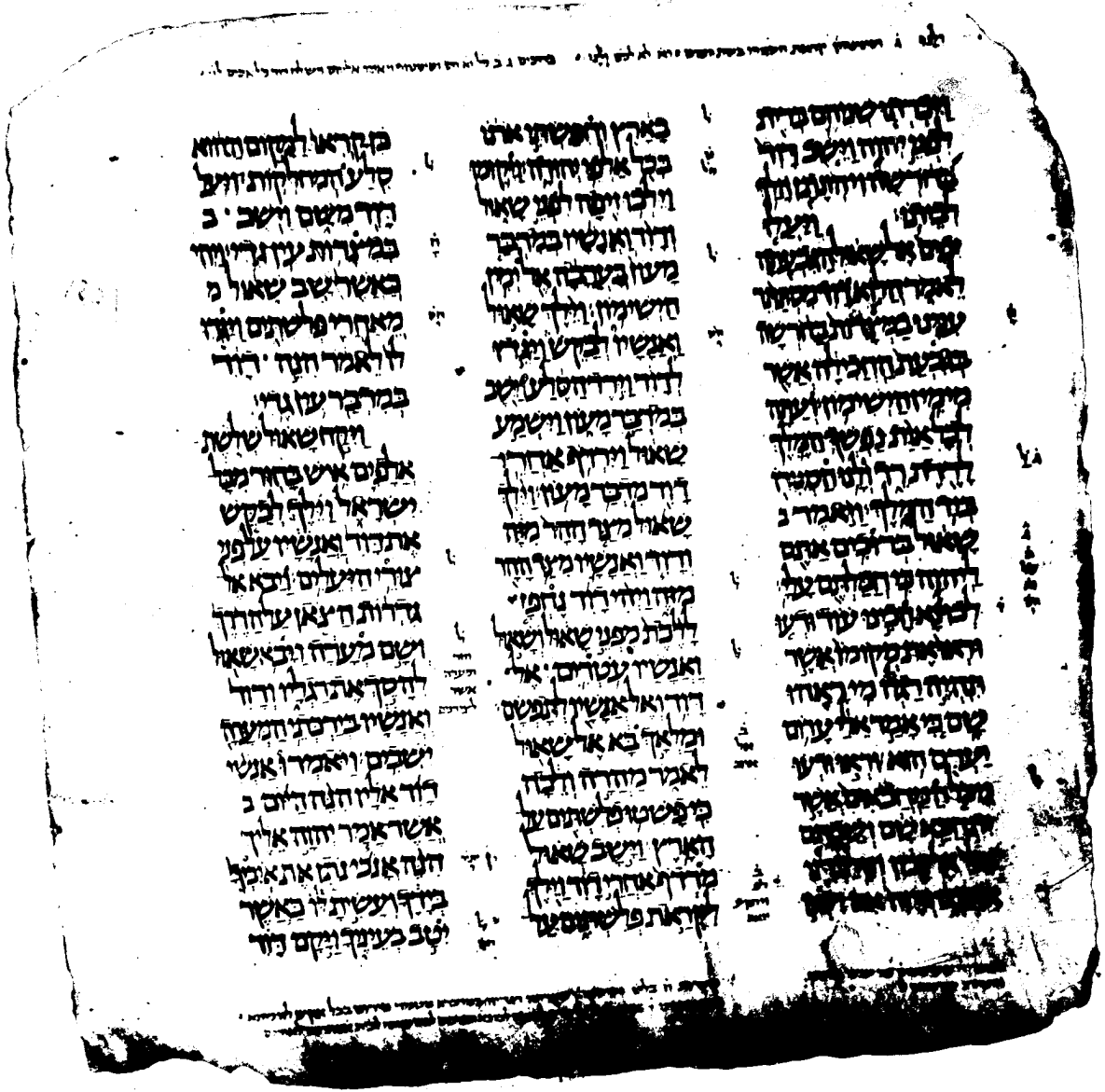

129

ונפשי בעיני יהוה ויצלני
מכל צרה

ס ויאמר שאול ארדוד
ברוך אתה בני דוד גם
עשה תעשה וגם יכל
תוכל וילך דוד לדרכו
ושאול שב למקומו׃

יא ויאמר דוד אל לבו עתה
אספה יום אחד ביד
שאול אין לי טוב כי
המלט אמלט ארץ
פלשתים ונואש ממני
שאול לבקשני עוד
בכל גבול ישראל מ
ונמלטתי מידו ויקם
דוד ויעבר הוא וששׁ
מאות איש אשר עמו
אל אכיש בן מעוך מל
גת וישב דוד עם אכיש
בגת הוא ואנשיו איש
וביתו דוד ושתי נשיו
אחינעם היזרעאלית

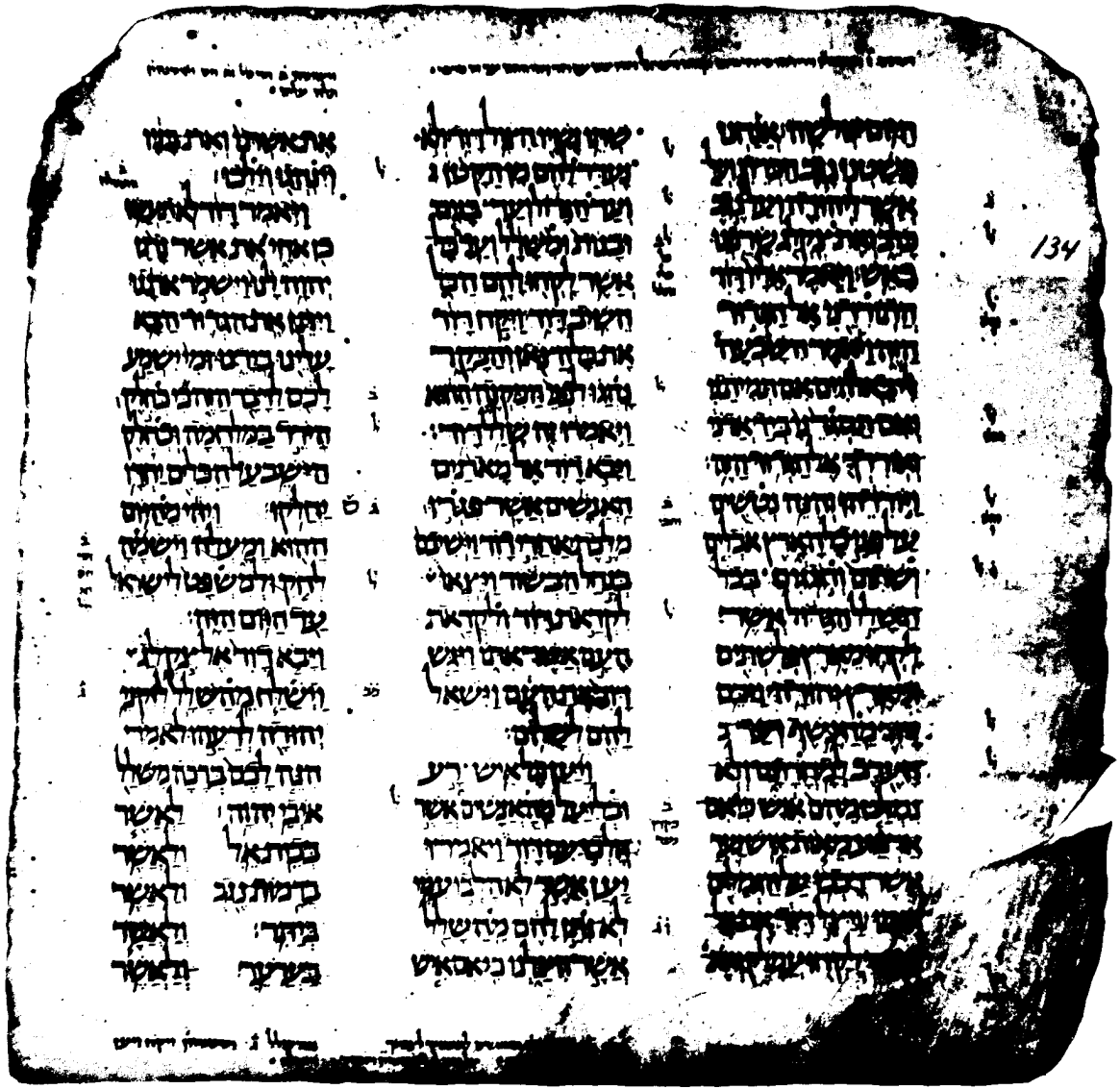
בטחלת יהוה לאמר לך
עבד אלהים אחרים ׃
ועתה אל יפל דמי ארצה
מנגד פני יהוה כי יצא
מלך ישראל לבקשת
פרעש אחד באשר
ירדף החרא בהרים
ואנכי רדפתי אחריו
שוב בני רוד כי לא ארע
לך עוד תחת אשר ב
יקרה נפשי בעיניך ג
היום הזה הנה חסקתי
ואשגה הרבה מאד׃
ויען דוד ויאמר הנה
חנית המלך ויעבר
אחד מהנערים ויקחה׃
ויהוה ישיב לאיש את
צדקתו ואת אמנתו
אשר נתנך יהוה היום
כי לא אביתי לשלח
ידי במשיח יהוה והנה
כאשר גדלה נפשך׃
היום הזה בעיני כן תגדל

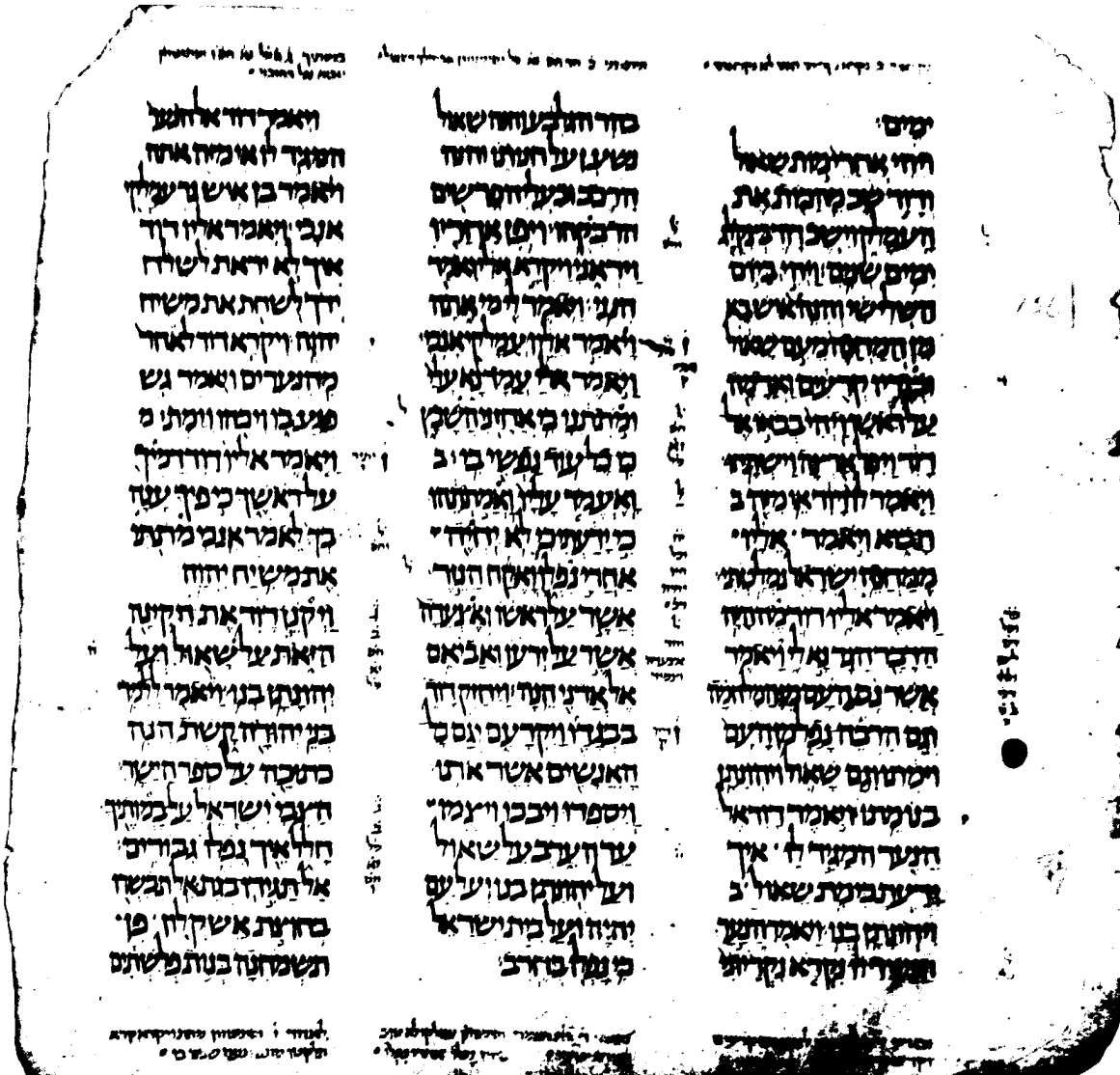

140

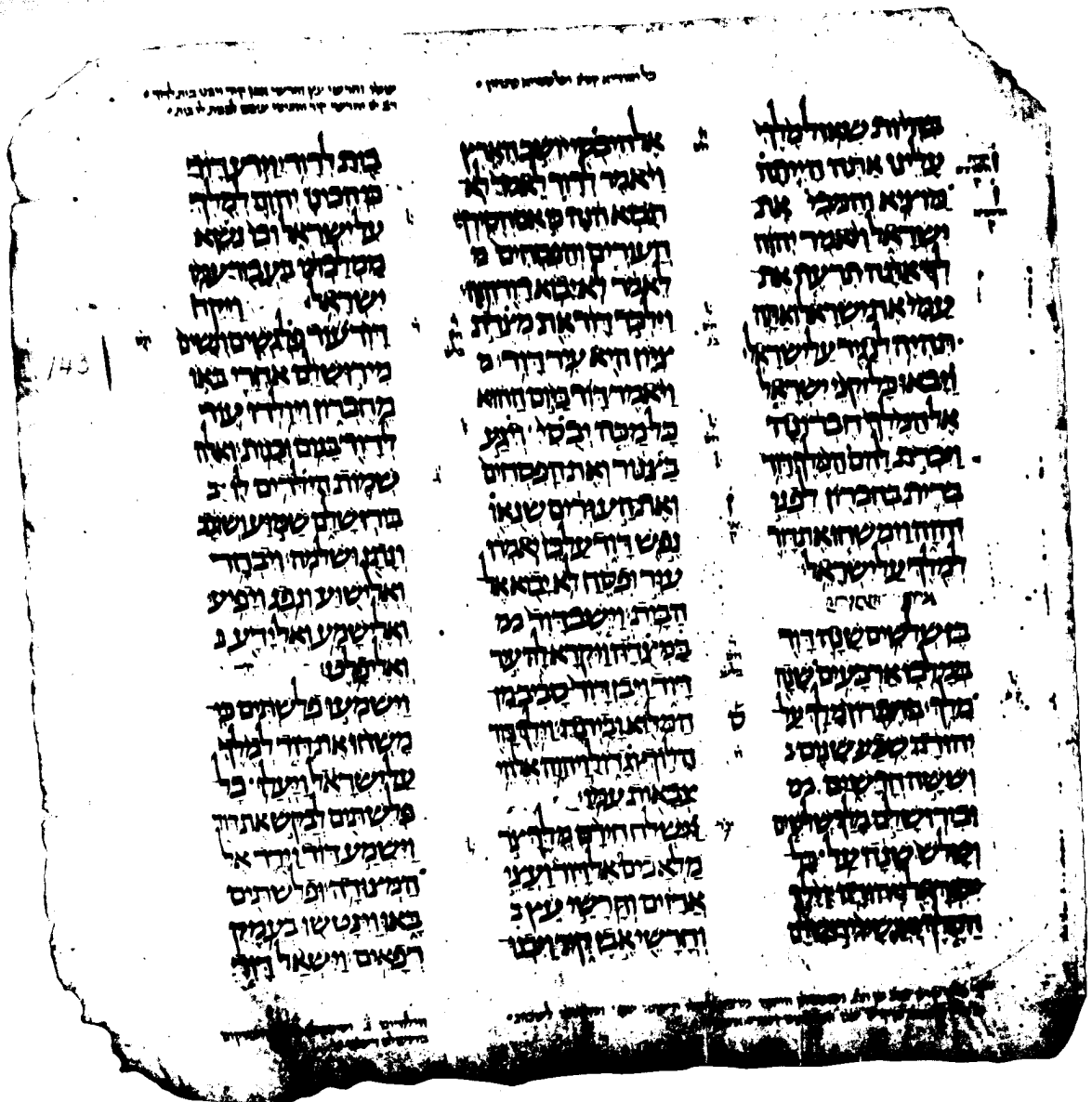
את כסא דוד על ישראל
ועל יהודה מדן ועד באר
שבע וא יכל עוד
להשיב את אבנר בן
מיראתו אתי׃
וישלח אבנר מלאכים
אל דוד תחתו לאמר
למי ארץ לאמר כרתה
בריתך אתי והנה ידי
עמך להסב אליך את
כל ישראל ויאמר טוב
אני אכרת אתך ברית
אך דבר אחד אנכי ד
שאל מאתך לאמר לא
תראה את פני כי אם
לפני הביאך את מיכל
בת שאול בבאך לראות
את פני וישלח
דוד מלאכים אל איש
בשת בן שאול לאמר
תנה את אשתי את׳
מיכל אשר ארשתי לי
במאה ערלות פלשתים

ויישלח איש בשתו ויקחה
מעם פלטיאל
בן לוש והלך אתה אשה
הילך ובכה אחריה עד
בחרים ויאמר אליו אבנר
לך שוב וישב וידבר
אבנר היה עם זקני ש׳
ישראל לאמר גם תמול
גם שלשום הייתם ג
מבקשים את דוד למלך
עליכם ועתה עשו כי
יהוה אמר אל דוד לאמר
ביד דוד עבדי הושיע
את עמי ישראל מיד
פלשתים ומיד כל ב
איביהם וידבר גם אבנר
באזני בנימין וילך גם
אבנר לדבר באזני דוד
בחברון את כל אשר
טוב בעיני ישראל ובעיני
כל בית בנימין ויבא אבנר
אל דוד חברונה ואתו ב
עשרים אנשים ויעש

דוד לאבנר ולאנשים
אשר אתו משתה
ויאמר אבנר אל דוד
אקומה ואלכה ואקבצה
אל אדני המלך את כל
ישראל ויכרתו אתך
בריית ומלכת בכל אשר
תאוה נפשך וישלח דוד
את אבנר וילך בשלום׃
והנה עבדי יהוב ויואב
באו מחגדוד ושלל רב
עמם הביאו ואבנר איננו
עם דוד בחברון כי שלחו
וילך בשלום ויואב וכל
הצבא אשר אתו באו׃
ויגדו ליואב לאמר בא
אבנר בן נר אל המלך
וישלחהו וילך בשלום
ויבא יואב אל המלך ו
ויאמר מה עשית הנה
בא אבנר אליך למה
שלחתו וילך הילך ישלח
את אבנר בן נר כי למתנך

עמי אנכי ולמיכל
בת שאול לא היה לה
ילד עד יום מותה׃

ויהי כי ישב המלך
בביתו ויהוה הניח לו
מסביב מכל אויביו׃ ס
ויאמר המלך אל נתן
הנביא ראה נא אנכי
יושב בבית ארזים
וארון האלהים ישב
בתוך היריעה ויאמר
נתן אל המלך כל אשר
בלבבך לך עשה כי
יהוה עמך׃ ויהי

לפני יהוה ומכלי כבוד
ויבאו את ארון יהוה וישימו
אתו במקומו בתוך האהל
אשר נטה לו דוד ויעל
דוד עלות לפני יהוה
ושלמים׃ ויכל דוד מ
מהעלות העלה והשלמים
ויברך את העם בשם
יהוה צבאות׃ ויחלק
לכל העם לכל המון
ישראל למאיש ועד
אשה לאיש חלת לחם
אחת ואשפר אחד
ואשישה אחת׃ וילך
כל העם איש לביתו׃
וישב דוד לברך את
ביתו ותצא מיכל בת
שאול לקראת דוד
ותאמר מה נכבד היום
מלך ישראל אשר נגלה
היום לעיני אמהות
עבדיו כהגלות נגלות
אחד הרקים ואכל

רוד אל מיכל לפני יהוה
אשר בחר בי מאביך ו
וככל ביתו לצות אתי
נגיד על עם יהוה על
ישראל ושחקתי לפני
יהוה׃ ונקלתי עוד מזאת
והייתי נשפל בעיני ועם
האמהות אשר אמרת
עמם אכבדה ולמיכל
בת שאול לא היה לה
ילד עד יום מותה׃

מלך ענסה ויך דוד ב
בארם עשרים ושנים
אלף איש וישם דוד
נציבים בארם דמשק
ויהי ארם לדוד לעבדים
נשאי מנחה וישע ה
יהוה את דוד בכל אשר
הלך ויחרם דוד את
שלטי הזהב אשר היו
על עבדי הדדעזר
ובא אם ירושלם ומכחם
ומכרתי ערי הדדעזר
לקח המלך דוד נחשת
הרבה מאד
וישמע תעי מלך
חמת כי הכה דוד את
כל חיל הדדעזר וישלח
תעי את יורם בנו אל
המלך דוד לשאל
לשלום ולברכו על
אשר נלחם בהדדעזר
ויהי השמו איש מלחמות
ויהי בהדדעזר

ויהוידע בן אחיתוב
וצדוק ואחימלך בן
אביתר כהנים ושריה
סופר ובניהו בן יהוידע
והכרתי והפלתי ובני
דוד כהנים היו
ויאמר דוד הכי ישאר
אשר נותר לבית שאול
ואעשה עמו חסד
בעבור יהונתן ולבית
שאול עבד ושכו עיבא
ויקראו לו אל דוד ויאמר
המלך אליו האתה
עיבא ויאמר עבדך
ויאמר המלך האפס
עוד איש לבית שאי
ואעשה עמו חסד
אלהים ואמר עיבא
אל המלך עוד בן לחונתן
נכה רגלים ואמר לו
המלך איפה הוא ואמר
עיבא אל המלך הנה

וחנם לישב אכלי יהב
וכלי מחשתינם אתם
ויקדישו המלך דוד
ליהוה עם הכסף והזהב
אשר הקדיש מכל
הגוים אשר כבש
מארם וממואב ומבני
עמון ומפלשתים ו
ומעמלק ומשלל מ
הדדעזר בן רחב מלך
צובה ויעש דוד שם
בשובו מהכותו את
ארם בגיא מלח שמונה
עשר אלף וישם ג
באדום נציבים בכל
אדום שם נציבים ויהי
כל אדמים עבדים לדוד
ויושע יהוה את דוד
בכל אשר הלך וימלך
דוד על כל ישראל
ויהי דוד עשה משפט
וצדקה לכל עמו ויואב
בן צרויה על הצבא

160

בבל שכבני ישראל
ואמר בשמעכם את
קול השופר ואמרתם
מלך אבשלום בחברון
ואתו אבשלום חמשים
איש מירושלם
קראים והלכים לתמה
ולא ידעו בלתי ישלח
אבשלום את אחיתפל
הגלני יועץ דוד מעירו
מגלה ביתו ויחזקו
ויהי הקשר אמין והעם
הולך וגדל את אבשלום
ויבא המגיד אל דויד
לאמר ויהי לב איש
ישראל אחרי אבשלום
ויאמר דויד לכל עבדיו
אשר אתו בירושלם
קומו ונברחה כי לא
תהיה לנו פליטה מפני
אבשלום מהרו ללכת
פן ימהר והשיגנו והדיח
עלינו את הרעה והכה

והעיר העיר ואמרו
לעבדי המלך
כבל אשר יבחר אדני
המלך הנה עבדיך ויצא
המלך וכל ביתו ברגליו
ויעזב המלך את עשר
נשים פלגשים לשמר
הבית ויצא המלך וכל
העם ברגליו ויעמדו
בית המרחק וכל עבדיו
עברים על ידו וכל הכרתי
וכל הפלתי וכל החתים
ששים מאות איש אשר
באו ברגל מגת עברים
על פני המלך
ויאמר המלך אל
אתי חתי למה תלכו גם
אתה שוב ושב
עם אחיך כי גבר אתה
וגם גלות אתה למקומך
תמול שלשום ואיום אנוסך
עמנו ללכת ואני הולך
על אשר אני הולך שוב

ושב את אחיך עמך
חסד ואמת ויען אתי
את המלך ויאמר חי
יהוה וחי אדני המלך כי
אם במקום אשר יהיה
שם אדני המלך אם למות
אם לחיים כי שם יהיה
עבדך ויאמר חדד אל
אתי לך ועבר ויעבר
אתי הגתי וכל אנשיו
וכל הטף אשר אתו
וכל הארץ בוכים קול
גדול וכל העם עברים
והמלך עבר בנחל קדרון
וכל העם עברים על פני
דרך את המדבר והנה
גם צדוק וכל הלוים אתו
נשאים את ארון ברית
האלהים ויצקו את ארון
האלהים ויעל אבתר
עד תם כל העם לעבר
מן העיר
ויאמר המלך לצדוק

את ממלכות אכיו ג
ויאמר המלך לאבא
חנון לך כי אשר תמצא
ויאמר צבא השתחוה
אמצאה בעיניך אדני
המלך ובא המלך וכל
עמו השתחוו ושמע
בזנבא יצא ינוא וגמול
וישקול באבנים את
ואת עבדי המלך
דוד וכל העם וכל הגבורים
מימינו ומשמאילו
אמר שמעי בזלזלו
יצא יצא איש הדמים
ואיש הבליעל שב
עליך יהוה כל דמי בית
שאול אשר מלכת
ותאמן יהוה את
ותמלט כי אבשלום
בנך והנך בפשעך
איש נקמים אתה:

ויאמר אבישי בן צרויה
אל המלך למה יקלל
הכלב המת הזה את
אדני המלך אעברה נא
ואסירה את ראשו
ויאמר המלך מה
לי ולכם בני צרויה כי
יקלל וכי יהוה אמר לו
קלל את דוד ומי יאמר
מדוע עשיתה כן
ויאמר דויד אל
אבישי ואל כל עבדיו
והנה בני אשר יצא
ממעי מבקש את נפשי
ואף כי עתה בן ימיני
והשחו לו ויקלל כי אמר
לו יהוה אולי יראה
יהוה בעיני והשיב
יהוה לי טובה תחת
קללתי היום הזה וילך
דוד ואנשיו בדרך
ושמעי הלך בצלע
ההר לעמתו הלוך

ויקלל ויסקל באבנם
לעומתו ועפר בעפר:

ויבא המלך וכל העם
אשר אתו עיפים ויפח
שם ואבשלום וכל
העם איש ישראל בא
ירושלם ואחיתפל אתו:
ויהי כאשר בא חושי
הארכי רעה דויד אל
אבשלום ויאמר חושי
אל אבשלום יחי המלך
יחי המלך: ויאמר
אבשלום אל חושי זה
חסדך את ריעך למה
לא הלכת את ריעך:
ויאמר חושי אל אבשלום
לא כי אשר בחר יהוה
והעם הזה וכל איש
ישראל לו אהיה ואת:
אשב והשנית למיאנ
אעבד הלוא לפני בנו
כאשר עבדתי לפני

162

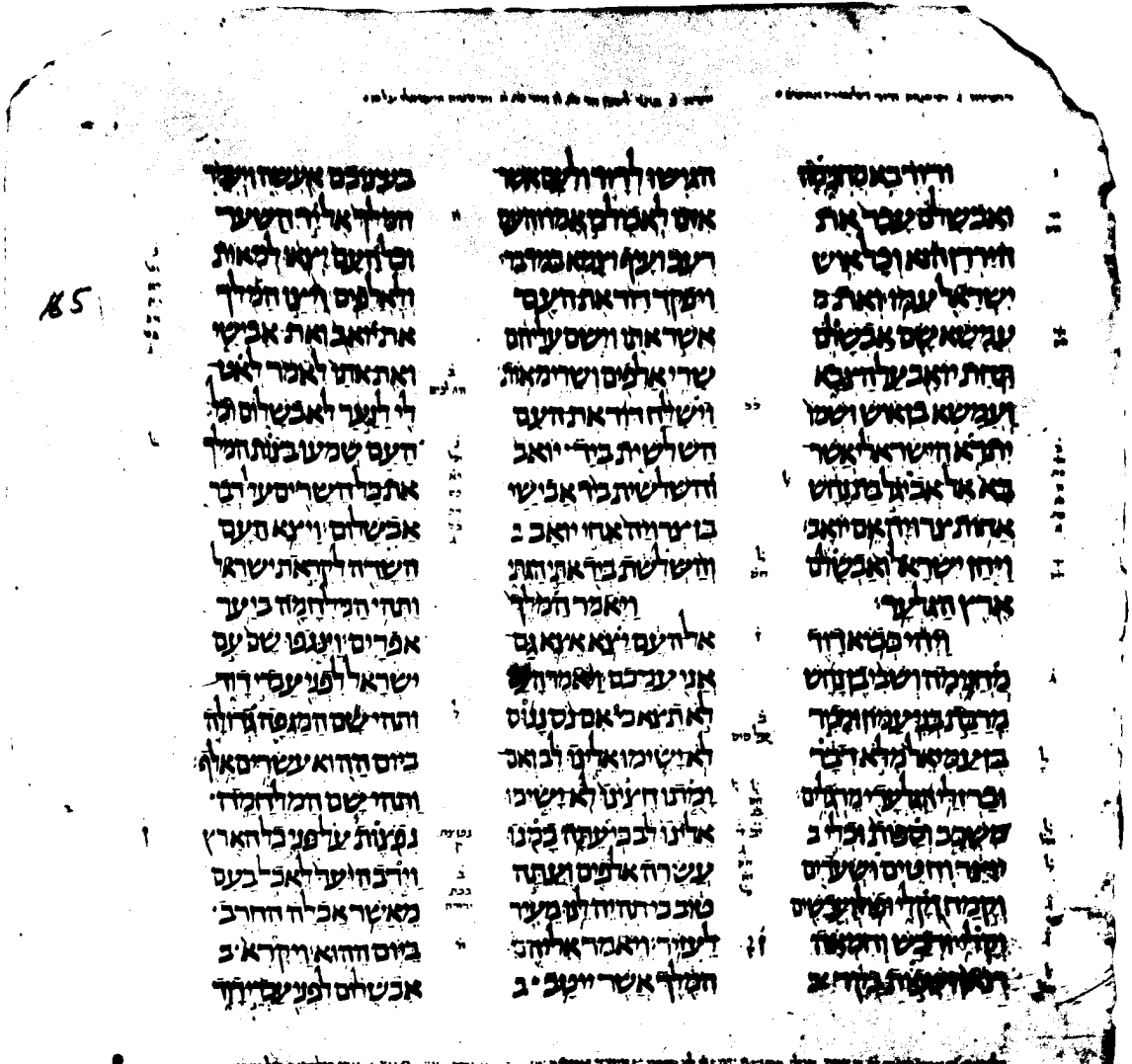
אבשלם בן אחיה המחולי
ויאמר אבשלום אל
אחיתפל העצו עצתכם מה
מה נעשה ויאמר
אחיתפל אל אבשלום
בוא אל פלגשי אביך
אשר הניח לשמר הבית
וישמע כל ישראל כי
נבאשת את אביך ב
ותחזקנה ידי כל אשר אתו
ויתנו לאבשלום האהל
על הגג ויבא אבשלום
אל פלגשי אביו לעיני
כל ישראל ועצת
אחיתפל אשר יעץ
בימים ההם כאשר
ישאל איש בדבר
אבשלום אליו ואל
כל עצת אחיתפל
גם לדוד גם לאבשלום
ויאמר אבשלום
אל אבשלום ואל
כל אנשי ישראל
עצת חושי הארכי
טובה היא מעצת
אחיתפל כי אמר
חושי לאבשלום
אל יעץ אחיתפל
עתה הושיעה נא
כי כגבור אביך
ובני חיל אשר אתו כי
מרי נפש המה
שכול בשדה ואביך
איש מלחמה ולא ילין
עתה הנה עתה
הוא נחבא באחת מ
הפחתים או באחד
המקומות והיה כנפל
בהם בתחלה ושמע
השמיע ואמר היתה
מכה בעם אשר אחרי
אבשלום והוא גם בן
חיל אשר לבו כלבב האריה
המס ימס כי ידע כל
ישראל כי גבור אביך
ובני חיל אשר אתו כי
יועץ אחיתפל
עוד בלי ישראל נדן
ועד באר שבע כחול
אשר על שפת הים לרב ג

164

ומנוף חלקים בקרבי
ובאנו אליו באחת
החקומת אשר נמצא
שם ונחנו עליו כאשר
יפל השל על האדמה
ולא נותר בו וכל אנשים
האנשים אשר אתו
גם אחד ואם אל עיר
ואקף וחשיאו בם וישאל
אל העיר החדיא חבלים
וסחבנו אתו ערה החלה
ערי אשר לא נמצאה שם
גם יתרו
ויאמר אבשלום וכל
איש ישראל טובה עצת
חושי הארכי מעצת
אחיתפל ויהוה ציוה
להפר את עצת אחיתפל
הטובה למען הביא
יהוה אל אבשלום את
הרעה ואמר
דושי אל ערוך ואל
[illegible]

ובינאת יעץ אחיתפל
את אבשלום ואת איש
ישראל ובינאת
יעצתי אני ועתה שלחו
וחיהרה והגידו לדוד
לאמר אל תלן הלילה
בערבות חמדבר וגם
עבור תעבור פן יבלע
למלך ולכל העם אשר
אתו ויחנתו ואחימעץ
עמדים בעין רגל והלכה
השפחה והגידה להם
והם ילכו והגידו למלך
דוד כי לא יוכלו להראות
לבוא העירה וירא אתם
נער ויגד לאבשלום וילכו
שניהם מהרה ויבאו
אל בית איש בבחורים
ולו באר בחצרו וירדו
שם ותקח האשה ותפרש
את המסך על פני הבאר
ותשטח עליו הרפת
ולא נודע דבר ויבאו

עברי אבישלום אל
האשה הביתה ויאמרו
איה אחימעץ ויהונתן
ותאמר להם האשה
עברו מיכל המים ובקשו
ולא מצאו וישבו מ
ירושלם ויחי
אחרי לכתם ויעלו מ
מהבאר וילכו ויגדו
למלך דוד ויאמרו אל
דוד קומו ועברו מהרה
את המים כי ככה יעץ
עליכם אחיתפל ויקם
דוד ובל העם אשר אתו
ויעברו את הירדן עד
אור הבקר עד אחד לא
נעדר אשר לא עבר
את הירדן ואחיתפל
ראה כי לא נעשתה עצתו
ויחבש את החמור ויקם
וילך אל ביתו אל עירו
ויתן אל ביתו ויחנק
וימת ויקבר בקבר אביו

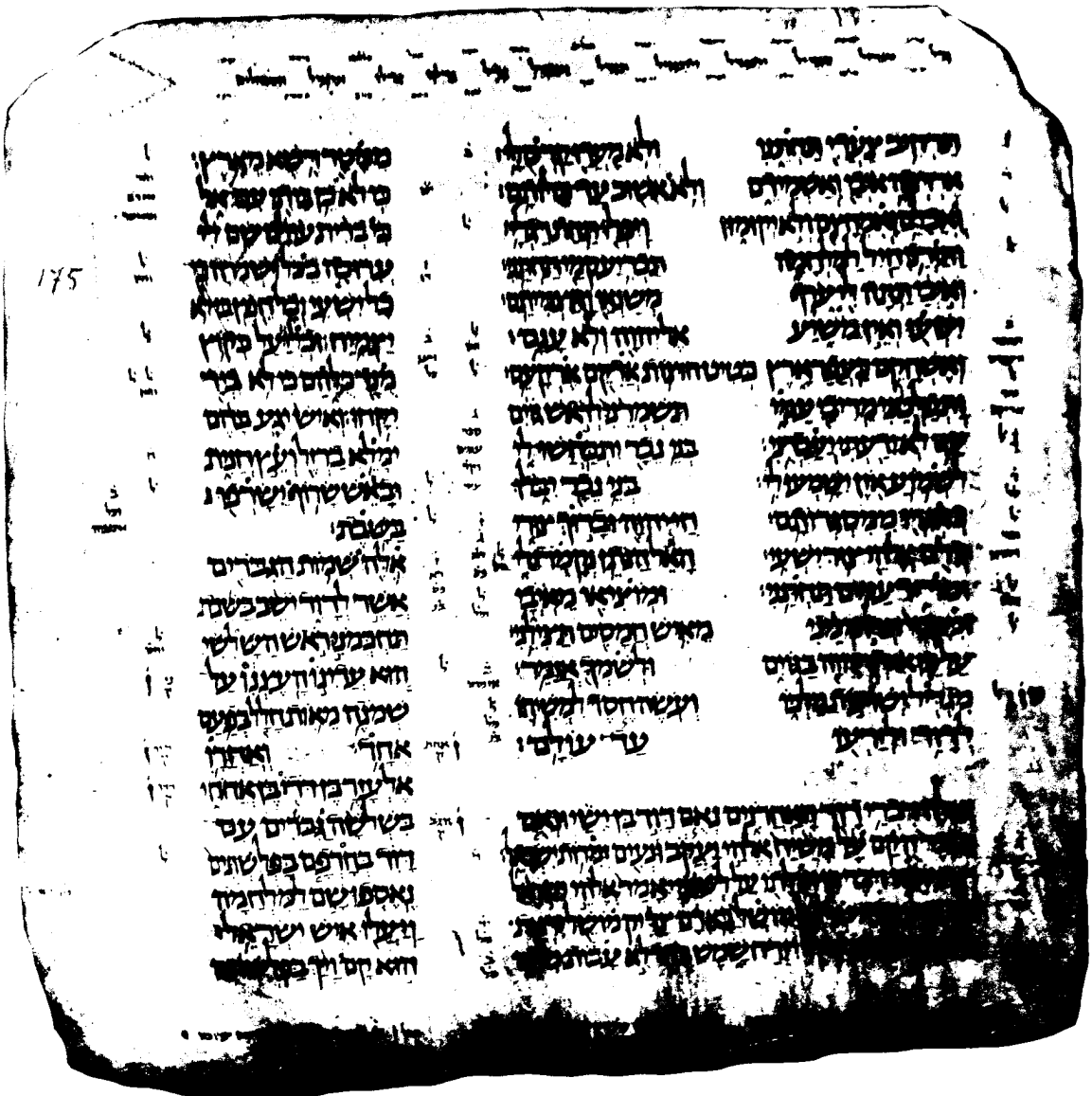
ויהי דוד בראשנה
ואחרי כן חתמו יואב
שלחני ואמתני ישראל
אשר קללני ונתמלא עלי
ואם מישראל לקחתי כ
תכפר עונתי
ויען יואב ואמר חילילה
חילילה לי אם אבלע ואם
אשחית לא כן חדבר
פיאיש ממרי אפרים
שבע בן בכרי שמו ויא
ויבא בדרך הנאותו
רבים ואולם מעיר
ותאמר האשה אל יואב
הנה ראשו משלך אליך
בעד החומה ותבוא כ
האשה אל כל העם כ
בחכמתה ויכרתו את
ראש שבע בן בכרי כ
ויתקעו אל יואב ויתקע
ויפצו ויעלחשו
איש לאהליו ויואב שב

ירושלם אל המלך
ויואב על כל הצבא
וישראל כפים מרחק ע
על חסלי ועל המרתי
ואדרים על חמס וישמע
בן אחיטוב המיכד וישא
סמך ועזרים ואמיתר
כהנים גם עירא היאיר
חיה כהן לדוד
ויהי רעב בימי
דוד שלש שנים שנה
אחרי שנה ויבקש דוד
את פני יהוה
ויאמר יהוה אל
שאול ואל בית הדמים
על אשר המית את
הגבעונים ויקרא המלך
לגבעונים ויאמר אליהם
והגבעונים לא מבני י
וישראל השבע לנו ש
ויאמרו ובני ישראל
משבעו להם ויבקש
שאול להכותם בקנאתו

ישראל ויהודה
ויאמר דוד אל הגבעונים
מה אעשה לכם ובמה
אכפר ומה את נחלת
יהוה ויאמרו לו הגבעונים
אין לנו כסף וזהב עם
שאול ועם ביתו ואין
לנו איש להמית בישראל
ויאמר מה אתם אומרים
אעשה לכם ויאמרו
אל תכלה האיש אשר
כלנו ואשר דמה לנו
נשמדנו מהתיצב בכל
גבול ישראל יתנו לנו
שבעה אנשים מבניו
ונוקעם ליהוה בגבעת
שאול בחיר יהוה
ויאמר המלך אני
אתן ויחמל המלך על
מפיבשת בן יהונתן בן
שאול על שבעת יהוה
אשר ביניהם ויחמל
בין יהונתן בן שאול

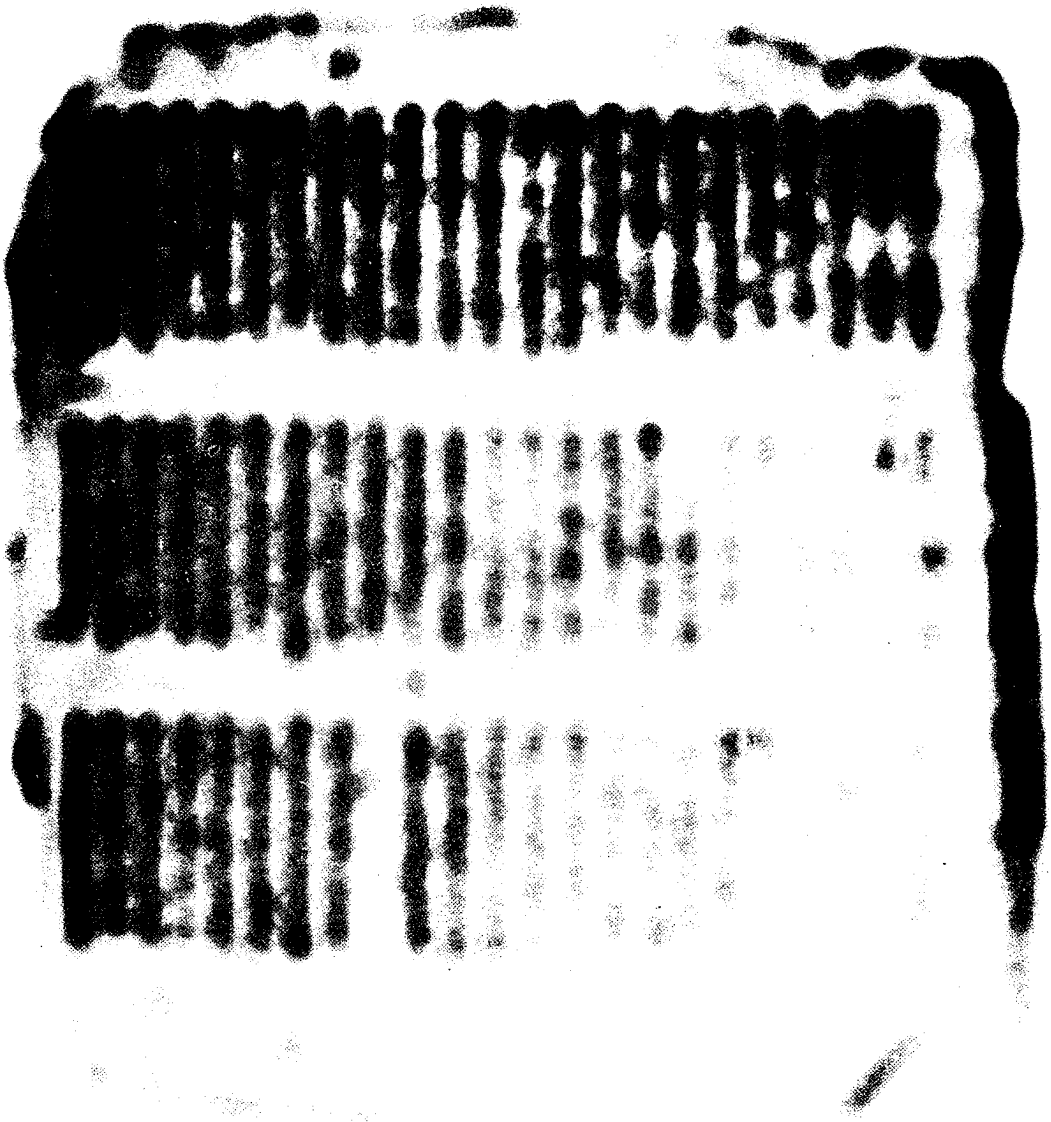

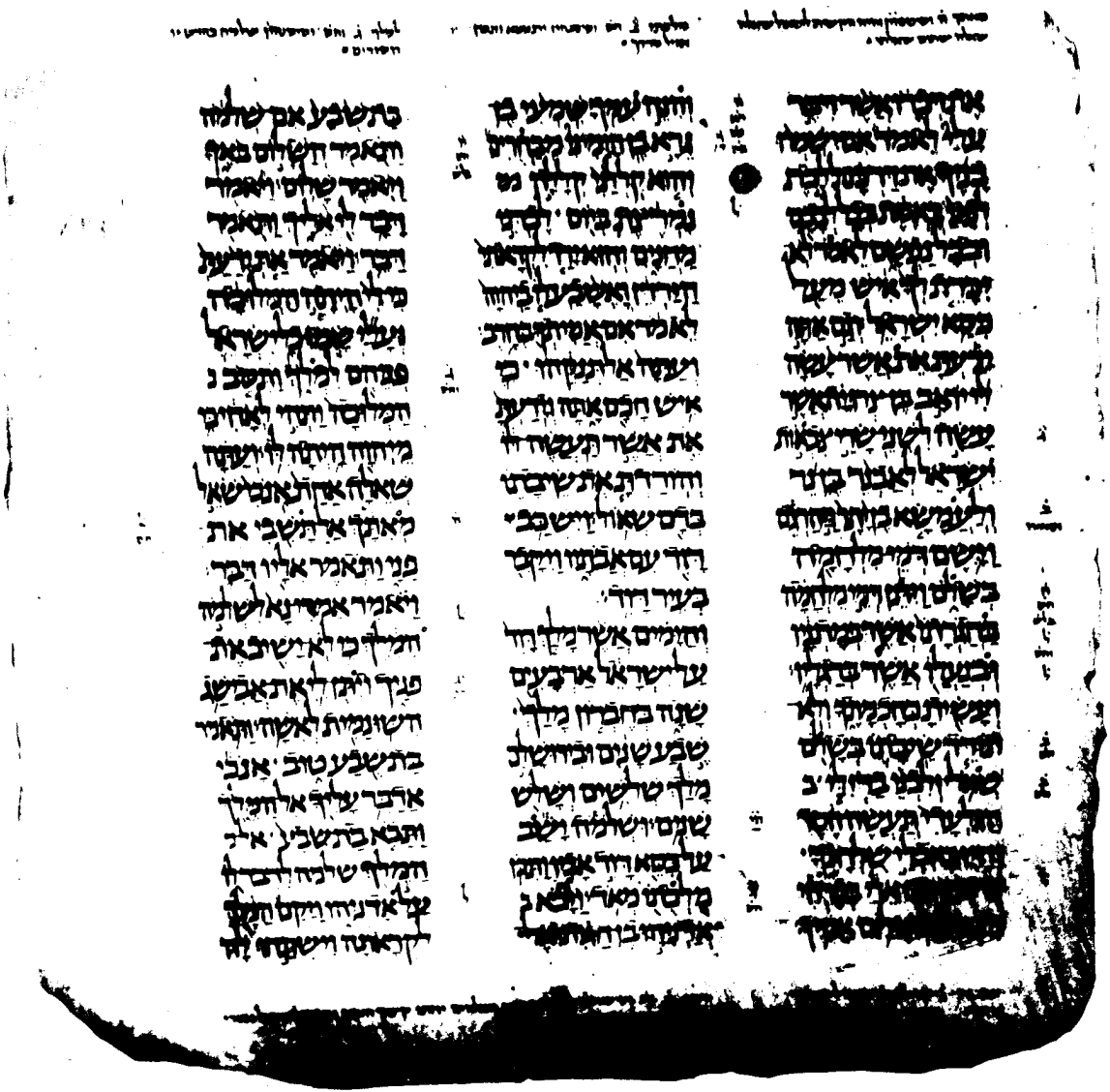

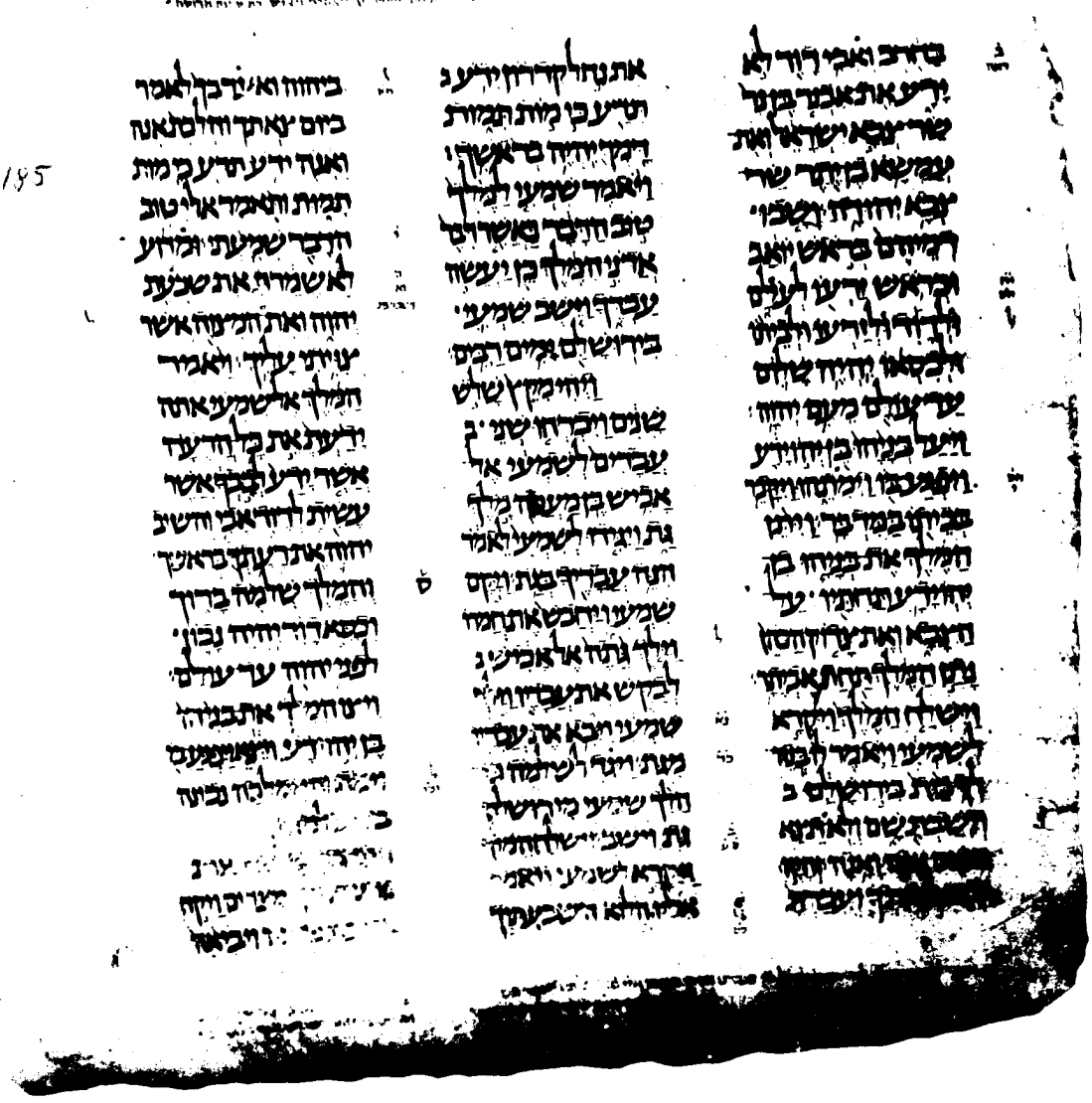

184

וישב על כסא ויש
כסא לאם המלך ותש
לימינו ותאמר שאלה
אחת קטנה אנכי שאל
מאתך אל תשב את פ
ויאמר לה המלך שאלי
אמי כי לא אשיב את
פניך ותאמר יתן את
אבישג השונמית את אד
אחיך לאשה ויע
המלך ותאמר
ואמרו ותהי את שאו
את אבישג השונמית
לאדניהו ושאלי את
המלכה כי חוא אר
המלך ובן צרויה
ויהוה ויאמר לאביתר
ויאמר לו המלך עשה
ויקברהו ויסר ירמ
וישמע המלך שלמה
ליהוה לאמר עשו
על ראשי ועל ראש
ויהוה את דמו
ויאמר המלך אל בנ
ויאמר אליו המלך
ויאמר אבי
ויאמר אליו המלך
ויאמר אליו המלך
ויאמר אליו המלך

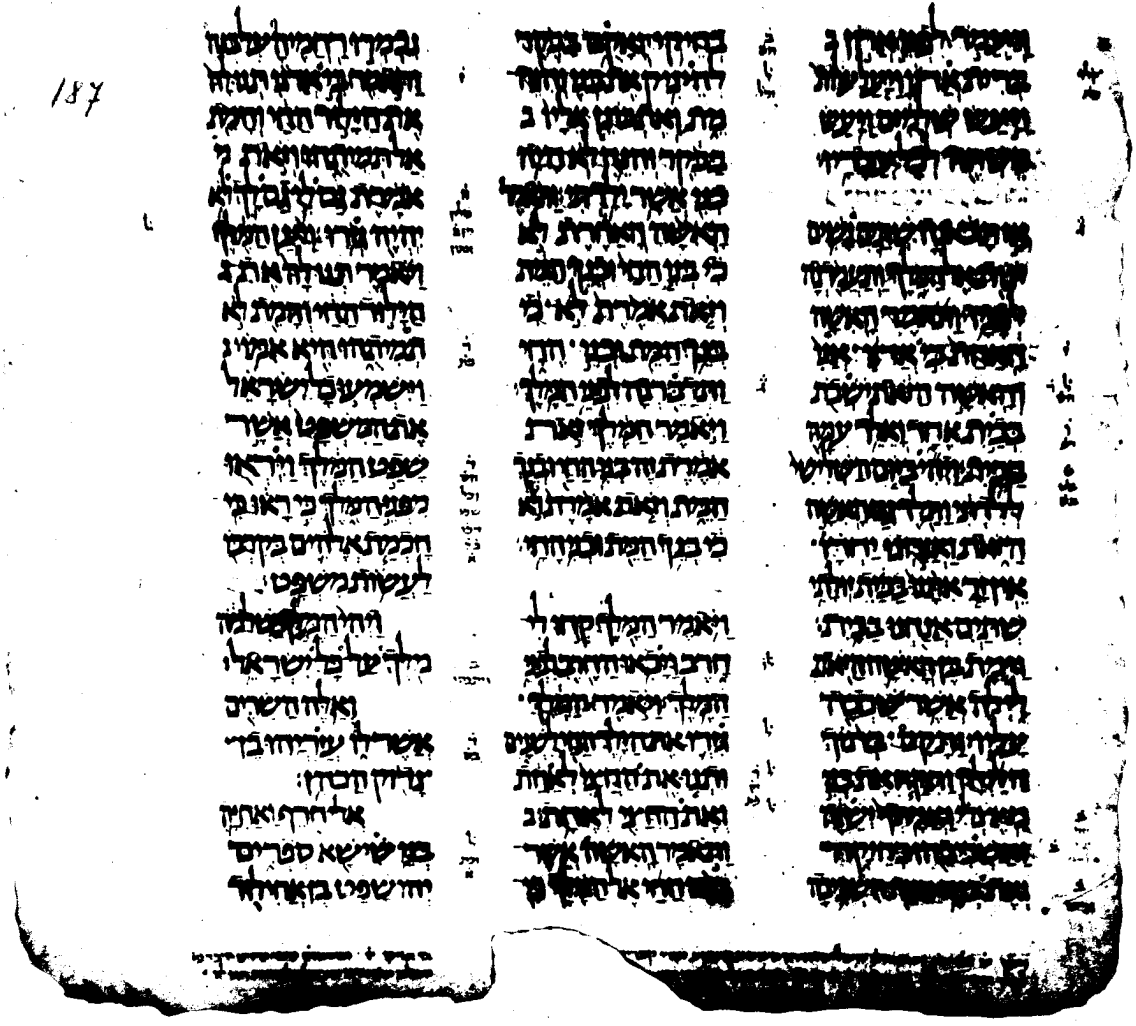

אלעזר דוד עד סתו
לבנות את בית יהוה ואת חומת
בית ירושלם סביב׃ רק
העם מזבחים בבמות
כי לא נבנה בית לשם
יהוה עד הימים ההם

ויאהב שלמה את
יהוה ללכת בחקות
דוד אביו רק בבמות
הוא מזבח ומקטיר
וילך המלך גבעונה
לזבח שם כי היא
הבמה הגדלה אלף
עלות המזבח ההוא׃
נראה יהוה
אשר שלמה החלום
החכמה ושמע אזנים
שמע את תפלתך
עשה לך
הטוב הרחב
בעיני אדני כי שאל
שלמה את הדבר

דוד אבי חסד גדול
כאשר הלך עמדי
באמת ובצדקה ובישרת
לבב עמך ותשמר לו
את החסד הגדול
הזה ותתן לו בן ישב
על כסאו כיום הזה׃
ועתה יהוה אלהי
אתה המלכת את
עבדך תחת דוד אבי
ואנכי נער קטן לא
אדע צאת ובוא׃ ב
ועבדך בתוך עמך
אשר בחרת עם רב
אשר לא ימנה ולא
יספר מרב ונתת ג
לעבדך לב שמע לשפט
את עמך להבין בין׃
טוב ותיטב כי יהוה
לשאלת עמד הזה
הדבר
בעיני אדני כי שאל

ויאמר אלהים אליו
יען אשר שאלת את
הדבר הזה ולא שאלת
לך ימים רבים ולא
שאלת לך עשר ולא
שאלת נפש אויביך
ושאלת לך הבין לשמע
משפט הנה עשיתי
כדברך הנה נתתי לך
לב חכם ונבון אשר
כמוך לא היה לפניך
ואחריך לא יקום כמוך
וגם אשר לא שאלת
נתתי לך גם עשר גם
כבוד אשר לא היה
כמוך איש במלכים
כל ימיך ואם תלך
בדרכי לשמר חקי
ומצותי כאשר הלך
דוד אביך והארכתי
את ימיך
ויקץ שלמה והנה
חלום ויבא ירושלם

188

חמיכיר׃
וכמחוביחזקיע
עלי־צפנא וינתין ב
ואבינדב טבנת
ושערוחי בנתנו
עלי־חנפים וטפיר בן
נתן טחן רעיה חמילה׃
ואחישר עלי־ב
תבית ואדנירם ־ בן
עבדא על־המס׃
ושלמה שנים
עשר נצבים על־כל
וישראל וכלכלו את־
חמיך ואת־ביתו חדש
בשנה וחיה על־אחד
לכלכל ואלה
שמותם בן־חור בהר
אפרים בן־דקר
במקץ ובשעלבים ובית
שמש ואילון בית חנן
בן־חסד בארבות
לו־סכה וכל־ארץ חפר
בן־אבינדב בכל
נפת דאר טפת ־ סט
שלמית בת־לאשה
בענא בן־אחילוד
תענך ומגדו וכל־בית
שאן אשר אצל־צרתה
מבית לי־יזרעאל מבית
שאן עד־אבל מחולה
עד מעבר לי־קמעם
בן־גבר ברמת
גלעד לו חות־יאיר בן
מנשה אשר בגלעד
לו חבל־ארגב אשר ג
בבשן ששים ערים
גדולות חומה ובריח
נחשת אחינדב
בן־עדא מחנימה
אחימעץ בנפתלי
גם־הוא לקח את־בשמת
בת־שלמה לאשה
בענא בן־חושי
באשר ובעלות
יהושפט ־ בן
נפת דאר טפת ־ סט
שמיעי בן־אלא
בבנימן גבר בן
אחיבאחיו גלעדארץ
סיחון מלך האמרי וע
מלך חשבון וענ־אחד
אשר בארץ יהודה
וישראל רבים חסול
אשר על־החים ורב ב
אכלים ושתים ושמחים
ושלמה היה משל
בכל־ממלכות ־ מן
הנהר ארץ פלשתים
ועד גבול מצרים מגשי
מנחה ועבדים את
שלמה כל־ימי חייו׃

ויהי־לחם שלמה ליום
אחד שלשים כר סלת
וששים כר־קמח עשה
בקרים עשרה
בקר־רעי־מאה צאן
לבד מאילים וצבי וי־חמר
ובריאים אבוסים׃

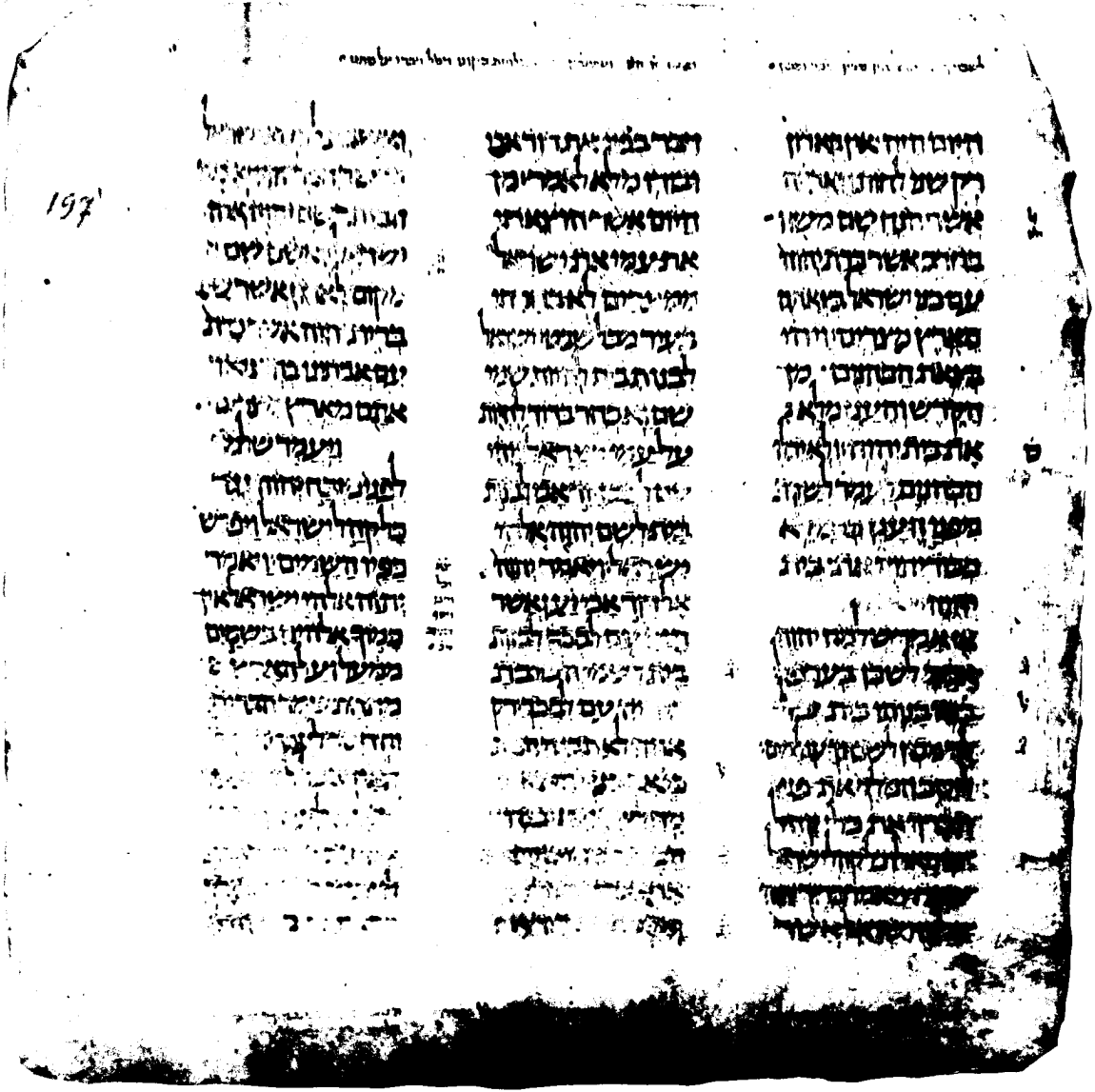
196

שלמה בבית יהוה ויחל
מפרש בספר הישר על
יעקם מחמיר בעפצו
והארמוד בן סנאות ופן
עלתן ימיך שלמה את
כל החכלים מרב מאד
כשר לא נחקר משקל
החרשת ועשר שלמה
את כל הכלים אשר
בית יהוה את מזבח
החוצב ואת השלחן
אשר עליו לחם הפנים
זהב ואת המנרות
חמש מימין וחמש
משמאול לפני הדביר
שגב סגור והפרח והנרות
והמלקחים זהב והשפות
והמזמרות והמזרקות והכפות
והמחתות זהב סגור
הבית הפנימי לקדש
קדשי הקדשים והבית
זהב

ותשלם כל המלאכה
אשר עשה חירם
שלמה בית יהוה ויבא
שלמה את קדשי דויד
אביו את הכסף ואת
והזהב ואת הכלים נ
נתן באוצרות בית יהוה

אז יקהל שלמה את
זקני ישראל את כ
ראשי המטות נשאי
האבות לבני ישרא
אל המלך שלמה בירושלם
להעלות את ארון ברית
יהוה מעיר דוד היא
ציון ויקהלו אל המלך
שלמה כל איש ישרא
בירח האתנים בחג
הוא החדש השביע
ויבאו כל זקני ישרא
וישאו הכהנים את
הארון: ויעלו: את ארון
יהוה את אהל מו ער

ואת כל כלי הקדש
אשר באהל ויעלו
אתם הכהנים והלוים
והמלך שלמה וכל
עדת ישראל הנועדים
עליו: אתו לפני הארון
מזבחים צאן ובקר
אשר לא יספרו ולא
ימנו מרב: ויבאו: מ
והכהנים את ארון
ברית יהוה אל מקומו
אל דביר הבית אל ק
קדשי הקדשים אל
תחת כנפי הכרובים
כי הכרובים פרשים
כנפים אל מקום הארון
ויסכו הכרובים על
הארון ועל בדיו מ
מלמעלה: ויארכו
הבדים ויראו ראשי
הבדים מן הקדש על
פני הדביר ולא יראו
החוצה ויהיו שמ

על האדמה אשר נתתי
לעמך להנחיל
רביעי כי יהיה
בארץ ה' אלהיך נתן
שדך ירקון אתה
חסיל כי יהיה בשדך
לא אסף ארץ שעירך
כי יגנב כל מחה יכי
תמצה בך איש אשר
ותחזקה לבלתי עבד
בעמך ישראל
אשר יקנא אדוניך ב
תבערי מבעך רע
בל עמי הארץ את
תשמיד לראשך ארצך
בעמך ישראל חדעת
בישמך נקרא על
חבית חמאשר בבית
כי יצא עמך
תלחמה על אויבך
אשר תשחתו את
אל תשחית את עץ
אשר בעיר
ונתתה לאביתם העיר
אשר בחרת והבית
אשר בנית לשמך
ושבעת השנים תשמט
אשר בידו תשמט
ושמעת השבים את
ועברתם ואת עברתם
ועשית הישר
יחטאו לך כי אין אדם
אשר לא יחטא ואנשת
בם ועתם
ושבם
ארץ האויב רחוקה
או קרובה וחשיבת
בארץ אשר נשבו
שם ושבו והתחננו
אליך בארץ שביחם
לאמר חטאנו והעויינו
רשענו ושבו אליך
בכל לבבם ובכל נפשם
בארץ אויביהם אשר
שבו אתם והתפללו
אליך דרך ארצם אשר
נתתה לאבותם העיר
אשר בחרת והבית
אשר בניתי לשמך
ושבעת השנים תשמט מקץ

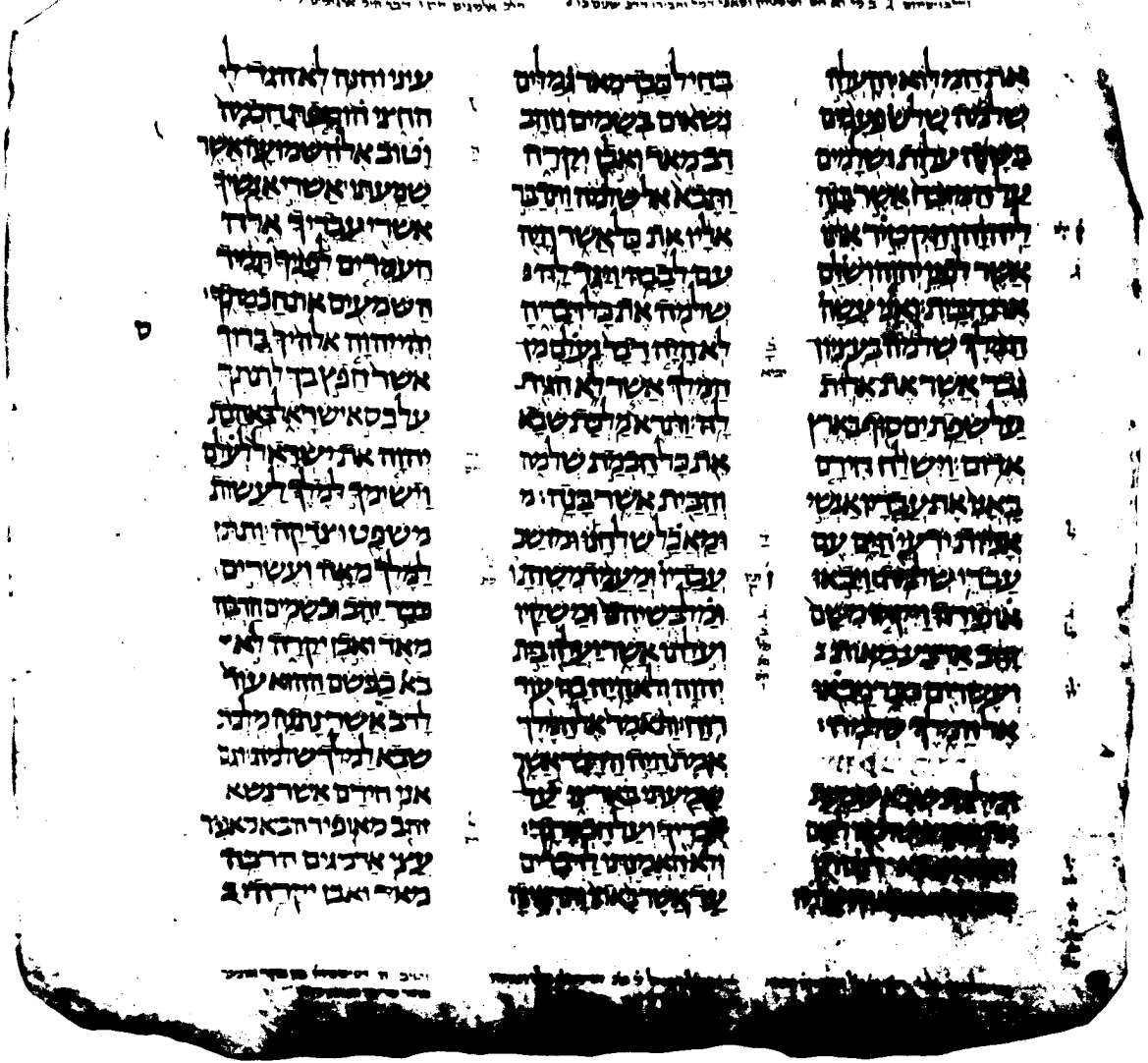

ויהי כי קנה שלמה
שנה את פרעה מלך
את בת פרעה והביאה
עיר דוד עד כלתו
הבית ואת בית
ואת חומת
ואת חצור
ואת מגדו
ואת גזר
את בית חורון
ואת בעלת
ואת תדמר
ויעש שלמה
ואת כל ערי
ואת ערי
ואת כל
ואת כל
כל הנותר
העמרי והחתי והפרזי
לא מבני ישראל הם
בניהם אשר נותרו
אחריהם בארץ אשר
לא כלום בני ישראל
להחרימם ויעל
שלמה למס עבד
היום הזה ובני
ישראל לא נתן שלמה
עבד ביהם אנשי
חמי רכבו ושריו
ושרין ושלישיו ושר
רכבו ופרשיו
אלה שריהנצבים
אשר על המלאכה
לשלמה חמשים
וחמש מאות הרדים
העשים במלאכה
את בת פרעה עלתה
מעיר דוד אל ביתו
אשר בנה לה אז בנה

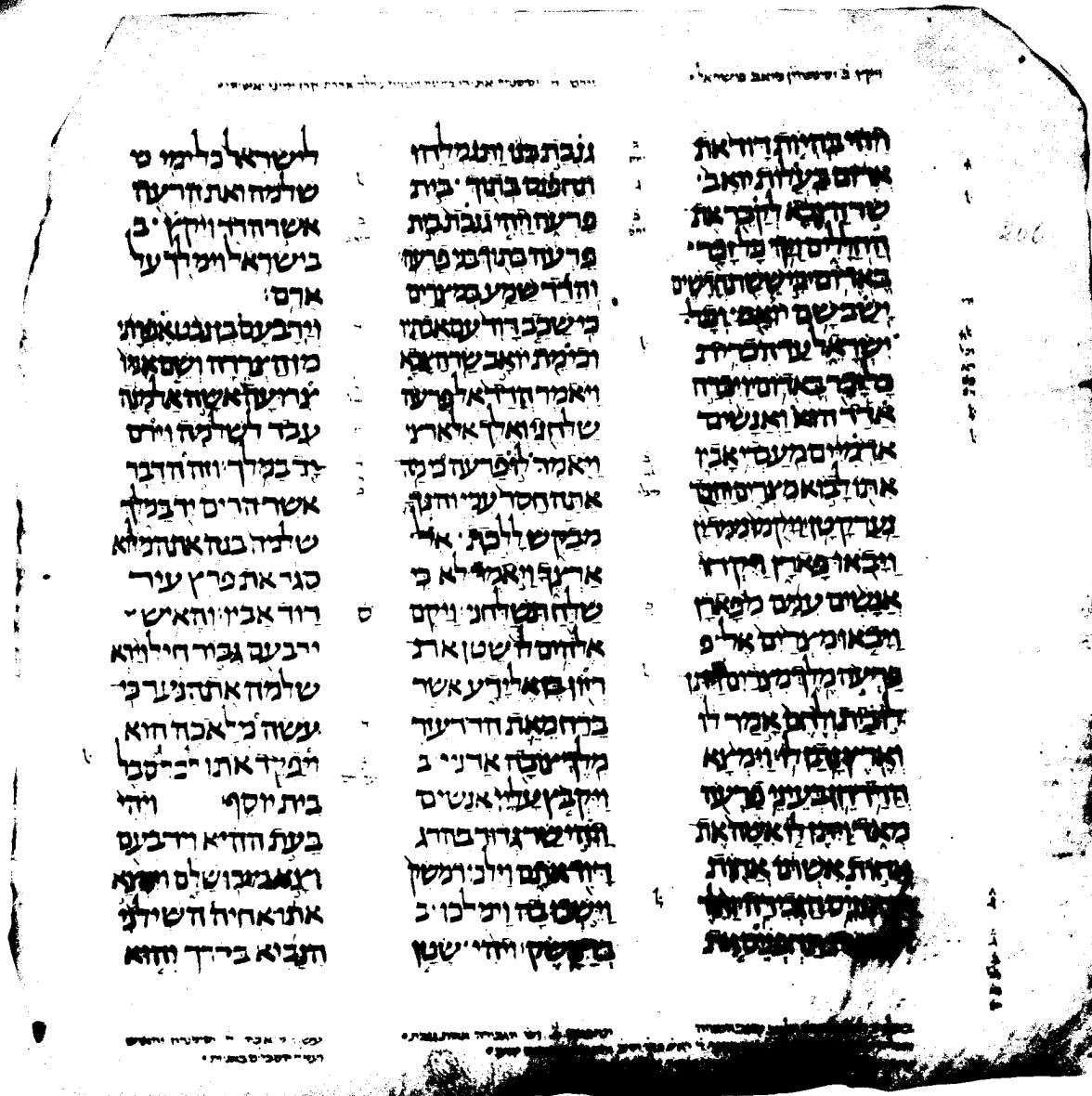
אשר העלה המלך
שלמה לבנות את בית
יהוה ואת ביתו ואת
המלוא ואת חומת
וירושלם ואת חצור
ואת מגדו
ואת גזר
פרעה מלך מצרים
עלה ויכד את גזר
וישרפה באש ואת
הכנעני הישב בעיר
חרג וישנה שלומים
לבתו אשת שלמה
ויבן שלמה את בית
ואת חומת ירושלם
ואת מגדו ואת גזר
במדבר בארץ ואת
כל ערי המסכנות אשר
היו לשלמה ואת ערי
הרכב ואת ערי הפרשים
ואת חשק שלמה
אשר חשק לבנות
בירושלם ובלבנון ו
ובכל ארץ ממשלתו

ויהי בן עשרים
שנה אשר עשה שלמה
את שני הבתים את
בית יהוה ואת בית
המלך חירם מביא זהב
ונשא את שלמה בעצם
אלים ובעצי ברושים
ובחוב כל חפץ אשר
יתן לבו שלמה ב
לחרים עשרים שני
בארץ הגליל ויהי
חירם מצר לשנות
את כל חפצו אשר
ונתן שלמה לחירם
וישרו כעצמו ויאמר
מה הערים האלה
אשר נתתה לי אחי
ויקרא להם ארץ כ
כבור עד היום הזה
ותשלח חירם למלך
מאה ועשרים ככר
שלמה חירם חידות
ועשרים כפר
והחזיר חירם לשלמה
ומלך שלמה
ויעל עלות אשר
היה עשה בבית יהוה
ועל השלחן ועל
ועל המנרות ג
ועל הפתחים
ועל

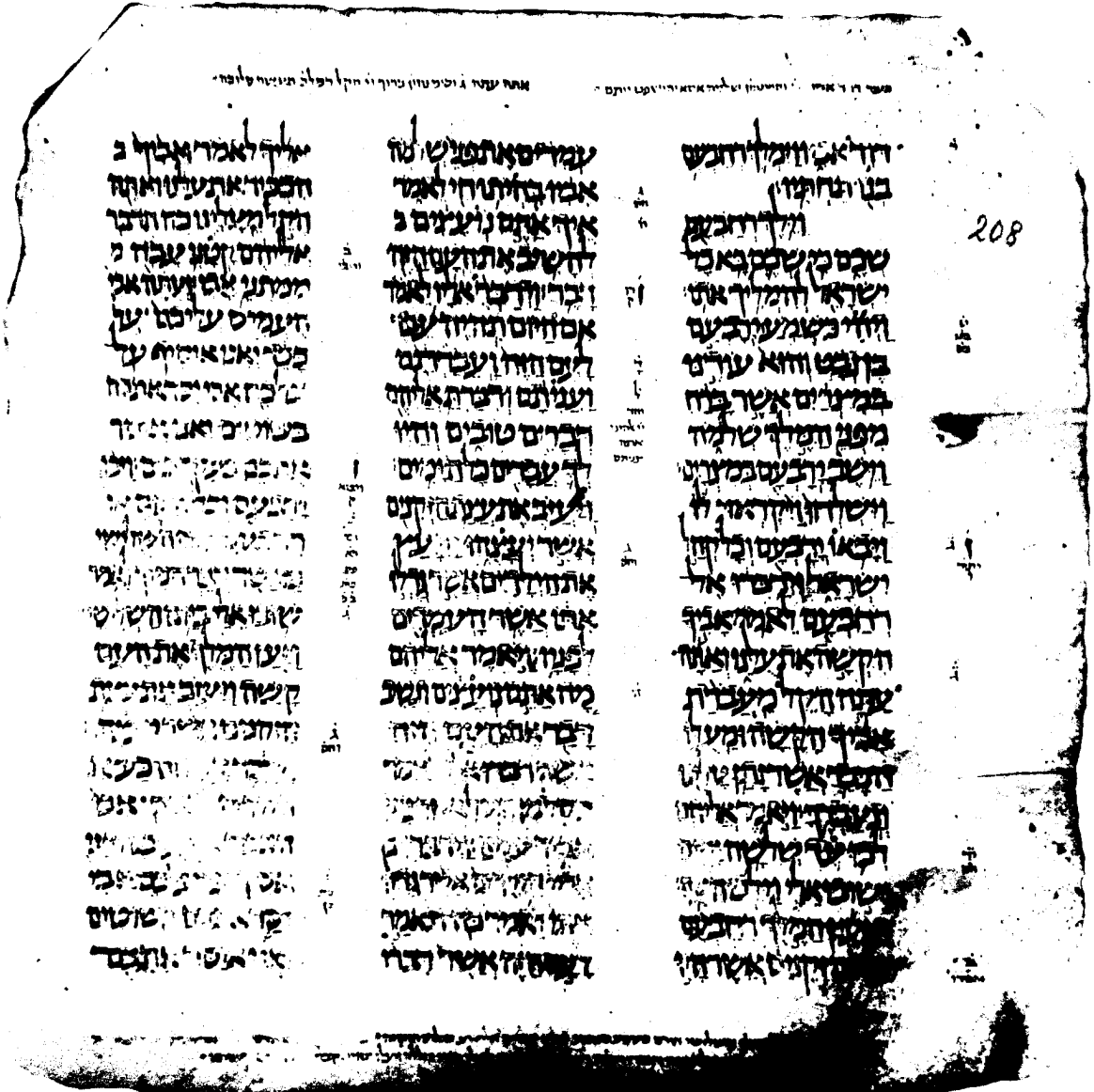
202

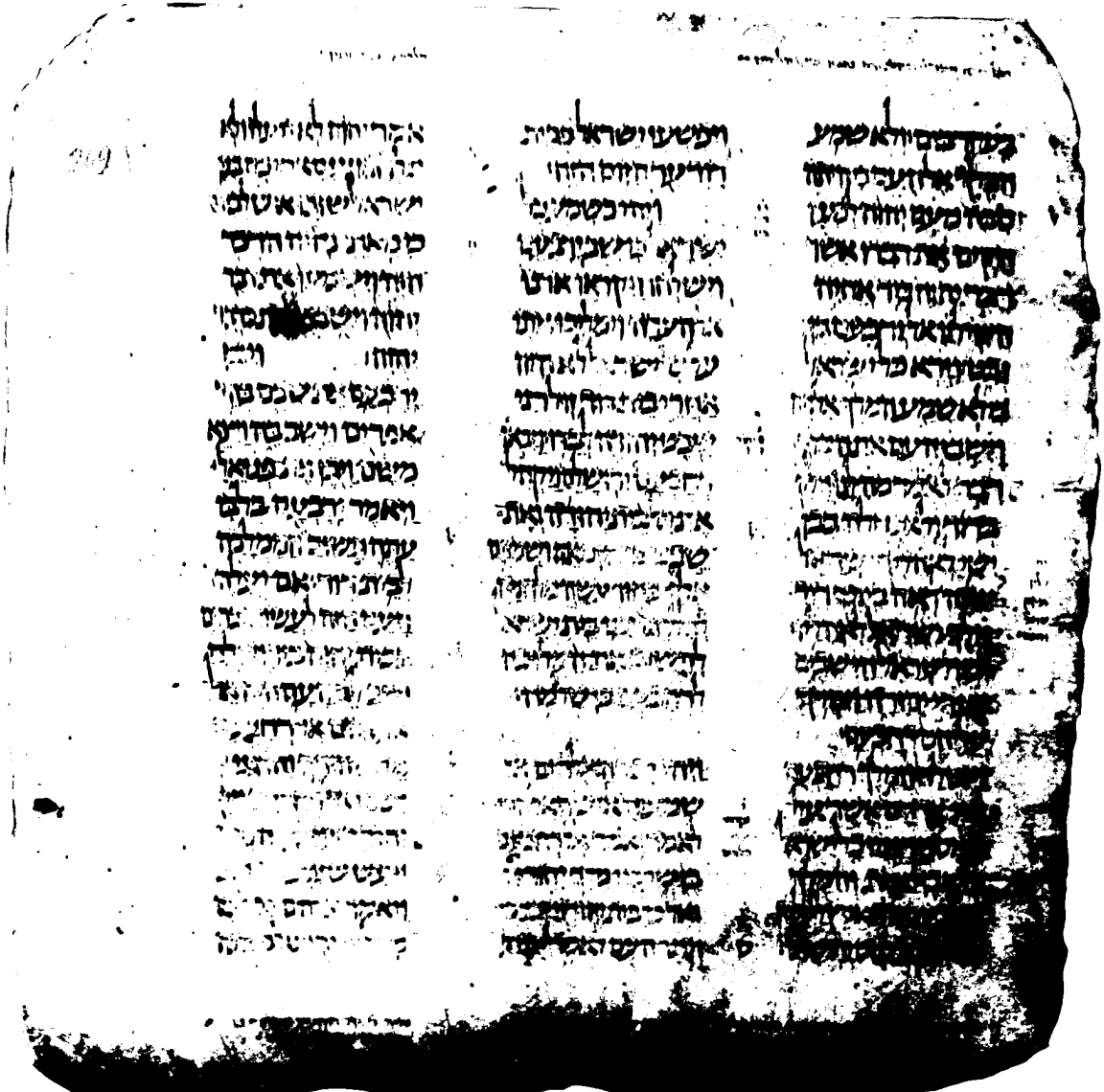

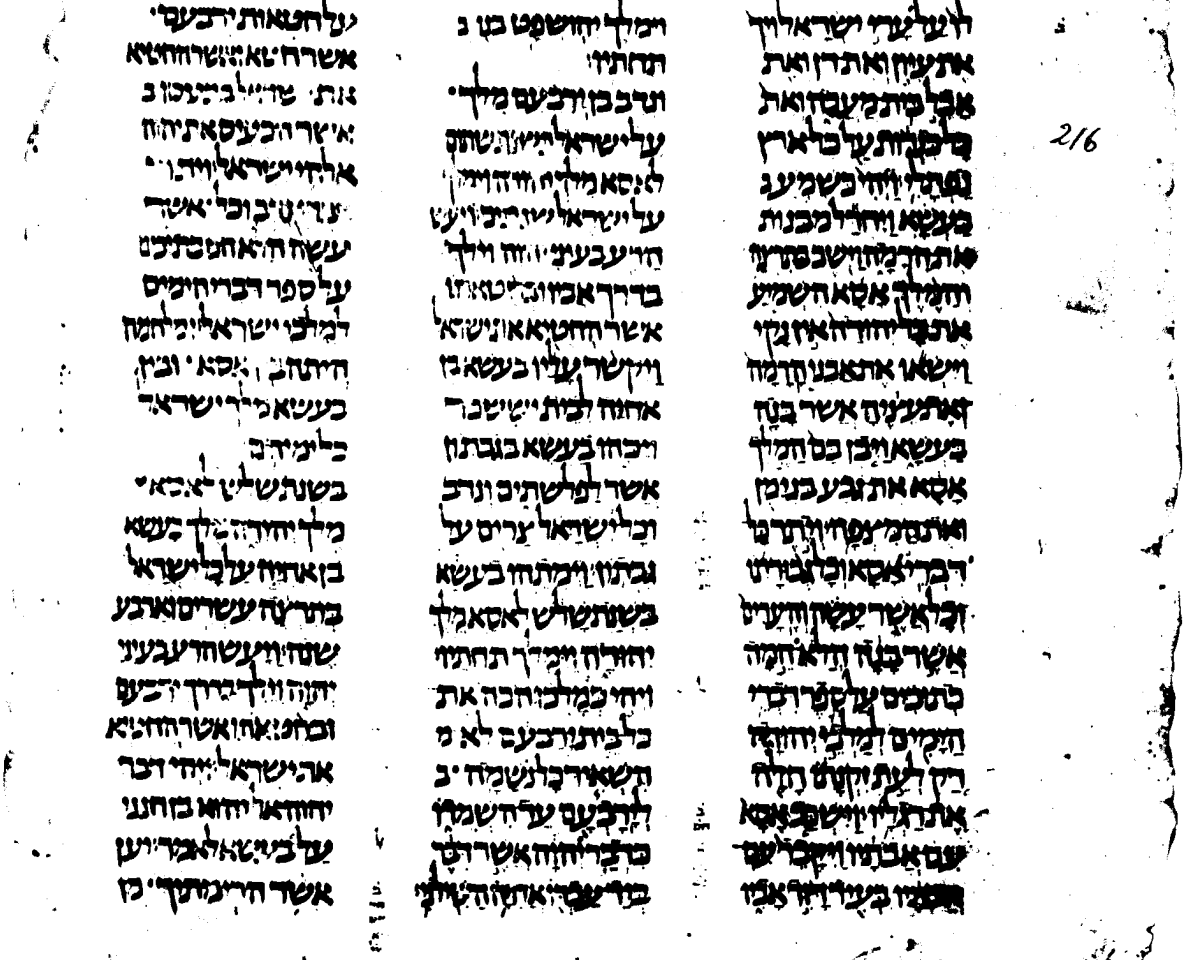

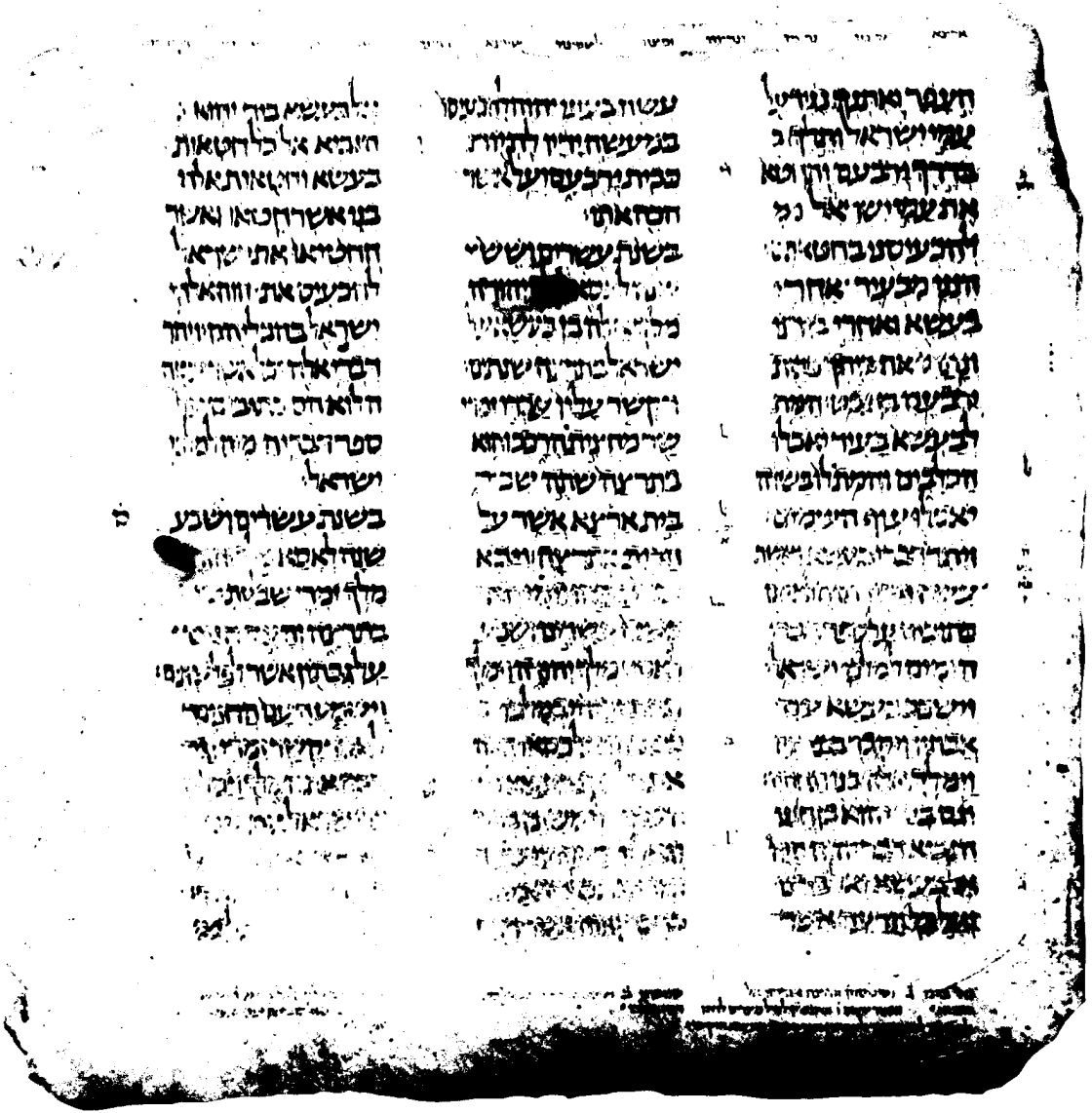
אשר עשה דוד אביו ולא
תצוה לכל אשר צויתיו
ושמרת חקתי ומשפטי
כאשר הלך דוד אביך
ושמרת את משמרת
ה' אלהיך ללכת בדרכיו
לשמר חקתיו מצותיו
ומשפטיו ועדותיו
ועל יואב עשה לו
ושם אביו מעבד בית
אביו ויעבר הקדשים
מן הארץ וסר את
כל הגלולים אשר עשו
אבותיו וגם את מעכה
אמו הסירה מגבירה
אשר עשתה מפלצת
ואשרה וכרת אסא
את פסל ושרף
בנחל קדרון והבמות
לא סרו רק לבב אסא
היה שלם עם יהוה
כל ימיו ובא את ערי
אביו וכסף וזהב
ויקח אסא את כל הכסף
וזהב הנותרים בארוצות
בית יהוה ואת ארוצות
בית מלך ויתנם ביד
עבדיו וישלחם המלך
אסא אל בן הדד בן
טברמן בן חזיון מלך
ארם הישב בדרשק
לאמר ברית בינו ובינך
בין אבי ובין אביך הנה
שלחתי לך שחד כסף
וזהב לך הפר את
ברית אתך בבעשא
מלך ישראל ויעל
מעלי וישמיעבו ויחרד
את הערי אסא וישלח
את שרי החילים אשר

בנו המזרחי
ובשנת עשרים לאסא
מלך ישראל מלך אסא
על יהודה וארבעים
ואחת שנה מלך בירושלם
ושם אמו מעכה בת
אבישלום ויעש אסא
הישר בעיני יהוה כדוד
אביו ויבער הקדשים
מן הארץ וסר את
כל הגלולים אשר עשו
אבותיו וגם את מעכה
אמו הסירה מגבירה
אשר עשתה מפלצת
ואשרה וכרת אסא
את פסל ושרף
בנחל קדרון והבמות
לא סרו רק לבב אסא
היה שלם עם יהוה
כל ימיו ובא את ערי
אביו וכסף וזהב
ויקח אסא את כל הכסף
וזהב הנותרים בארוצות
בית יהוה ואת ארוצות
בית מלך ויתנם ביד
עבדיו וישלחם המלך
אסא אל בן הדד בן
טברמן בן חזיון מלך
ארם הישב בדרשק
לאמר ברית בינו ובינך
בין אבי ובין אביך הנה
שלחתי לך שחד כסף
וזהב לך הפר את
ברית אתך בבעשא
מלך ישראל ויעל
מעלי וישמיעבו ויחרד
את הערי אסא וישלח
את שרי החילים אשר

אסא ובן בעשא מלך
ישראל מלמיהם וישב
בעשא מלך ישראל
על יהודה ויבן את רמה
לבלתי תת יצא ובא
לאסא מלך יהודה
ויקח אסא את כל הכסף
והזהב הנותרים בארוצות
בית יהוה ואת ארוצות
בית מלך ויתנם ביד
עבדיו וישלחם המלך
אסא אל בן הדד בן
טברמן בן חזיון מלך
ארם הישב בדרשק
לאמר ברית בינו ובינך
בין אבי ובין אביך הנה
שלחתי לך שחד כסף
וזהב לך הפר את
ברית אתך בבעשא
מלך ישראל ויעל
מעלי וישמיעבו ויחרד
את הערי אסא וישלח
את שרי החילים אשר

216

ישראל עמו מגבעתון
וירעדו עליה בעשא
כרעות ימים בתרצה
וימעד זמרי שרי מחצי
עשות חמישי על ישראל
אשר חטאו אשר חטא
לעשות הרע בעיני
יהוה ללכת בדרך
וכחטאתו אשר
עשה להחטיא את
ישראל לתרעמתם
וקשרו אשר קשר חנא
הם כתובים על ספר
דברי הימים למלכי
ישראל
אז יסלק העם ישראל
לחצי וחצי העם חצה
אחרי תבני בן גינת
וחמלכהו וחצי אחרי
עמרי ויחזיקו העם אשר
אחרי עמרי את
אחאב בן עמרי מלך

וחמים למלכי ישראל
וישכב עמרי עם אבתיו
ויקבר בשמרון וימלך
אחאב בנו תחתיו

ואחאב בן עמרי מלך
על ישראל בשנת ש
שלשים ושמנה שנה
לאסא מלך יהודה ו
וימלך אחאב בן עמרי
על ישראל בשמרון
עשרים ושתים שנה
ויעש אחאב בן עמרי
הרע בעיני יהוה מכל
אשר לפניו ויהי הנקל
לכתו בחטאות ירבעם
בן נבט ויקח אשה את
איזבל בת אתבעל מלך
צידנים וילך ויעבד
את הבעל וישתחו
ויקם מזבח לבעל בית
הבעל אשר בנה בי
בשמרון ויעש אחאב

ונעת נעשת תבני וימלך
עמרי
בשנת שלשים ואחת
שנה לאסא מלך יהודה
ימלך עמרי על ישראל
שתים עשרה שנה
בתרצה ימלך שש שנים
ויקן את הר שמרון
מאת שמי בכספים
בסף וימלך את ההר ויקרא
את שם העיר אשר בנה
על שם שמר אדני ההר
שמרון ויעשה עמרי
הרע בעיני יהוה וירע
מכל אשר לפניו וילך
בכל דרך ירבעם בן נבט
ובחטאתו אשר החטיא
את ישראל להכעיס
את יהוה אלהי ישראל
בהבליהם ויתר דברי
עמרי אשר עשה וגבורתו
אשר עשה הלוא הם
כתובים על ספר דברי

ג

ד

ה

ו

ז

ח

ט

י

יא

יב

יג

יד

טו

טז

יז

יח

יט

כ

כא

כב

כג

כד

כה

כו

כז

כח

כט

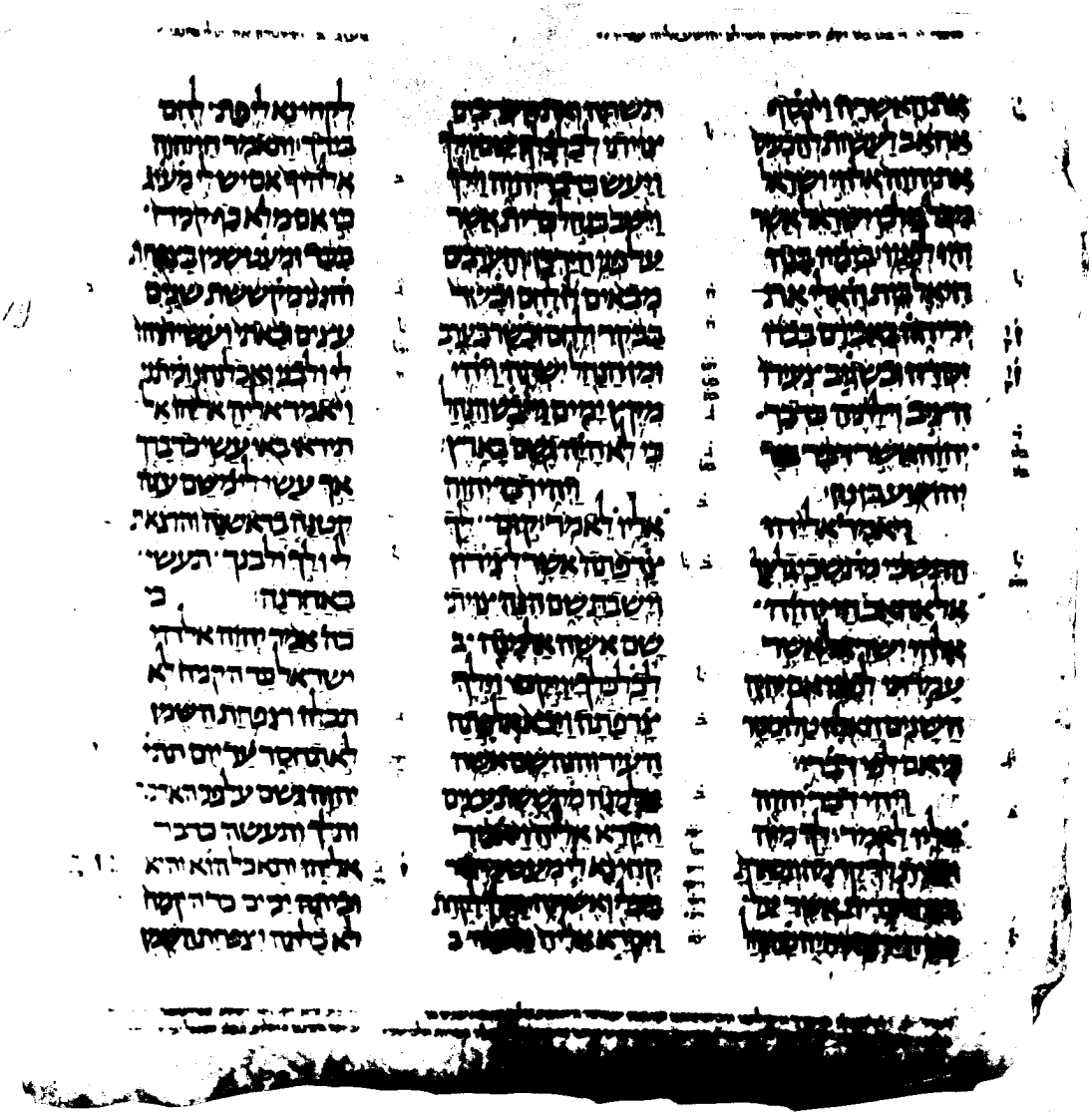
ל

לא

לב

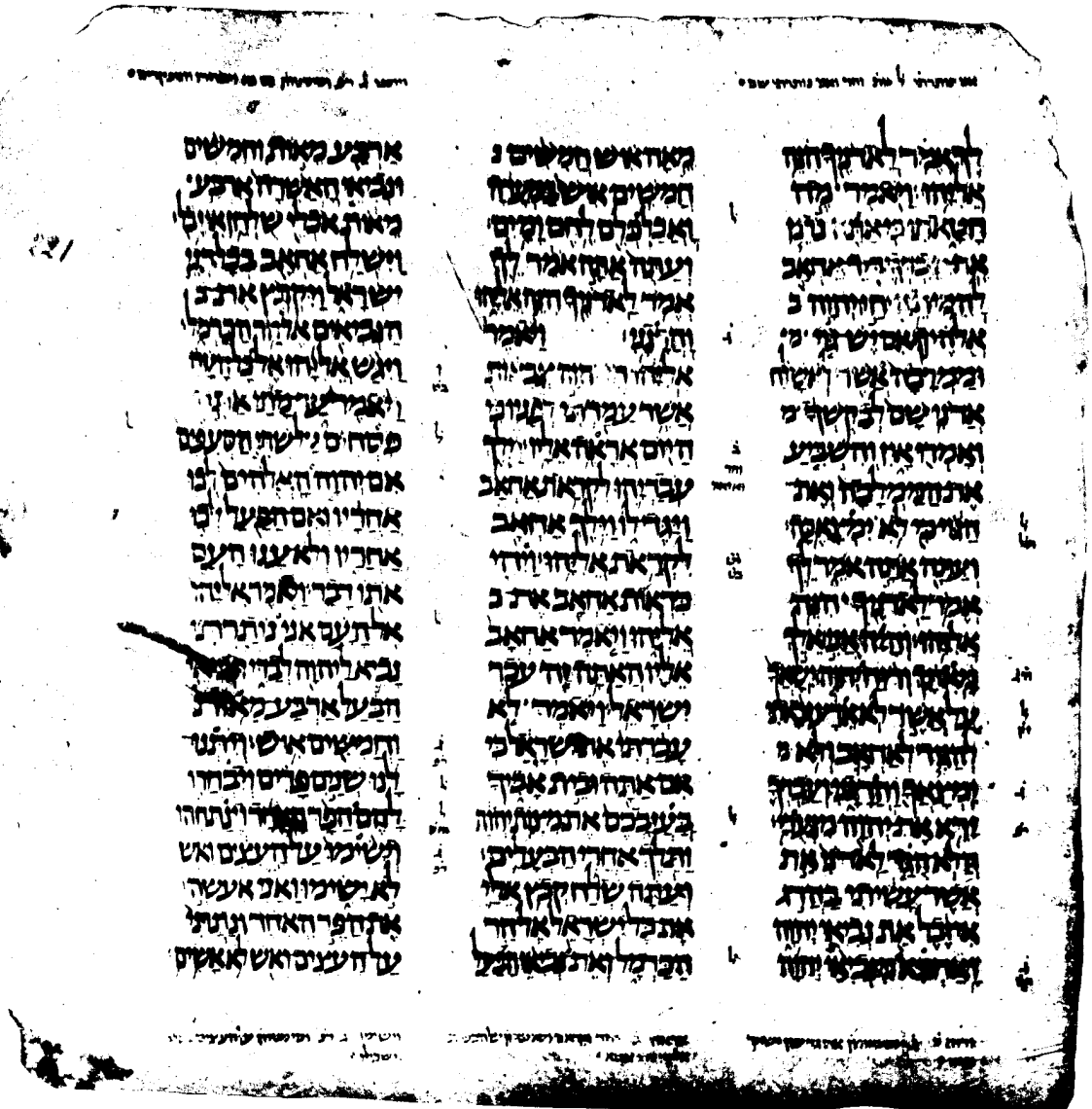
לג

לד

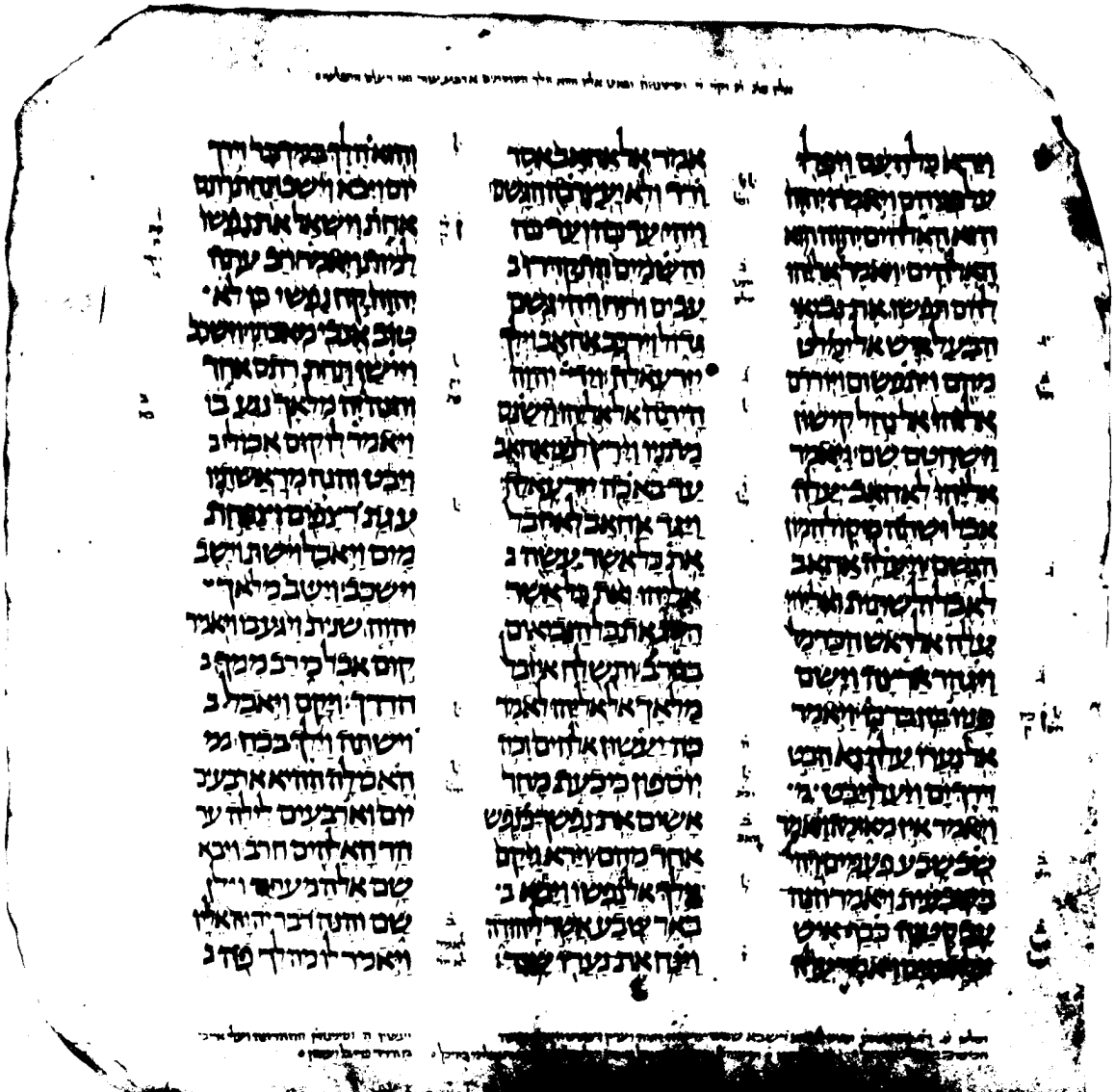

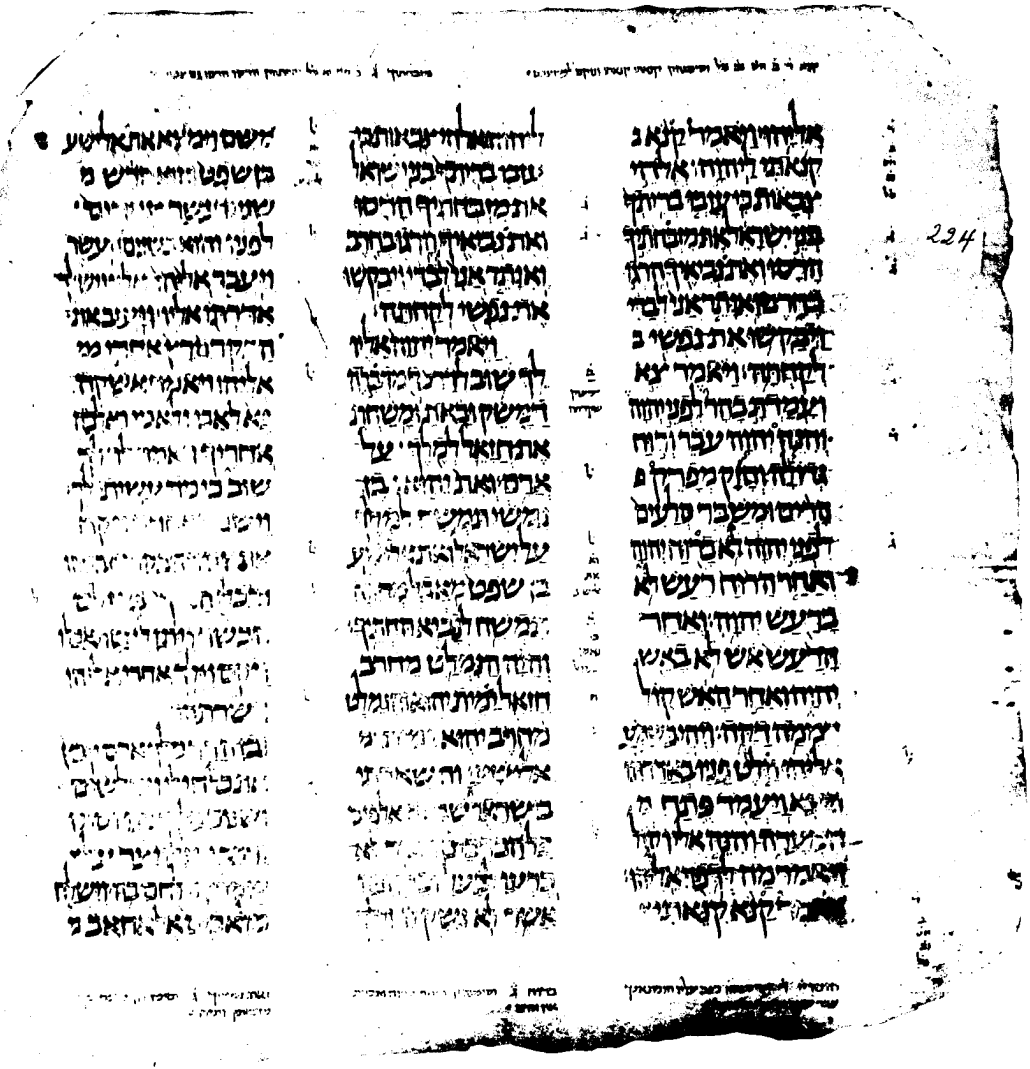
220

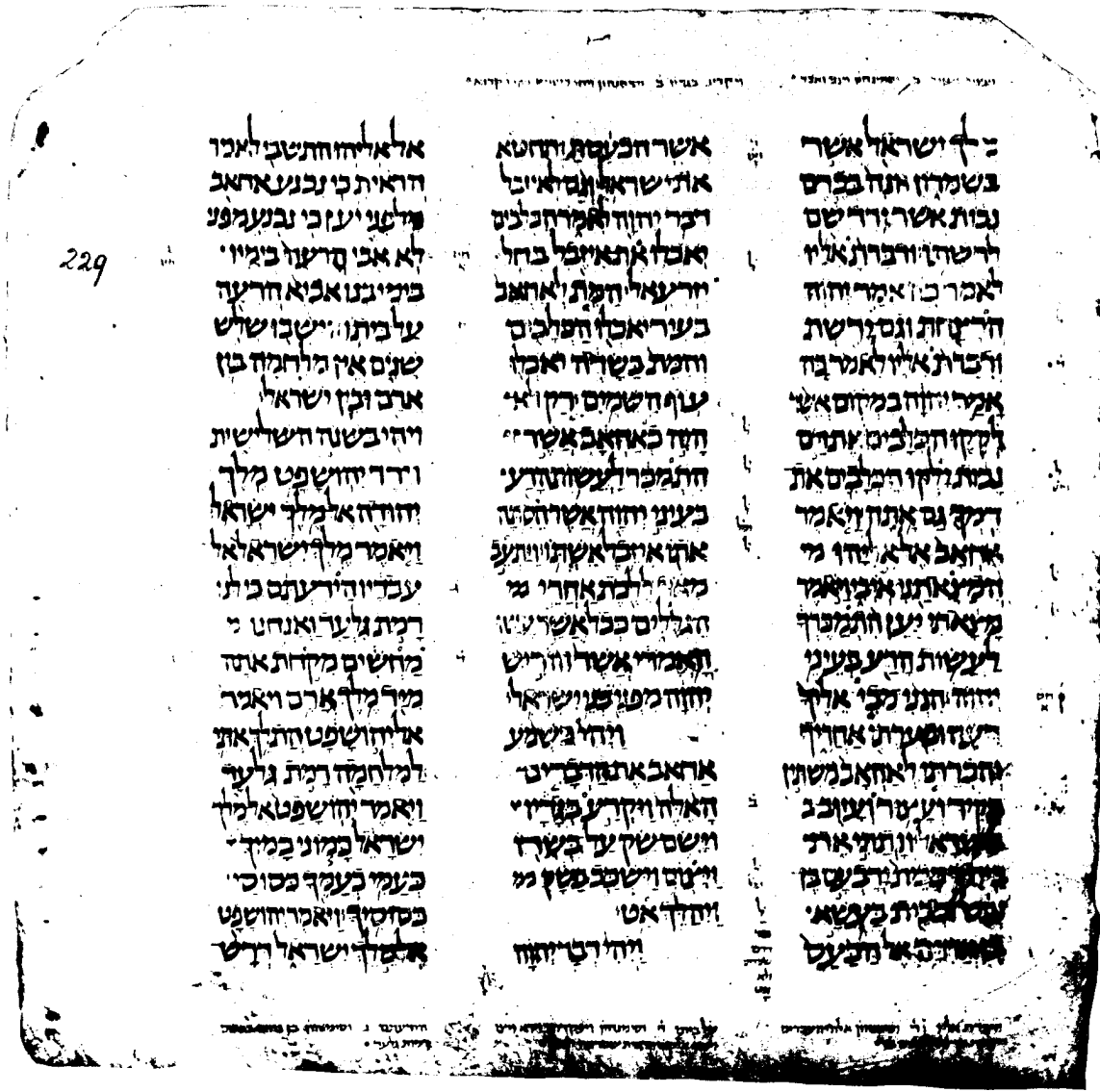

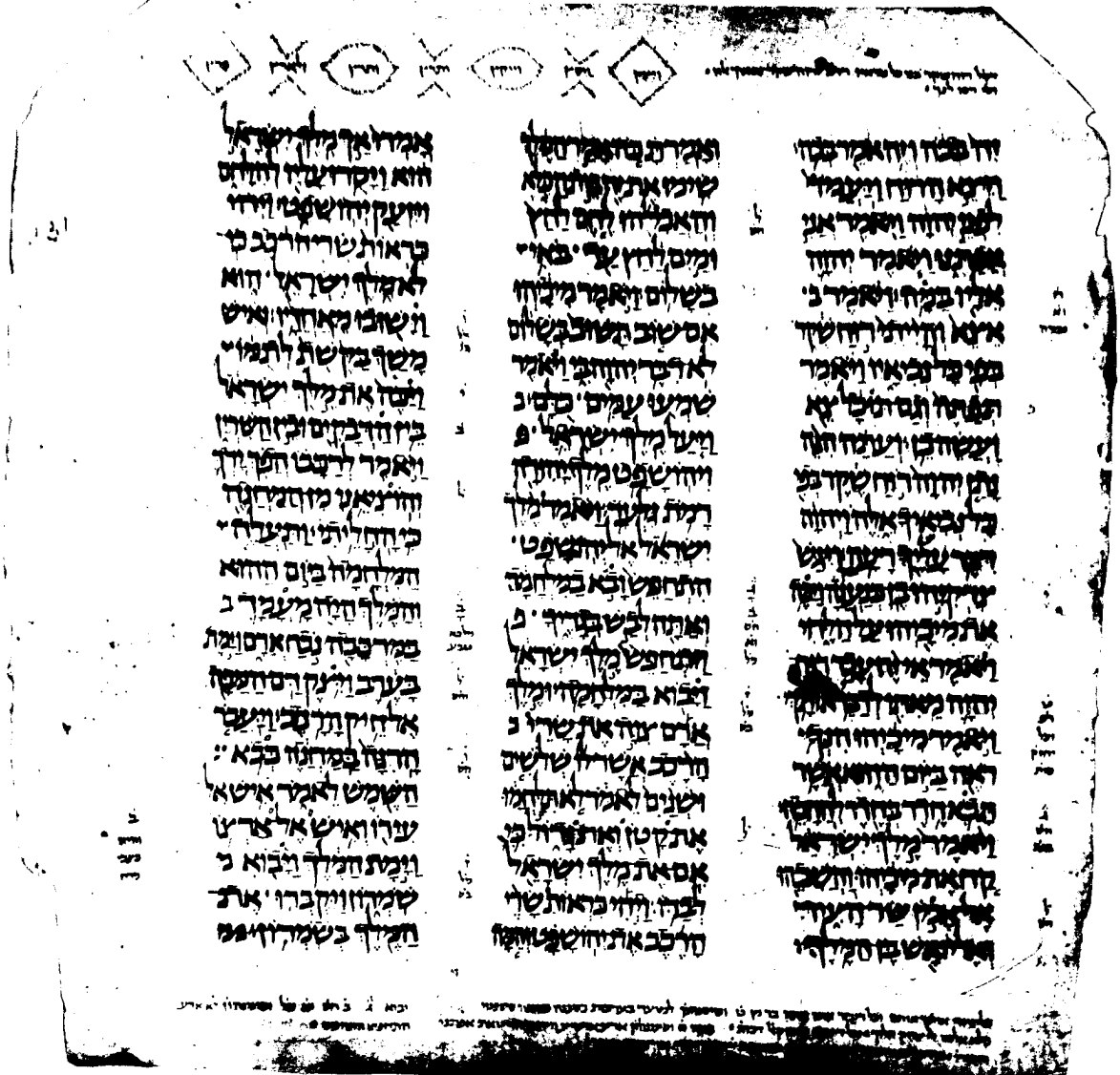
ב ולך ישראל אשר
בשמרון הנה בבית
נבות אשר ירד שם
לרשתו ורבדרת אליו
לאמר כה אמר יהוה
הרצחת וגם ירשת
וכה תאמר אליו לאמר כה
אמר יהוה במקום אשר
לקקו הכלבים את
נבות ילקו הכלבים את
דמך גם אתך ויאמר
אחאב אל אליהו המצאתני
אויבי ויאמר מצאתי יען
התמכרך
לעשות הרע בעיני
יהוה הנני מביא עליך
ובערתי אחריך
והכרתי לאחאב משתין
בקיר ועצור ועזוב ב
בישראל ונתתי את
ביתך כבית ירבעם בן
כבית בעשא
ואל המתים לכלבים

אשר הכעסתני והחטא
את ישראל עמם ויאמר יהוה
דבר יהוה האמרים כלבים
יאכלו את איזבל בחל
יזרעאלי חפת יאוש
בעיר יאכלו הכלבים
והמת בשדה יאכלו
עוף השמים ויקן אי
חזה כאחאב אשר
התמכר לעשות הרע
בעיני יהוה אשר הסיתה
אותו איזבל אשתו ויתע
מאד ללכת אחרי מ
הגלולים ככל אשר ע
ויהי בשמע
אחאב את הדברים
ויקרע בגדיו
וישם שק על בשרו
ויצם וישכב בשק מ
ויהי דבר יהוה

אליהו התשבי לאמר
הראית כי נכנע אחאב
מלפני יען כי נכנע מפני
לא אביא הרעה
בימיו בימי בנו אביא הרעה
על ביתו וישבו שלש
שנים אין מלחמה בין
ארם ובין ישראל
ויהי בשנה השלישית
וירד יהושפט מלך
יהודה אל מלך ישראל
ויאמר מלך ישראל אל
עבדיו הידעתם כי ל
רמת גלעד ואנחנו
מחשים מקחת אתה
ממך מלך ארם ויאמר
אל יהושפט התלך אתי
למלחמה רמת גלעד
ויאמר יהושפט אל מלך
ישראל במוני כמוני
כעמי כעמך כסוסי
כסוסיך ויאמר יהושפט
אל מלך ישראל דרש

229

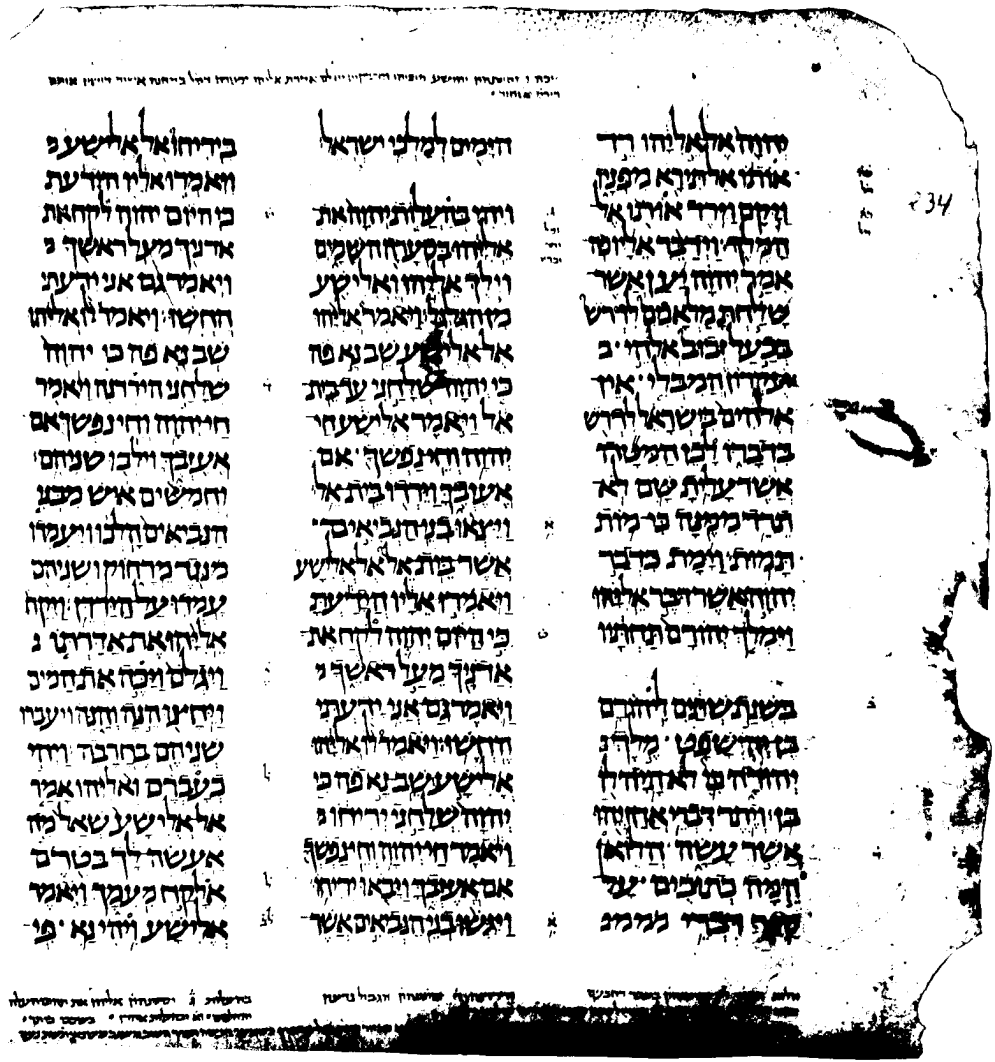

אלהי עקרון או מאיהו
מדחי וזי ומלאך
יהוה דבר אל אליהו ב
חמשני קום עלה לקראת
מלאכי מלך שמרון ג
ודבר אלהם המכי אין
אלהים בישראל אתם
הלכים לדרש בבעל
זבוב אלהי עקרון לכן
כה אמר יהוה המטה
אשר עלית שם לא תרד
מכנה כי מות תמות
וילך אליהו וישובו ה
חמלאכים אליו ויאמר
אליהם מדוע שבתם
ויאמרו אלינו איש עלה
לקראתנו ויאמר אלינו
לכו שובו אל המלך ו
אשר שלח אתכם ב
ודברתם אליו כה אמר
יהוה המכי אין אלהים
בישראל אתה שלח
ולדרש בבעל זבוב ל
אלהי עקרון לכן המטה
אשר עלית שם לא תרד
מכנה כי מות תמות
וילכו דבר אליהם מה מעשנה
האיש אשר עלה לקראתכם
וידברו אליהם אתה דברים
האלה ויאמרו אליו איש
בעל שער ואזור עור
מתנו בחלציו ויאמר ט
אליהו התשבי הוא י
וישלח אליו שר חמשים
וחמשיו ויעל אליו והנה
ישב על ראש ההר ויבר
אליו איש האלהים המלך
דבר רדה ועשה אלחי
וידבר אל שר החמשים
ואם איש אלהים אני
ותרד אש מן השמים
ותאכל אתו ואת חמשיו
ותרד אש מן השמים
ותאכל אתו ואת חמשיו
וישב וישלח אליו שר
חמשים אחר וחמשיו

ויען וידבר אליו איש
האלהים כה אמר המלך
כי חרדה ויש אין
וידבר אליהם אם איש
האלהים אנו תרד אש
מן השמים ותאכל אתך
ואת חמשיך ותרד אש
אלהים מן השמים ותאכל
אתו ואת חמשיו וישב
וישלח שר חמשים ג
שלשים וחמשיו ויעל
ויבא שר החמשים השלישי
ויכרע על ברכיו לנגד
אליהו ויתחנן אליו ויבר
אליו איש האלהים תיקר
נא נפשי ונפש עבדיך
אלה חמשים בעיניך
הנה ירדה האש מן השמים
ותאכל את שני שרי ג
החמשים הראשנים
ואת חמשיהם ועתה תיקר
נפשי בעיניך
וידבר מלאך

וימלך משם אחז חברמל
וישם שב שמרון

ויהורם בן־אחאב מלך
על־ישראל בשמרון
בשנת שמנה עשרה
ליהושפט מלך יהודה
וימלך שתים עשרה
שנה ויעש הרע בעיני
יהוה רק לא כאביו וכאמו
ויסר את־מצבת הבעל
אשר עשה אביו רק
בחטאות ירבעם בן־
נבט אשר החטיא את
ישראל דבק לא סר
ממנו ומשע
מלך מואב היה נקד
והשיב למלך ישראל
מאה אלף כרים ומאה
אלף אילים צמר ויהי
במות אחאב ויפשע
מלך מואב במלך ישראל
ויצא המלך יהורם ביום

236

החהוא משמרון ויפקד
את כל־ישראל וילך
וישלח אל־יהושפט
מלך יהודה לאמר מלך
מואב פשע בי התלך
אתי אל־מואב למלחמה
ויאמר אעלה כמוני כמוך
כעמי בעמך כסוסי
בסוסיך ויאמר אי זה
הדרך נעלה ויאמר דרך
מדבר אדום וילך מלך
ישראל ומלך יהודה
ומלך אדום ויסבו דרך
שבעת ימים ולא היה
מים למחנה ולבהמה
אשר ברגליהם ויאמר
מלך ישראל אהה כי־קרא
יהוה לשלשת המלכים
האלה לתת אותם ביד
מואב ויאמר יהושפט
האין פה נביא ליהוה
ונדרשה את־יהוה מאותו
ויען אחד מעבדי מלך־ישראל

ויאמר פה אלישע בן
שפט אשר־יצק מים
על־ידי אליהו ויאמר
יהושפט יש אתו דבר
יהוה וירדו אליו מלך
ישראל ויהושפט ומלך
אדום ויאבר אליו אלישע
אל־מלך ישראל מה־לי
ולך לך אל־נביאי אביך
ואל־נביאי אמך ויאמר
לו מלך ישראל אל כי
קרא יהוה לשלשת
המלכים האלה לתת
אותם ביד מואב ויאמר
אלישע חי־יהוה צבאות
אשר עמדתי לפניו כי
לולי פני יהושפט מלך
יהודה אני נשא אם
אביטך ואם אראך
ועתה קחו־לי מנגן ויהי
כנגן המנגן ותהי עליו
יד־יהוה ויאמר כה אמר
יהוה עשה הגחל הזה

מיא בסנגבאו פלם
אל סיר חציר כי לא
ידעו וי עקו לאנשים
לאכל ויהי כאכלם מ
כתנ"ך וחמת צעקו
ואמרו מות בסיר איש
האלהים ולא יכלו לאכל
ויאמר וקחו קמח וישלך
אל הסיר ויאמר יצק ג
לעם ויאכלו ולא היה
דבר רע בסיר׃
ואיש בא מבעל
שלשה ויבא לאיש ג
האלהים לחם בכורים
עשרים לחם שעורים
וכרמל בצקלנו ויאמר
תן לעם ויאכלו ויאמר
משרתו מה אתן זה לפני
מאה איש ויאמר תן
לעם ויאכלו כי כה אמר
יהוה אכל והותר ויתן
לפניהם ויאכלו ויותרו
כדבר יהוה׃

ונעמן שר צבא מלך
ארם היה איש גדול
לפני אדניו ונשוא פנים
כי בו נתן יהוה תשועה
לארם והאיש היה גבור
חיל מצרע לארם ייעו
גדודים וישבו מארץ
ישראל נערה קטנה
ותהי לפני אשת נעמן
ותאמר אל גברתה אחלי
אדני לפני הנביא אשר
בשמרון אז יאסף אתו
למצרעתו ויבא ויגד
לאדניו לאמר כאת
וכאת דברה הנערה
אשר מארץ ישראל
ויאמר מלך ארם לך בא
ואשלחה ספר אל מלך
ישראל וילך וייקח בידו
עשר כברי כסף ושש
אלפים זהב ועשר חליפות
בגדים ויבא הספר אל
מלך ישראל לאמר ועתה

בבוא הספר הזה אליך
הנה שלחתי אליך את
נעמן עבדי ואספתו
כי צרעתו ויהי כקרא
מלך ישראל את הספר
ויקרע בגדיו ויאמר
האלהים אני להמית
ולהחיות כי זה שלח
אלי לאסף איש מצרעתו
כי אך דעו נא וראו כי
כי מתאנה הוא לי ויזעו
כשמע אלישע איש
האלהים כי קרע מלך
ישראל את בגדיו ויש
וישלח אל המלך לאמר
למה קרעת בגדיך יבא
נא אלי וידע כי יש נביא
בישראל ויבא נעמן
בסוסו וברכבו ויעמד
פתח הבית לאלישע
וישלח אליו אלישע
מלאך לאמר הילך ו
ורחצת שבע פעמים

240

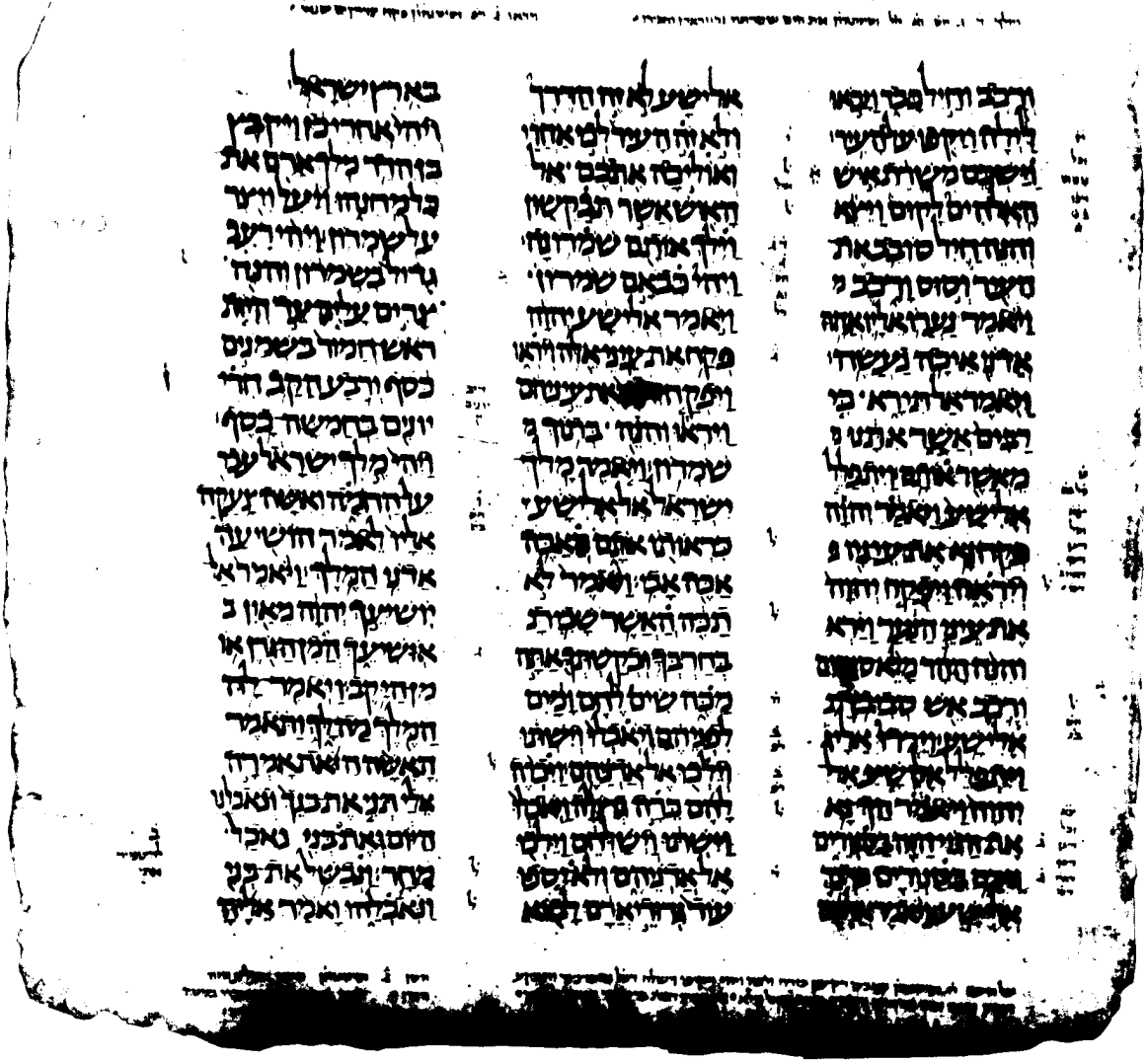

מִמֶּנּוּ וַיִּקַּח בְּיָדוֹ
וַיִּשְׁלַח אֶת הָאֲנָשִׁים
וַיִּרְכְּבוּהוּ בָּא
אֵי אֵינֶנּוּ וַיֹּאמֶר אֵלָיו
אֶל יֵשׁ נָא בַּעֲבָדֶיךָ
וַיֹּאמֶר
וַיֹּאמֶר אֵלָיו לֹא
וַיִּפְצַר בּוֹ וַיֹּאמֶר
אִישׁ מֵעַל מֵרְכַּבְתּוֹ
לִקְרַאתָם וַיֵּשֶׁב בְּתוֹךְ
אֶת הַכֶּסֶף וּשְׁתֵּי
בְּגָדִים וְשִׁתַּיִם חֲלִפוֹת
רִמּוֹן וּבְקָר וְעֲבָדִים
וּשְׁפָחוֹת וַיִּרְעַשׁ נַעֲמָן
וַיִּתְקַע בֵּיתָה וּבִרְעָיָה
לִשְׁתֵּם וַיָּבֹא מִדַּעְנוֹ וַ
מֵרֹעֵי עַבְדֶּךָ:
וַיֹּאמֶרוּ בְּנֵי
הַנְּבִיאִים אֶל אֱלִישָׁע
הִנֵּה נָא הַמָּקוֹם אֲשֶׁר
אֲנַחְנוּ יֹשְׁבִים שָׁם לְפָנֶיךָ
צַר מִמֶּנּוּ מְאֹד נֵלְכָה נָּא
וְנָסִירָה מִשָּׁם

אִישׁ קוֹרָה אַחַת וְנַעֲשֶׂה
לָנוּ שָׁם מָקוֹם וְנֵשֵׁבָה
שָׁם וַיֹּאמֶר לְכוּ וְאָמַר
וְהָאֲנִי הוֹלֵךְ וְלֵךְ
אֶת עֲבָדֶיךָ וַיֹּאמֶר אֲנִי
אֶחָד וְיֵלֶךְ אַתָּם וְכֹלוּ
הִסְרִיעֵנִי וַיֹּאמֶר הֵיעָנִים
וַיְהִי הָאֶחָד בְּפִלַּח הַקּוֹרָה
וְאֶת הַבַּרְזֶל נָפַל אֶל
תָּמִים וַיִּצְעַק וַיֹּאמֶר
אֲהָהּ אֲדֹנִי וְהוּא שָׁאוּל
וַיֹּאמֶר אִישׁ הָאֱלֹהִים
אָנָה נָפַל וַיַּרְאֵהוּ אֶה
הַמָּקוֹם וַיִּקְצָב עֵץ
וַיַּשְׁלֵךְ שָׁמָּה וַיָּצֶף בַּ
הַבַּרְזֶל וַיֹּאמֶר הָרֵם לָךְ
וַיִּשְׁלַח יָדוֹ וַיִּקָּחֵהוּ:

וְעֵילָם אֲרָם הָיָה עִלַּם
בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּוָּעַץ אֶל
עַבְדֵי וַיֹּאמֶר אֶל מְקוֹם
פְּלֹנִי אַלְמֹנִי תַּחֲנֹתִי
וַיִּשְׁלַח אִישׁ הָאֱלֹהִים

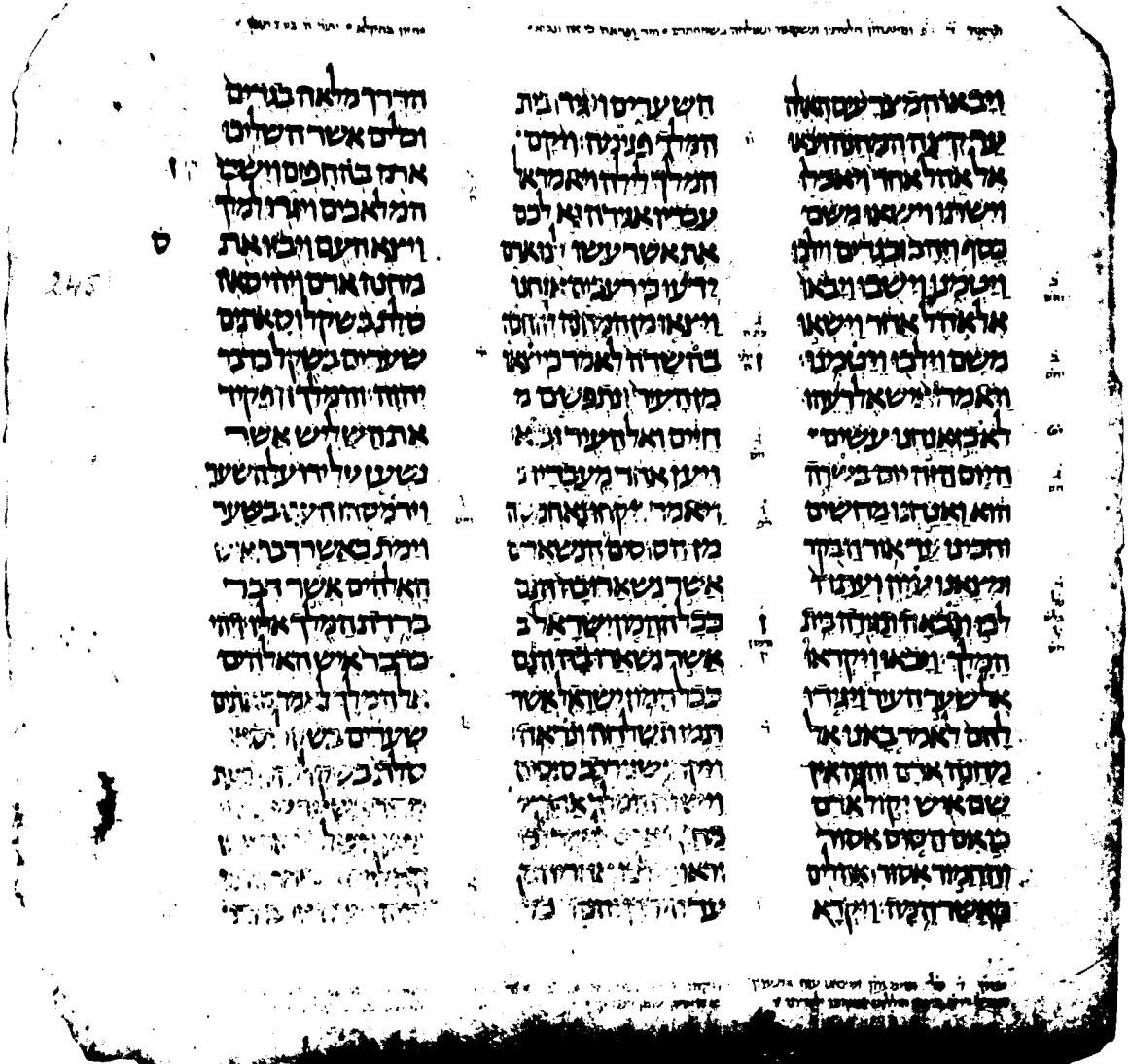
אֶל מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר
הִשָּׁמֶר מֵעֲבֹר הַמָּקוֹם
הִזֵּהַר כִּי שָׁם אֲרָם נֹחֲתִים
וַיִּשְׁלַח מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר
לוֹ אִישׁ הָאֱלֹהִים וְהִזְהִירֵהוּ
וְנִשְׁמֹר שָׁם לֹא אַחַת
וְלֹא שְׁתַּיִם וַיִּקָּעֵב
מֶלֶךְ אֲרָם עַל הַדָּבָר
הַזֶּה וַיִּקְרָא אֶל עֲבָדָיו
וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם הֲלוֹא
תַּגִּידוּ לִי מִי מִישֶׁלָּנוּ
אֶל מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר
אַחַד מֵעֲבָדָיו לֹא אֲדֹנִי
הַמֶּלֶךְ כִּי אֱלִישָׁע הַנָּבִיא
אֲשֶׁר בְּיִשְׂרָאֵל יַגִּיד
לְמֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶת
הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תְּדַבֵּר
בַּחֲדַר מִשְׁכָּבְךָ וַיֹּאמֶר
לְכוּ וּרְאוּ אֵיכֹה הוּא
וְאֶשְׁלַח וְאֶקָּחֵהוּ וַיֻּגַּד
לוֹ לֵאמֹר הִנֵּה בְּדֹתָן
וַיִּשְׁלַח שָׁמָּה סוּסִים

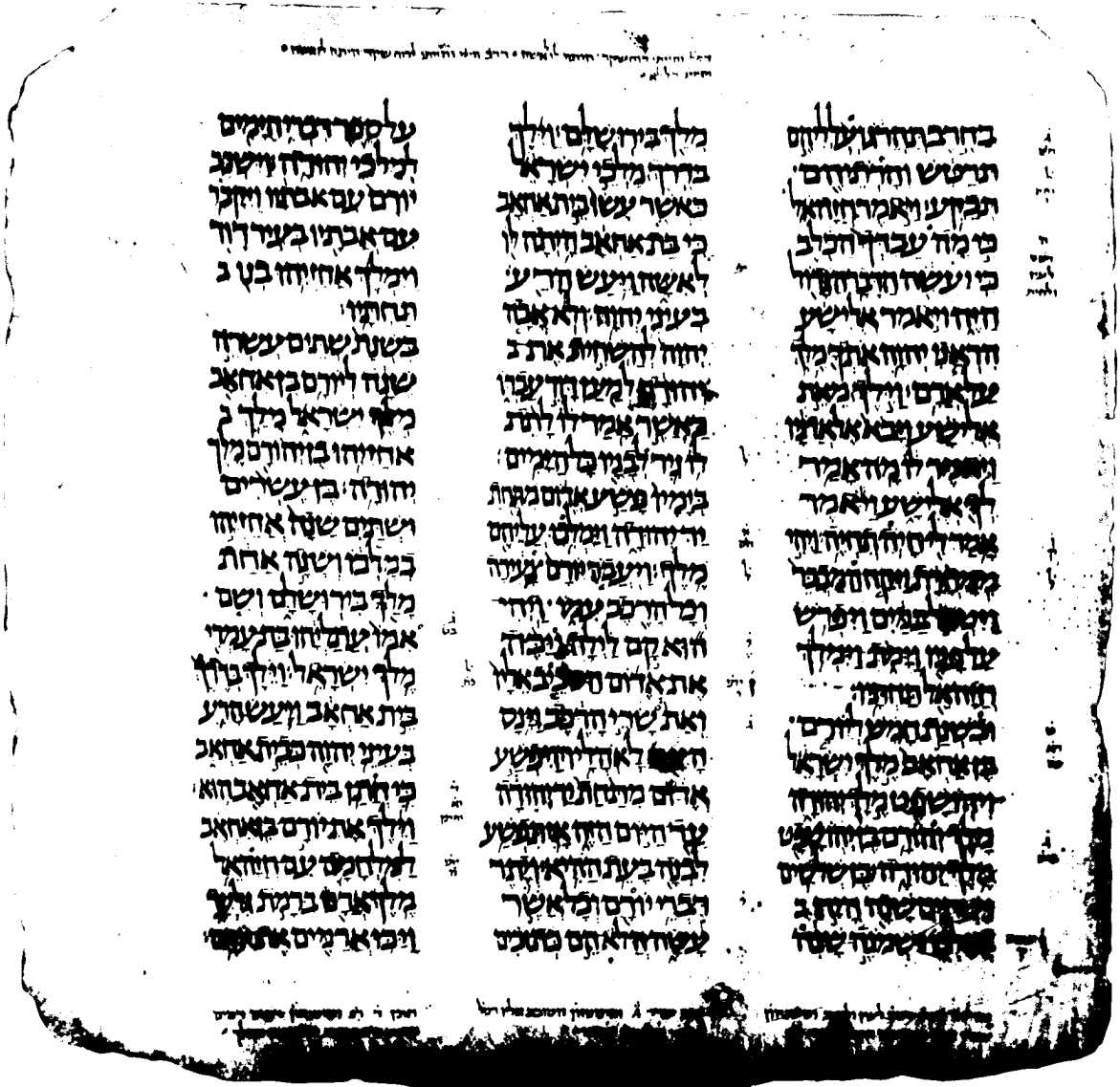
ביום השני ונבשל את
בני ונאכלנו והיתה
את בנך ויחד בשמע
ותצפן את שתי בניה ותחבאם
ויקרא את כל זקני העיר
עמר על החומה ויראו
והעם ויגדו לו לאמר
בשרו מבית ויאמר
מי יעשה לי אלהים
וכה יוסף אם יעמד
ראש אלישע בשלחו
עליו חזים ואלישע
ישב בביתו והזקנים
ישבים אתו וישלח
איש מלפניו בטרם
יבוא המלאך אליו והוא
אמר אל הזקנים הראיתם
כי שלח בן המרצח
הזה להסיר את ראשי
ראו כבוא המלאך סגרו
הדלת והלחיצתם אתו
בדלת הלוא קול רגלי
אדניו אחריו עודנו

מדבר עמם והנה מ
והמלאך ירד אליו ויאמר
הנה זאת הרעה מאת
יהוה מה אוחיל ליהוה
עוד ויאמר
אלישע שמעו דבר
יהוה כה אמר יהוה
כעת מחר סאה סלת
בשקל וסאתים שעורים
בשקל בשער שמרון
ויען השלישי אשר
על יד נשען על יד
את איש האלהים
ויאמר הנה יהוה עשה
ארבות בשמים היהיה
הדבר הזה ויאמר הנך
ראה בעיניך ומשם לא
תאכל ארבעה
אנשים היו מצרעים
פתח השער ויאמרו
איש אל יהו
אנחנו יושבים פה
נמות גם אם נרוא

העיר והרעב בעיר
ומתנו שם ואם ישבנו
פה ומתנו ועתה לכו
ונפלה אל מחנה ארם
אם יחיונו נחיה ואם
ימיתנו ומתנו וקמו
בנשף לבוא אל מחנה
ארם ויבאו עד קצה
מחנה ארם והנה אין
שם איש וארני מ
השמיע את מחנה
ארם קול רכב קול
סוס קול חיל גדול ל
ויאמרו איש אל אחיו
הנה שכר עליינו מל
ישראל את מלכי כ
החתים ואת מלכי
מצרים לבוא עלינו
ויקומו וינוסו בנשף
ויעזבו את אהליהם
ואת סוסיהם ואת
המחנה כאשר
הוא ונפשם

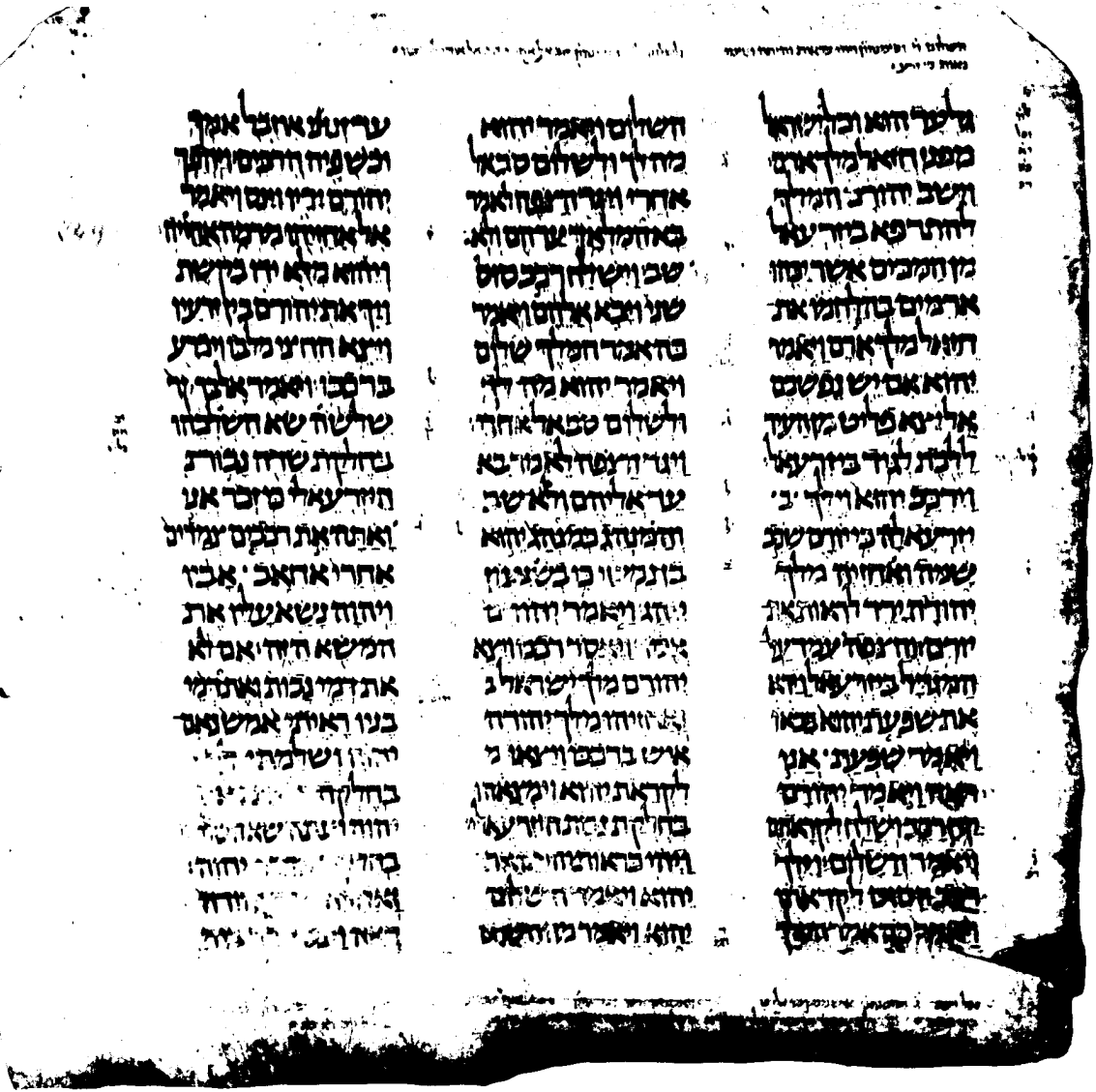

וישב יורם וחמדך
לחזות ברמות בגלעד
נין המכים אשר יהוה
ארמים ברמות בהחמו
את חזיהאל מלך ארם
ואחזיהו בן יהורם
מלך יהודה ירד לחזות
את יורם בן אחאב
ביזרעאל כי חלה הוא

ואלישע הנביא קרא
לאחד מבני הנביאים
ואמר לו חגר מתניך
וקח פך השמן הזה
בידך ולך רמת גלעד
ובאת שמה וראה שם
יהוא בן יהושפט בן
נמשי ובאת והקמת
סתו מאחיו והביאך
אחר חדר בחדר
ולקחת פך השמן
ויצקת על ראשו ואמרת
כה אמר יהוה משחתיך

למלך על ישראל ופתחת
הדלת ונסת ולא תחכה
וילך הנער הנער הנביא
רמת גלעד ויבא והנה
שרי החיל ישבים
ויאמר דבר ליאריך
השר ויאמר יהוא אל
מי מכלנו ואמר אליך
השר יולקם ויבא הביתה
ויצק השמן על ראשו
ויאמר לו כה אמר יהוה
אלהי ישראל משחתיך
למלך על עם יהוה אל
ישראל והכית את
בית אחאב אדניך
ונקמתי דמי עבדי
הנביאים ודמי כל עבדי
יהוה מיד איזבל ואבד
כל בית אחאב והכרתי
לאחאב משתין בקיר
ועצור ועזוב בישראל
ונתתי את בית אחאב

וכבית ירבעם בן נבט
ואת איזבל יאכלו הכלבים
בחלקת יזרעאל
ואין קבר ויפתח הדלת
וינס ויחדא יגא אל
עבדי אדניו ויאמר
לו השלום מדוע בא
החשוגע הזה אליך
ויאמר אליהם אתם
ידעתם את האיש
ואת שיחו ויאמרו
שקר הגד נא לנו
ויאמר כאת וכאת
אמר אלי לאמר כה
אמר יהוה משחתיך
למלך על ישראל יהוה
ויקחו איש בגדו וישימו
תחתיו על גרם המעלות
ויתקעו בשופר ויאמרו
מלך יהוא ויתקשר
יהוא בן יהושפט בן
נמשי על יורם ויורם
חזר מרמת

250

ויכתב אליהם ספר
שנית לאמר אם לי
אתם ואלקולי אתם ג
שמעים קחו את ראשי
אנשי בני אדניכם
ובאו אלי כעת מחר
יזרעאלה וכנימהמלך
שבעים איש אתי
גדלי העיר מגדלים
אותם ויחי כאחסף
אליהם ויקחו את כל
המלך השחטו שבעים
איש וישימו את ר
ראשיהם בדודים
וישלחו אליו יזרעאלה
ויבא המלאך ויגד
לאמר הביאו ראשי
בני המלך ויאמר שים
אתם שנו ערמות פתח
השער עד הבקר
ויהי בבקר ויצא ויעמד
ויאמר אל כל העם צ
אתם צדיקים הנה
קשרתי עלאדני ואהרגהו
ומי הכה את כל אלה
דעו אפוא כי לא יפל
מדבר יהוה אל ארץ
אשר דבר יהוה על
בית אחאב ויהוה עשה
את אשר דבר ביד
עבדו אליהו ויהוה
את כל השערים בית
אחאב ביזרעאל וכל
גדליו ומיודעיו וכהניו
עד בלתי השאיר לו
שריד ויקם ויבא וילך
שומרון והוא
בדרך בית עקד
הרעים בדרך והוא
מצא את אחי אחזיהו
מלך יהודה ויאמר
אתם ויאמרו אחי
אחזיהו אנחנו ונרד
לשלום בני המלך וכני
הגבירה ויאמר תפשום
חיים ויתפשום חיים
וישחטום אל בור בית

עקד ארבעים ושנים
איש ולא השאיר איש
מהם וילך
משם ויפגע את י
יהונדב בן רכב לקראתו
ויברכהו ויאמר אליו
היש את לבבך ישר
כאשר לבבי עם לבבך
ויאמר יהונדב יש ויש
תנה את ידך ויתן ידו
ויעלהו אליו אל המרכבה
ויאמר לכה אתי וראה
בקנאתי ליהוה וירכבו
אתו ברכבו ויבא ק
שמרון ויך את כל
הנשארים לאחאב
בשמרון עד השמידו
כדבר יהוה אשר דבר
אל אליהו:
ויקבץ יהוא את כל
העם ויאמר אליהם
אחאב עבד את הבעל
כי יהוא יעבדנו הרבה

ועתה כל נביאי הבעל
כל עבדיו וכל כהניו
קראו אלי איש אל יפקד
כי זבח גדול לי
לבעל כל אשר יפקד
לא יחיה ויהוא עשה
בעקבה למען האביד
את עבדי הבעל ויאמר
יהוא קדשו עצרה
לבעל ויקראו וישלח
ויהוא בכל ישראל
ויבאו כל עבדי הבעל
ולא נשאר איש אשר
לא בא ויבאו בית הבעל
ויתמלא בית הבעל פה
לפה ויאמר לאשר
על מלתחתו הוצא
לבוש לכל עבדי הבעל
ויצא להם המלבוש
ויבא יהוא ויהונדב בן
רכב בית הבעלה ויאמר
לעבדי הבעל התפשו
ופשטו לפניהם

מעבדי יהוה כי אם
עבדי הבעל לבדם
ויבאו לעשות יבחים
ועלות ויהוא שם לו
בחוץ שמנים איש
ויאמר האיש אשר
ימלטו מן האנשים
אשר אני נתן ביא על
ידיכם נפשו תחת נפשו
ויהי ככלתו לעשות
העלה ויאמר יהוא ל
לרצים ולשלשים בא
הכום איש אל יצא
ויכום לפי חרב וישלכו
הרצים והשלשים
וילכו עד עיר בית הבעל
ויצאו את מצבת
הבעל וישרפוה ויתצו
את מצבת הבעל ויתצו
את בית הבעל וישמהו
לכחרות עד היום
וישמיד יהוא את הבעל
מישראל רק חטאי

ירבעם בן נבט אשר
החטיא את ישראל
לא סר יהוא מאחריהם
עגלי הזהב אשר בבית
אל ואשר בדן
ויאמר יהוה אל יהוא
יען אשר הטיבת
לעשות הישר בעיני
ככל אשר בלבבי ב
עשית לבית אחאב
בני רבעים ישבו לך
על כסא ישראל ויהוא
לא שמר ללכת בתורת
יהוה אלהי ישראל
בכל לבבו לא סר מעל
חטאות ירבעם אשר
החטיא את ישראל
בימים ההם החל יהוה
לקצות בישראל ויכם
חזאל בכל גבול ישראל
מן הירדן מזרחה כל ש
את כל ארץ הגלעד
הגדי והראובני והמנשי

מִעֵר עַר אֲשֶׁר עַל
גִּלְעָד אֶת הָרְאוּבֵנִי וְאֶת הַגָּדִי וְאֶת
וְהַחֲצִי שִׁבֶט הַמְנַשִּׁי מֵעֲרוֹעֵר אֲשֶׁר עַל
יְהוּא וְכָל אֲשֶׁר עָשָׂה
וְכָל גְּבוּרָתוֹ הֲלוֹא הֵם
כְּתוּבִים עַל סֵפֶר
דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי
יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁכַּב יְהוּא
עִם אֲבֹתָיו וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ
בְּשֹׁמְרוֹן וַיִּמְלֹךְ יְהוֹאָחָז
בְּנוֹ תַּחְתָּיו וְהַיָּמִים
אֲשֶׁר מָלַךְ יְהוּא עַל
יִשְׂרָאֵל עֶשְׂרִים וְשָׁמֹנֶה
שָׁנָה בְּשֹׁמְרוֹן׃
וַעֲתַלְיָהוּ אֵם אֲחַזְיָהוּ
רָאֲתָה כִּי מֵת בְּנָהּ
וַתָּקָם וַתְּאַבֵּד אֶת
כָּל זֶרַע הַמַּמְלָכָה׃
וַתִּקַּח יְהוֹשֶׁבַעַת
בַּת הַמֶּלֶךְ יוֹרָם אֲחוֹת
אֲחַזְיָהוּ אֶת יוֹאָשׁ בֶּן
אֲחַזְיָהוּ וַתִּגְנְבֵהוּ מִתּוֹךְ

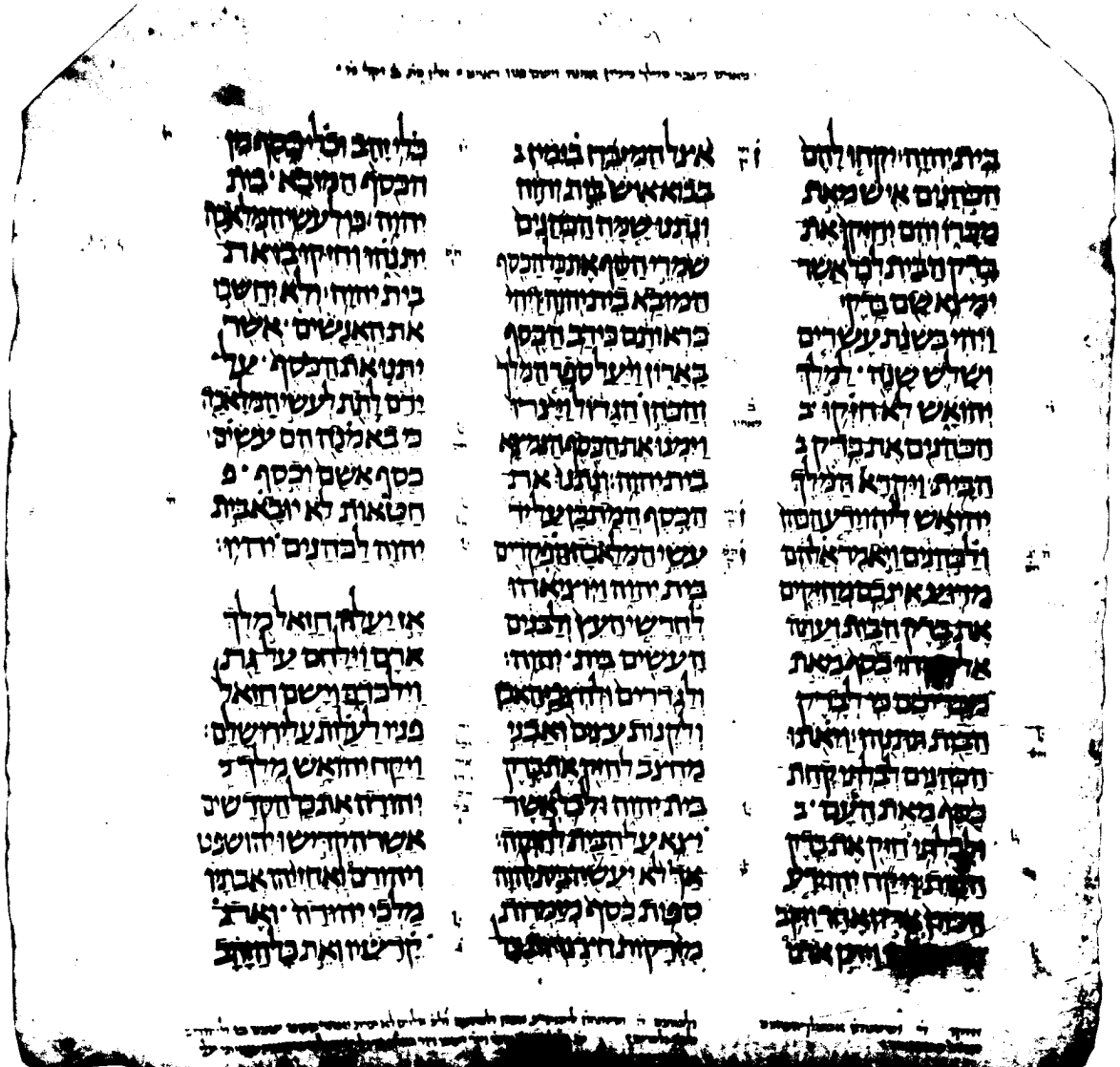
חִמֻּמוֹתָיִם אֹתוֹ וְאֵת
מֵינִקְתּוֹ בְּחֶדֶר הַמִּטּוֹת
וַיִּסְתְּרוּ אֹתוֹ מִפְּנֵי
עֲתַלְיָהוּ וְלֹא הוּמַת׃
אֹתוֹ בֵּית יְהוָה מִתְחַבֵּא
שֵׁשׁ שָׁנִים וַעֲתַלְיָה
מֹלֶכֶת עַל הָאָרֶץ׃
וּבַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית שָׁלַח
וַיִּקַּח אֶת שָׂרֵי
חֲמִאיוֹת לַכָּרִי וְלָרָצִים
וַיָּבֵא אֹתָם אֵלָיו בָּיִת
וַיִּכְרֹת לָהֶם בְּרִית
וַיַּשְׁבַּע אֹתָם בְּבֵית
יְהוָה וַיַּרְא אֹתָם אֶת
בֶּן הַמֶּלֶךְ וַיְצַו לֵאמֹר
זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן
הַשְּׁלִשִׁית מִכֶּם בָּאֵי
בְּשַׁבַּת וְשֹׁמְרֵי מִשְׁמֶרֶת
בֵּית הַמֶּלֶךְ וְהַשְּׁלִשִׁית
בְּשַׁעַר סוּר וְהַשְּׁלִשִׁית
בְּשַׁעַר אַחַר הָרָצִים
וּשְׁמַרְתֶּם אֶת מִשְׁמֶרֶת

הַיְרוּת בָּכֶם כְּלִי יַעַן
הַשֶּׁכֶת וּשְׁמַרְתֶּם אֶת
מִשְׁמֶרֶת בֵּית יְהוָה
אֶל הַמֶּלֶךְ וְהַקָּפְתֶּם
עַל הַמֶּלֶךְ סָבִיב אִישׁ
וְכֵלָיו בְּיָדוֹ וְהָבָא אֶל
הַשְּׂדֵרוֹת יוּמָת וִהְיוּ
אֶת הַמֶּלֶךְ בְּצֵאתוֹ וּבְבֹאוֹ
וַיַּעֲשׂוּ שָׂרֵי הַמֵּאוֹת
כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוֹיָדָע
חֲמִשָּׁיו וַיִּקְחוּ אִישׁ אֶת
אַנְשֵׁי בָּאֵי הַשַּׁבָּת
עִם יֹצְאֵי הַשַּׁבָּת וַיָּבֹאוּ
אֶל יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן׃
חִבְּחוּ לְשָׂרֵי הַמֵּאוֹת
אֶת הַחֲנִית וְאֶת הַשְּׁלָטִים
אֲשֶׁר לַמֶּלֶךְ דָּוִד אֲשֶׁר
בְּבֵית יְהוָה וַיַּעֲמֵד
חֲרָצִים אִישׁ וְכֵלָיו
מִכֶּתֶף הַבַּיִת הַיְמִינִי
עַד כֶּתֶף הַבַּיִת הַשְּׂמָאלִית
לַמִּזְבֵּחַ וְלַבַּיִת עַל הַמֶּלֶךְ
סָבִיב וַיּוֹצֵא אֶת בֶּן

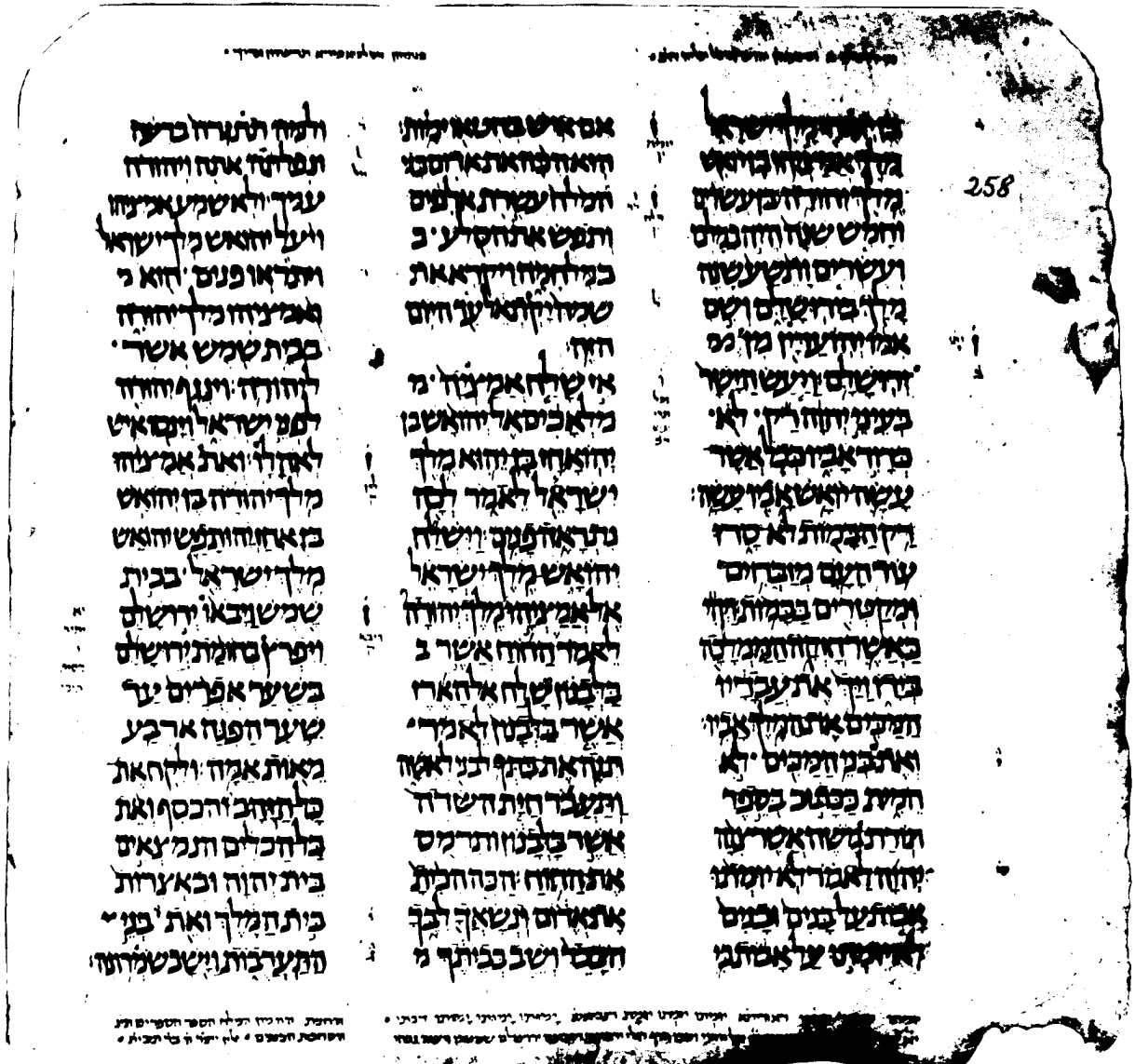
254

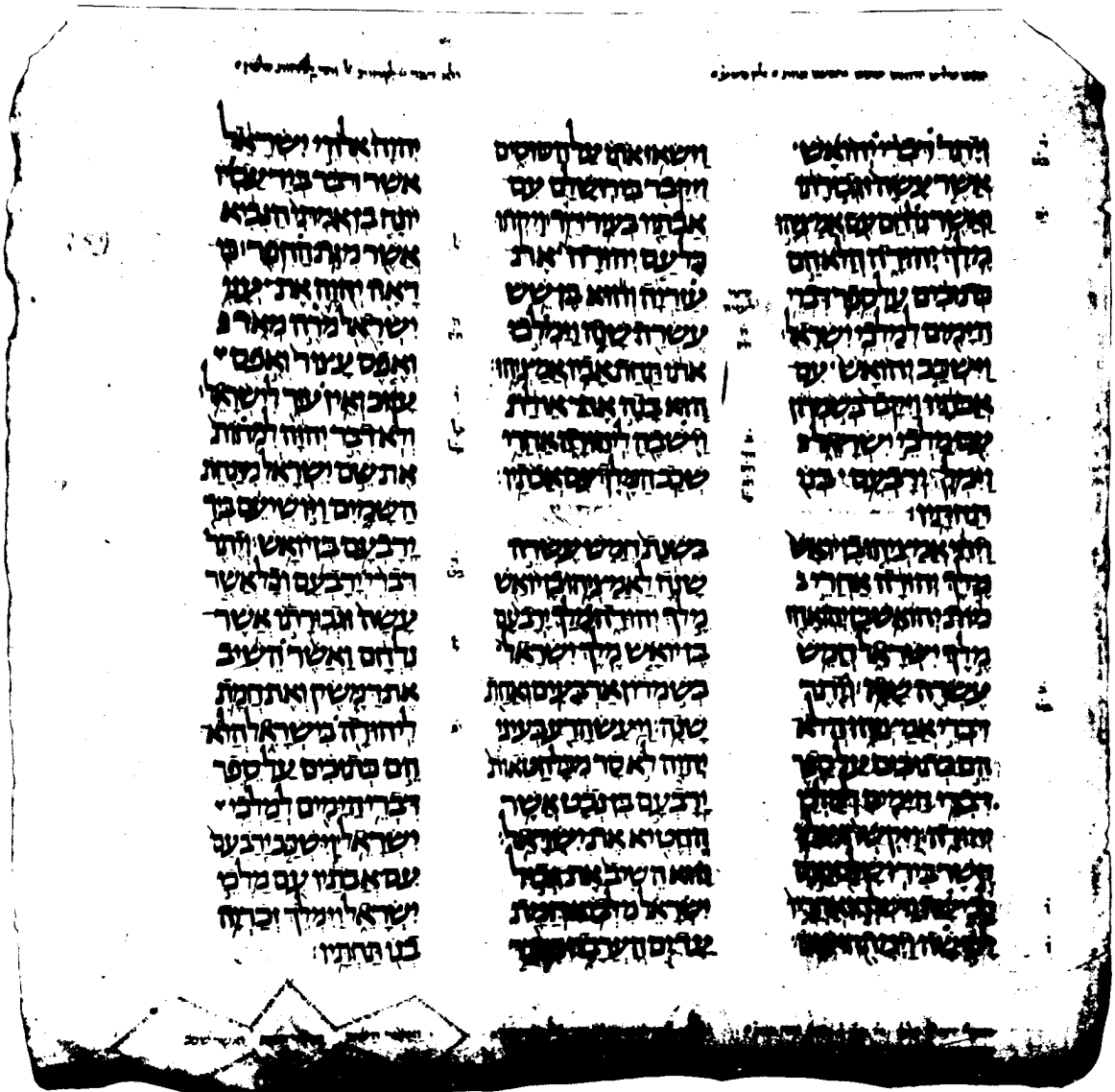
המלך ויתן בניו את
התור ואת הנערות נ
וימיתו אתו וישלחו
ויבוא ויאמרו ירמו
המלך ותשתין
עתליהו את תקוממין
העם ותבא אל העם
בית יהוה ותראה והנה
המלך עמד על העמוד
כמשפט והשרים
והחצצרות את המלך
וכל עם הארץ שמח
ותקע המרננות נ
ועתליהו את
בגדיה ותקרע קשר
קשר וימן
והוצא עתליהו אתנ
שרי המאות פקדת
המזרי ויאמר אליהם
והמקפיה אותה מבית
לשורות ובא אחריהן
וירדו את המלך מבית
יהוה ויבואו דרך שער
החרשים בית המלך
וישב על כסא המלכים

יהוה וישמח כל עם הארץ
והעיר שקטה ואת
עתליהו המיתו בחרב
בית המלך בן
שבע שנים יהואש
במלכו
במלכו בשבע ליהוא
מלך יהואש וארבעים
שנה מלך בירושלם
ושם אמו צבוה מבאר
שבע ויעש יהואש
הישר בעיני יהוה כל
ימיו אשר הורהו נ
יהוידע הכהן
כהן המעל הרגי לנו
המיסרות וישם הכהן
פקדת על בית יהוה
ויהואש שרי המאות
ואת המרוצים ואת הרצים
ואת עם הארץ
וירידו את המלך מבית
יהוה ובואו דרך שער
החרשים בית המלך
וישב על כסא המלכים

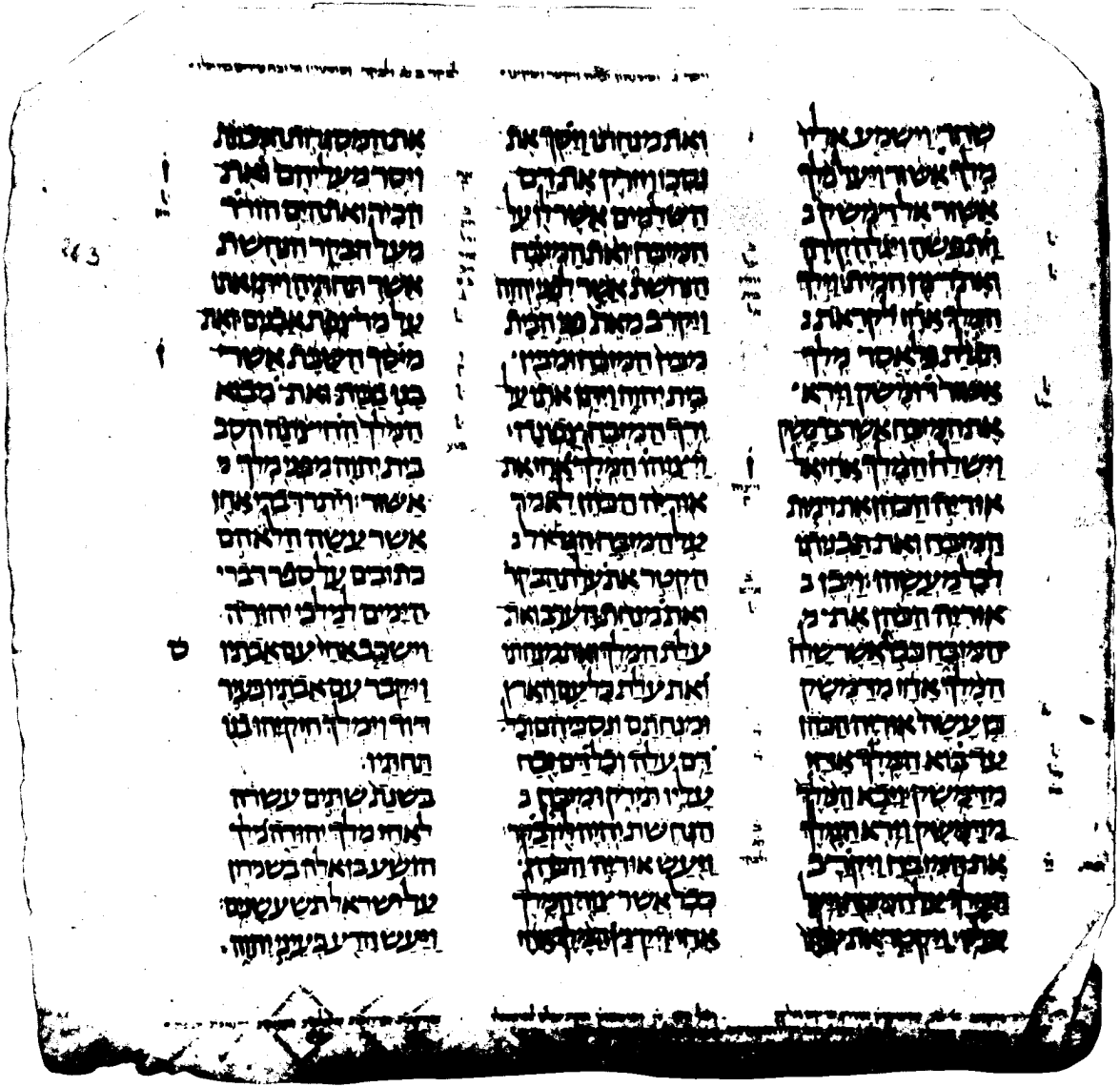

ויתר דברי פקח וכל
אשר עשה הנם כתבים
על ספר דברי הימים
למלכי ישראל׃
בשנת שתים לפקח
בן רמליהו מלך ישראל
מלך יותם בן עזריהו
מלך יהודה׃
בן עשרים שנה יותם
במלכו וששה עשרה
שנה מלך בירושלם
ושם אמו ירושה
בת צדוק׃
ויעש הישר בעיני
יהוה ככל אשר עשה
עזיהו אביו עשה רק
הבמות לא סרו עוד
העם מזבחים ומקטרים
בבמות והוא בנה את
שער בית יהוה העליון
ודברי יותם אשר
עשה הלוא הם כתבים
על ספר דברי הימים
למלכי יהודה׃
בימיו החל יהוה לשלח
ברצין מלך ארם ואת
פקח בן רמליהו
ושבב יותם עם אבתיו
ויקבר עם אבתיו בעיר
דויד אביו וימלך אחז
בנו תחתיו׃
בשנת שבע עשרה
שנה לפקח בן רמליהו
מלך אחז בן יותם מלך
יהודה׃
בן עשרים שנה אחז
במלכו ושש עשרה
שנה מלך בירושלם
ולא עשה הישר בעיני
יהוה אלהיו כדויד אביו׃
וילך בדרך מלכי ישראל
וגם את בנו העביר
באש כתועבות הגוים
אשר הוריש יהוה את בני
ישראל׃ ויזבח
ויקטר בבמות ועל
הגבעות ותחת כל עץ
ריענן׃ אז יעלה רצין
מלך ארם ופקח בן
רמליהו מלך ישראל
ירושלם למלחמה
ויצרו על אחז ולא
יכלו להלחם׃ בעת
ההוא השיב רצין
ארם את אילת לארם
וינשל את היהודים
מאילות וארמים באו
אילת וישבו שם עד
היום הזה׃ ויש לח
אחז מלאכים אל תגלת
פלסר מלך אשור ל
לאמר עבדך ובנך
אני עלה והושיעני
מכף מלך ארם ומכף
מלך ישראל הקמים
עלי׃ ויקח אחז את
הכסף ואת הזהב
הנמצא בבית יהוה
ובאוצרות בית המלך
וישלח לשלך אשור

264

וַיֵּלֶךְ כְּמֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
וַיֹּאמֶר וַיְהִי לְמָנִי עֶלֶךְ
עַל כֵּן שָׁלַח מֶלֶךְ אַשּׁוּר
אַשּׁוּר וַיַּעֲלֵהוּ חשש
שָׁם וַיֵּשֶׁב דְּמֵן זֹאת
וַיִּקְרָא מֶלֶךְ אַשּׁוּר ב
בְּחֹלְשָׁן אֲשֶׁר אֲשֶׁר
עֹרֵחַ מִזְּבָחִים אֶל עֹלָה
מִלְּמִנְחִים וְאֶל עֵלָה
מִנְחָה וְלֶחֶם אַשּׁוּר ב
מִשְׁנָה בְּשִׁנְחָה וַיַּעֲנֵחָה
לֶחֶם אַשּׁוּר וַיַּאֲסְרֵהוּ
בֵּית סְלָאוּ וַיַּעַל מֶלֶךְ אַשּׁוּר
בְּכָל הָאָרֶץ וַיַּעַל שֹׁמְרוֹן
וַיָּצַר עָלֶיהָ שָׁלֹשׁ שָׁנִים
בַּשָּׁנָה הַתְּשִׁיעִית לְהוֹשֵׁעַ
לָכַד מֶלֶךְ אַשּׁוּר אֶת
יִשְׂרָאֵל וַיַּגְלֶה אֹתָם יִשְׂרָאֵל
אַשּׁוּרָה וַיֹּשֶׁב אֹתָם
בְּחָלַח וּבְחָבוֹר נְהַר
גּוֹזָן עָרֵי מָדָי
וַיְהִי כִּי יִשְׂרָאֵל

אֹתָם מֵעַל פְּנֵי מִצְרַיִם
וַיִּמְלֹךְ מֶלֶךְ מִצְרַיִם
וַיַּעֲלוּ מִצְרַיִם אֹתָם
וַיֵּשְׁבוּ בְּעָרֶיהָ וַיְהִי
בַּתְּחִלַּת אֲרָיוֹת
וַיְחִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה
וַיְהִי בֶּן עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ
וַיְהִי בֶּן תִּשְׁעִים וְתֵשַׁע
וַיַּעַשׂ הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי
וַיְהִי בֶּן תִּשְׁעִים וְתֵשַׁע
וַיַּעַשׂ הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי
וַיְהִי בֶּן תִּשְׁעִים וְתֵשַׁע
וַיַּעַשׂ הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי
וַיְהִי בֶּן תִּשְׁעִים וְתֵשַׁע
וַיַּעַשׂ הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי
וַיְהִי בֶּן תִּשְׁעִים וְתֵשַׁע
וַיַּעַשׂ הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי

יְהוָה כְּכֹל אֲשֶׁר עָשָׂה
דָּוִד אָבִיו וַיָּסַר אֶת
הַבָּמוֹת וְשִׁבַּר אֶת
הַמַּצֵּבוֹת וְכָרַת אֶת
הָאֲשֵׁרָה וַיְנַתֵּץ נְחַשׁ
הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר עָשָׂה
מֹשֶׁה כִּי עַד הַיָּמִים
הָהֵמָּה הָיוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל
מְקַטְּרִים לוֹ וַיִּקְרָא
לוֹ נְחֻשְׁתָּן וַיִּבְטַח
בַּיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
וְאַחֲרָיו לֹא הָיָה כָּמֹהוּ
בְּכֹל מַמְלְכוֹת יְהוּדָה
וַיְהִי אַחֲרָיו וַיְהִי
וַיְהִי בִּשְׁנַת הָרְבִיעִית
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַשִּׁשִּׁית
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַשְּׁבִיעִית
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַשְּׁמִינִית
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַתְּשִׁיעִית
וַיְהִי בִּשְׁנַת הָעֲשִׂירִית
וַיְהִי בִּשְׁנַת הָאַחַת עֶשְׂרֵה
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַשְּׁתֵּים עֶשְׂרֵה

יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַשְּׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה
וַיְהִי בִּשְׁנַת הָאַרְבַּע עֶשְׂרֵה
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַחֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַשֵּׁשׁ עֶשְׂרֵה
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַשִּׁבְעָה עֶשְׂרֵה
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַשְּׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַתִּשְׁעָה עֶשְׂרֵה
וַיְהִי בִּשְׁנַת הָעֶשְׂרִים
וַיְהִי בִּשְׁנַת הָעֶשְׂרִים וְאַחַת
וַיְהִי בִּשְׁנַת הָעֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם
וַיְהִי בִּשְׁנַת הָעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשׁ
וַיְהִי בִּשְׁנַת הָעֶשְׂרִים וְאַרְבַּע
וַיְהִי בִּשְׁנַת הָעֶשְׂרִים וַחֲמֵשׁ
וַיְהִי בִּשְׁנַת הָעֶשְׂרִים וְשֵׁשׁ
וַיְהִי בִּשְׁנַת הָעֶשְׂרִים וְשִׁבְעָה
וַיְהִי בִּשְׁנַת הָעֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה
וַיְהִי בִּשְׁנַת הָעֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַשְּׁלֹשִׁים
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַשְּׁלֹשִׁים וְאַחַת
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַשְּׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַשְּׁלֹשִׁים וּשְׁלֹשׁ
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַשְּׁלֹשִׁים וְאַרְבַּע
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַשְּׁלֹשִׁים וַחֲמֵשׁ
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַשְּׁלֹשִׁים וְשֵׁשׁ
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַשְּׁלֹשִׁים וְשִׁבְעָה
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַשְּׁלֹשִׁים וּשְׁמוֹנָה
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַשְּׁלֹשִׁים וְתִשְׁעָה
וַיְהִי בִּשְׁנַת הָאַרְבָּעִים

יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
וַיְהִי בִּשְׁנַת הָאַרְבָּעִים וְאַחַת
וַיְהִי בִּשְׁנַת הָאַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם
וַיְהִי בִּשְׁנַת הָאַרְבָּעִים וּשְׁלֹשׁ
וַיְהִי בִּשְׁנַת הָאַרְבָּעִים וְאַרְבַּע
וַיְהִי בִּשְׁנַת הָאַרְבָּעִים וַחֲמֵשׁ
וַיְהִי בִּשְׁנַת הָאַרְבָּעִים וְשֵׁשׁ
וַיְהִי בִּשְׁנַת הָאַרְבָּעִים וְשִׁבְעָה
וַיְהִי בִּשְׁנַת הָאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה
וַיְהִי בִּשְׁנַת הָאַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַחֲמִשִּׁים
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַחֲמִשִּׁים וְאַחַת
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַחֲמִשִּׁים וּשְׁתַּיִם
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַחֲמִשִּׁים וּשְׁלֹשׁ
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַחֲמִשִּׁים וְאַרְבַּע
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַחֲמִשִּׁים וַחֲמֵשׁ
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַחֲמִשִּׁים וְשֵׁשׁ
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַחֲמִשִּׁים וְשִׁבְעָה
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַחֲמִשִּׁים וּשְׁמוֹנָה
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַחֲמִשִּׁים וְתִשְׁעָה
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַשִּׁשִּׁים

יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַשִּׁשִּׁים וְאַחַת
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַשִּׁשִּׁים וּשְׁתַּיִם
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַשִּׁשִּׁים וּשְׁלֹשׁ
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַשִּׁשִּׁים וְאַרְבַּע
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַשִּׁשִּׁים וַחֲמֵשׁ
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַשִּׁשִּׁים וְשֵׁשׁ
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַשִּׁשִּׁים וְשִׁבְעָה
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַשִּׁשִּׁים וּשְׁמוֹנָה
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַשִּׁשִּׁים וְתִשְׁעָה
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַשִּׁבְעִים
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַשִּׁבְעִים וְאַחַת
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַשִּׁבְעִים וּשְׁתַּיִם
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַשִּׁבְעִים וּשְׁלֹשׁ
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַשִּׁבְעִים וְאַרְבַּע
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַשִּׁבְעִים וַחֲמֵשׁ
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַשִּׁבְעִים וְשֵׁשׁ
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַשִּׁבְעִים וְשִׁבְעָה
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַשִּׁבְעִים וּשְׁמוֹנָה
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַשִּׁבְעִים וְתִשְׁעָה
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַשְּׁמוֹנִים

יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַשְּׁמוֹנִים וְאַחַת
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַשְּׁמוֹנִים וּשְׁתַּיִם
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַשְּׁמוֹנִים וּשְׁלֹשׁ
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַשְּׁמוֹנִים וְאַרְבַּע
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַשְּׁמוֹנִים וַחֲמֵשׁ
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַשְּׁמוֹנִים וְשֵׁשׁ
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַשְּׁמוֹנִים וְשִׁבְעָה
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַשְּׁמוֹנִים וּשְׁמוֹנָה
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַשְּׁמוֹנִים וְתִשְׁעָה
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַתִּשְׁעִים
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַתִּשְׁעִים וְאַחַת
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַתִּשְׁעִים וּשְׁתַּיִם
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַתִּשְׁעִים וּשְׁלֹשׁ
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַתִּשְׁעִים וְאַרְבַּע
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַתִּשְׁעִים וַחֲמֵשׁ
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַתִּשְׁעִים וְשֵׁשׁ
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַתִּשְׁעִים וְשִׁבְעָה
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַתִּשְׁעִים וּשְׁמוֹנָה
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַתִּשְׁעִים וְתִשְׁעָה
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַמֵּאָה

יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַמֵּאָה וְאַחַת
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַמֵּאָה וּשְׁתַּיִם
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַמֵּאָה וּשְׁלֹשׁ
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַמֵּאָה וְאַרְבַּע
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַמֵּאָה וַחֲמֵשׁ
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַמֵּאָה וְשֵׁשׁ
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַמֵּאָה וְשִׁבְעָה
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַמֵּאָה וּשְׁמוֹנָה
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַמֵּאָה וְתִשְׁעָה
וַיְהִי בִּשְׁנַת הַמָּאתַיִם

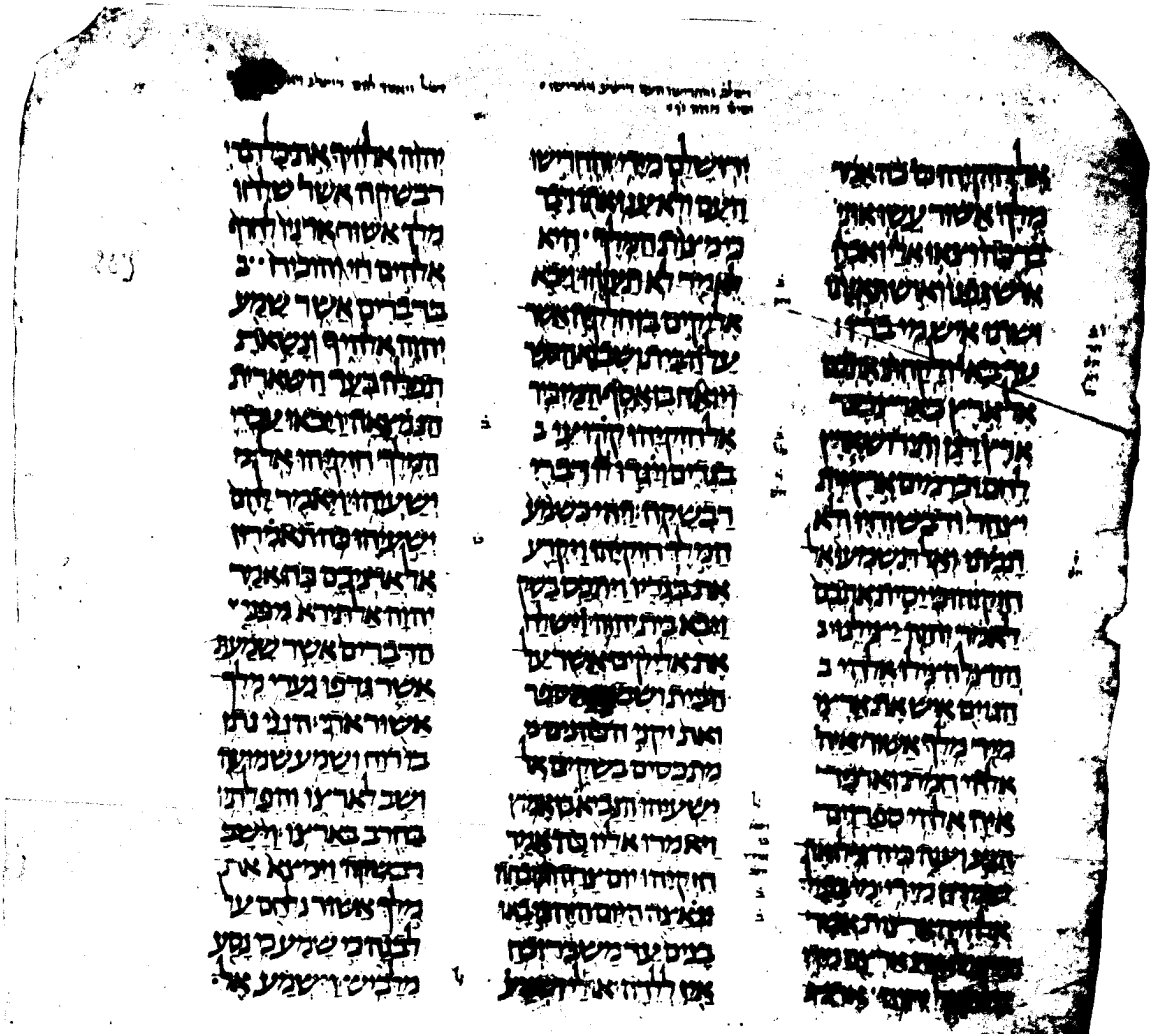

בנות ואנשי כות עשו
את נרגל ואנשי חמת
עשו את אשימא ג
והעוים עשו את נבחז
ואת תרתק והספרים
שרפים את בניהם
באש לאדרמלך ו
וענמלך אלהי ספרים
ויהיו יראים את יהוה
ויעשו להם מקצתם
כהמתי במות ויתיצו ו
עשים להם בבית
הבמות אשר עשו הי
יראים ואת אלהיהם
היו עבדים כמשפט
הגוים אשר הגלו אתם
משם עד היום הזה
הם עשים כמשפטים
הראשנים הם עשים
את יהוה ואתם אשר
ישמו שמו ישראל
אתם צוה יהוה
לא תראו אלהים אחרים
ולא תשתחוו להם ולא
תעבדם ולא תזבחו
להם כי אם את יהוה
אשר העלה אתכם
מארץ מצרים בכח
גדול ובזרוע נטויה
אתו תיראו והו תשתחוו
ולו תזבחו ואת החקים
ואת המשפטים והתורה
והמצוה אשר כתב
לכם תשמרון לעשות
כל הימים ולא תיראו
אלהים אחרים והברית
אשר כרתי אתכם לא
תשכחו ולא תיראו
אלהים אחרים כי אם
את יהוה אלהיכם תיראו
והוא יציל אתכם מכל
כל אויביכם ולא שמעו

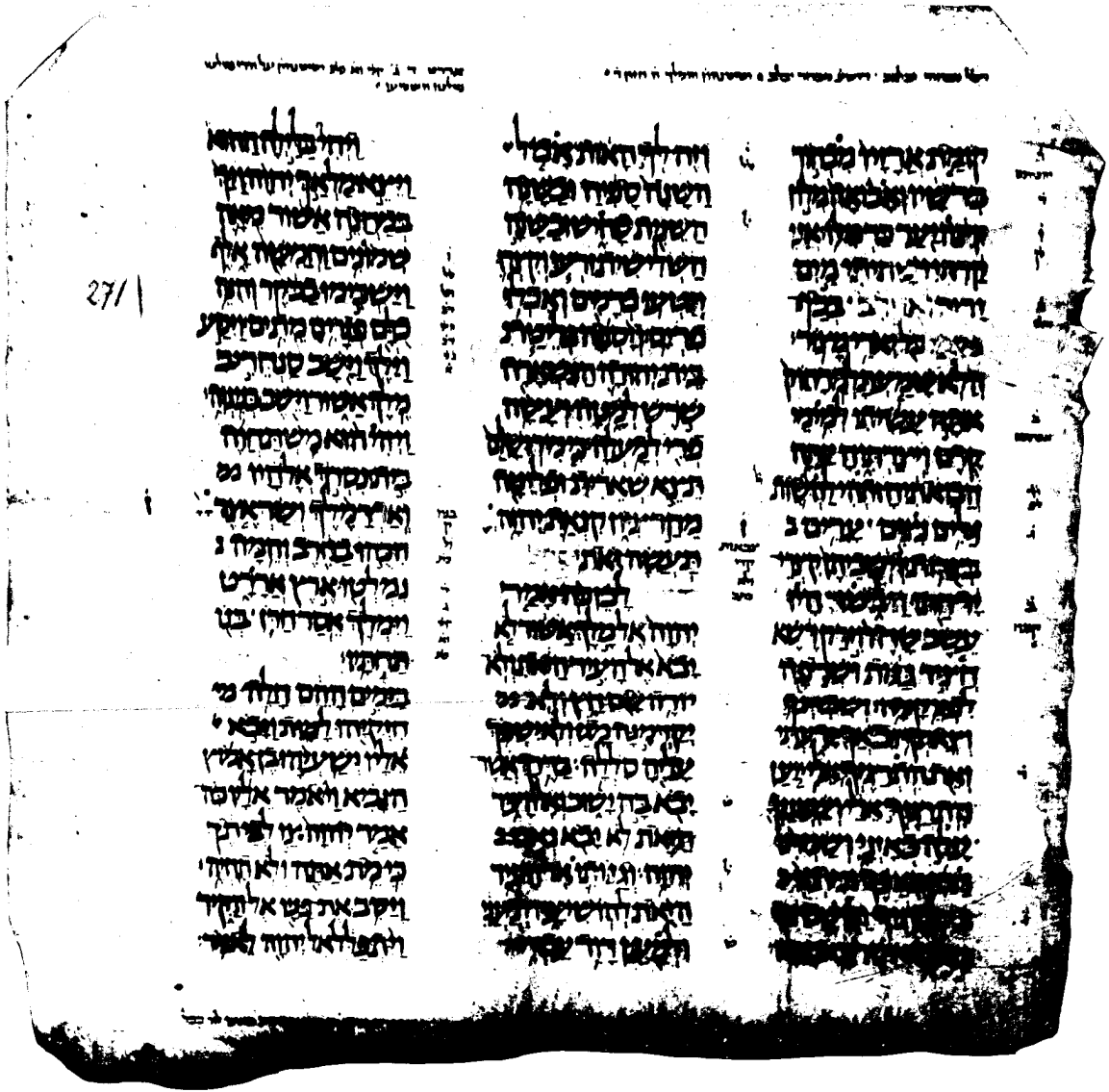
כי אם כמשפטם
הראשון הם עשים
ויהיו הגוים האלה
ירא את יהוה ואת
פסיליהם היו עבדים
גם בניהם ובני בניהם
כאשר עשו אבותם
הם עשים עד היום
הזה
ויהי בשנת שלש ג
להושע בן אלה מלך
ישראל מלך חזקיה
בן אחז מלך יהודה
בן עשרים וחמש
שנה חזה במלך ו
ועשרים ותשע שנה
מלך בירושלם ושם
אמו אבי בת זכריהו
ויעש הישר בעיני
יהוה ככל אשר עשה
דויד אביו הסיר
את הבמות ושבר
את המצבת וכרת

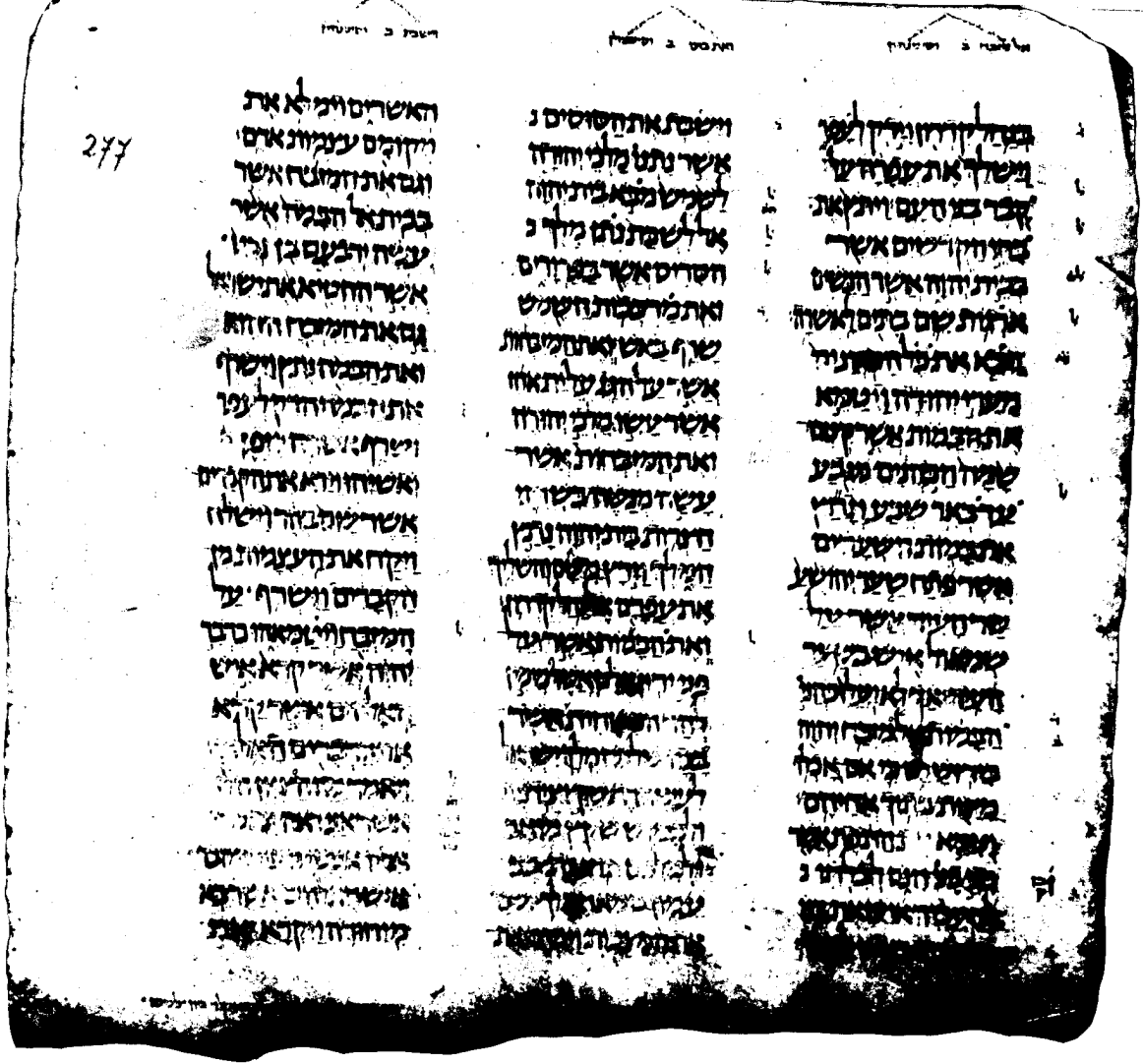

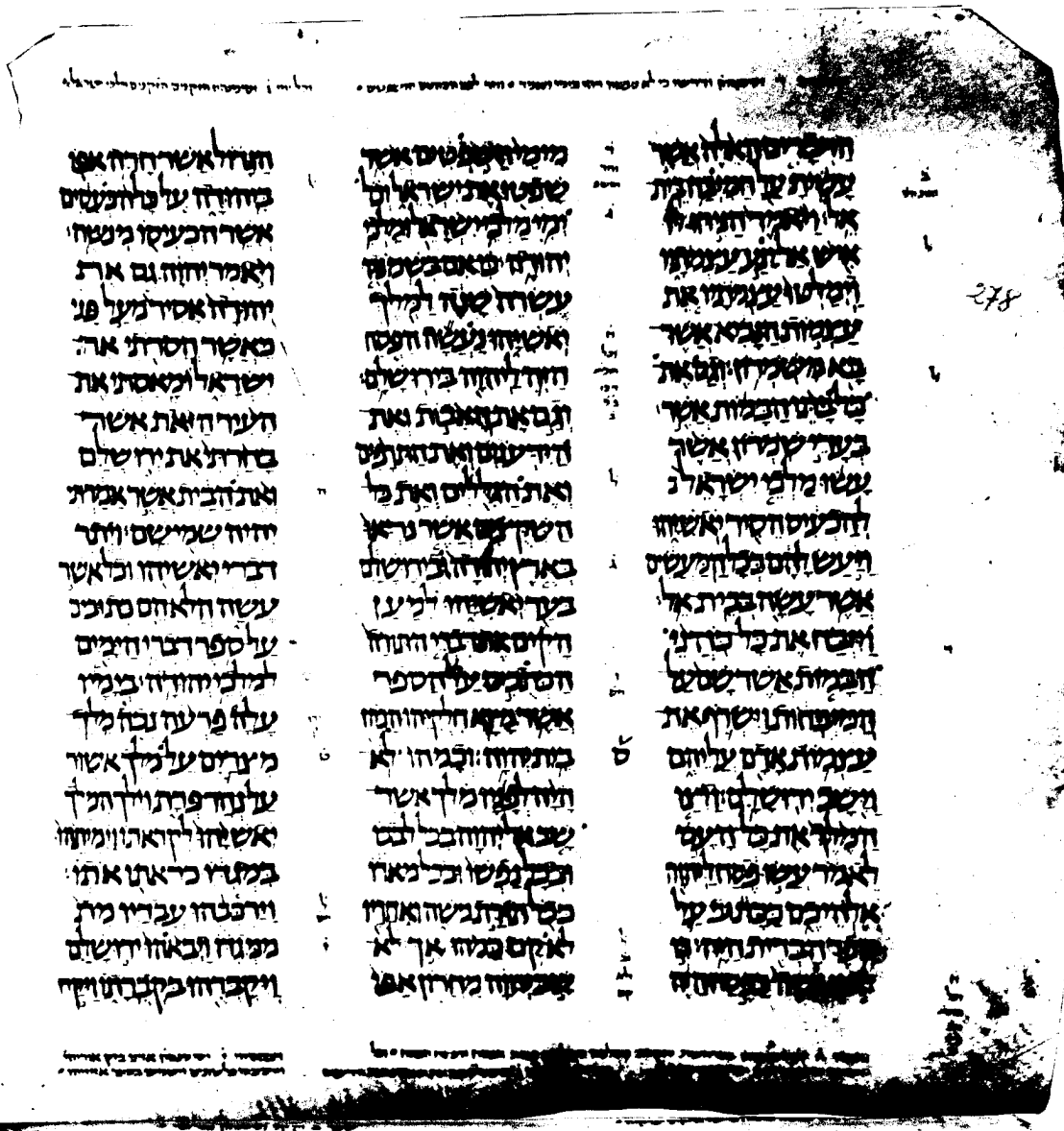

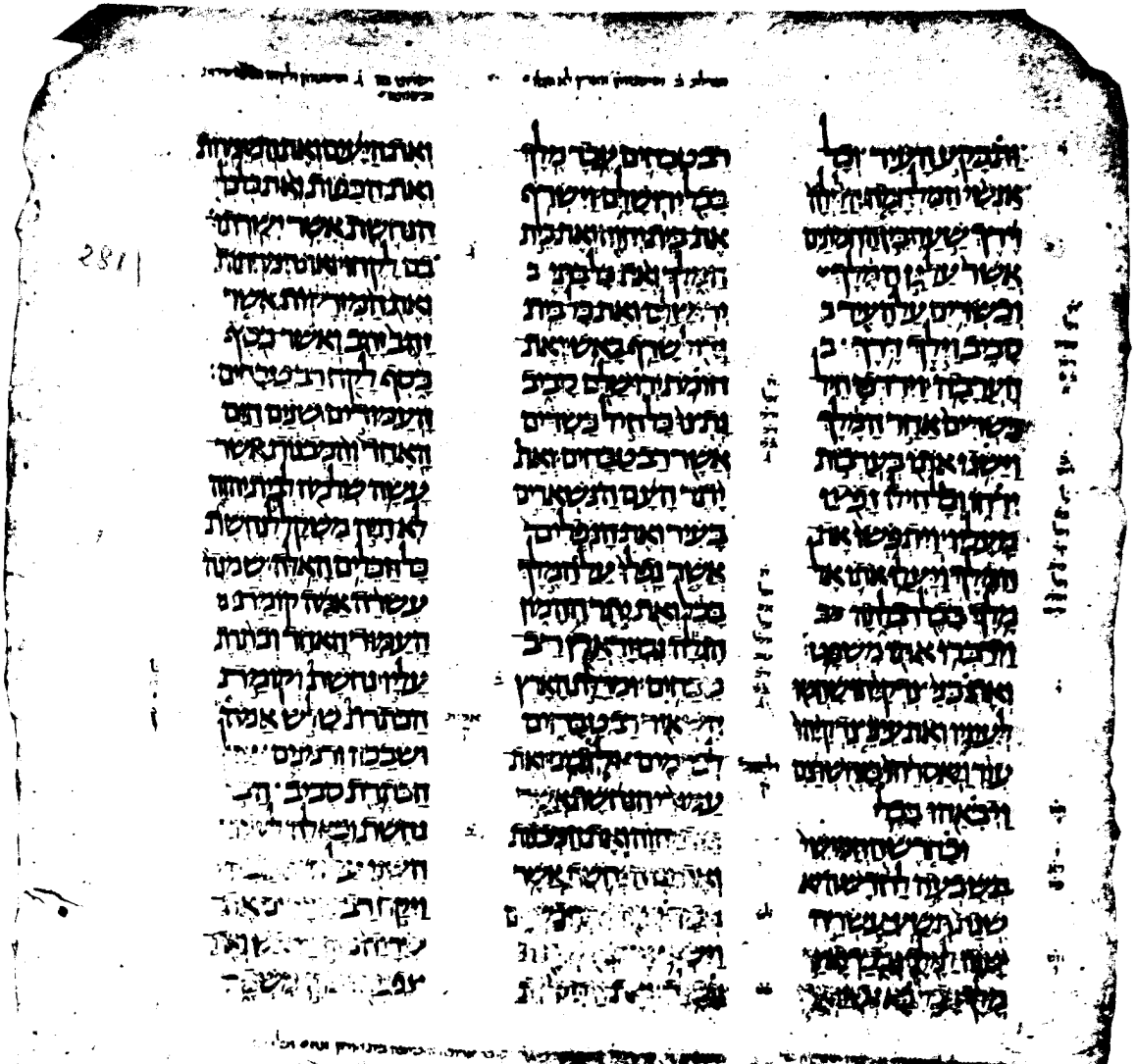

ב קשו את יהוה כל

איפה׃ וזה
כי שבעים בת־קר שנה
והיה מקצה שבעים שנה
ישוב־צר את־ירושלם
ונבתה זונה
משוטטי את־פני
יהוה לא־ביטו מעשה
וידיו לא ראו׃ לכן גלה
עמי מבלי־דעת וכבודו
מתי־רעב המונו וצהה
צמא׃ לכן הרחיבה שאול נפשה
ופערה
פיה לבלי־חק וירד פ
הדרה והמנה ושאונה
ועליז בה׃ וישח אדם
וישפל איש ועיני גבהים
תשפלנה׃ וגבה יהוה
צבאות במשפט והאל
הקדוש נקדש בצדקה׃
ורעו כבשים כדברם
זרים חרבות מחים גרים
חזי
המושכי העון בחבלי

והשוא ובעבות העגלה
האומרים ימהר
יחישה מעשהו למענינו
ונראה ותקרב ותבואנה
עצת קדוש ישראל
ונדעה׃
חזי האמרים לרע טוב
ולטוב לרע שמים חשך
לאור ואור לחשך שמים
מר למתוק ומתוק למר׃
חזי חכמים
בעיניהם ונגד פניהם
נבונים׃ חזי גברים לשתות
יין ואנשי חיל למסך
שכר׃ מצדיקי רשע
עקב שחד וצדקת
צדיקים יסירו ממנו׃

לכן כאכל קש לשון אש
וחשש להבה ירפה
שרשם כרקב יהיה ופרחם
כאבק יעלה כי מאסו
את תורת יהוה צבאות

ואת אמרת קדוש
ישראל נאצו׃ על כן
חרה אף יהוה בעמו
ויט ידו עליו ויכהו׃ ו
החרים יתהלכו נבלתם
בסוחה בקרב חרוצת
בכל־זאת׃ לא־שב אפו
ועוד ידו נטויה׃ ושא
נס לגוים מרחוק ושרק
לו מקצה הארץ והנה
מהרה קל־יבוא אין
עיף ואין כושל בו
ינום ולא יישן ולא ינפח
אזור חלציו׃ לא ינתק
שרוך נעליו׃ אשר חציו
שנונים וכל קשתתיו
דרכית פרסות כחלמיש
כערי נחשבי גלגל
כמוסר׃ שאגה ל
כלביא ישאג כבכירים
ונהם יאחז טרף ויפלט
ואין מציל׃ ינהם עליו
ביום ההוא כנהמת

וּדְמוּקְדוֹ לִישָׁבֵי ב
וּרְשׁוֹלַיִם וְבֵשְׁדוֹם
רַבִּים וְתִפֵּל וְתִשְׁבֹּרוּ
וְתוּקְשׁוּ וְתִשָּׁבֵרוּ
עֲוֹד הִתְעַוְּדוּ חִתְעוּם
וְהוֹדַעְתִּי בְּרֹקְחֵי וְהַכִּיתִי
וַיְהוָה הַמְסֹמְרִים פָּנָיו
מִבֵּית יַעֲקֹב וְקוֹוֹתִי
לְיִחֲדָאנֹכִי וְחִזְּרִים
אֲשֶׁר נָתַן לִי יְהוָה
וְאֹתוֹת וּמוֹפְתִים
בְּיִשְׂרָאֵל מֵעִם יְהוָה
צְבָאוֹת הַשֹּׁכֵן בְּהַר
צִיּוֹן וְכִי יֹאמְרוּ אֲלֵיכֶם
דִּרְשׁוּ אֶלְהָאֹבוֹת וְאֶל
הַיִּדְּעֹנִים הַמְצַפְצְפִים
וְהַמְמַלְמְלִים הֲלוֹא עַם אֶל
אֱלֹהָיו יִדְרֹשׁ בְּעַד
הַחַיִּים אֶל הַמֵּתִים
לַתּוֹרָה וְלַתְּעוּדָה אִם
לֹא יֹאמְרוּ כַּדָּבָר הַזֶּה
אֵין לָהֶם שָׁחַר
וְעָבַר בָּהּ נִקְשֶׁה רָעָב

וְהָיָה כִּי יִרְעַב וְהִתְקַצַּף
וְקִלַּל בְּמַלְכּוֹ וּבֵאלֹהָיו
וּפָנָה לְמָעְלָה וְאֶל אָרֶץ
יַבִּיט וְהִנֵּה צָרָה וַחֲשֵׁכָה
מְעוֹף צוֹקֶה וְאֹפֶל דְּחוּי
כִּי לֹא מוּעָף
לַאֲשֶׁר מוֹצָק לָהּ בְּעִתָּה
הָרִאשׁוֹן הֵקַל אַרְצָה
זְבוּלֻן וְאַרְצָה נַפְתָּלִי
וְהָאַחֲרוֹן הִכְבִּיד דֶּרֶךְ
הַיָּם עֵבֶר הַיַּרְדֵּן גְּלִיל
הַגּוֹיִם הָעָם הַהֹלְכִים
בַּחֹשֶׁךְ רָאוּ אוֹר גָּדוֹל
יֹשְׁבֵי בְּאֶרֶץ צַלְמָוֶת
אוֹר נָגַהּ עֲלֵיהֶם הִרְבִּיתָ
חִגּוּ לֹא הִגְדַּלְתָּ שִׂמְחָה
שָׂמְחוּ לְפָנֶיךָ כְּשִׂמְחַת
בְּקָצְרָם כַּאֲשֶׁר יָגִילוּ
בְּחַלְּקָם שָׁלָל יְחִלְּקוּ אֹת
עֹל סִבְלוֹ וְאֵת מַטֵּה
שִׁבְמוֹ שֵׁבֶט הַנֹּגְשׂוֹ
הֲדֵקֹת בְּיוֹם מִדְיָן כְּ
סַלְעוֹן סוּף רֹעַשׁ

וְשִׁמְחָה מִגְדִּילָה בְּקִרְבּוֹ
וְחֶדְוָה לְשִׂרְפָה כְּאֵשֶׁת
אִשִּׁים תֹּאכֵל לְנוּ כִּי
נִתַּן לָנוּ וְתִהְיִ הַמִּשְׂרָה
עַל שִׁכְמוֹ וַיִּקְרָא שְׁמוֹ
פֶּלֶא יוֹעֵץ אֵל גִּבּוֹר אֲבִי
עַד שַׂר שָׁלוֹם לְמַרְבֵּה
הַמִּשְׂרָה וְלִשְׁלוֹם אֵין
קֵץ עַל כִּסֵּא דָוִד וְעַל
מַמְלַכְתּוֹ לְהָכִין אֹתָהּ
וְלִסְעָדָהּ בְּמִשְׁפָּט
וּבִצְדָקָה מֵעַתָּה וְעַד
עוֹלָם קִנְאַת יְהוָה
צְבָאוֹת תַּעֲשֶׂה זֹּאת

דָּבָר שָׁלַח אֲדֹנָי בְּיַעֲקֹב
וְנָפַל בְּיִשְׂרָאֵל וְיָדְעוּ
הָעָם כֻּלּוֹ אֶפְרַיִם וְיוֹשְׁבֵי
שֹׁמְרוֹן בְּגַאֲוָה וּבְגֹדֶל
לֵבָב לֵאמֹר לְבֵנִים נָפְלוּ
וְגָזִית נִבְנֶה שִׁקְמִים
גֻּדְּעוּ וַאֲרָזִים נַחֲלִיף
וַיְשַׂגֵּב יְהוָה אֶת צָרֵי

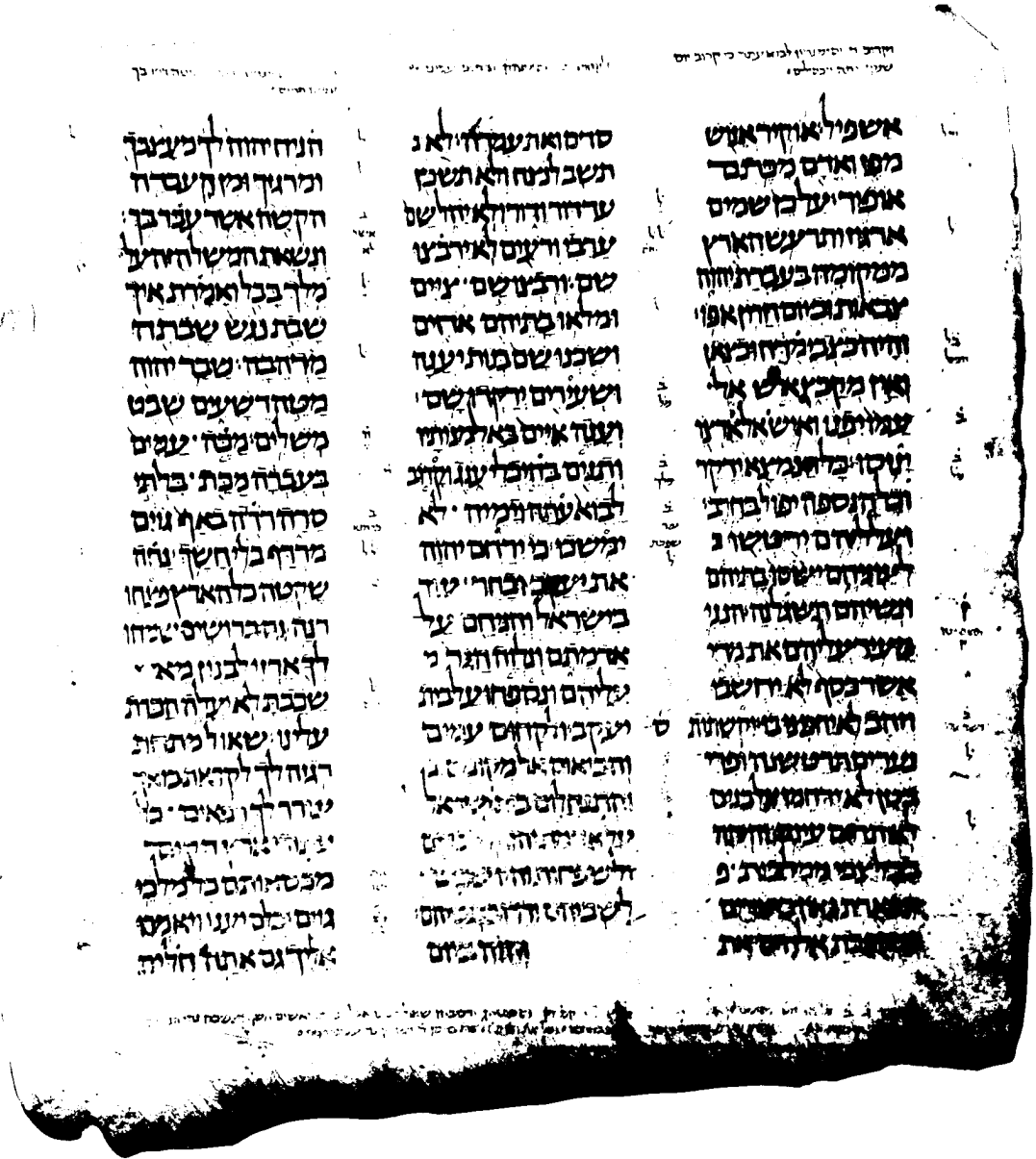

וסרה קנאת אפרים
וצררי יהודה יכרתו
אפרים לא יקנא את
יהודה והודה לא יצ
אתם פלשתים ימה יחדיו
יבזו את בני קדם את
ומואב משלוח ידם
ובני עמון משמעתם
והחרים יהוה את לשון
ים מצרים והניף ידו
על הנהר בעזם רוחו
והכהו לשבעה נחלים
והיה דרך בעלים ליב
והיתה מסלה לשאר
עמו אשר ישאר מאשו
כאשר היתה לישראל
ביום עלתו מארץ מ
מצרים ואנכי ביום
והנא אורך יהוה כי
ואמרת ביום ההוא
קהו חמרים בדרים דמשק
עגם כל קרי שאון מ
ומשלשת גוים נאספים

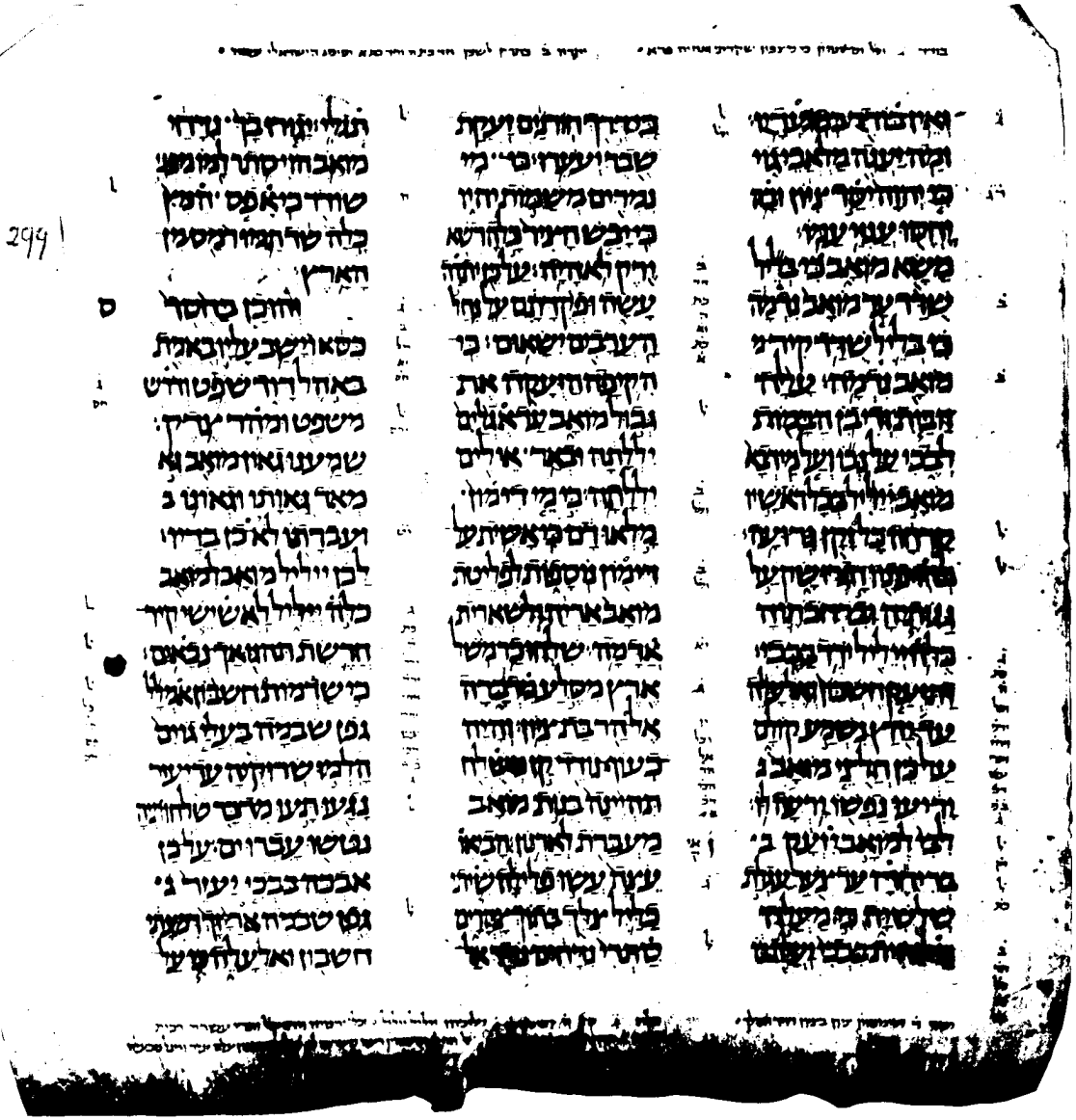
וזמרת יהוה ויהי ל
לישועה ושאבתם
מים בששון ממעיני
הישועה ואמרתם
ביום ההוא הודו ליהוה
קראו בשמו הודיעו
בעמים עלילותיו הזכי
כי נשגב שמו זמרו
יהוה כי גאות עשה
מיועדת את בכל הארץ
צהלי ורני יושבת ציון
כי גדול בקרבך קדוש
ישראל משא
בבל אשר חזה ישעיהו
בואמן על הר נשא
שאו נס הרימו קול להם
הניפו ידי ובאו פתחי
נקיהם קדשתי גם
למקרי אפ אתי
וגבורי אפי עלי יאותי
קול המון בהרים דמות
עם רב קול שאון מ
ממלכות גוים נאספים

יהוה צבאות פקד צבא
מארץ מרחק השמים
יהוה וכלי זעמו לחבל
כל הארץ חיל לו כי
קרוב יום יהוה כשד
כשוד יבוא עליכן כל
ידים תרפינה וכל לב
אנוש ימס ונבהלו צ
צירים וחבלים יאחזון
כיולדה יתחילון איש אל
רעהו יתמהו פני להבים
פניהם הנה יום יהוה בא
אכזרי ועברה וחרון
אף לשום הארץ לשמה
וחטאיה ישמיד ממנה
כי כוכבי השמים כ
וכסיליהם לא יהל אורם
חשך השמש בצאתו
וירח לא יגיה אורו ופקדתי
על תבל רעה ועל רשעים
עונם והרשעים אף
ויהי נפש

296

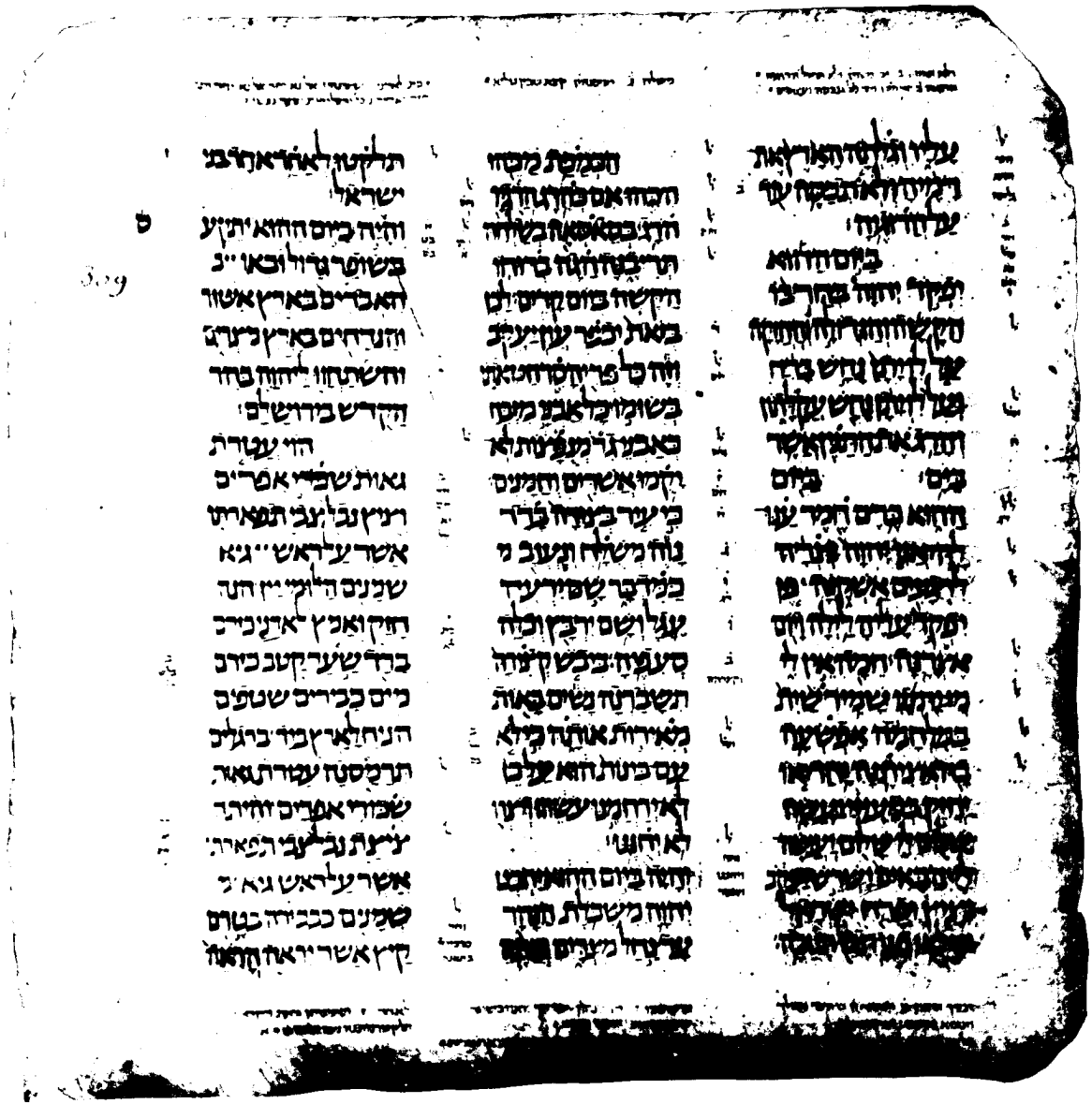

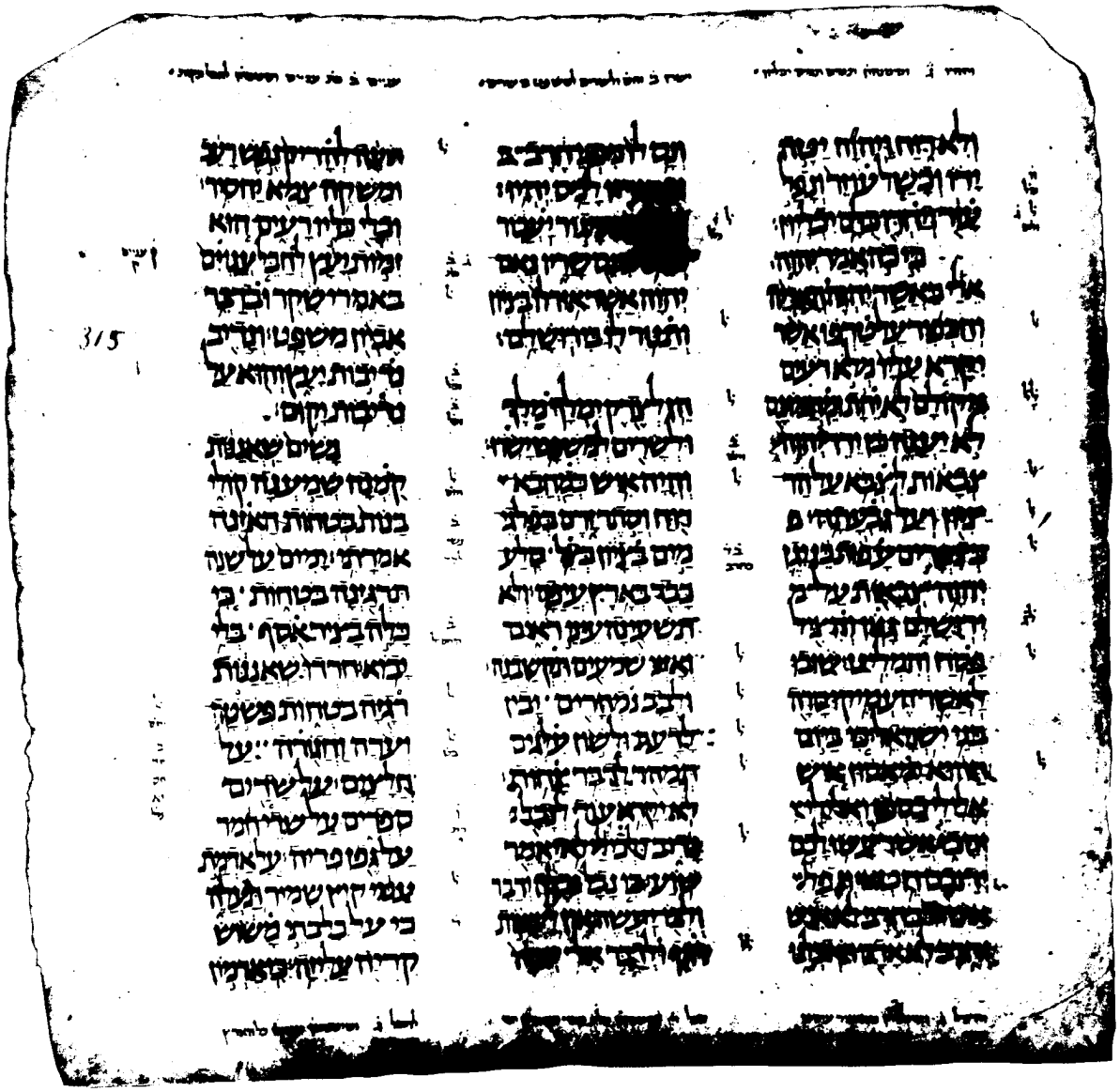

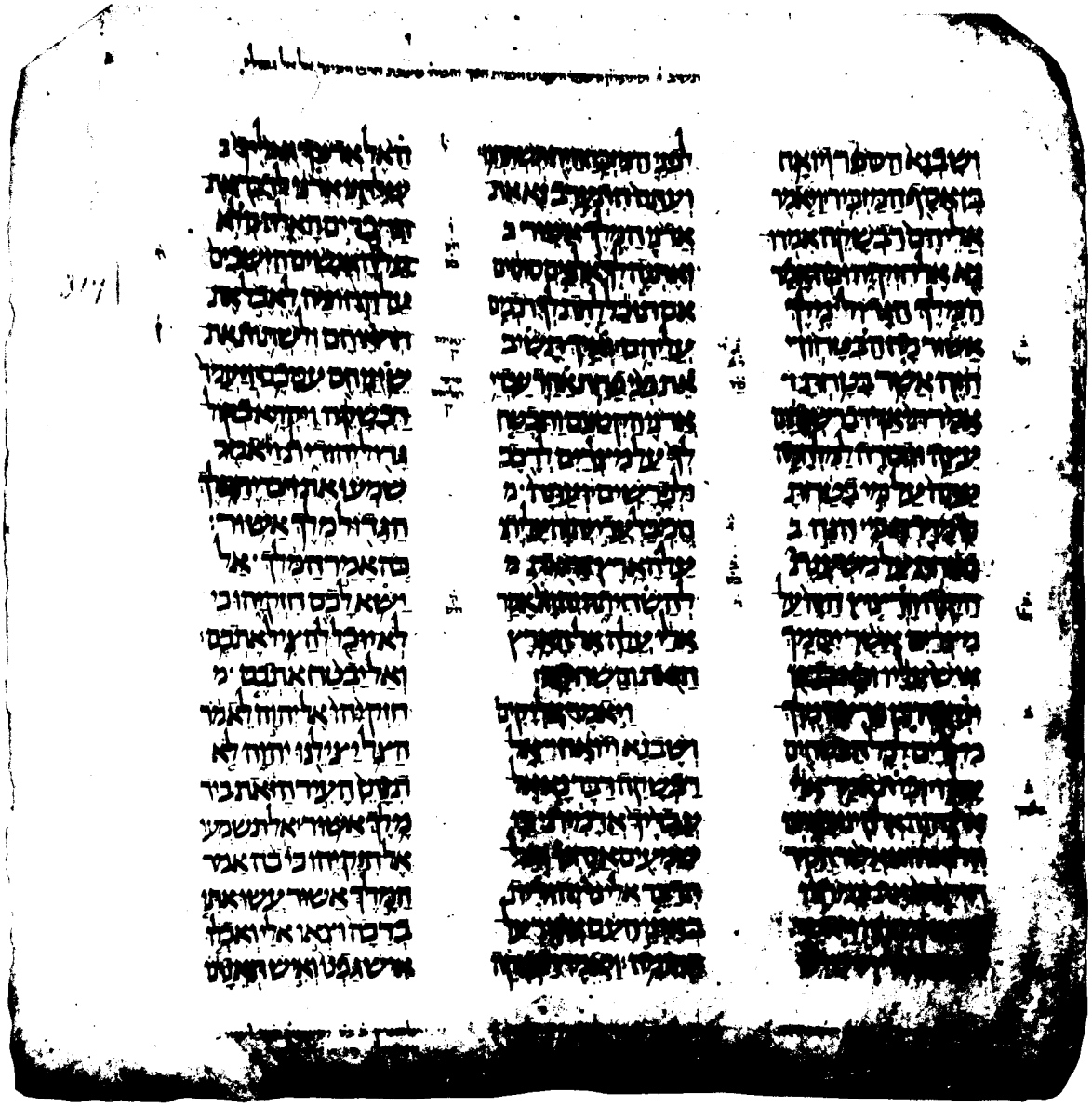

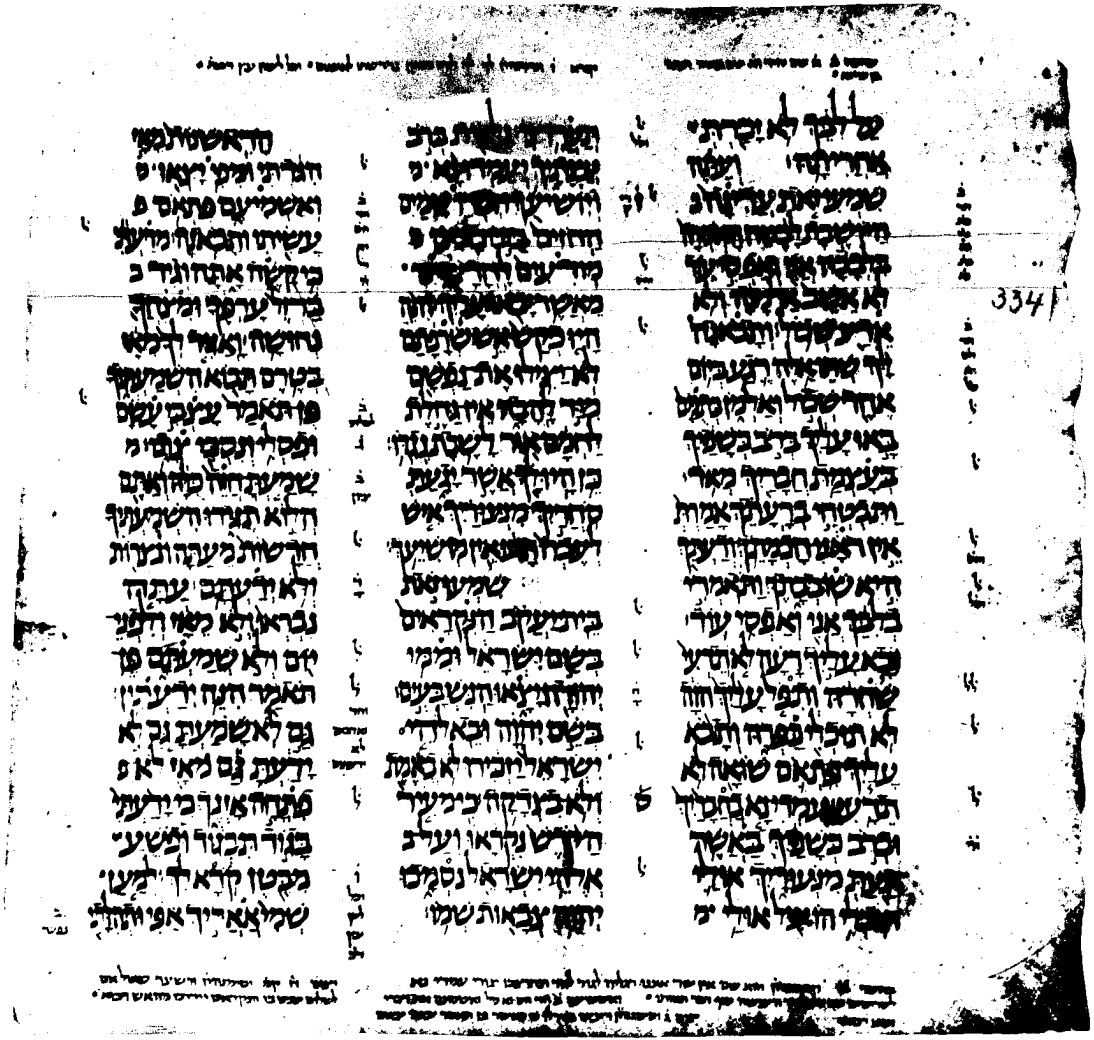

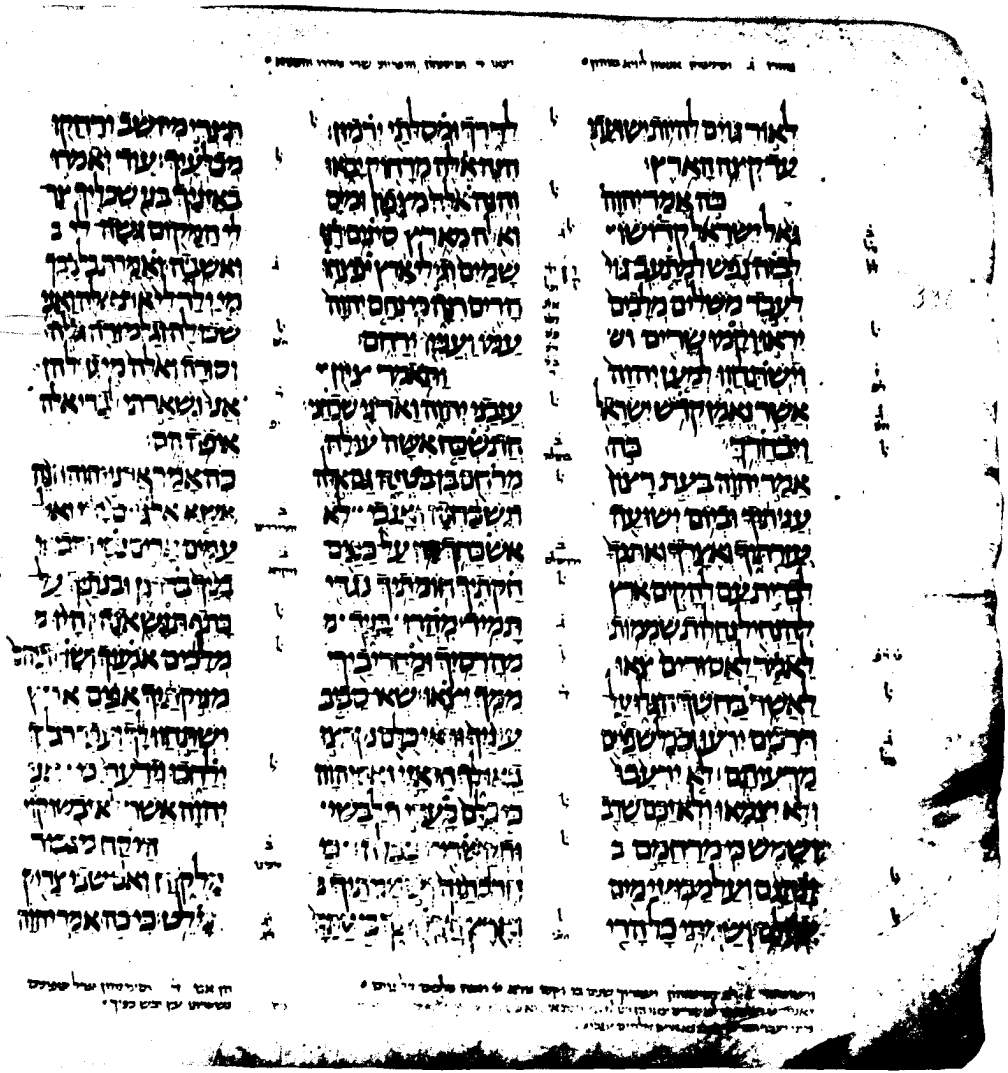

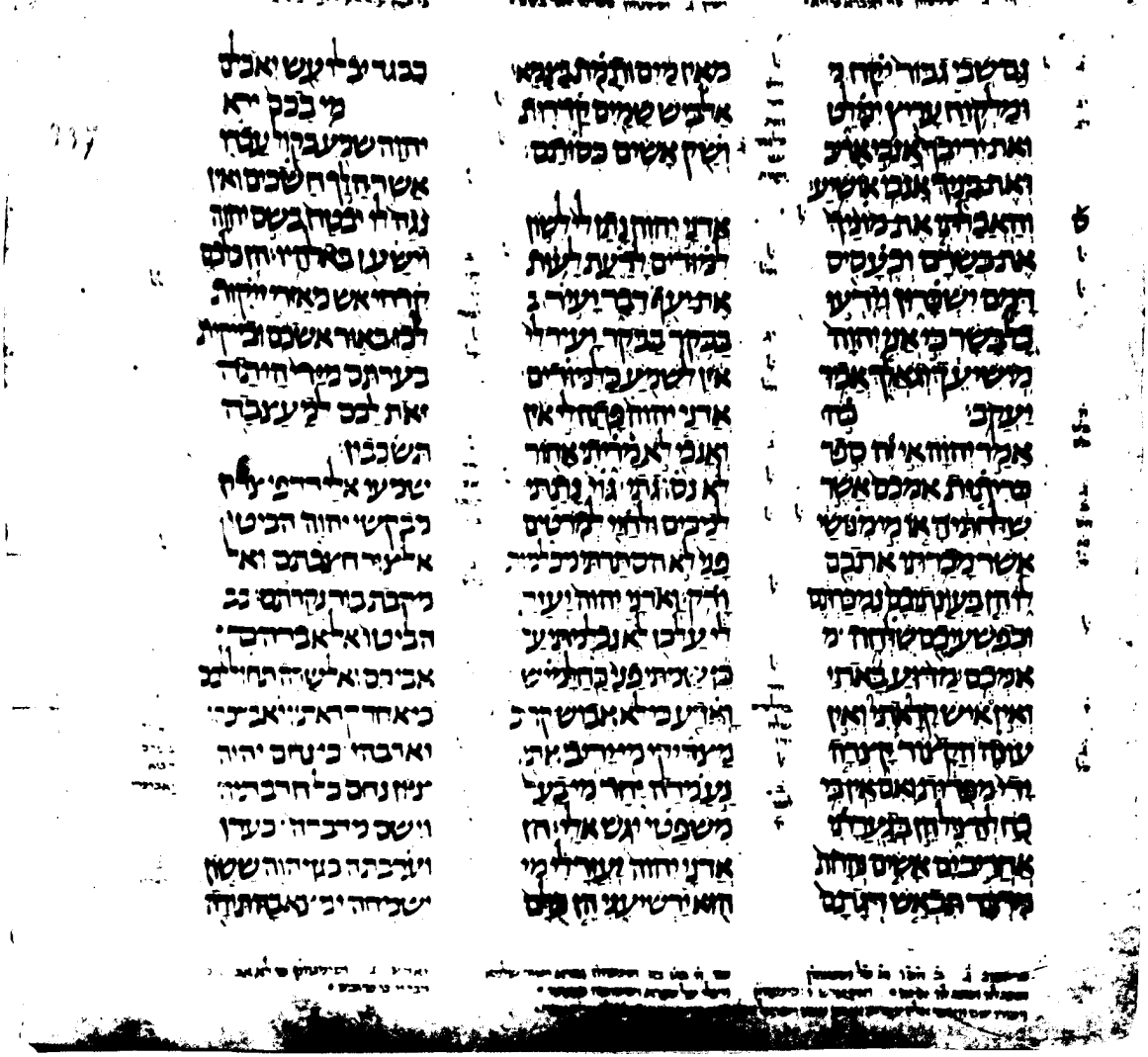

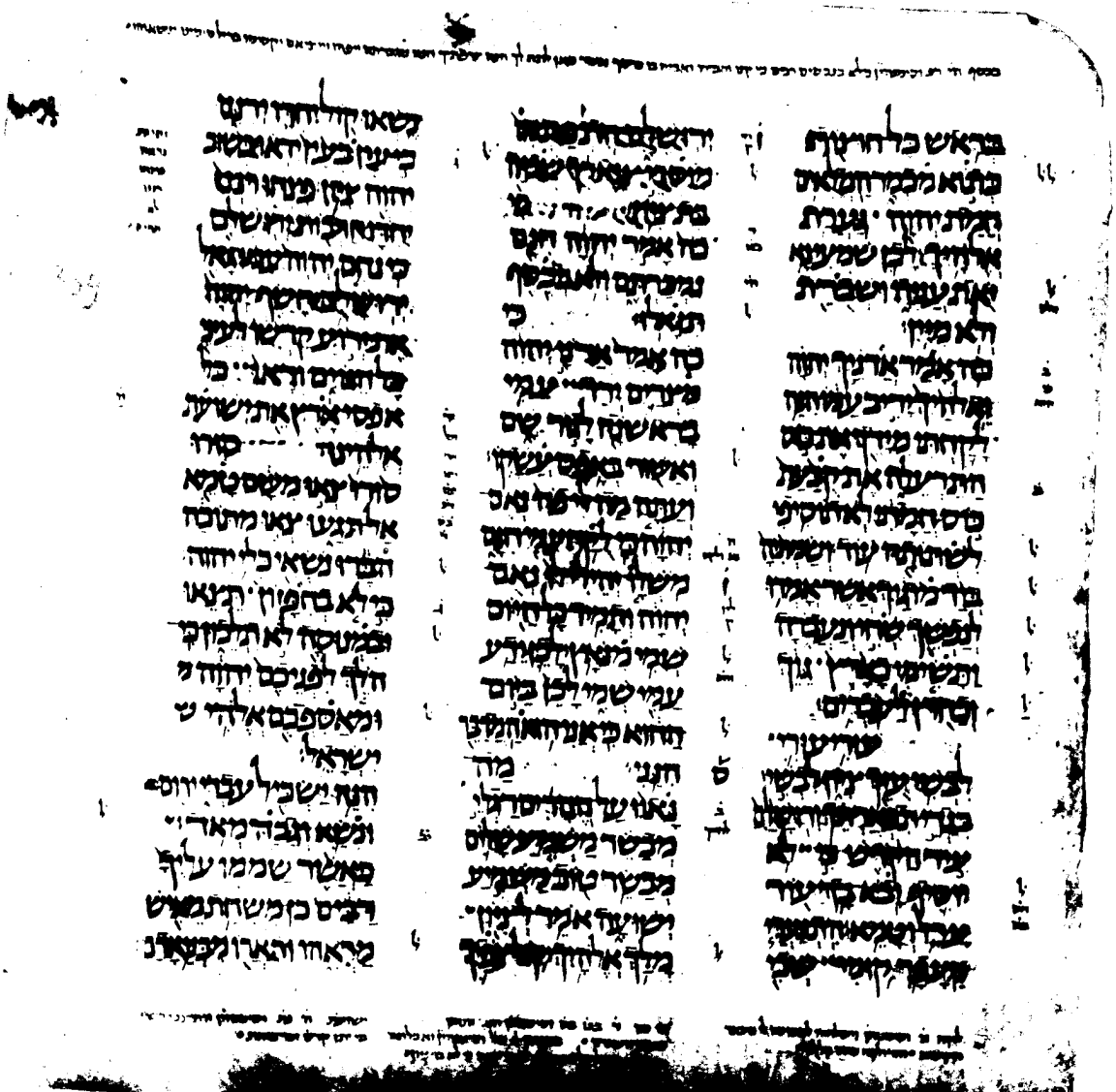

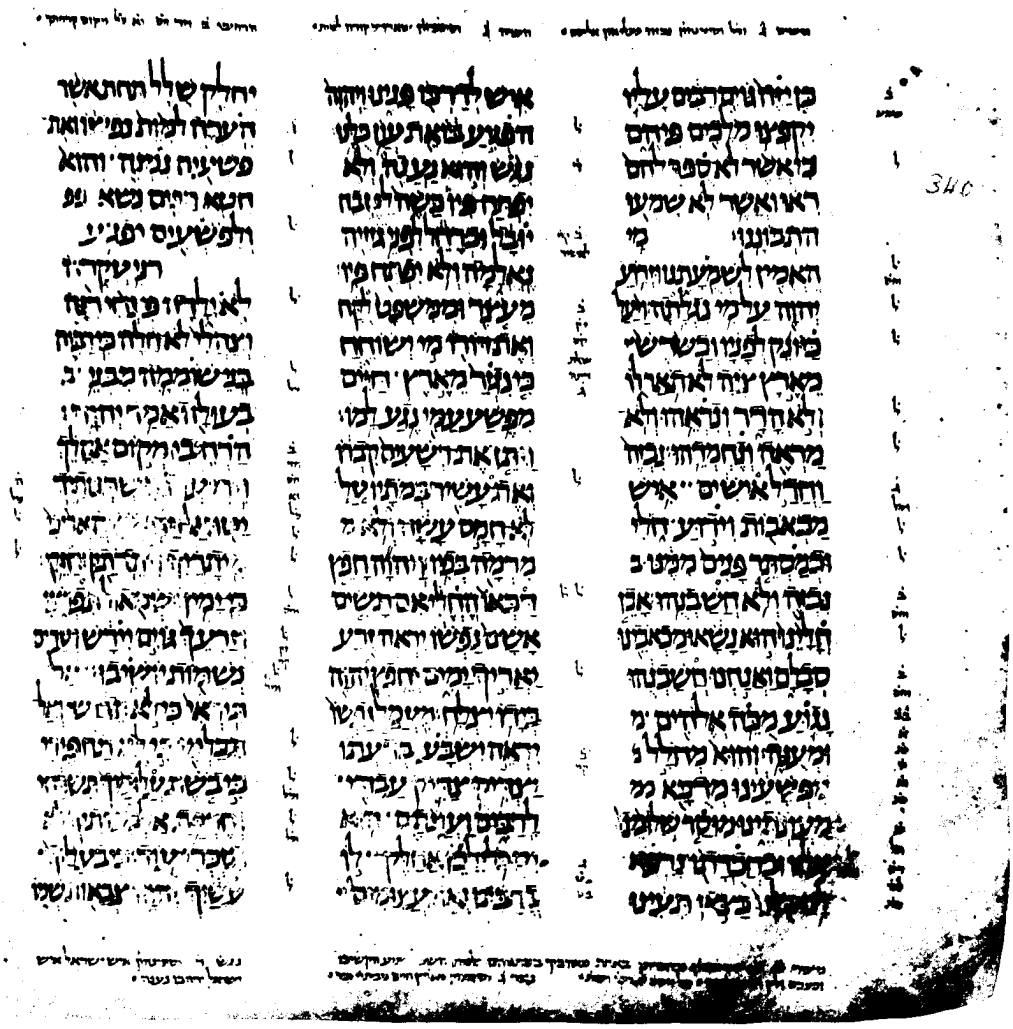

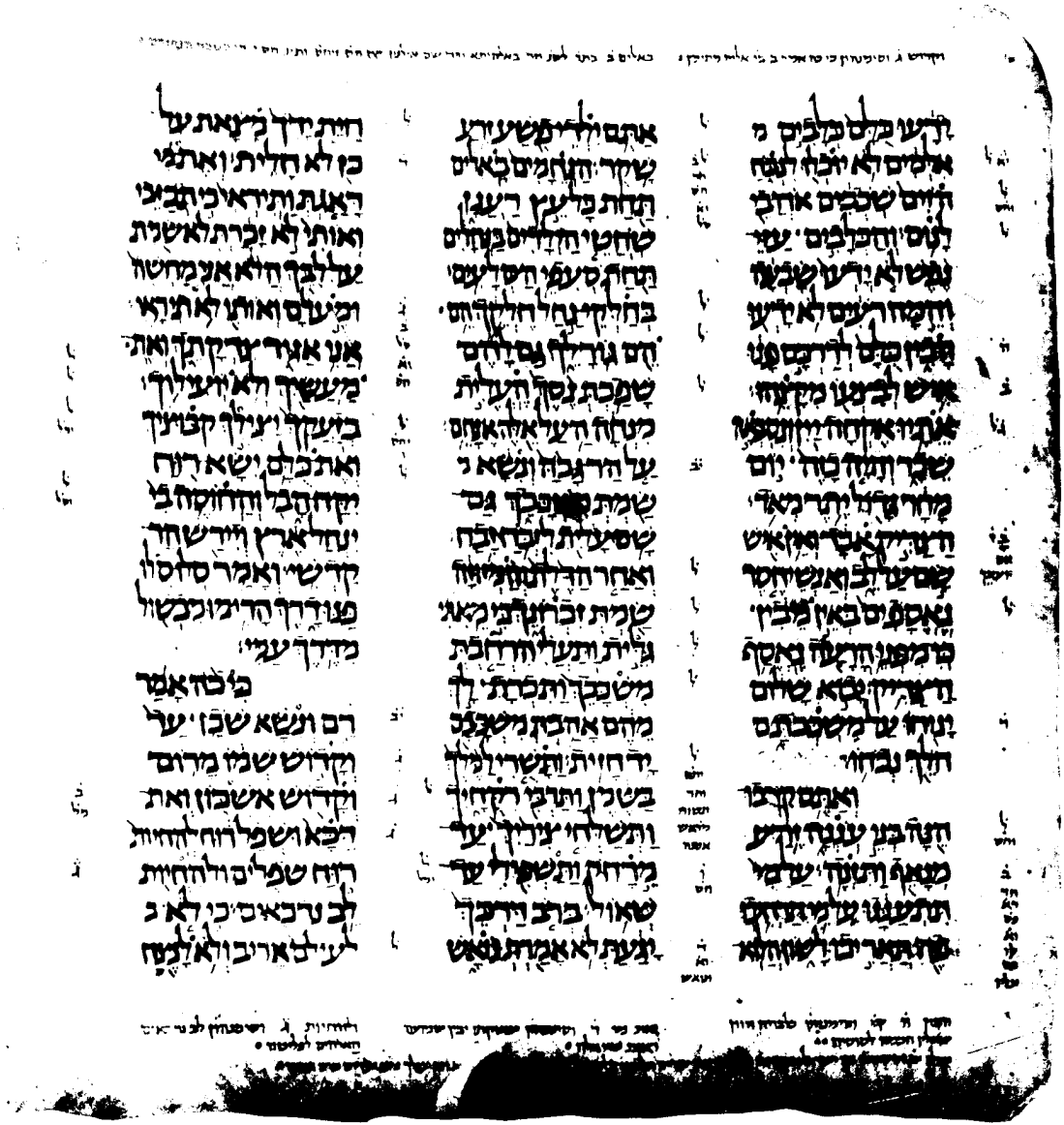

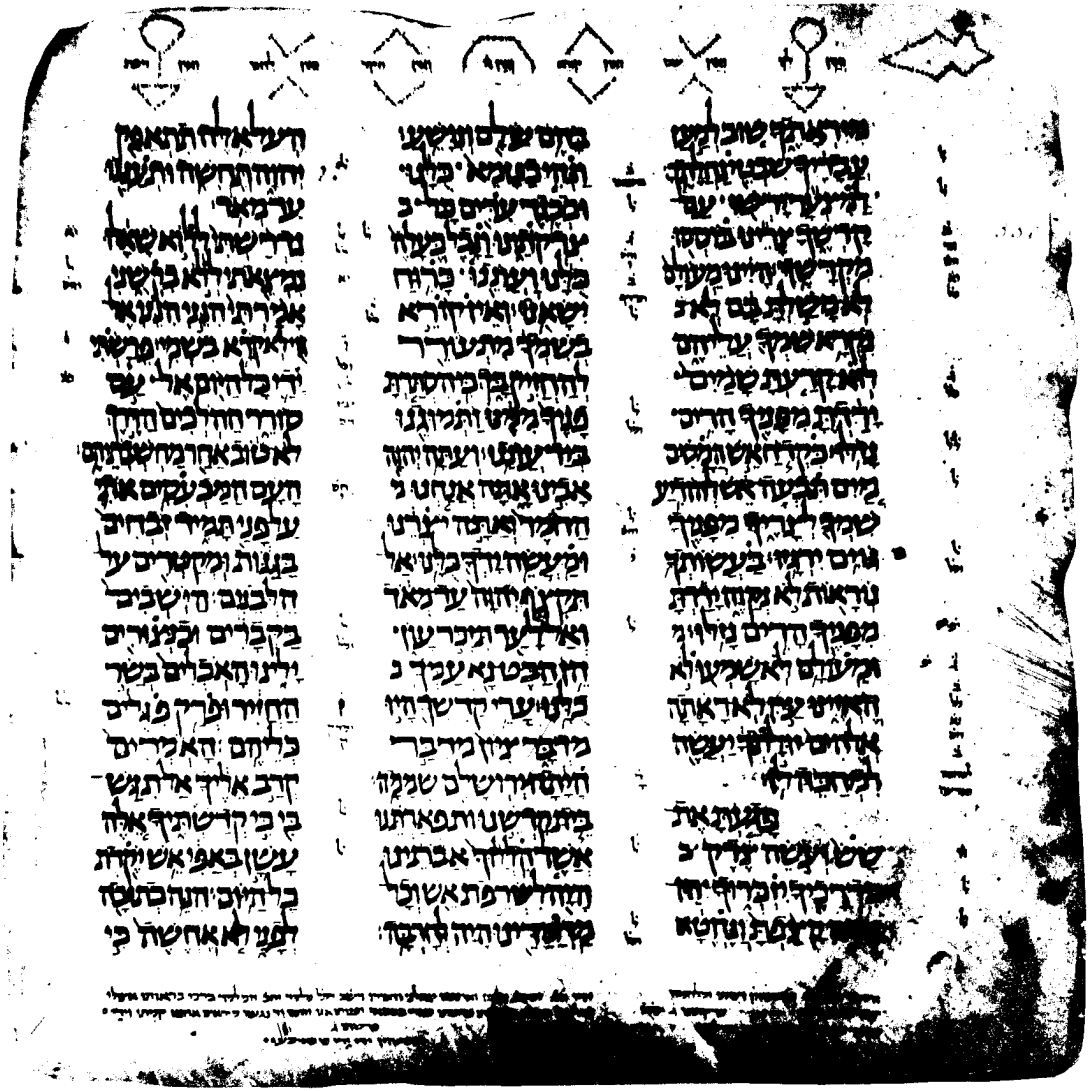

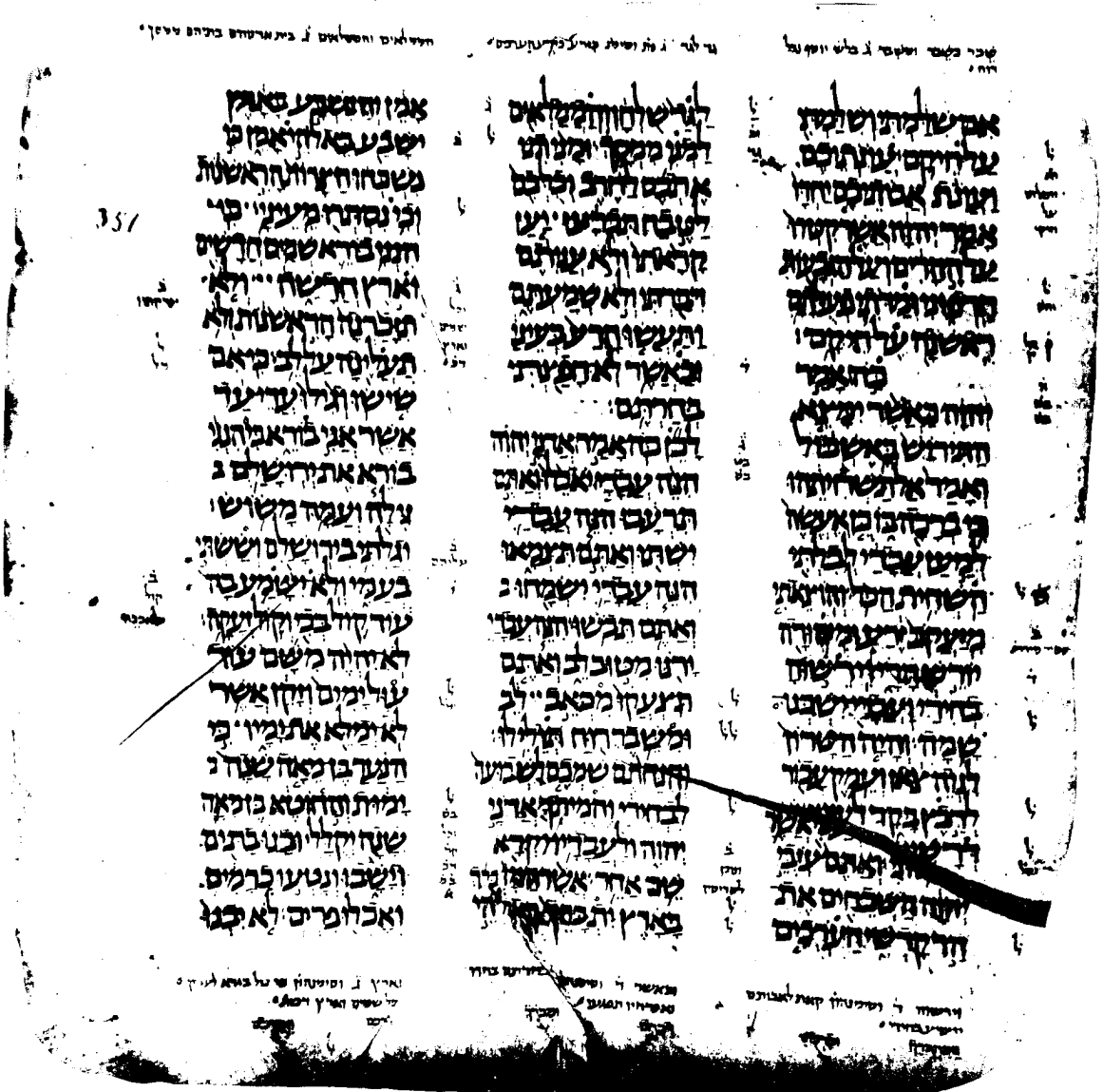

משרתו אלהינו יאמר
לכם חילו גוים תאכלו
וכבודם תתימרו׃
תחת בשתכם משנה
וכלמה ירנו חלקם
בארצם משנה ירשו
שמחת עולם תהיה
[illegible]
משפט שנא גזל בע
ונתתי פעלתם
ובאמת אכרית עולם
אם תדע בגוים זרעם
ונצאצאיהם
בתוך העמים כל ראיהם
יכירום כי הם
זרע
ששוש אשיש ביהוה
תגל נפשי באלהי כי
הלבישני בגדי ישע
מעיל צדקה יעטני
כחתן יכהן פאר וכלה
[illegible]
[illegible]
ורועיה תעמיד כן
אדני יהוה יצמיח צ
ערקה ותהלה נגד כל
הגוים ירצמן ציון לא
אחשה ולמען ירושלם
לא אשקוט עד יצא
[illegible]
כלפיד יבער וישרפום
ערלך ולא יכלימם
כבוד ויראו שם
חרש אשר פי יהוה
והקבעו והייתי עטרת
תפארת ביד יהוה
ועוד מלוכה בכף
אלהיך לא אמר לך
עוד עזובה ולארצך
לא אמר עוד שממה
כי לך יקרא חפצי בה
ולארצך בעולה כי
חפץ יהוה בך וארצך
תבעלי יבעל בחור
בתולה יבעלך בניך
וכמשוש חתן על כלה
ישיש עליך אלהיך
על חומותיך ירושלם
כל היום וכל הלילה תמיד
חיום וכל חלילה תמיד
לא יחשו המזכירים
אתיהוה אל דמי לכם
ואל תתנו דמי דל עד
יכונן ועד ישים את
ירושלם תהלה בארץ
נשבע יהוה בימינו
וזרוע עזו אם אתן
את דגנך עוד מאכל
לאויביך ואם ישתו בני
נכר תירושך אשר
יגעת בו כי מאספיו
יאכלהו והללו את יהוה
ומקבציו ישתוהו בחצרות קדשי׃
עברו עברו
בשערים פנו דרך
חעמם סלו הסילה
סקלו מאבן הרימו נס
על העמים הנה יהוה

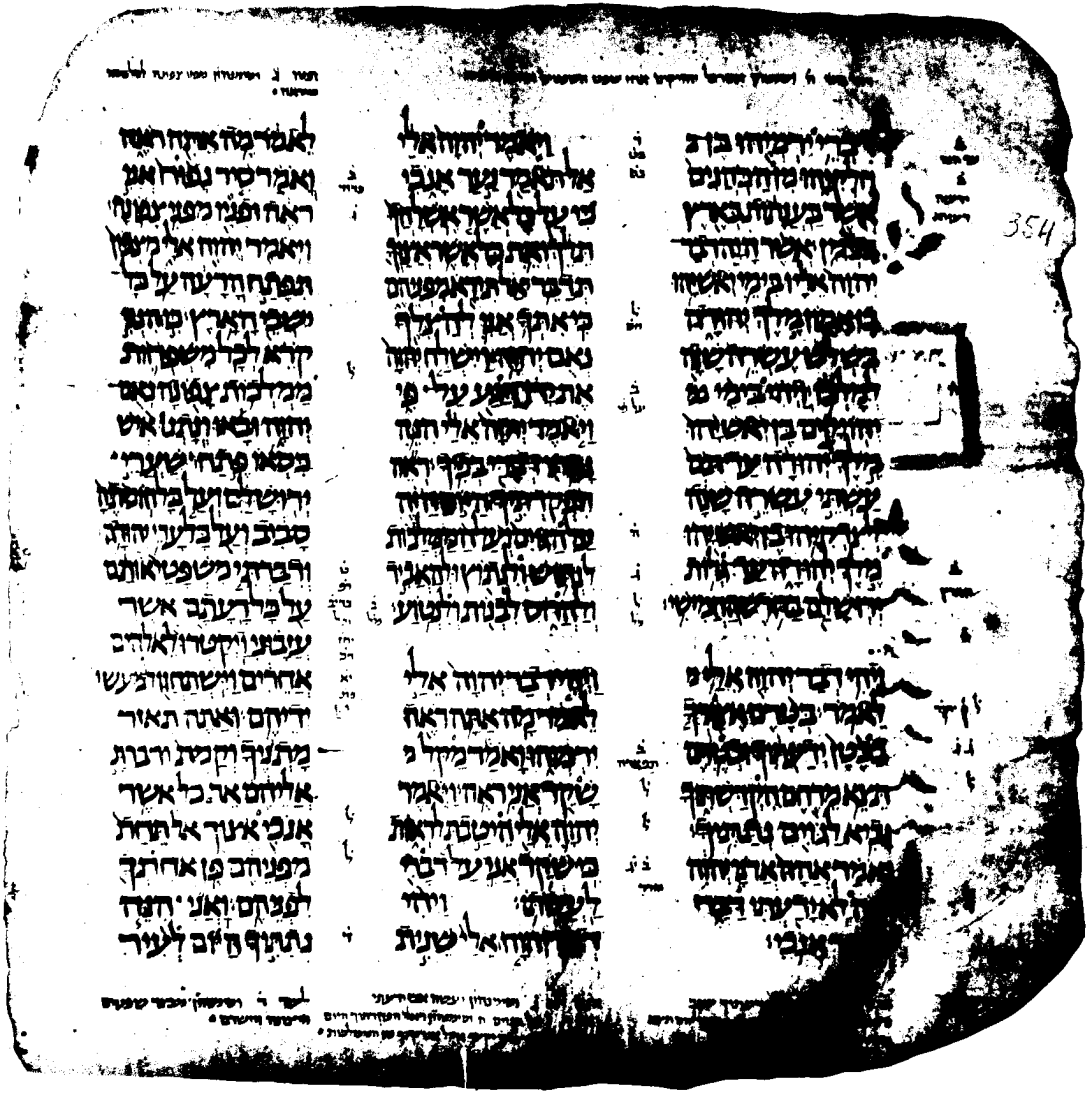

אהבה לבן גם את
חרעות תרחיבי את
דרכיך גם בכנפיך
נמצאו בים נפשות
אביונים נקיים לא
במחתרת כי אם
כי עליכל אלה ואמרי
כי נקיתי אך שב אפו
הנני נשפט אותך
על אמרך לא חטאתי
מה תזלי מאד לשנות
את דרכך גם ממצרים
תבושי כאשר בשת
מאשור גם מאת זה
ותצאי ועל ראשך
כי מאס יהוה במבטחיך
ולא תצליחי להם תאמר
חן ישיחו איש את
אשתו וחלטה מאתו
והיתה לאיש אחר
התשוב אליה עוד הלא
הנוף תחנף הארץ
והזנית את רעים

ורבים שוכני נאם
יהוה שא עיניך על
שפים וראי איפה לא
שורת עדרים ישבת
לחם בערבה ישבת
והחנפי הארץ בזנותיך
וברעתך ויכנעו הטבים
ומלקוש לא היתה ומצח
אשה זונה החזקת מאנת
חכם חלוא נשערתך
קראת לי אבי אלוף
נעורי אתה הינהג
לעולם אם ישמר לנצח
הנה דברת ותעשי ג
הרעות ותוכלי
ויאמר יהוה אלי בימי
יאשיהו המלך הראית
אשר עשתה משובה
ישראל הלכה ותזן
על כל הר גבה ואל תחת
עץ רענן ותזני שם ג
ואמרתי אחרי עשותה

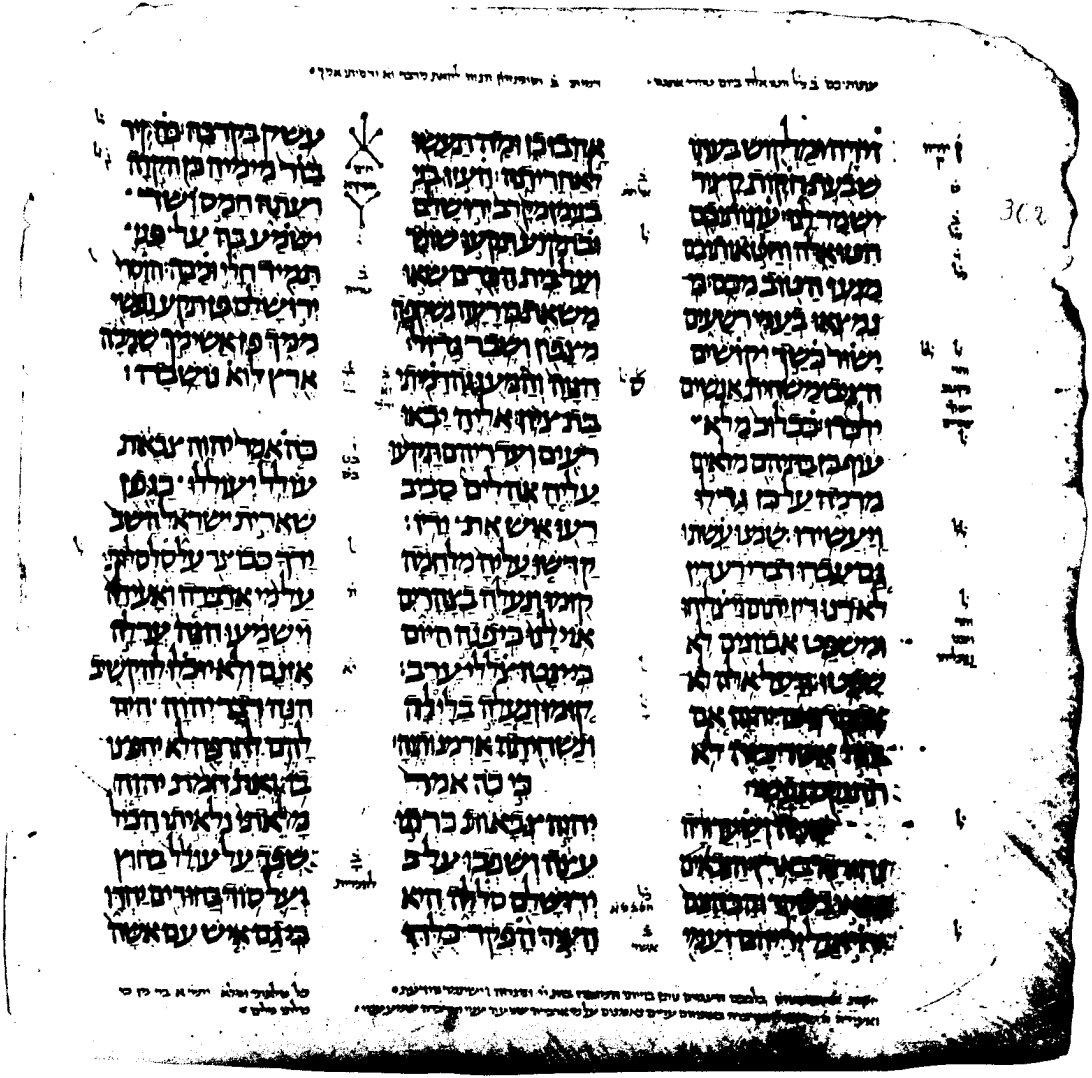
ואשבה ותראה בגודה
אחותה יהודה וארא
כי על כל ארות אשר
נאפתה משובה ישראל
שלחתיה ואתן את
ספר כריתתיה אליה
ולא יראה בגד אחותה
אחותה ותלך ותזן גם
היא והיה מקל זנותה
והחנף את הארץ ג
ותנאף את האבן ואת
העץ ונסכל לא תשבו
שובה אלי בגודה אחותה
יהודה בכל לבה כי אם
בשקר נאם יהוה
ויאמר יהוה
אלי צדקה נפשה משובה
ישראל מבגדה יהודה
הילך וקראת את הדברים
האלה צפונה ואמרת
שובי משובה ישראל
נאם יהוה לא אפיל פני
בכם כי חסיד אני נאם

365

את כל זרע אפרים׃
ואתה אל תתפלל בעד
העם הזה ואל תשא
בעדם רנה ותפלה ואל
תפגע בי כי איננו שמע
אתך׃ האינך ראה מה
הנה עשים בערי יהודה
ומחוצות ירושלם׃
הבנים מלקטים עצים
והאבות מבערים את
האש והנשים לשות
בצק לעשות כונים
למלכת השמים והסך
נסכים לאלהים אחרים
למעני הכעסני נאם־
יהוה הלוא אתם למעני
כשת פניהם׃
לכן כה אמר אדני
יהוה הנה אפי וחמתי
נתכת אל המקום הזה
על האדם ועל הבהמה

ועל עץ השדה ועל
פרי האדמה ובערה
ולא תכבה׃
כה אמר יהוה צבאות
אלהי ישראל עלותיכם
סמו על זבחיכם ואכלו
בשר׃ כי לא דברתי
את אבותיכם ״ ביום
יצוים ביום הוציאי
אותם מארץ מצרים
על דברי עולה וזבח׃
כי אם את הדבר הזה
צויתי לאמר
שמעו בקולי והייתי
לכם לאלהים ואתם
תהיו לי לעם והלכתם
בכל הדרך אשר אצוה
אתכם למען ייטב
לכם ולא שמעו ולא
הטו את אזנם וילכו
במעצות בשרירות
לבם הרע ויהיו לאחור
ולא לפנים מן היום

אשר יצאו אבותיכם
מארץ מצרים עד היום
הזה ואשלח אליכם
את כל עבדי הנביאים
יום השכם ושלח והא
שמעו אלי ולא הטו את
אזנם ויקשו את ערפם
הרעו מאבותם והבת
אליהם את הדבר הזה
ולא ישמעו אליך
וקראת אליהם ״ ולא
יענוכה ואמרת אליהם
זה הגוי אשר לא שמעו
בקול יהוה אלהיו ולא
קבלו מוסר אבדה
האמונה נכרתה מפיהם
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

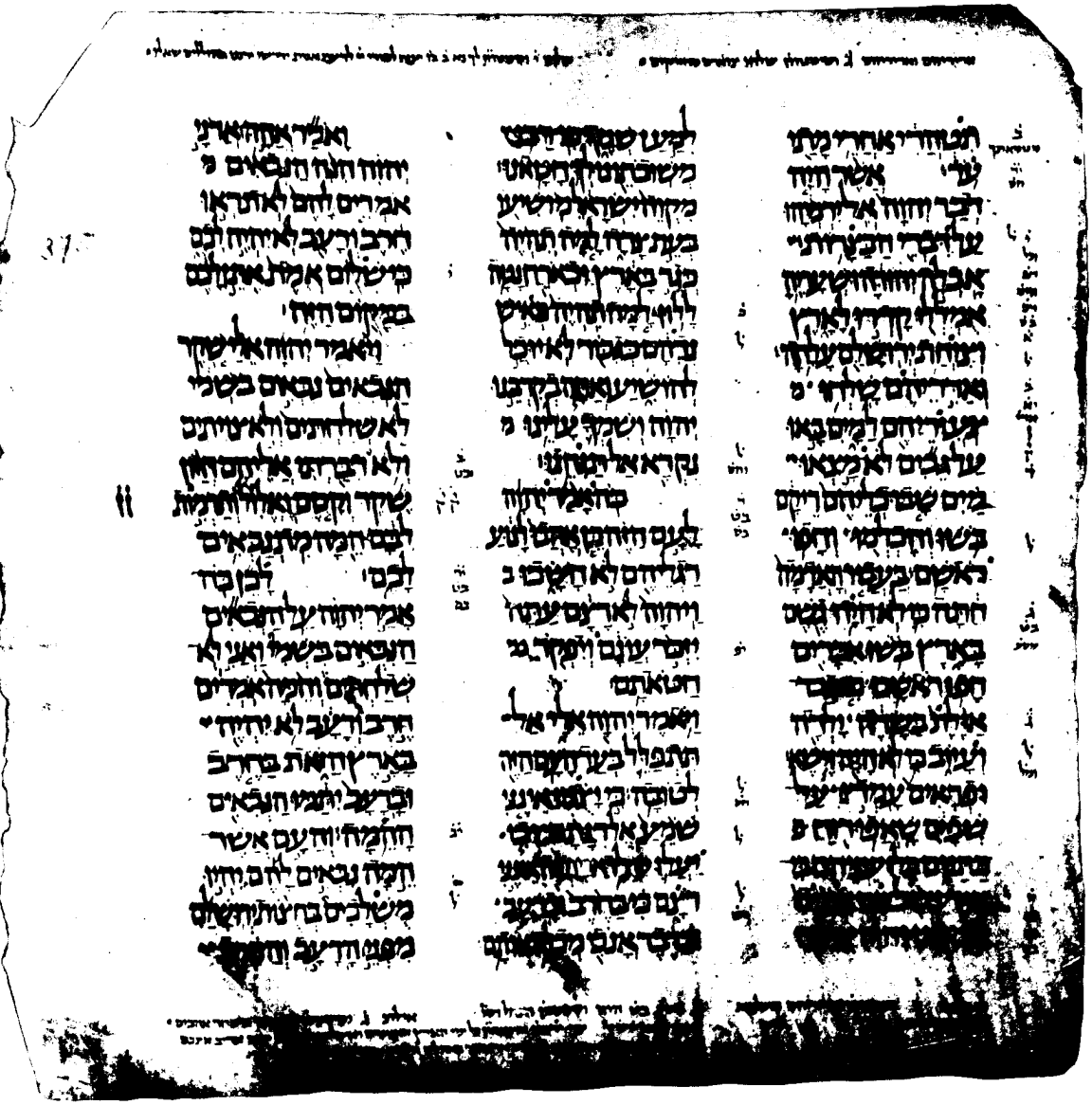

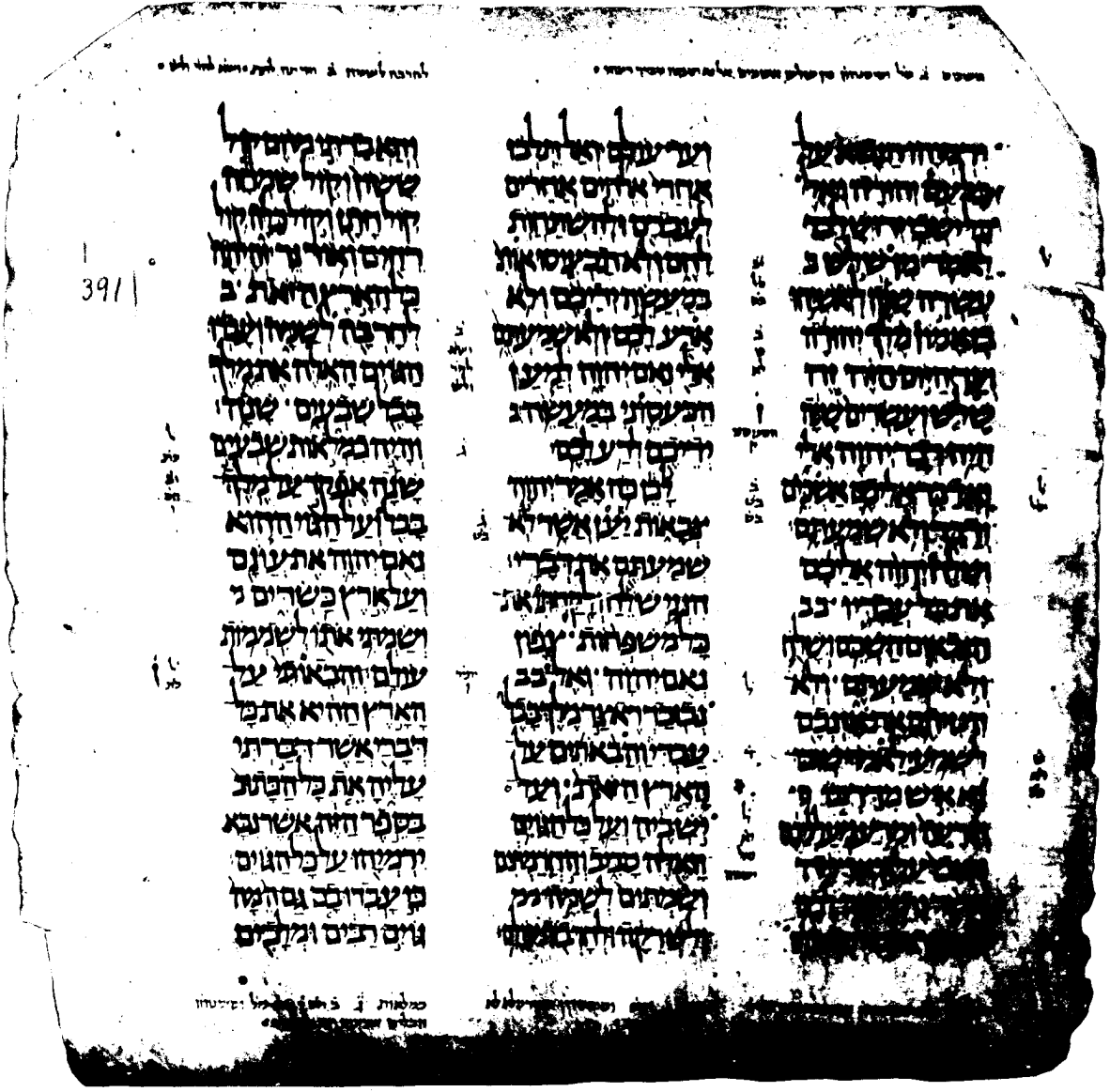

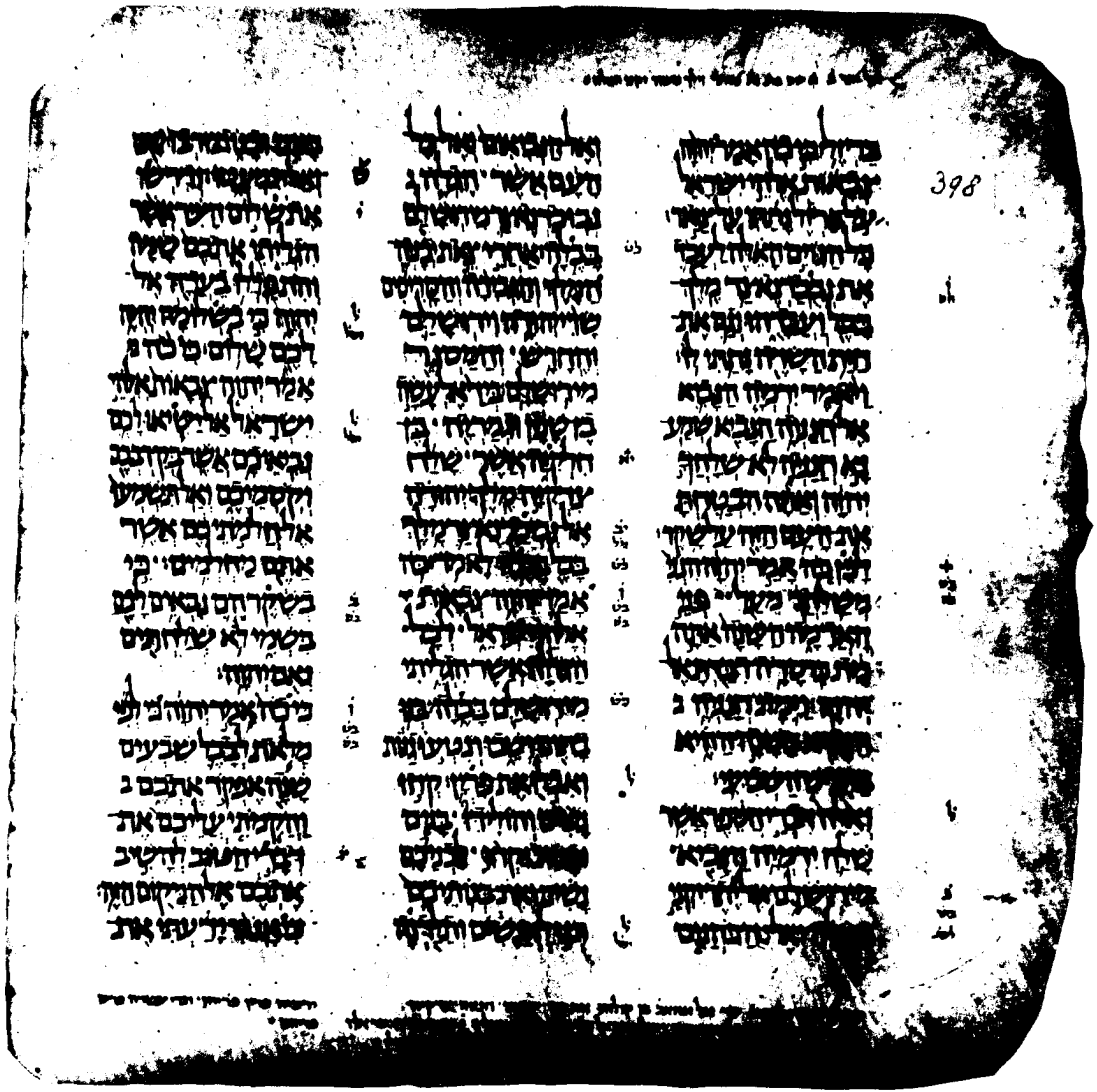

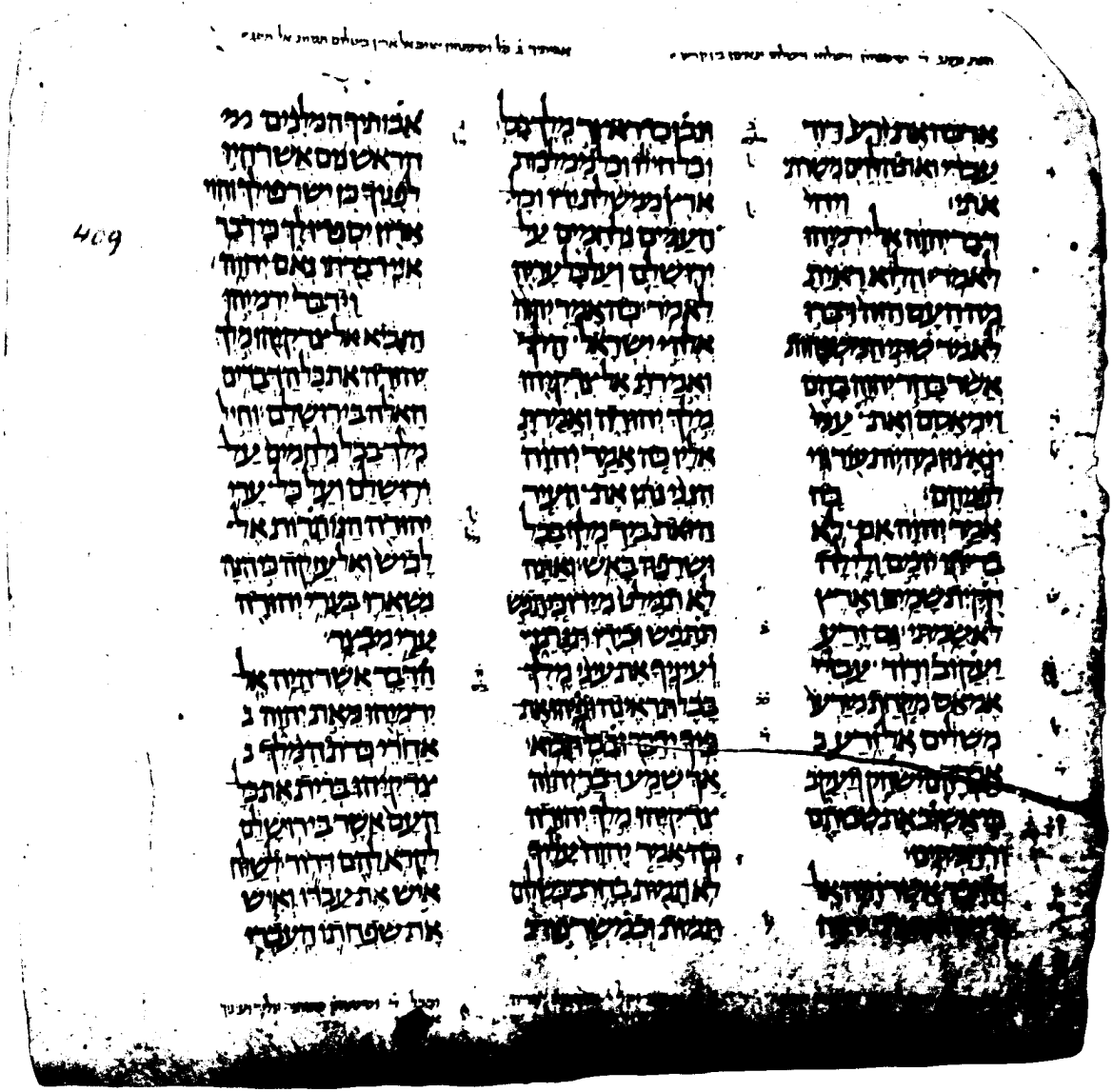

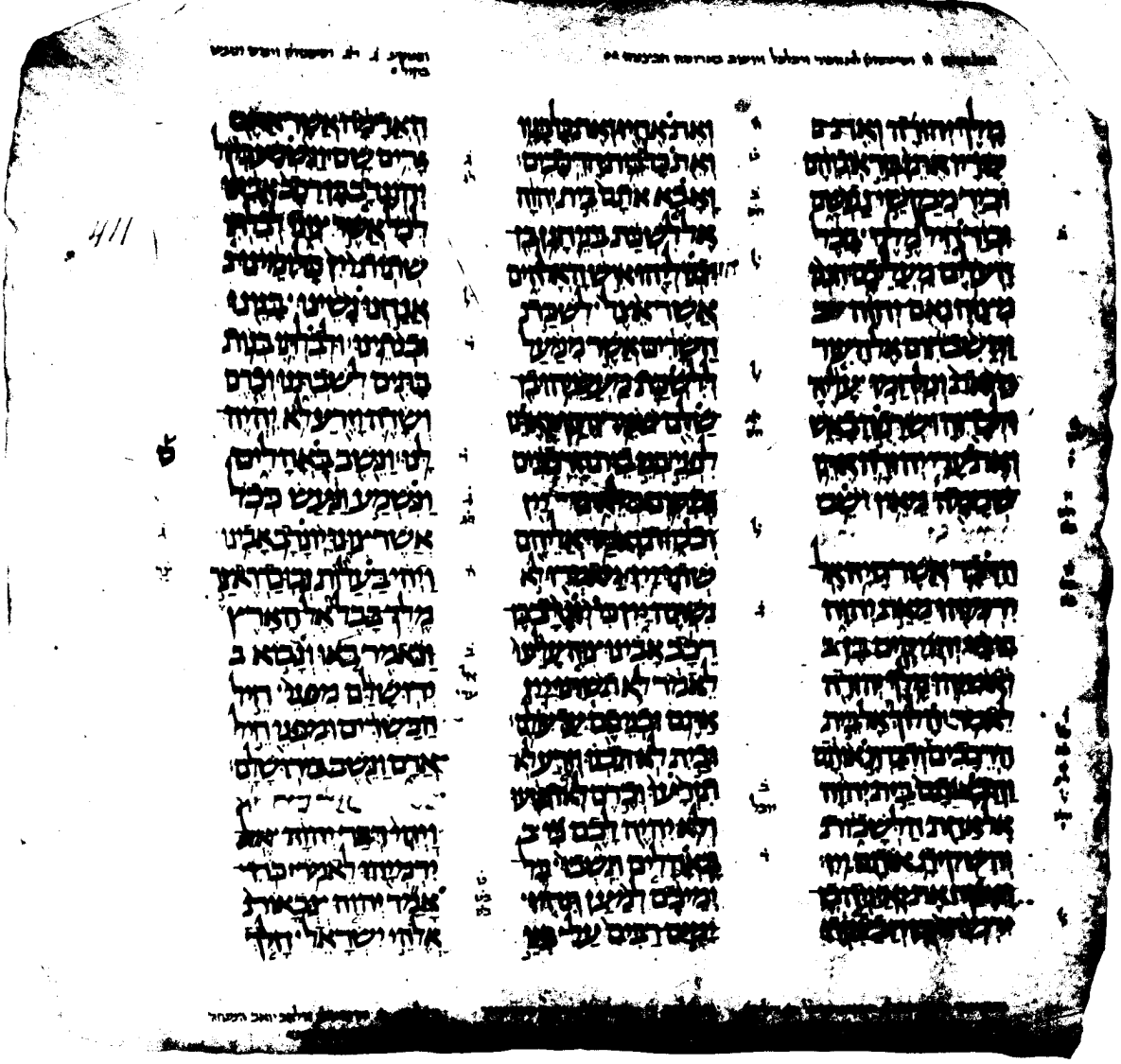

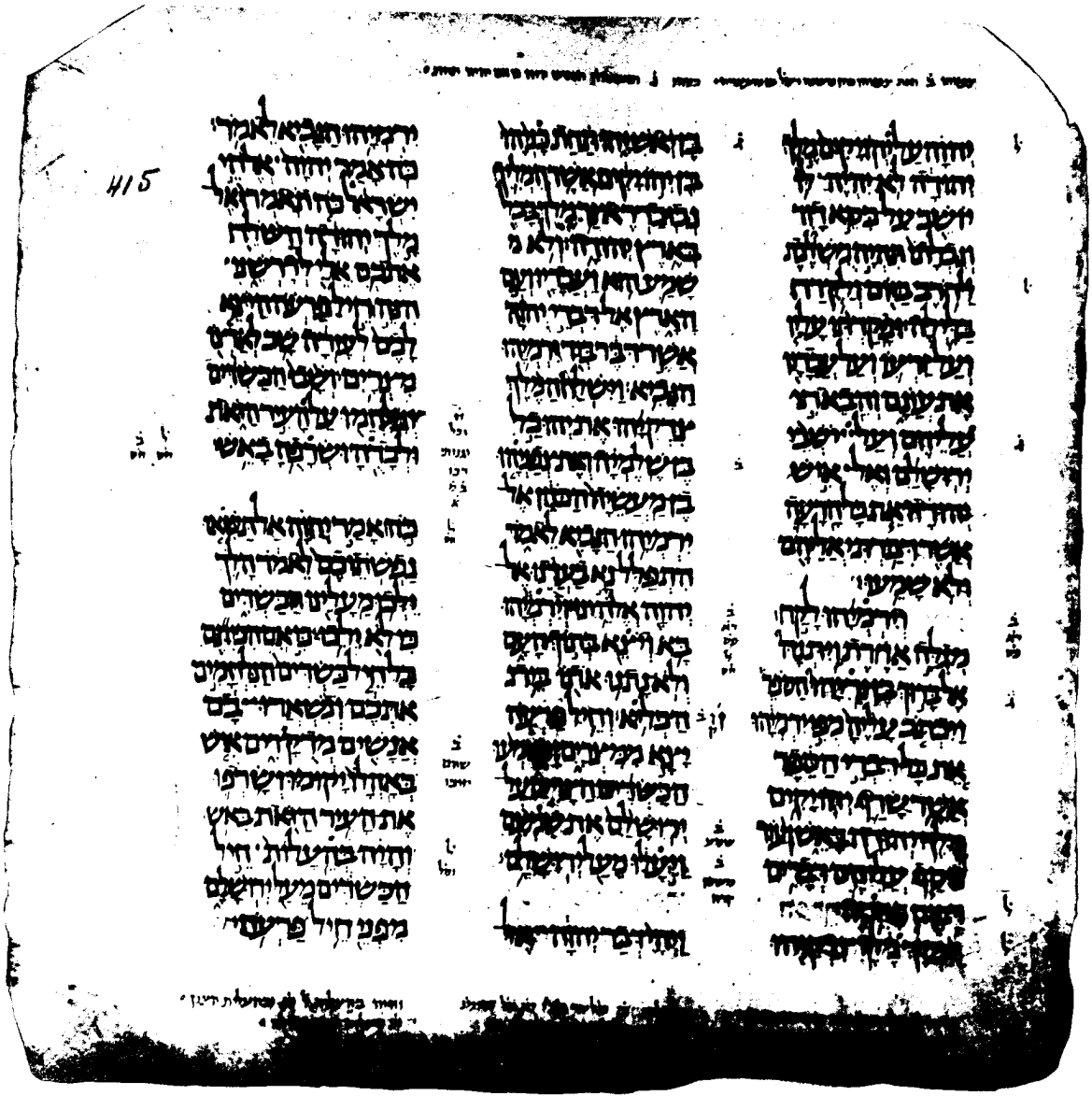

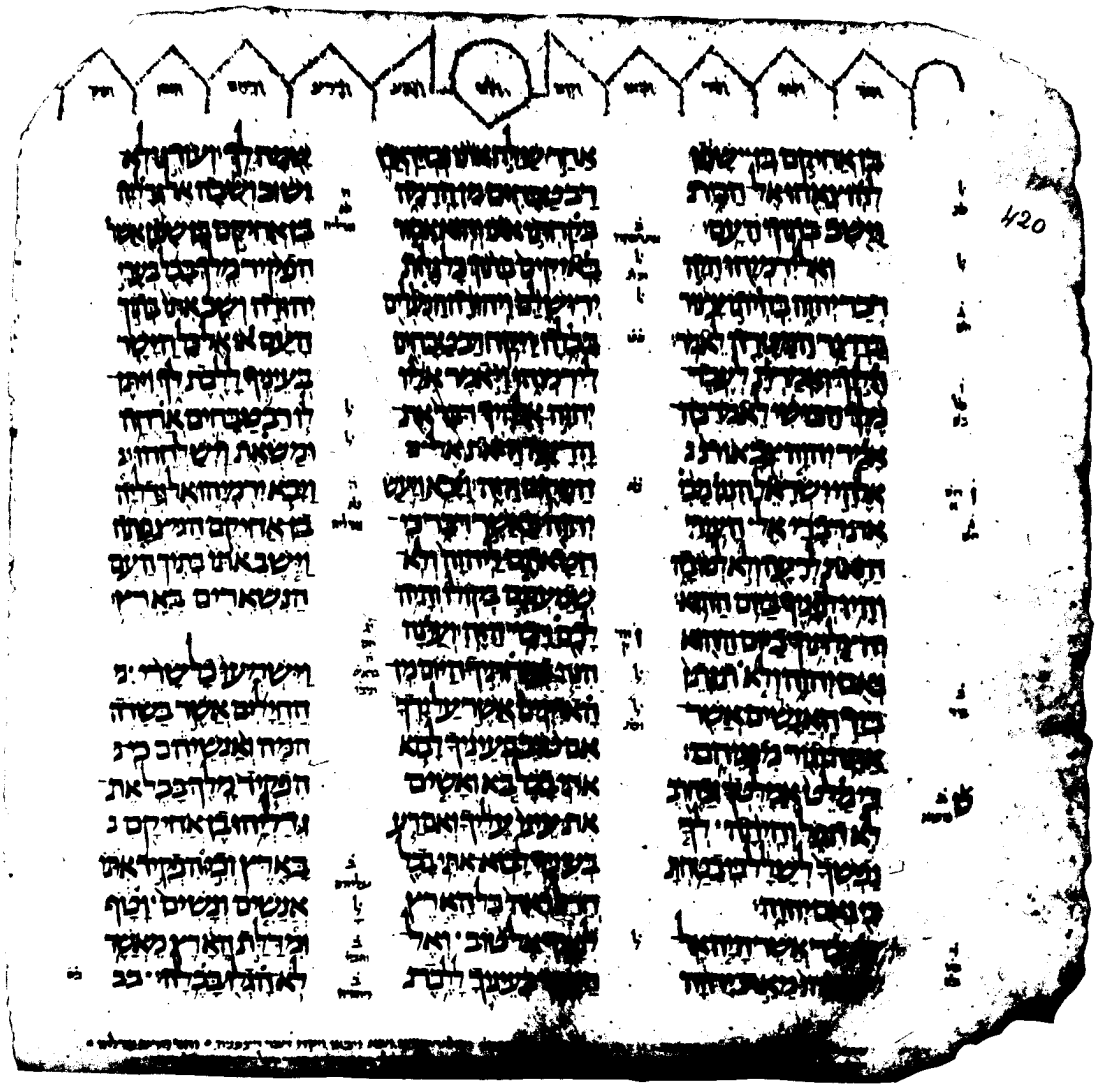

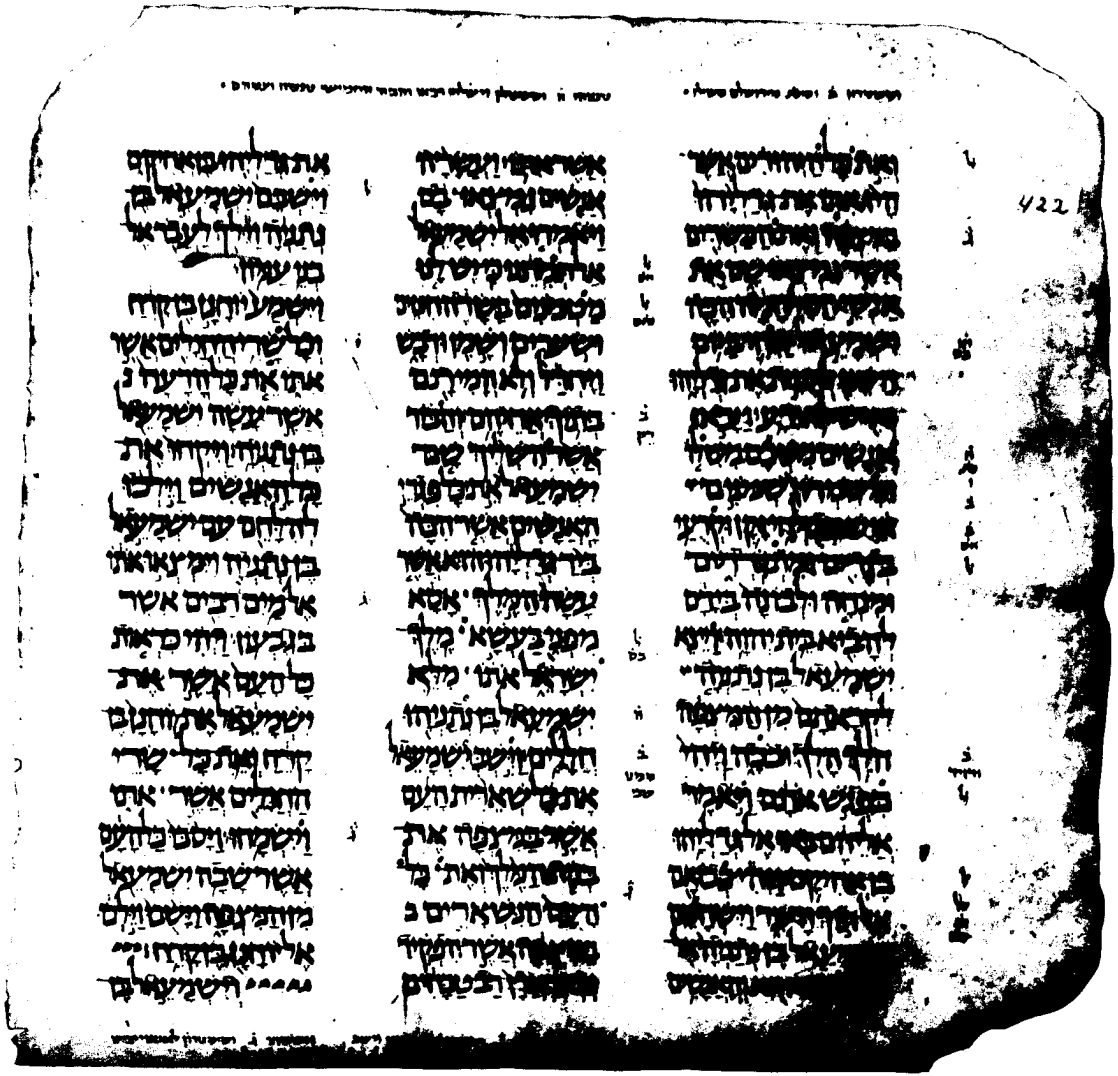

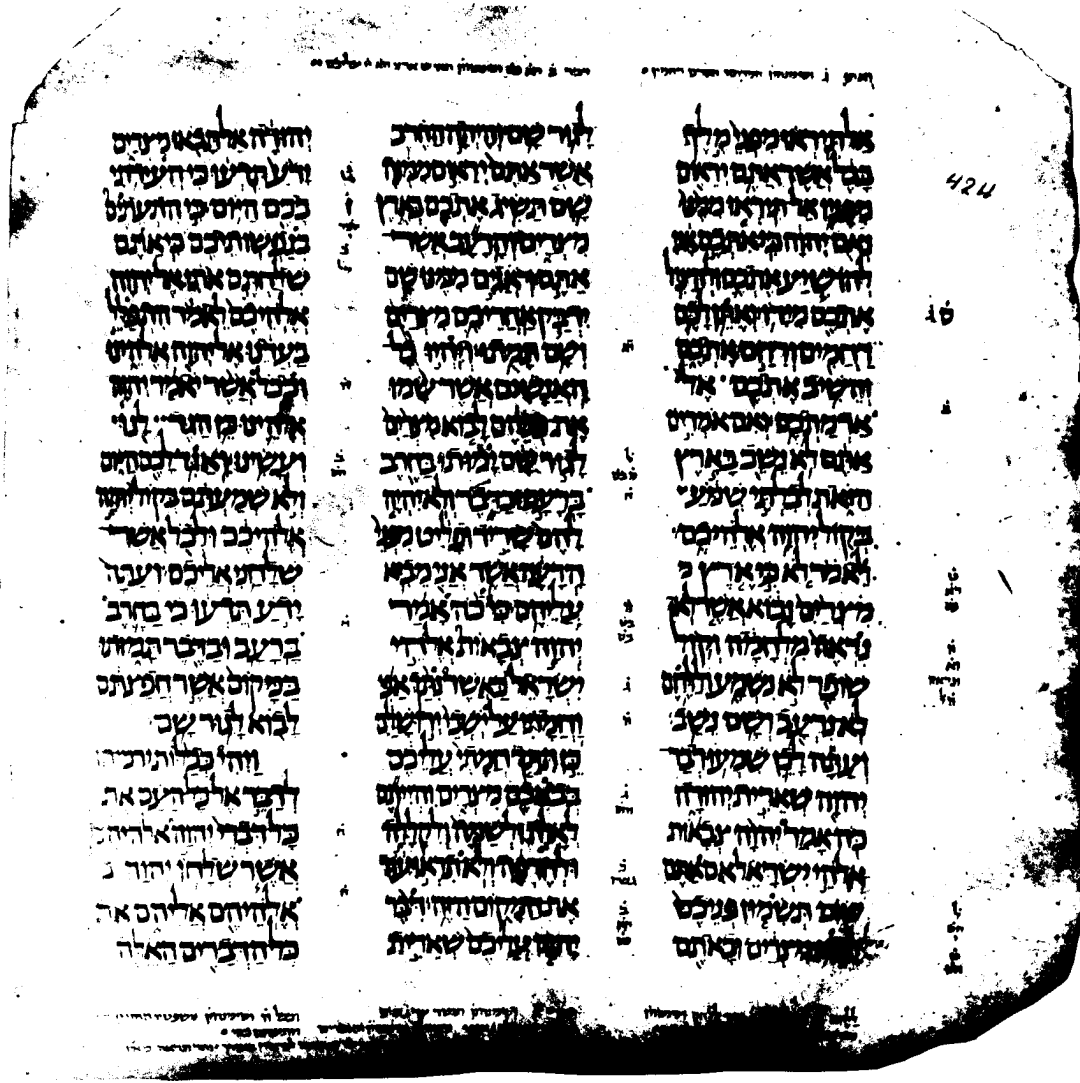

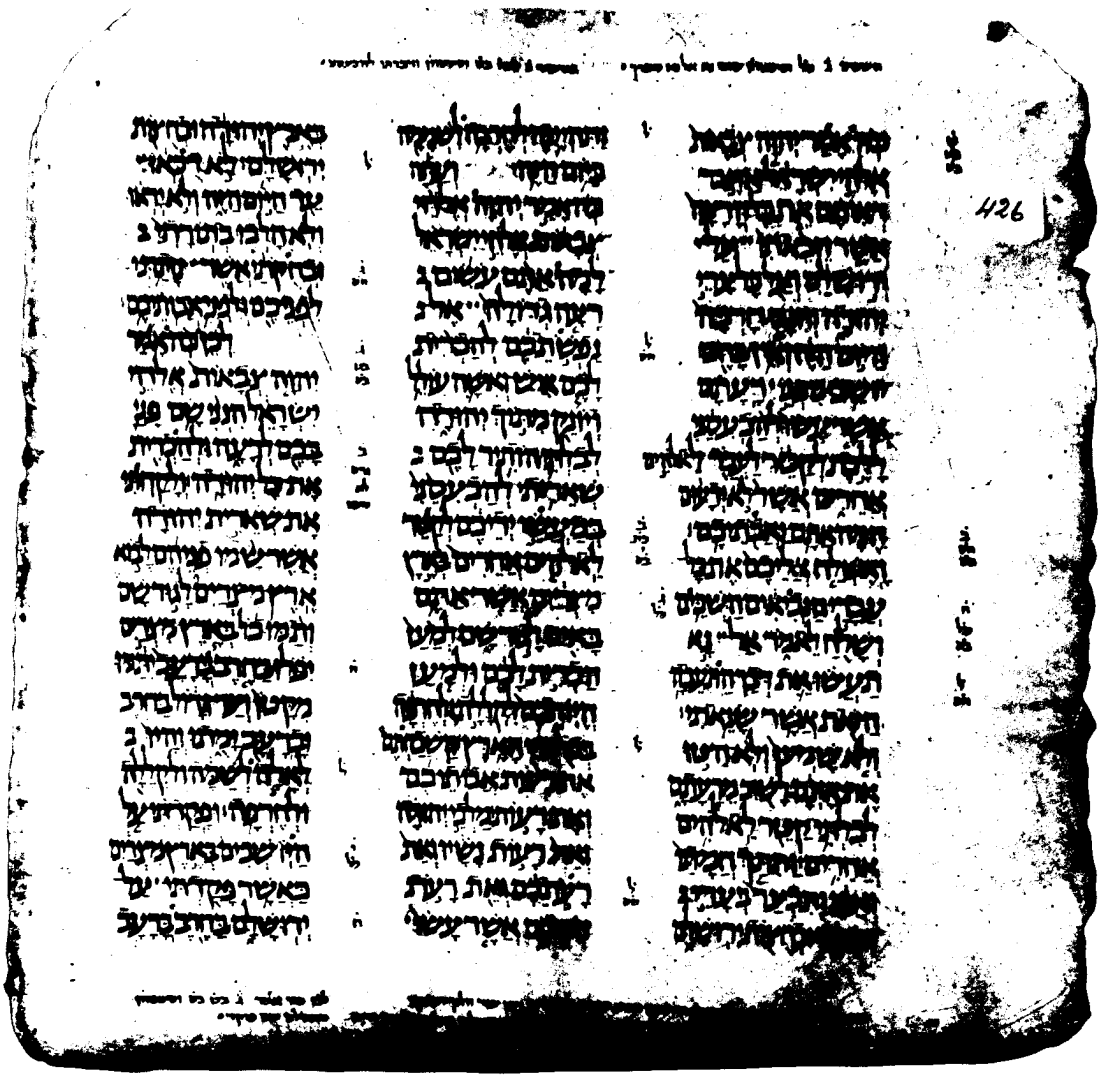

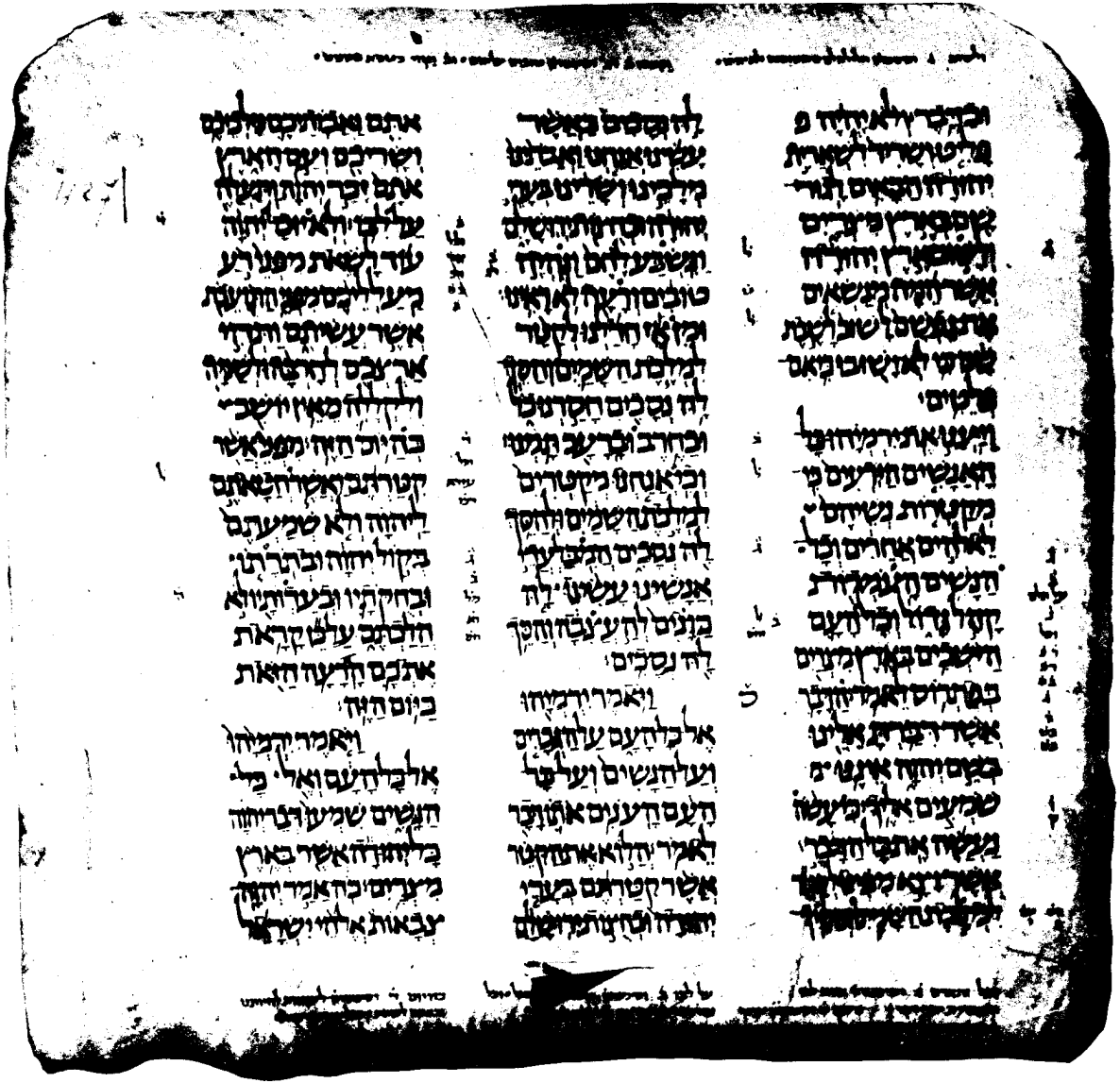

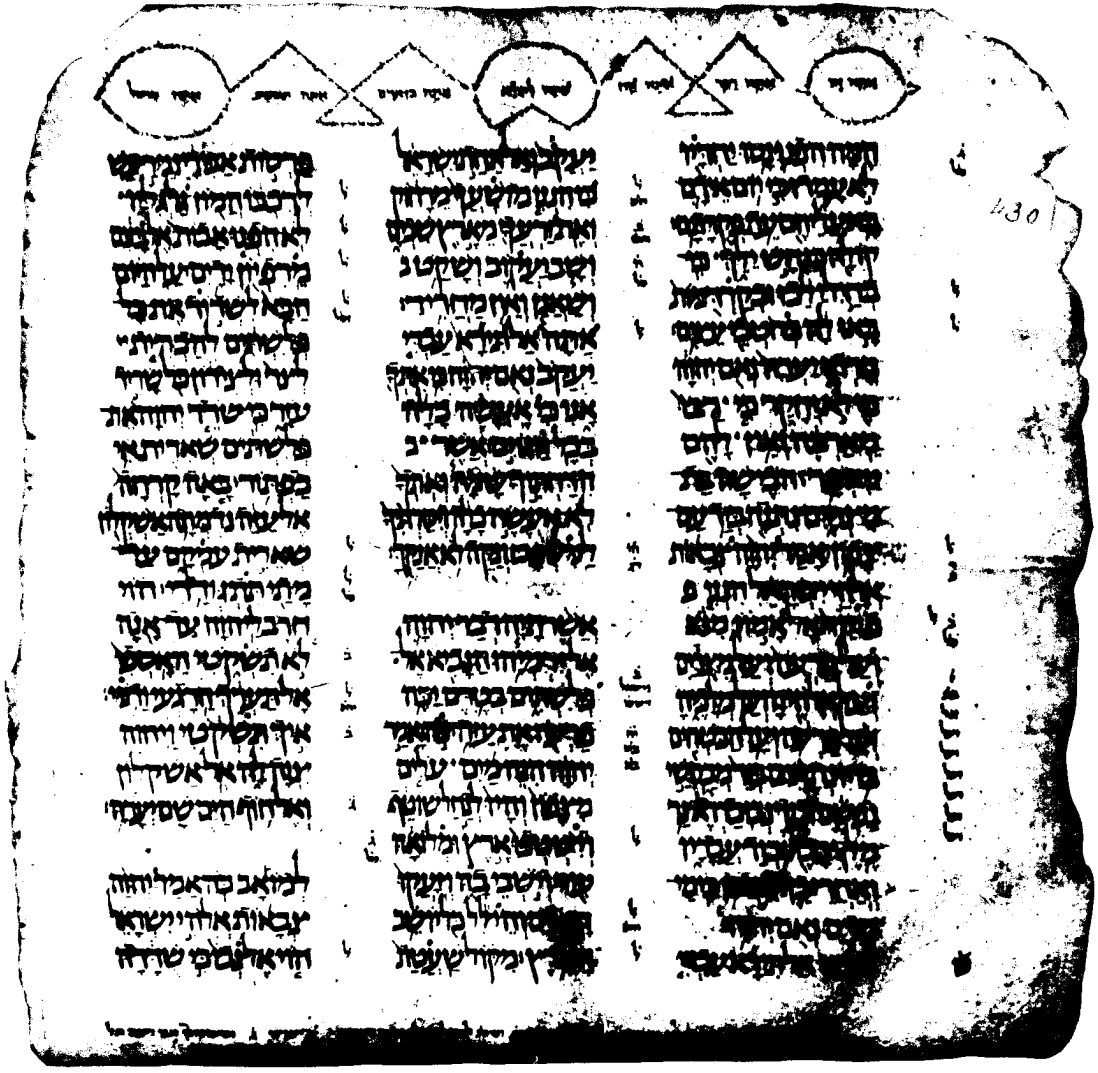

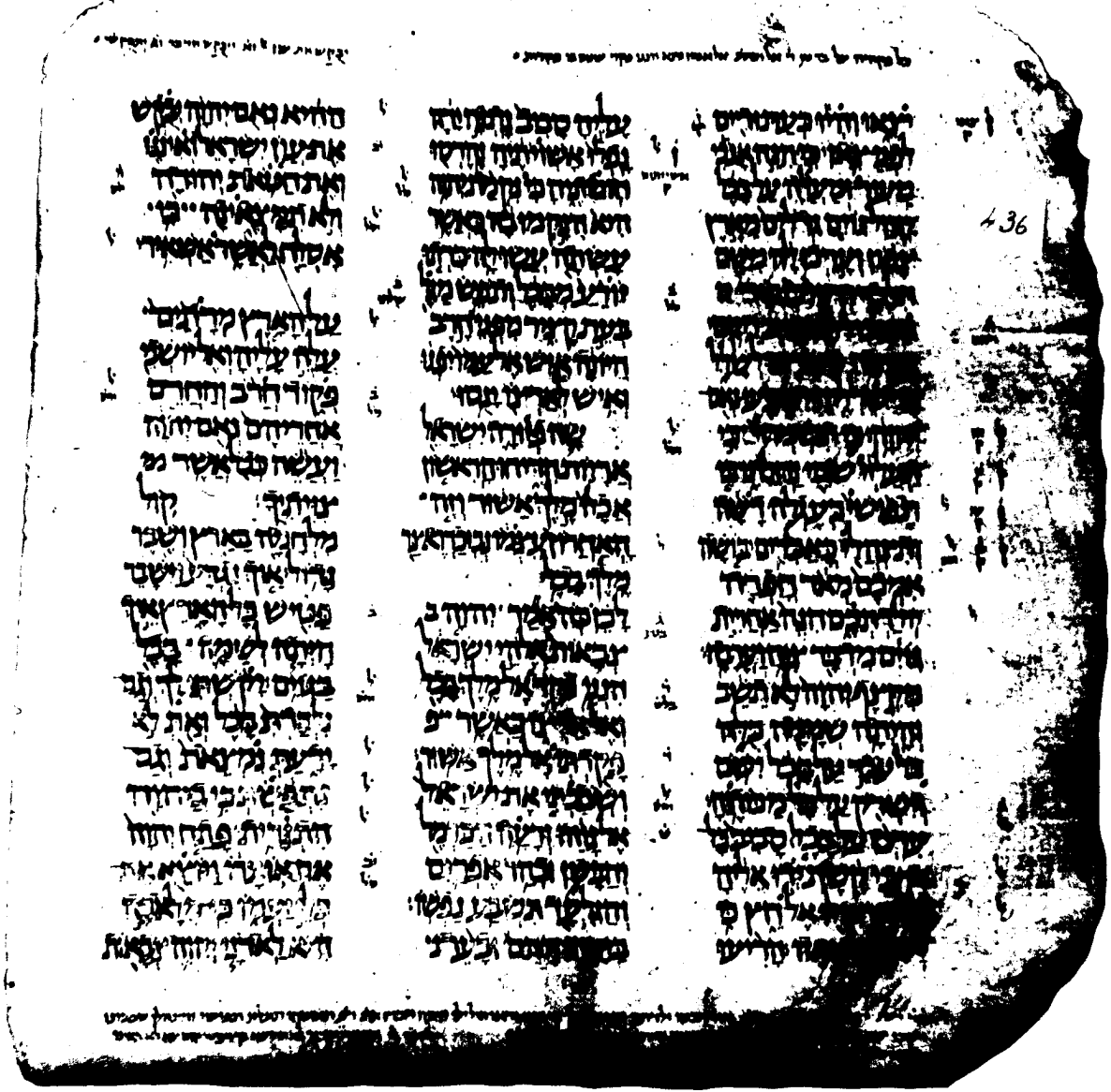

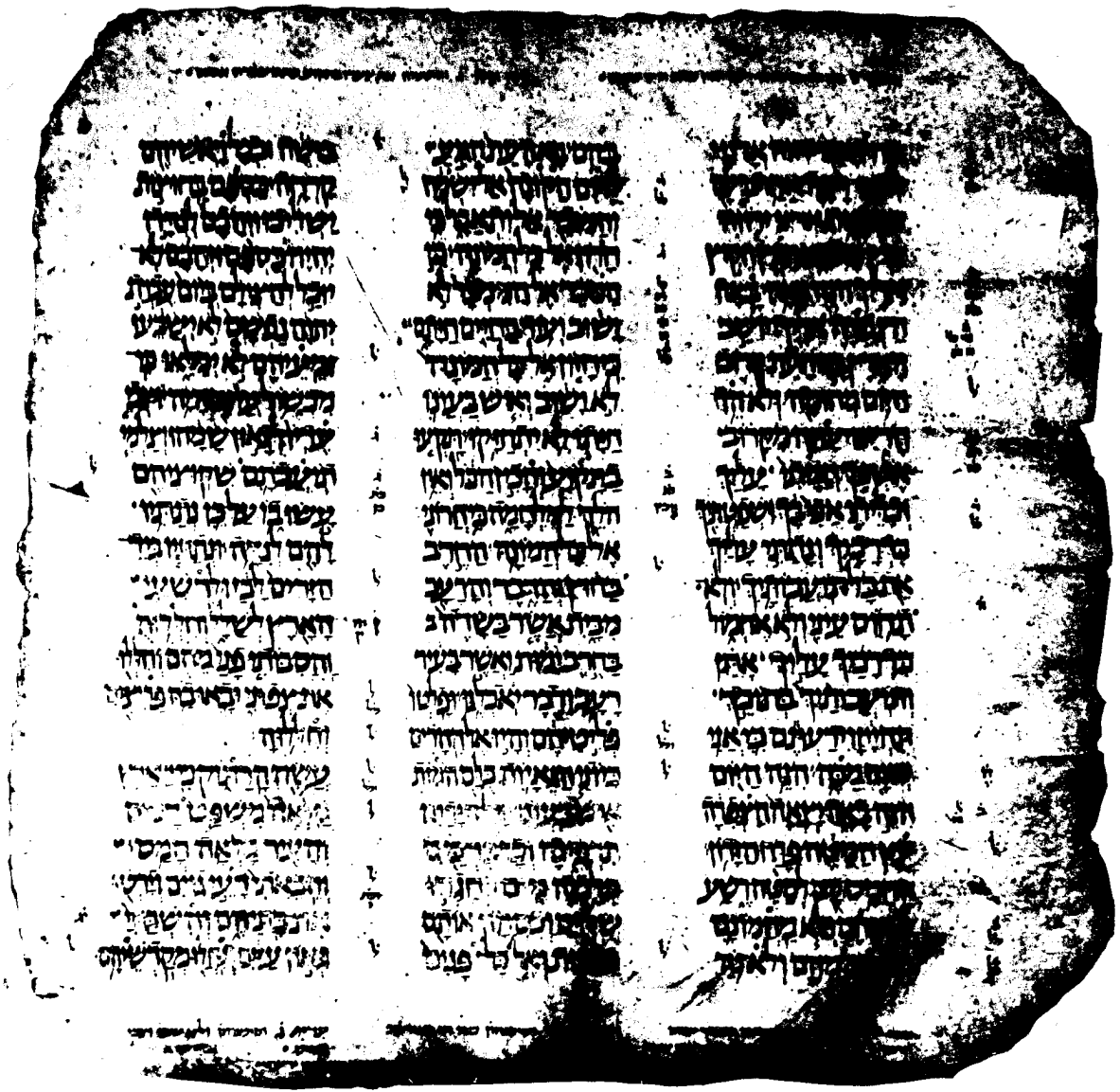

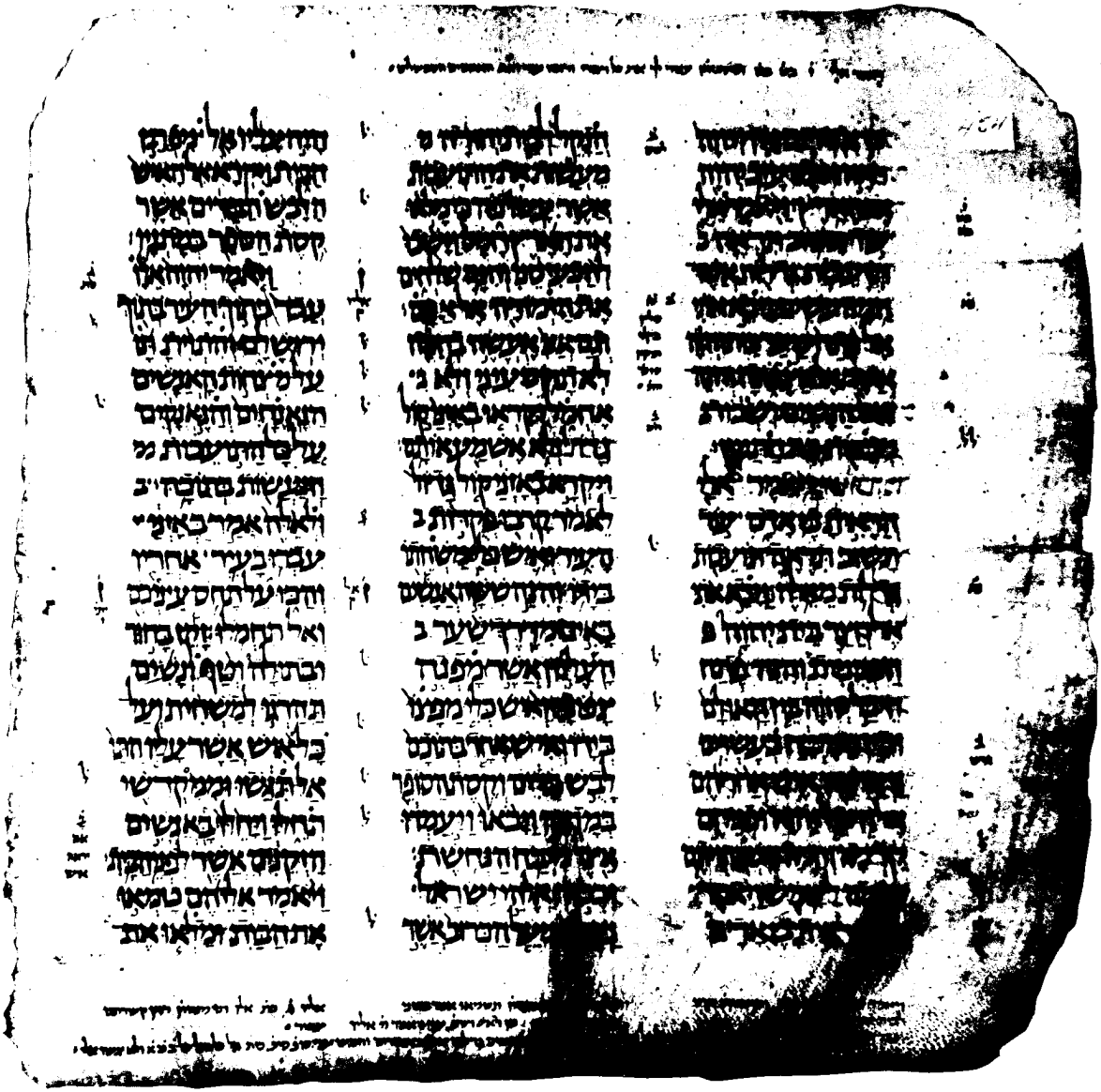

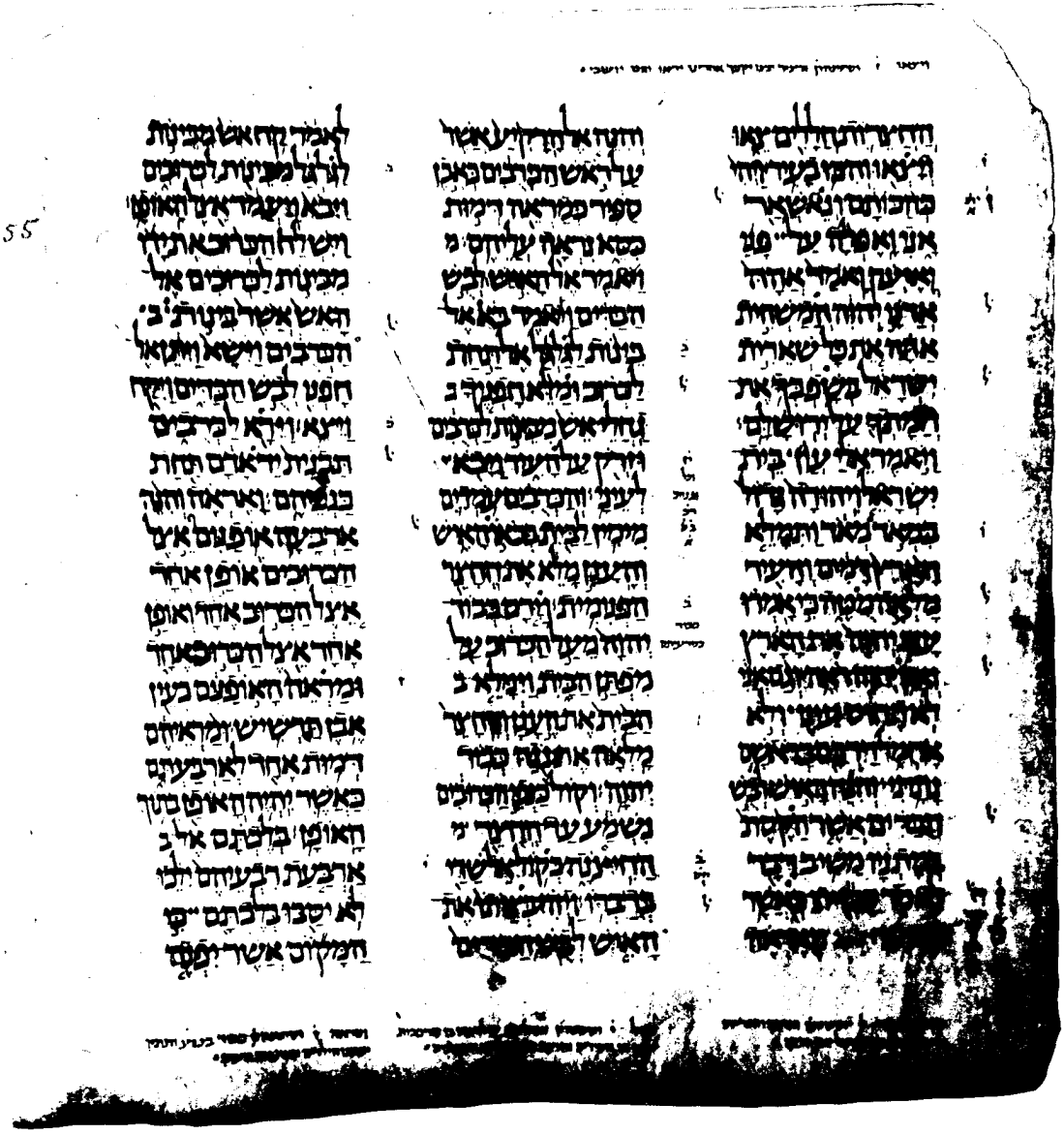

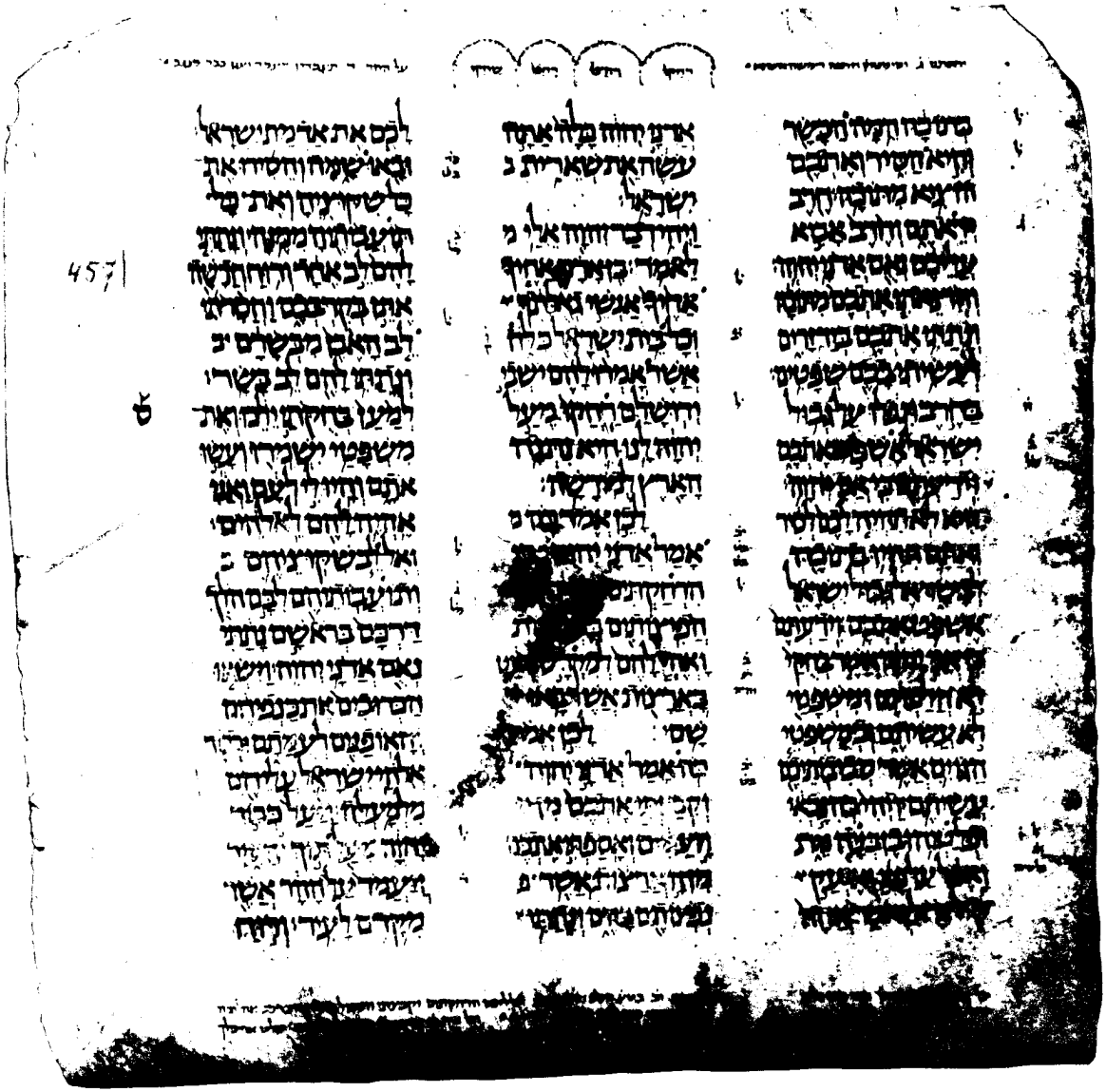

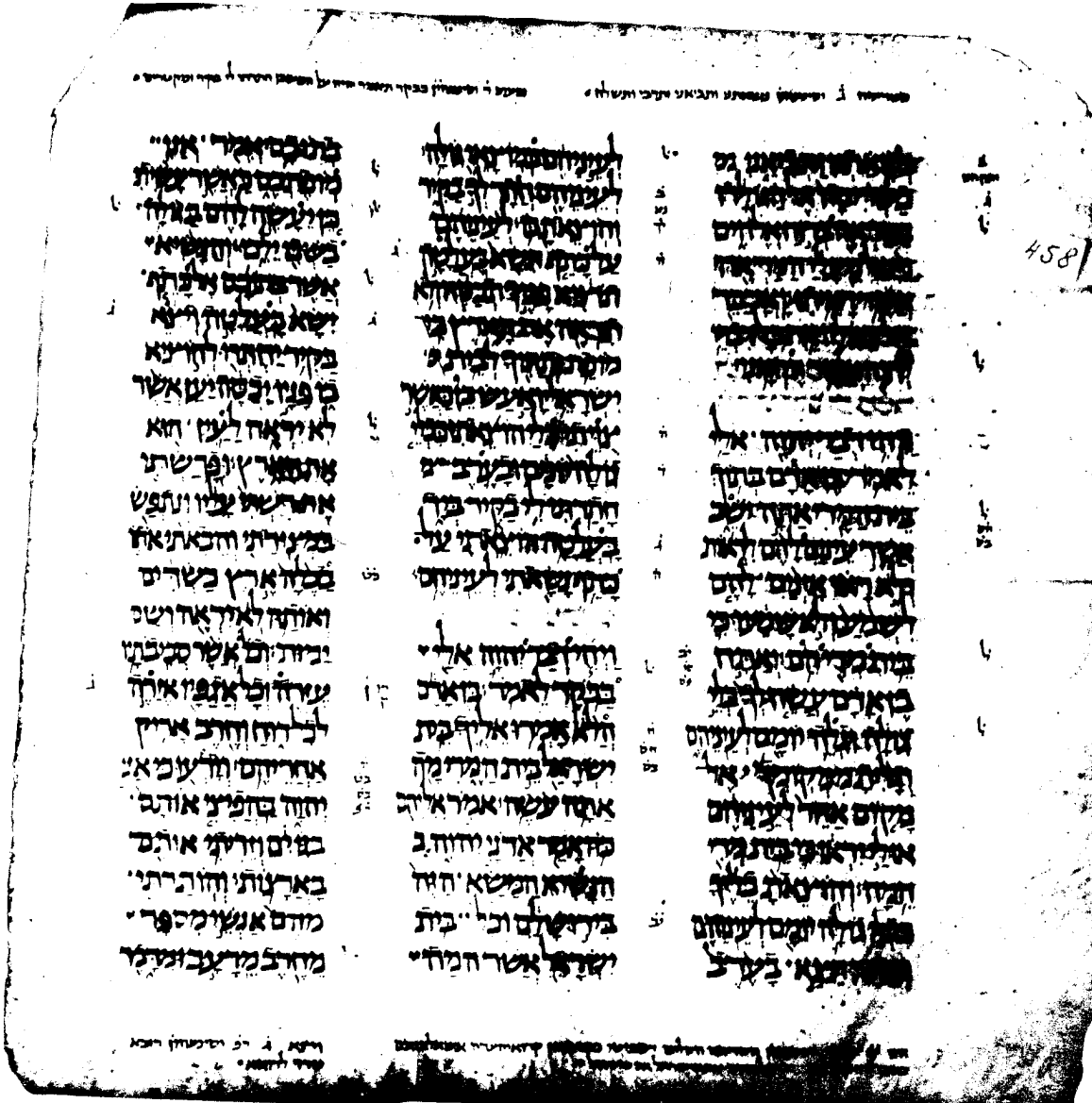

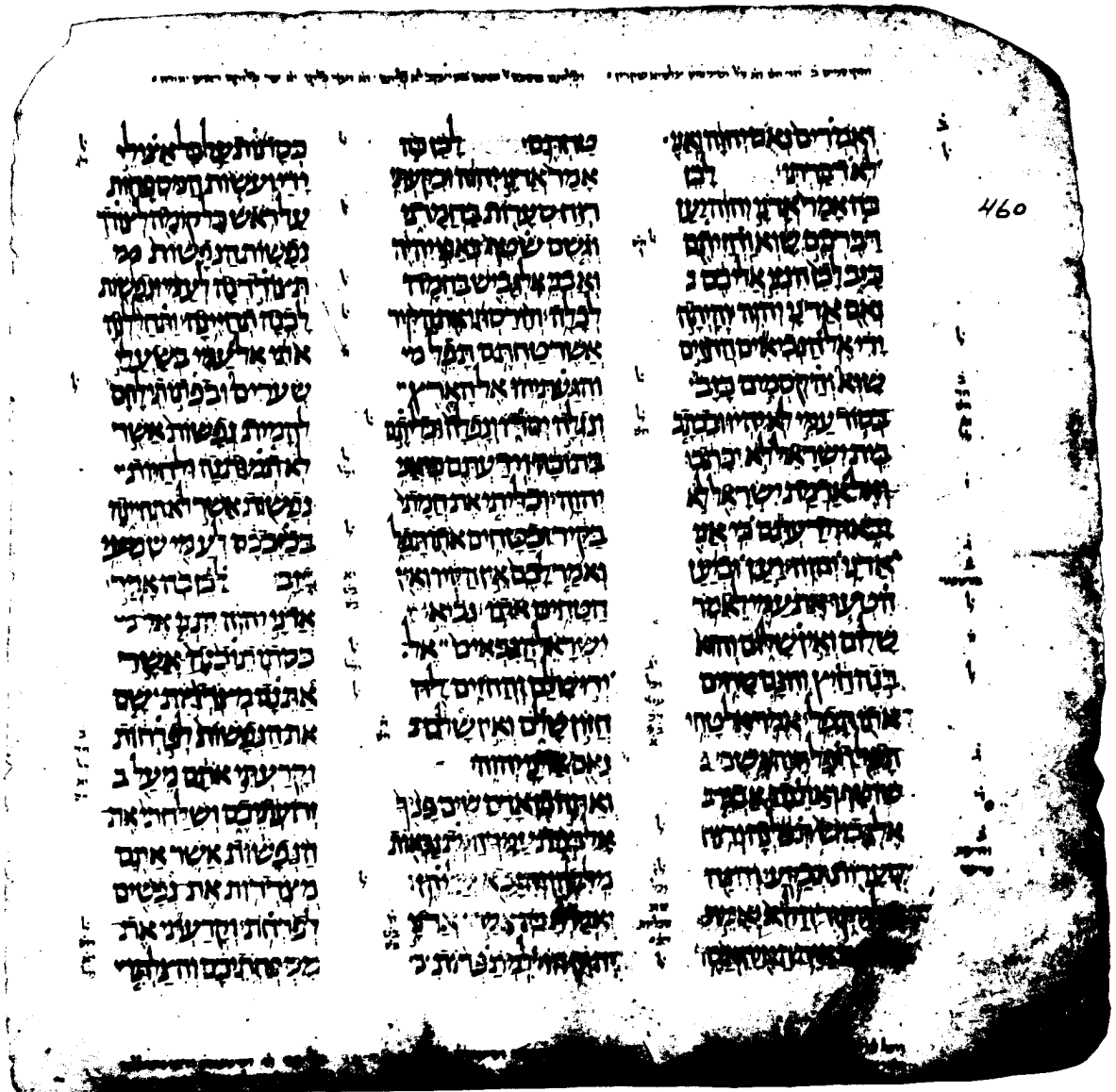

עליהם ואת כל אשר
אהבת על כל אשר
שנאת וקבצתי אתם
עליך מסביב וגליתי
ערותך אליהם ואותו
בי ערותך וישפטתיך
משפטי נאפות ושופכת
דם ונתתיך דם חמה
וקנאה נתתי אנך בידך
והרסו גבך ונתץ ערמתיך
והפשיטו את בגדיך
ולקחו כלי תפארתך
והנחוך עירם ועריה
והעלו עליך קהל רגמו
אותך באבן וכתקוך
בחרבותם ישרפו בתיך
באש ועשו בך שפטים
לעיני נשים רבות וכ
והשבתיך מזנה וגם
אתנן לא תתני עוד כ
והנחתי חמתי בך
וקנאתי ממך ושקטתי
ולא אכעס עוד יען

אשר לא זכרת את
ימי נעוריך ותרגיזי
בכל אלה והנם אנכי
דרכך בראשך נתתי נאם
ארני יהוה ולא עשית
את הזמה על כל תועבתיך
הנה כל המשל עליך
ימשל לאמר כאמרת
בתה בתאמך את געלת
אישה ובניה ואחות
אחותך את אשר געלו
אמיכן
חתית ואביכן אמרי
ואחותך הגרה
הוא ובנותיה הישב כ
על שמאולך ואחיך
הקטנה מימין
מהן וכ
כחן
וב
מה כי
יהוה

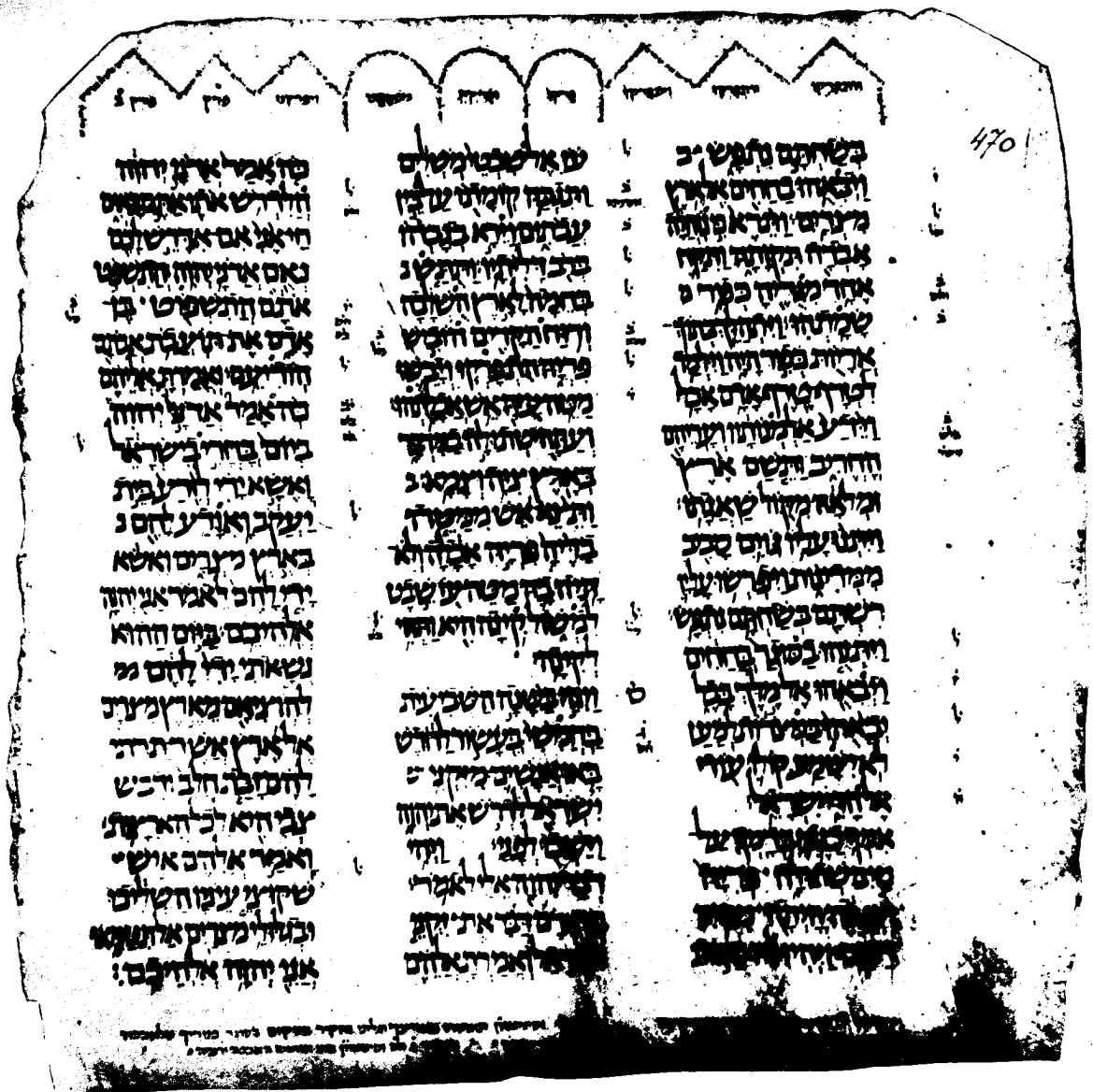
עשותה סרים אחותך היא
ובנותיה אשר עשית אנ
ובנותיך הגדולה הנה עון
סדם אחותך לא עשית
לחם שלות חשקט היה
להוא ובנותיה וידעני ואביון
לא החזיקה ותאמצנה כ
ותעשינה תועבה לפני
ואסיר אתהן כאשר ראיתי
ושמרון סרעי
חפאותיך לא חטאה ותרב
את תועבותיך מהנה מ
ותצדקי את אחותך כל
תיעבתיך אשר עשית
גבאתשא כלמתך אשר
פלילת לאחותך בחטאתיך
אשר הרעת מהן נעדקנה
גם את משי וי
כלמתך בעת חרפת ארם
ועת בנות
את
ישבי
וכל

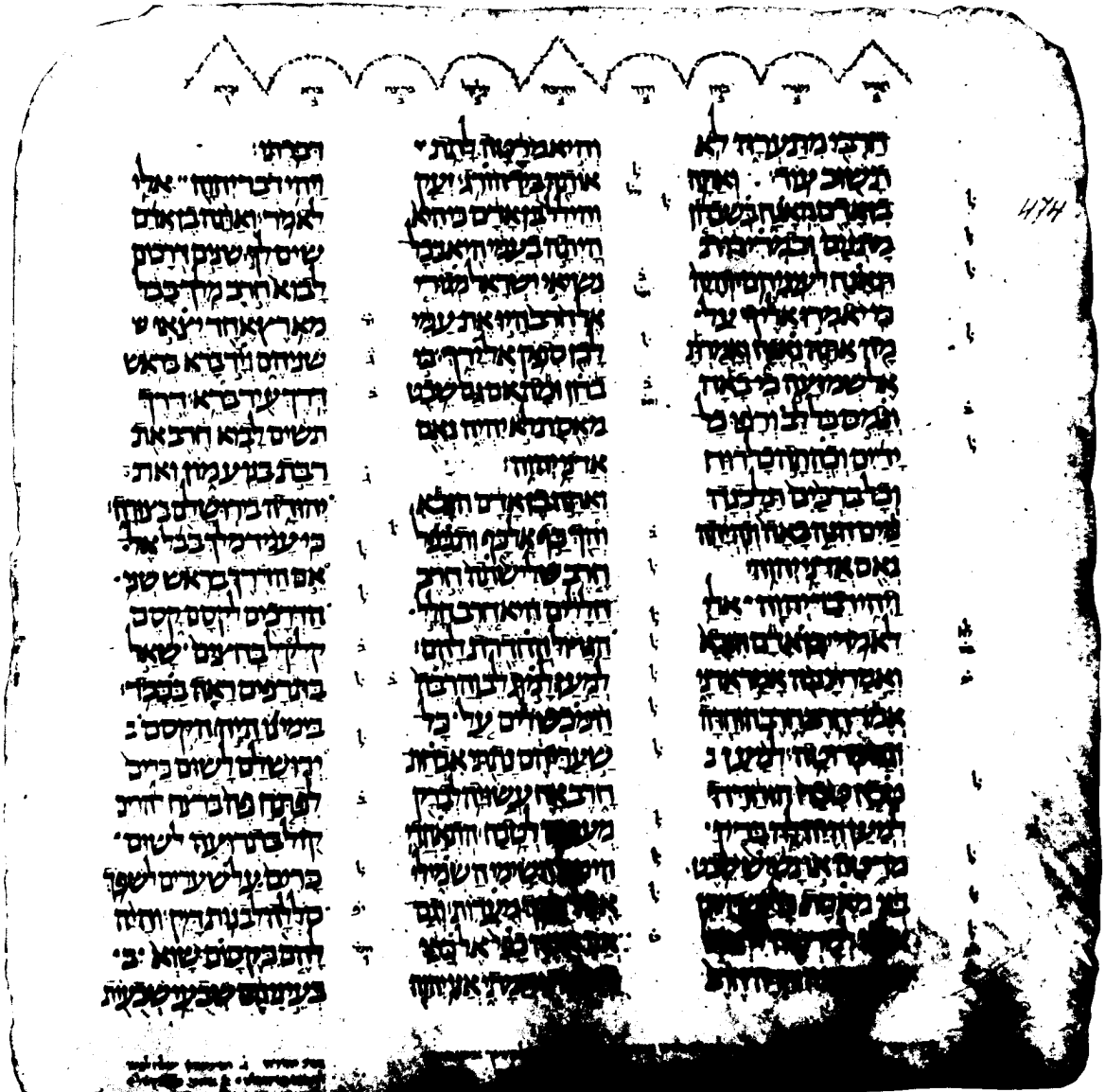

וחשיתי בישן מיעון
וקריתן מלו לבני קדם
עד בני עמון ונתתיה
לקנין למען לא
תזכר בני עמון בגוים
וכמואב אעשה שפטים
וידעתם כי אני יהוה׃

כה אמר אדני יהוה יען
עשות אדום בנקם
נקם ונקמו בהם אשמה
אשמו ונקמים בהם נאם
כה אמר אדני יהוה
ונטיתי ידי על אדום
והכרתי ממנה אדם
ובהמה והשמותי אותה
מתימן ודדנה בחרב
יפלו׃ ונתתי את נקמתי
באדום ביד עמי ישראל
ועשו באדום כאפי
וכחמתי ויד׳ את
נקמתי נאם אדני יהוה׃

כה אמר אדני יהוה יען
עשות פלשתים בנקם
ונקם ונטות שאט
אשמם להכרית מקצמים
כה אמר אדני יהוה
והכרתי את כרתים
והאבדתי את שאריתם
ועשיתי בם נקמות
גדלות בתכחות חמה
וידעו כי אני יהוה ב
בתתי את נקמתי בם׃

ויהי בעשתי עשרה
שנה בראשון לחדש
ויהי דבר יהוה אלי
לאמר בן אדם יען
אשר אמרה צר על
ירושלם האח נשברה
דלתות העמים נסבה
אלי אמלאה החרבה׃

לכן כה אמר
אדני יהוה הנני עליך
צר והעליתי עליך גוים
רבים כהעלות הים
את גליו׃ ושחתו חומות
צר והרסו מגדליה
וסחיתי עפרה ממנה
ונתתיה לשחיח
סלע משטח חרמים
תהיה בתוך הים כי אני
דברתי נאם אדני יהוה
והיתה לבז לגוים ב
ובנותיה אשר בשדה
בחרב תהרגנה וידעו
כי אני יהוה כי
כה אמר אדני יהוה
הנני מביא אל צר
נבוכדראצר מלך
בבל מצפון מלך מ
בסוס ורכב וכפרשים
ויקהל ועבר בנתיך
בשדה בחרב יהרג
ונתן עליך דיר ושפך
עליך סללה והקימו

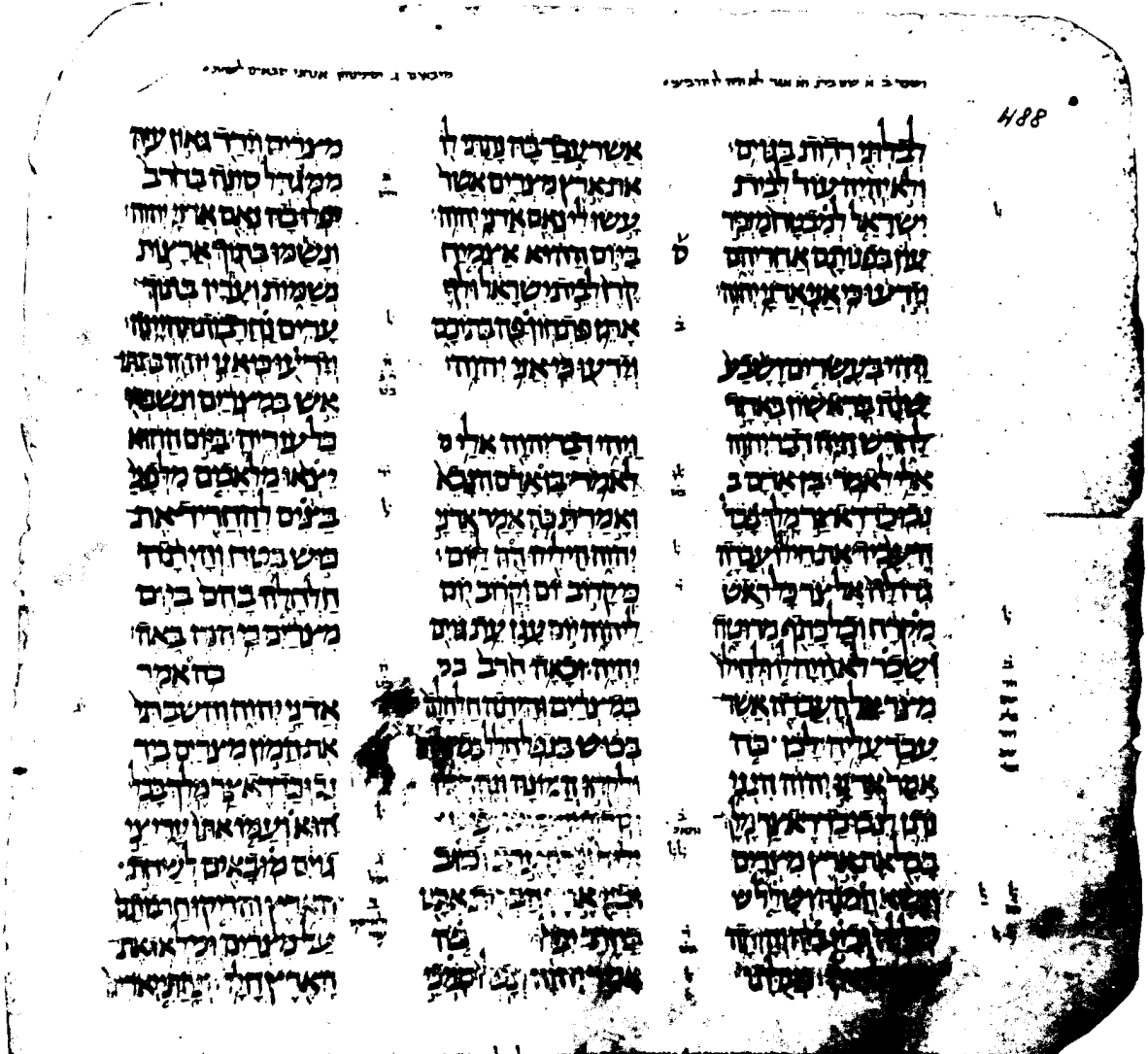

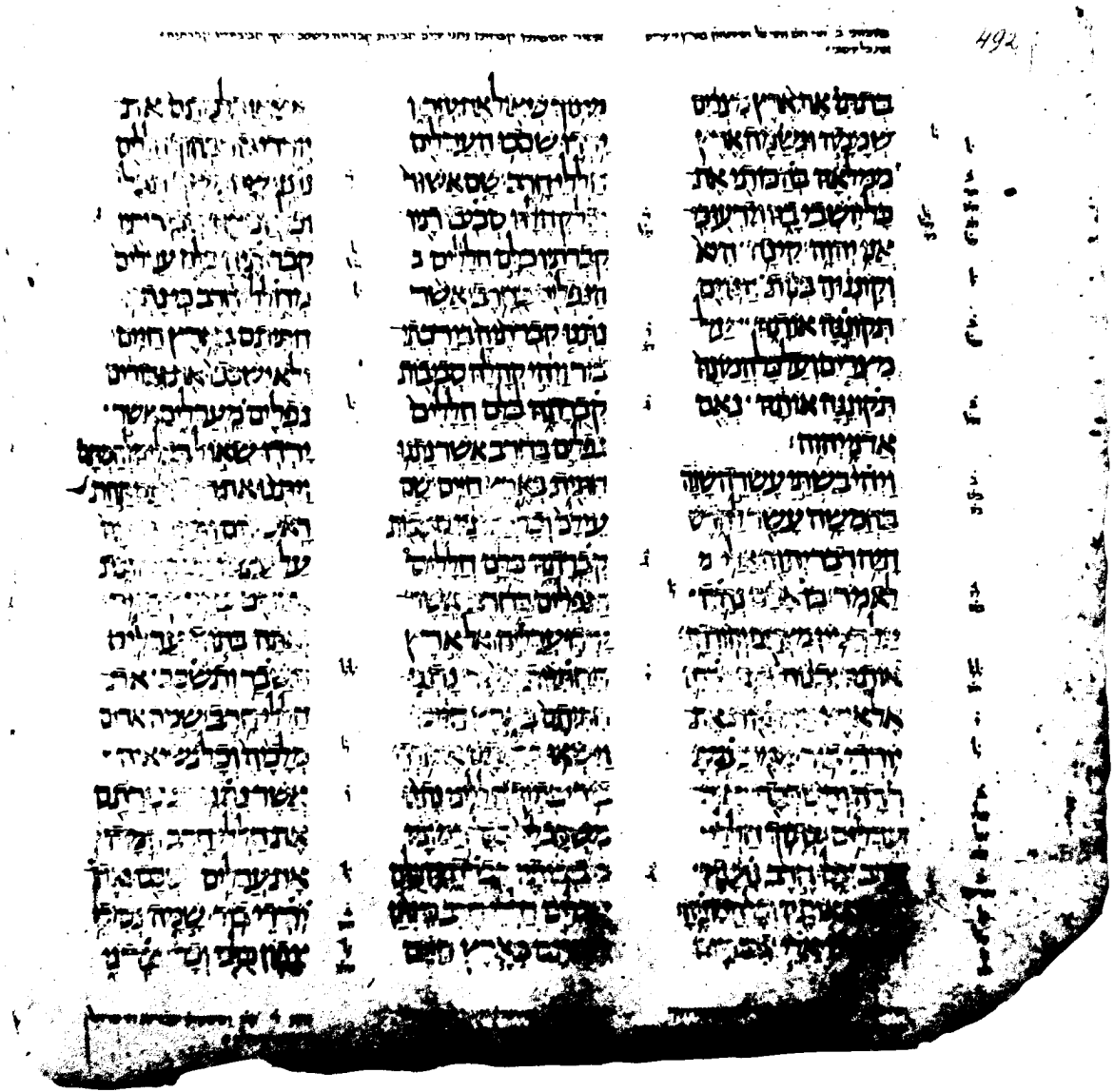

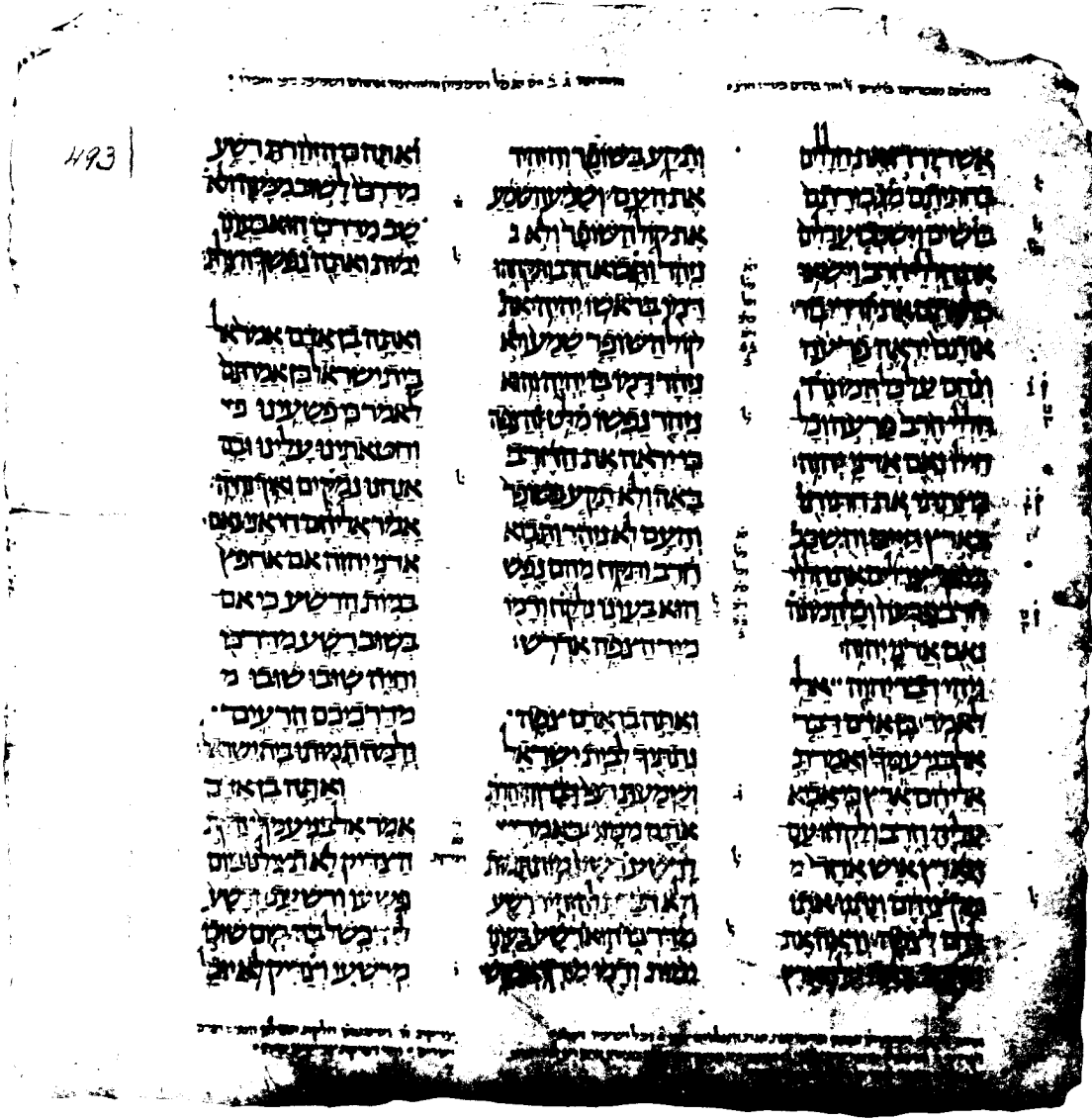

והדרש מגל ועבד
קומדוכין עמים
והעלו צפרינו מיכ
נד יהוה ודחפו מעלתו
את נחד רגלך · הילל
סביבות מעגלותיו
תעלה שוחה אר
כי עיני וישראל על
מן מבחא קמיתי מכל
עיני השרה והרגה
קרי עפרון ואתכנה
פאתן מקים רבים
בשיחתן בסעפתי
קשבי עוף השמים
ותחת פארתו ולדי
כי רחת ושלוח וכעו
ושכם גוים רבים
ויהי בנפול בארך ג
והלשונות תשוח שרש
אל מים רעים ארחים
לא עמקשו בנו אלהים
מרחשים לא רמש אל
[illegible] ושרמעם

לא חזיו מפר אתיו כל
עין בנו אלהים ואמה
אל יבמפו יפה עשיתי
ברכב יהודיו ירקאמ
כל עצני עין אשר במ
והאלהים לכן
כה אמר ארני יחוד
יען אשר גבהה ברקמה
ויתן עפרתו אל בין
שחתם ורכ · דברו
בנקמו ואתנחו בני
אין גוים עשו ישעה
לד מרשעו גרשתמו
ויכרתמו ידים עריץ
גוים ויפשחו · אל
חדרים וכל נאוות
נפח רוחתו ותשבתו
מראתו כבר אפיק
תארץ וירדמי צלמ
עמי תארי ויכשחו
עד מפלתו ישכנון
עוף חשמים ואל פ
ותחתיו היו בי תחת

וקשתה למען אשר
לא יגבהו בקומתם
עיניהם ולא יתנו את
עריהם אלין עמהם
ולא יעירין אליהם כ
בנבחם כי שתי מים
כי כלים נתנו למות א
ארץ תחתית בתוך
בני אדם אליורדי
כה אמר ארני יחוד
ביום רדתו שאולה
ואכלתי כסתי עליו
את תהום ואכלנע
נחרתניה ויבשו מים
רבים ואקדר עליו
לבנון כל עצי השדה
עלין עלפה נידוי
מפלתו חד עשרי גוים
בהורדו אתי שאולה
אתיורדי בור ונחמו
בארץ תחתית כל
עצי עדן מבחר ונקי

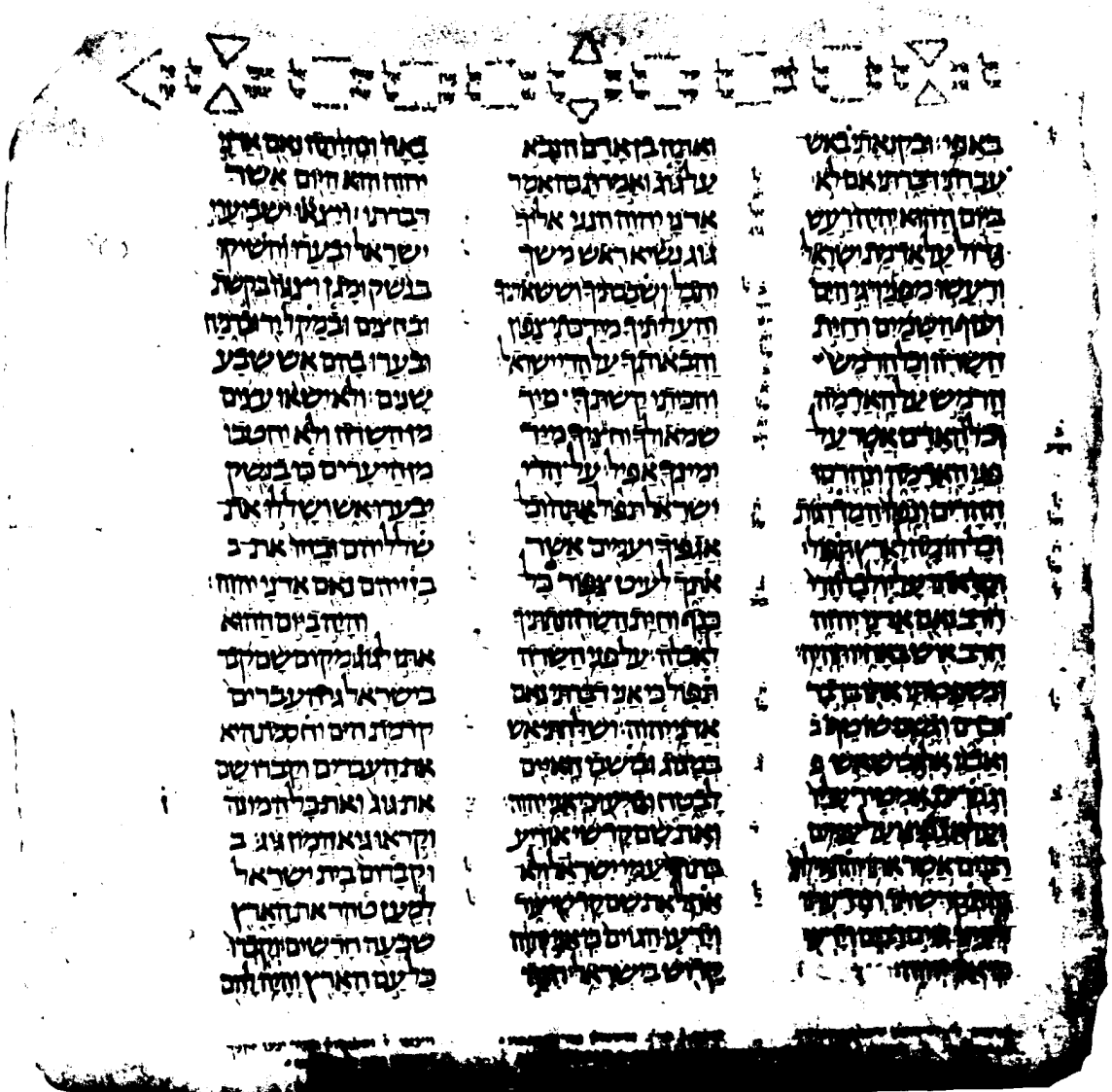

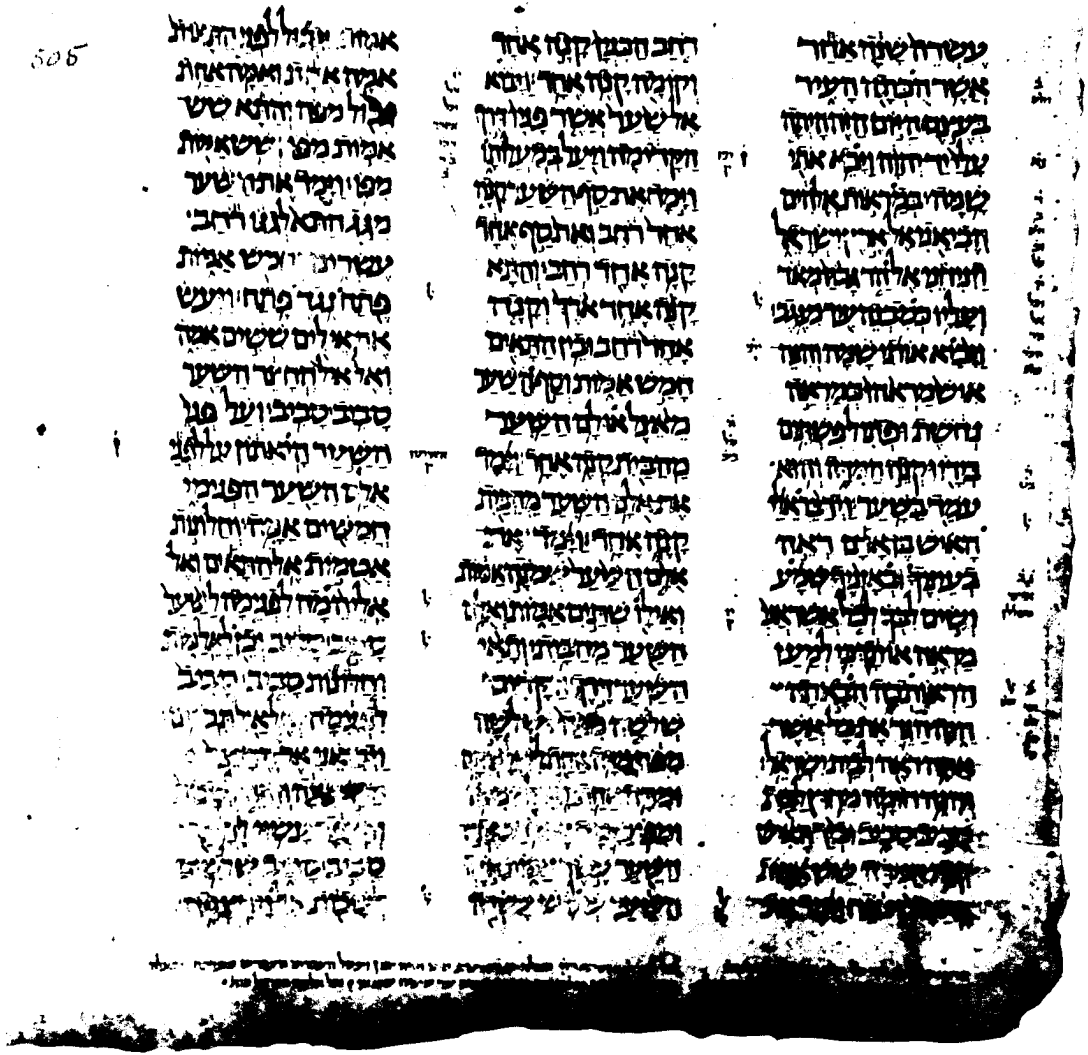

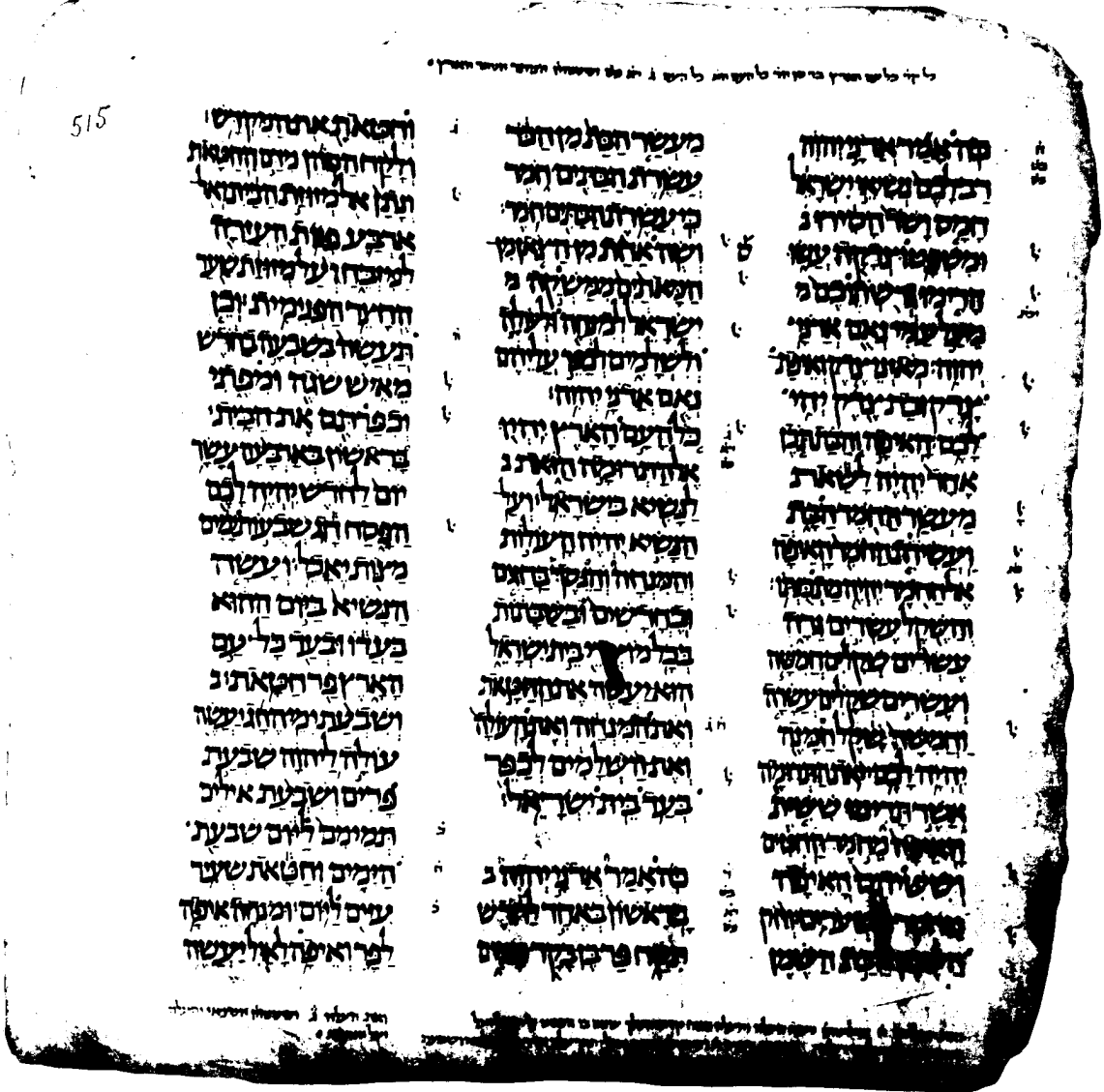

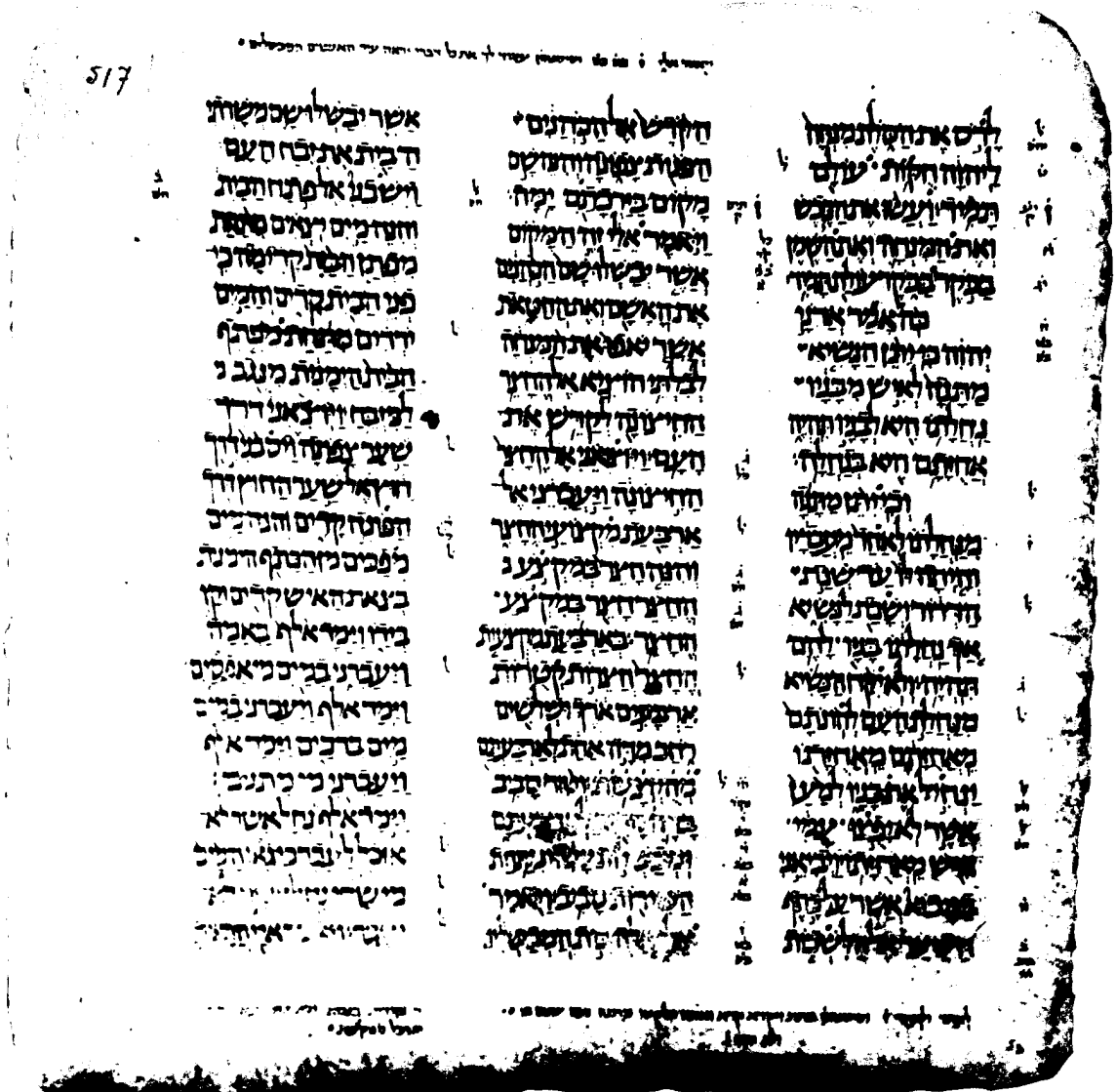
לאב ולאם ולבן ולבת
לאחות הבתולות אשר היא
והיתה לאיש יטמא
ואחרי טהרתו ישבעת
ימים יספר לו ואחרי
ביום הראשון אל
והוא עשה חטאתו
אל קדש החוא בכל
ובבית קדשו יהיה מזיד
אל קדש הוא כפר
ואם אכל יחזה ונחנו
לחם לבדו הוא נתנם
ואחותו לאחתנו לחם
מכרו את אבי אחיהם
והפנוה והנה אבלים
והאשם חטאה האכלם
וכל חרם בישראל להם
והיתה כל משאת כפיו
כל מיני מעשה כפיכם
תרימו תרומתכם
תנופת כל עצי
ראשית בכוריכם
ובכל תרומתכם
ראשית עריסותיכם
להניח ברכה על
כל נבילה וטרפה
ואכלתם כל עוף
לא תאכלו כל

וכחנתכי
ובחקי תלכו ומשפטי
בהם תחיו אני
ליהוה ירשו הארץ
ארך חמשה ועשרים
אלף אורך ורחב עשרה
אלף קדש הוא בכל
גבולו סביב יהיה מיד
אלה קדש חמשמאות
חמש מאות במדה
סביב וחמשים אמה
מגרש לסביב ומן
המדה תמדוד
ארך חמש ועשרים
אלף ורחב עשרת
אלפים והיה המקדש
קדשים קדש
מן הארץ הוא לכהנים
משרתי המקדש יהיה
מקום לבתים לשרת את
יהיה ומקום לבתים
והקדש ומקדש מקדש
ושמנים ועשרים אלף

ארך ועשרת אלפים
רחב יהיה לדים מ
משרתי חמת להם
לאחוזה עשרים לשכות
ואחזת עיר ונתנו
חמשת אלפים רחב
וארך חמשה ועשרים
אלף לעמת תרומת
הקדש כל בית ישראל
יהיה ולנשיא מיזה
ומיזה לתר ולפני הקדש
ולאחזת עיר אל פני
תרומת הקדש ואל
פני אחזת עיר מפאת
ים ימה ומפאת קדמה
קדימה ארך לעמת
אחד החלקים מגבול
ים אל גבול קדימה
לארץ יהיה לו לאחזה
בישראל ולא יונו עוד
נשיאי את עמי והארץ
יתנו לבית ישראל
לשבטיהם

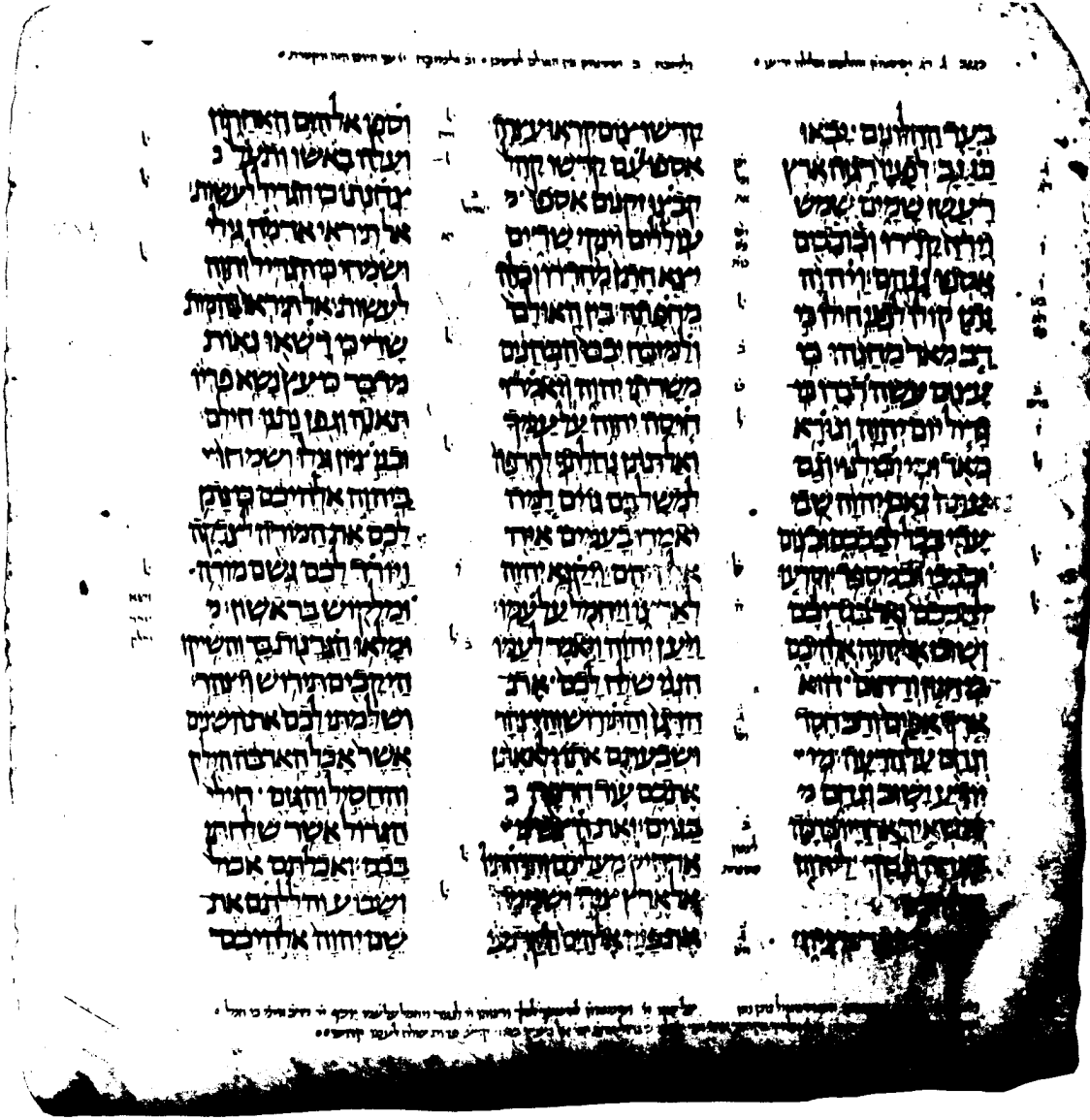

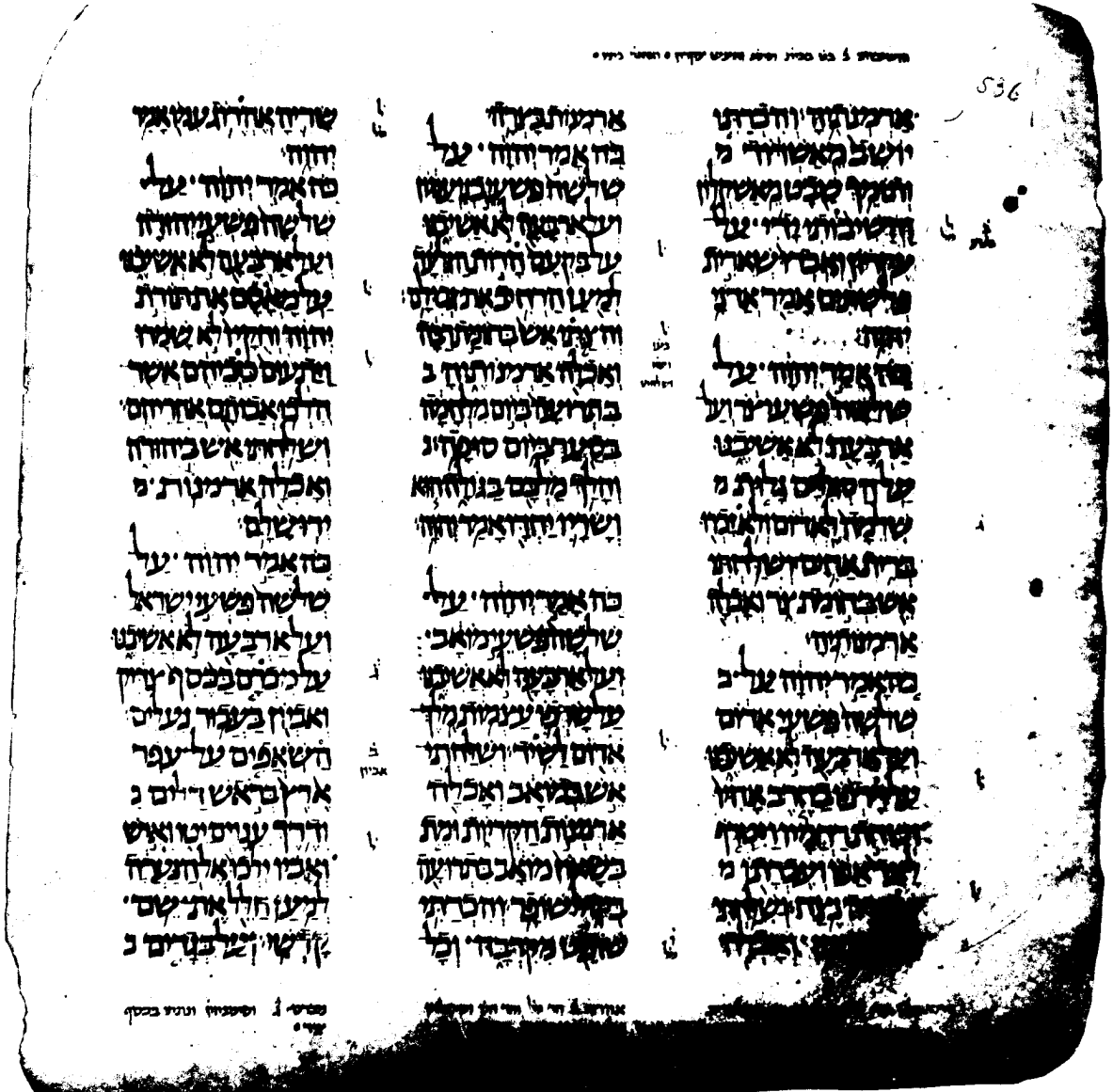

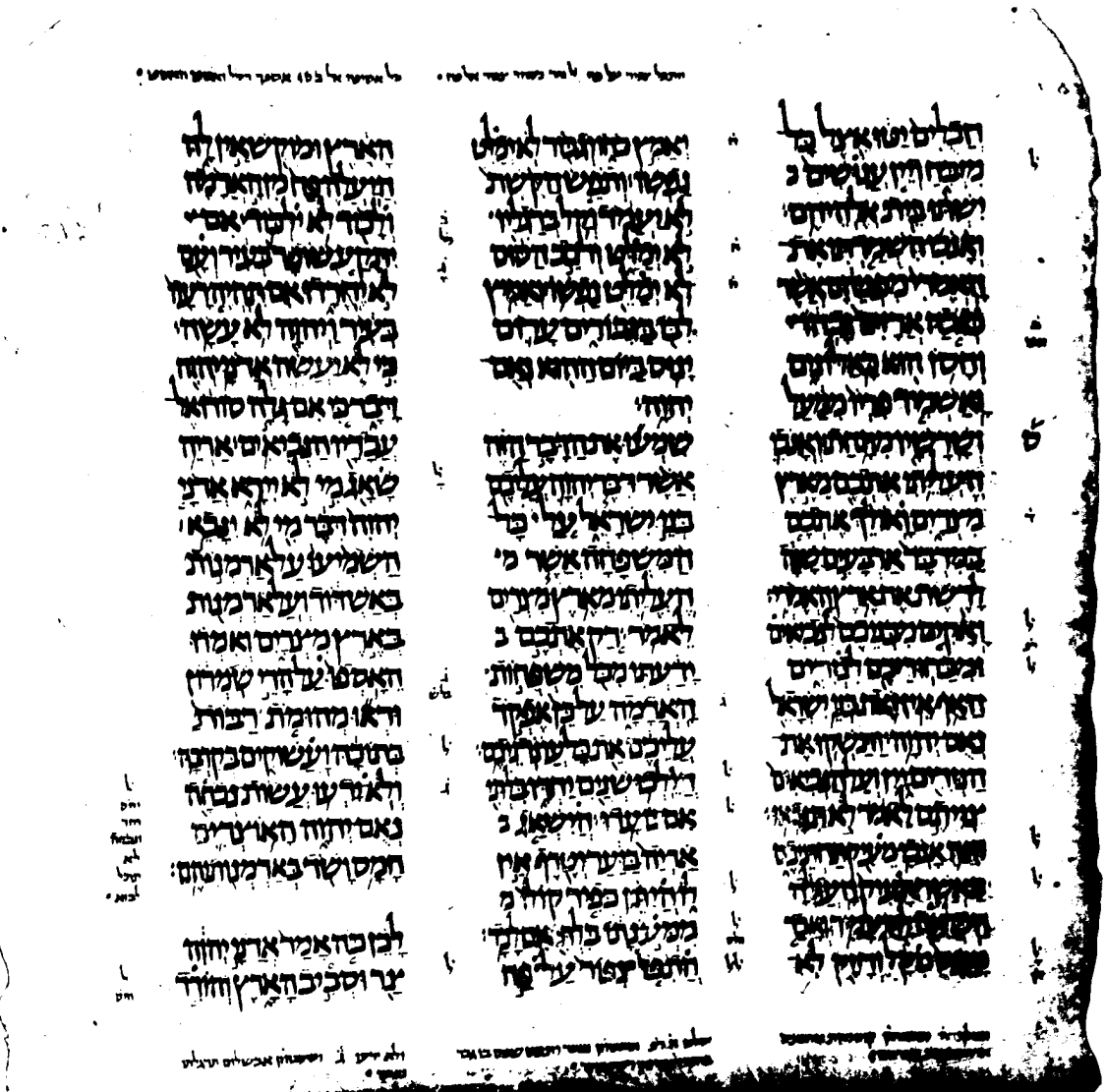

מִצְרַיִם עַל וְעַל־בֵּית אַשְׁדּוֹד וְאִמְרוּ
הִקָּבְצוּ עַל־הָרֵי שֹׁמְרוֹן וּרְאוּ מְהוּמֹת רַבּוֹת
בְּקִרְבָּהּ וְעֲשֻׁקִים בְּתוֹכָהּ׃ וְלֹא יָדְעוּ נְכֹחָה
נְאֻם־יְהוָה הָאֹצְרִים חָמָס וְשֹׁד בְּאַרְמְנוֹתֵיהֶם׃
לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה צָר וְסָבִיב לָאָרֶץ
וְהוֹרִד מִמְּךָ עֻזֶּךָ וְיִתְבַּז אַרְמְנוֹתֶיךָ׃ כֹּה
אָמַר יְהוָה כַּאֲשֶׁר יַצִּיל הָרוֹעֶה מִפִּי הָאַרְיֵה
שְׁתֵּי כְרָעַיִם אוֹ בְדִי
אֵין כֵּן יִנָּצְלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל
הַיֹּשְׁבִים בְּשֹׁמְרוֹן בְּ
בְּפִאַת מִטָּה וּבְ מִשְׁכַּב
שִׁמְעוּ
וְהָעִידוּ בְּבֵית יַעֲקֹב
נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה אֱלֹהֵי
כִּי בְּיוֹם פָּקְדִי פְּשָׁעֵי
עַל־מִזְבְּחוֹת בֵּית־אֵל
וְנִגְדְּעוּ קַרְנוֹת
וְנָפְלוּ לָאָרֶץ
וְהִכִּיתִי בֵּית הַחֹרֶף עַל
בֵּית הַקַּיִץ וְאָבְדוּ
וְסָפוּ בָתֵּי
נְאֻם יְהוָה׃
שִׁמְעוּ הַדָּבָר הַזֶּה
הַנִּצָּבוֹת אֲשֶׁר בְּ
עֹשְׁקֵי דַלִּים
הָאֹמְרוֹת לַאֲדֹנֵיהֶם

הָאֲמִירוּת לַאֲדֹנֵיהֶם
הָבִיאָה וְנִשְׁתֶּה׃ נִשְׁבַּע
אֲדֹנָי יְהוִה בְּקָדְשׁוֹ
הִנֵּה יָמִים בָּאִים עֲלֵיכֶם
וְנָשָׂא אֶתְכֶם בְּצִנּוֹת
וְאַחֲרִיתְכֶן בְּסִירוֹת
וְיֹצְאוֹת פְּרָצִים תֵּצֶאנָה
אִשָּׁה נֶגְדָּהּ וְהִשְׁלַכְתֶּנָה
הַהַרְמֹנָה נְאֻם יְהוָה׃
בֹּאוּ בֵית־אֵל וּפִשְׁעוּ
הַגִּלְגָּל הַרְבּוּ לְפַשֵּׁעַ
וְהָבִיאוּ לַבֹּקֶר זִבְחֵיכֶם
לִשְׁלֹשֶׁת יָמִים מַעְשַׂרְתֵּנוּ
וְקַטֵּר מֵחָמֵץ תּוֹדָה
וְקִרְאוּ נְדָבוֹת הַשְׁמִיעוּ
כִּי כֵן אֲהַבְתֶּם ׀׀ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל נְאֻם אֲדֹנָי׃
יְהוָה׃ שְׁלִישִׁי
כִּכְלִי רִסּוֹ בְּרִדְתִּי מִי
מִצְרַיִם וְרִגְזוּ כְחֹל
בְּחוֹרֵיכֶם עִם שִׁבְיָ
סוּסֵיכֶם וְאוֹעִיד בְּאַפְ
מַחֲנֵיכֶם וְכֹאפְכֶם וְאַ
שִׁבְתֶּם עָדַי׃ נְאֻם

הַגִּשְׁמוּ בְּעוֹד שְׁלֹשָׁה
חֳדָשִׁים לִקְצִיר וְהִמְטַרְתִּי
עַל־עִיר אַחַת וְעַל־עִיר
אַחַת לֹא אַמְטִיר תִּיזָּה
אַחַת תִּמָּטֵר וְחֶלְקָה
אֲשֶׁר לֹא־תִמָּטֵר עָלֶיהָ
תִּיבַשׁ וְנָעוּ שְׁתַּיִם
שָׁלֹשׁ עָרִים אֶל־עִיר
אַחַת לִשְׁתּוֹת מָיִם
וְלֹא יִשְׂבָּעוּ וְלֹא שַׁבְתֶּם
עָדַי נְאֻם יְהוָה׃ הִכֵּיתִי
אֶתְכֶם בַּשִּׁדָּפוֹן וּבַיֵּרָקוֹן
חֲרְבוֹת גַּנֹּתֵיכֶם וּכְ
וְכַרְמֵיכֶם וּתְאֵנֵיכֶם
וְזֵיתֵיכֶם יֹאכַל הַגָּזָם
וְלֹא שַׁבְתֶּם עָדַי נְאֻ
יְהוָה׃ שִׁמְעוּ
כִּכְלִי רִסּוֹ בְּרִדְתִּי מִי
מִצְרַיִם חֲרָגְנִי כְחֹל
בְּחוֹרֵיכֶם עִם שִׁבְ
סוּסֵיכֶם וְאוֹעִיד בְּאַ
מַחֲנֵיכֶם וְכֹאפְכֶם וְאַ
שִׁבְתֶּם עָדַי׃ נְאֻם

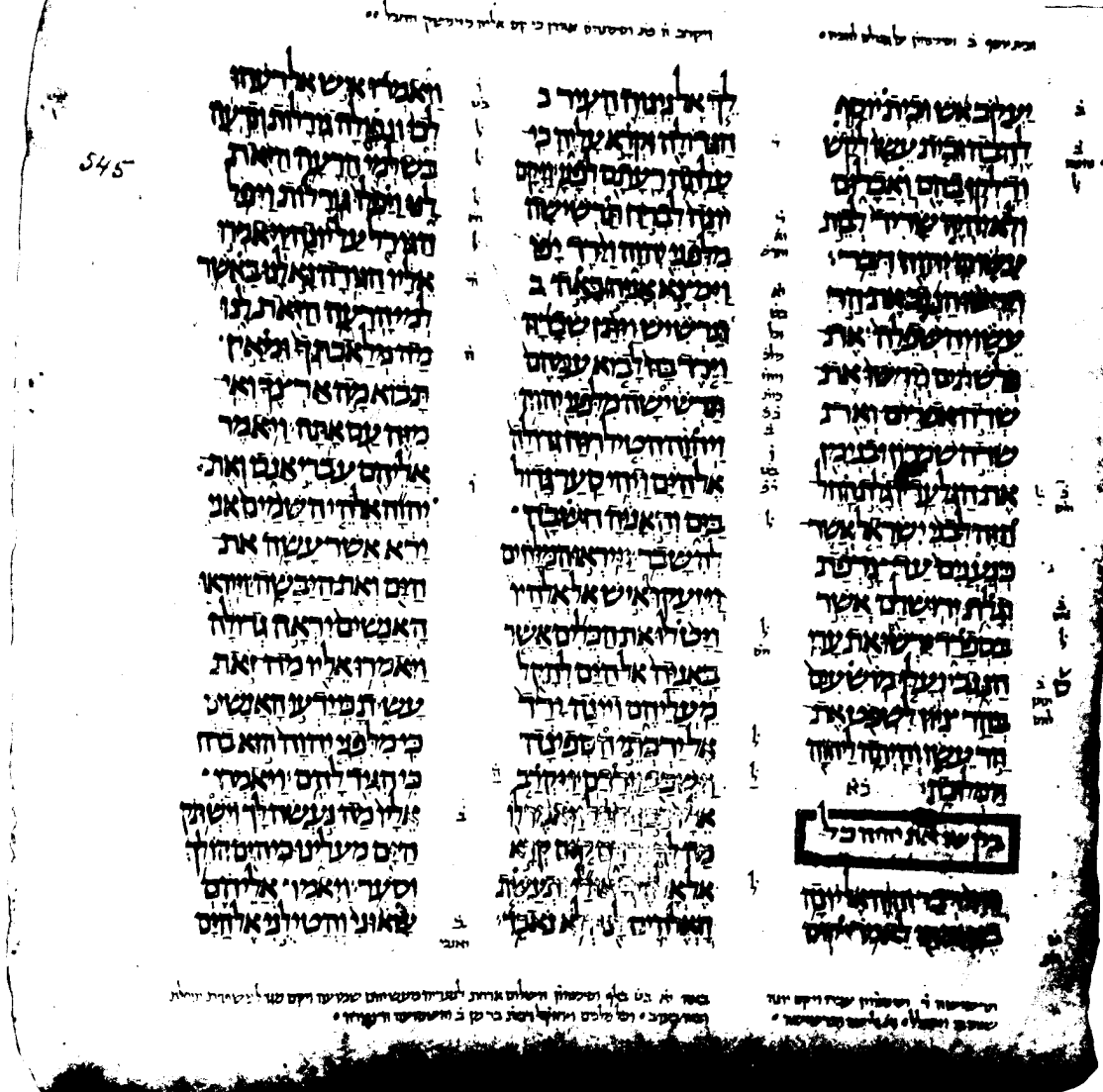

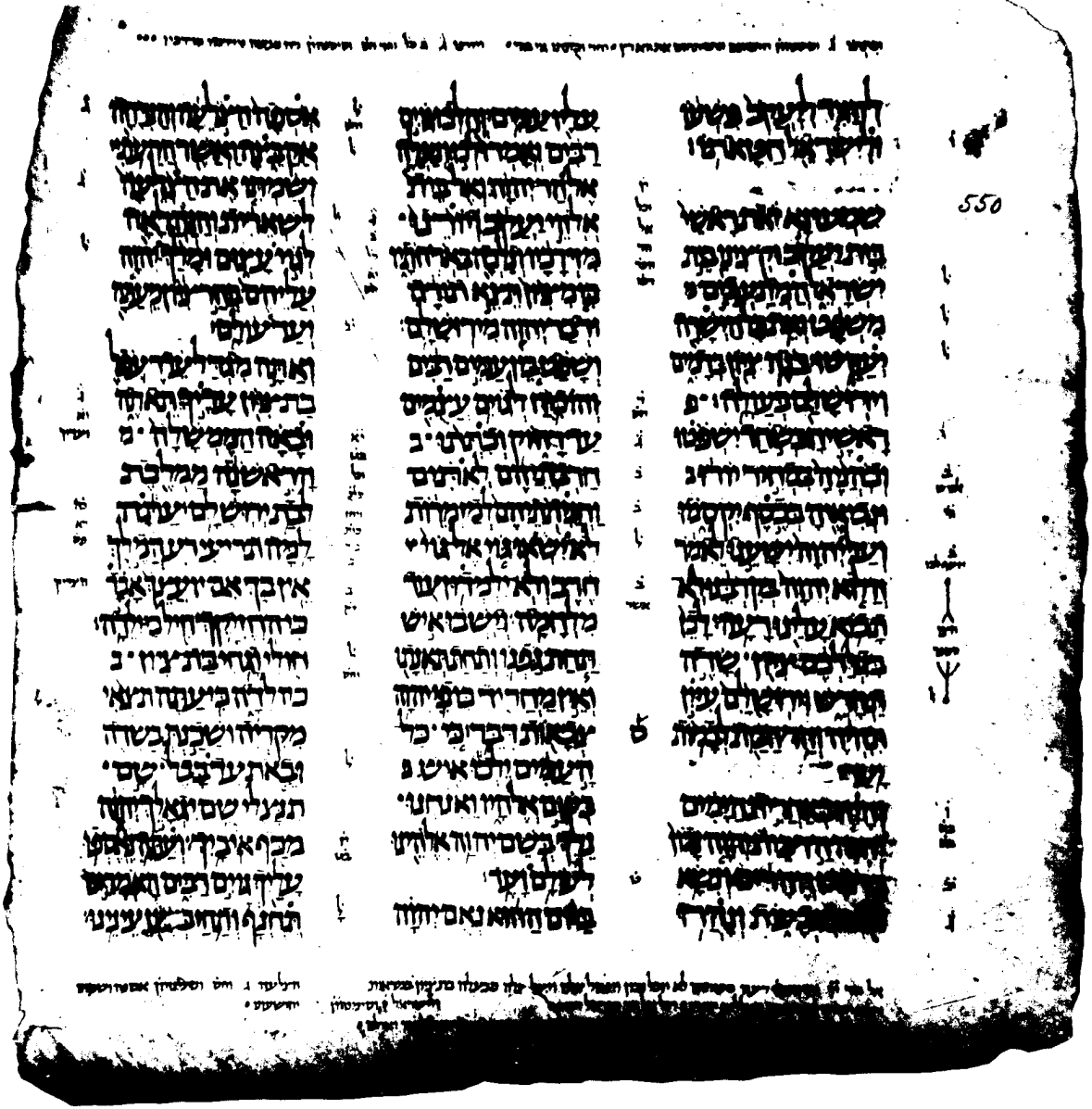

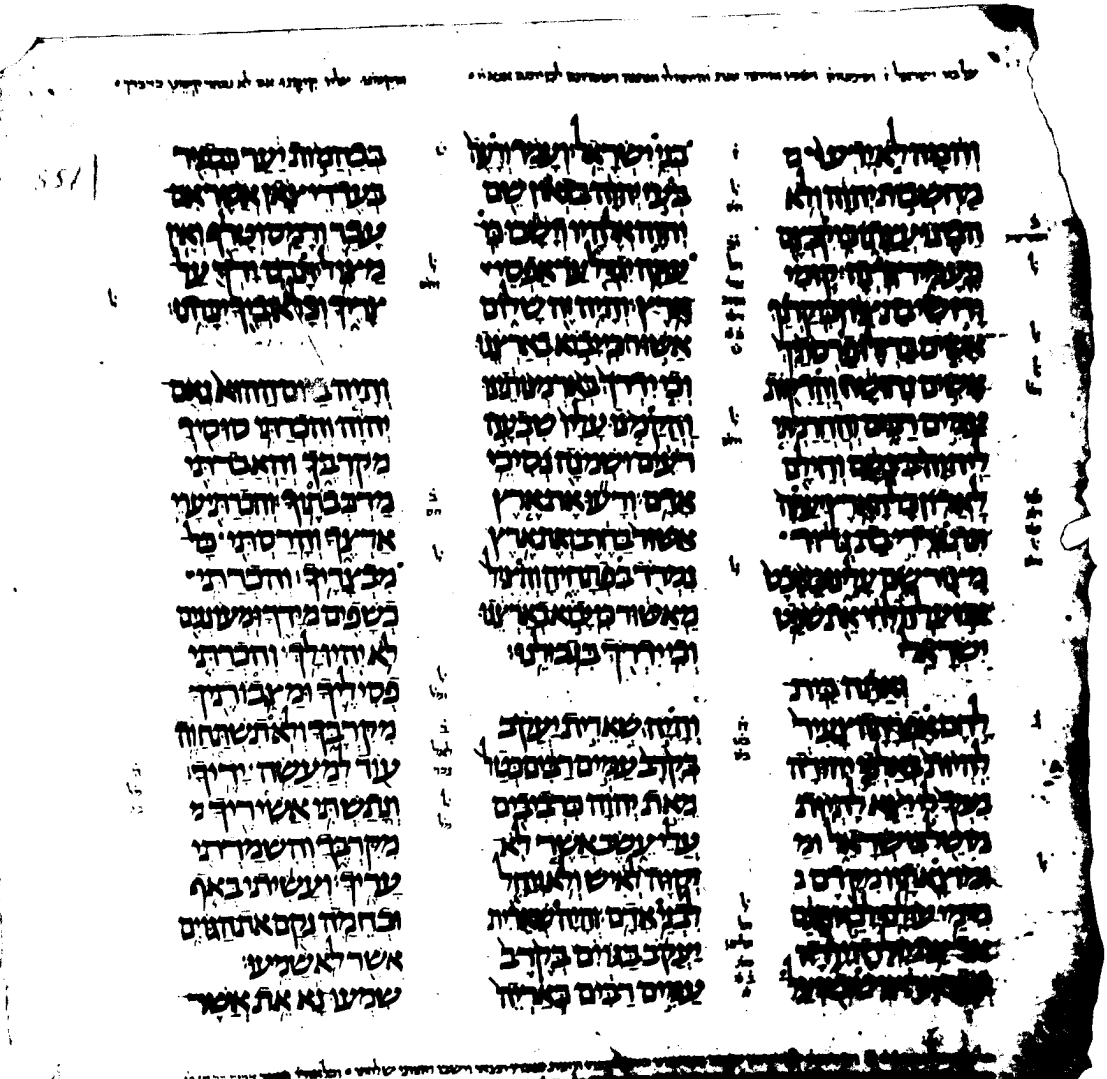

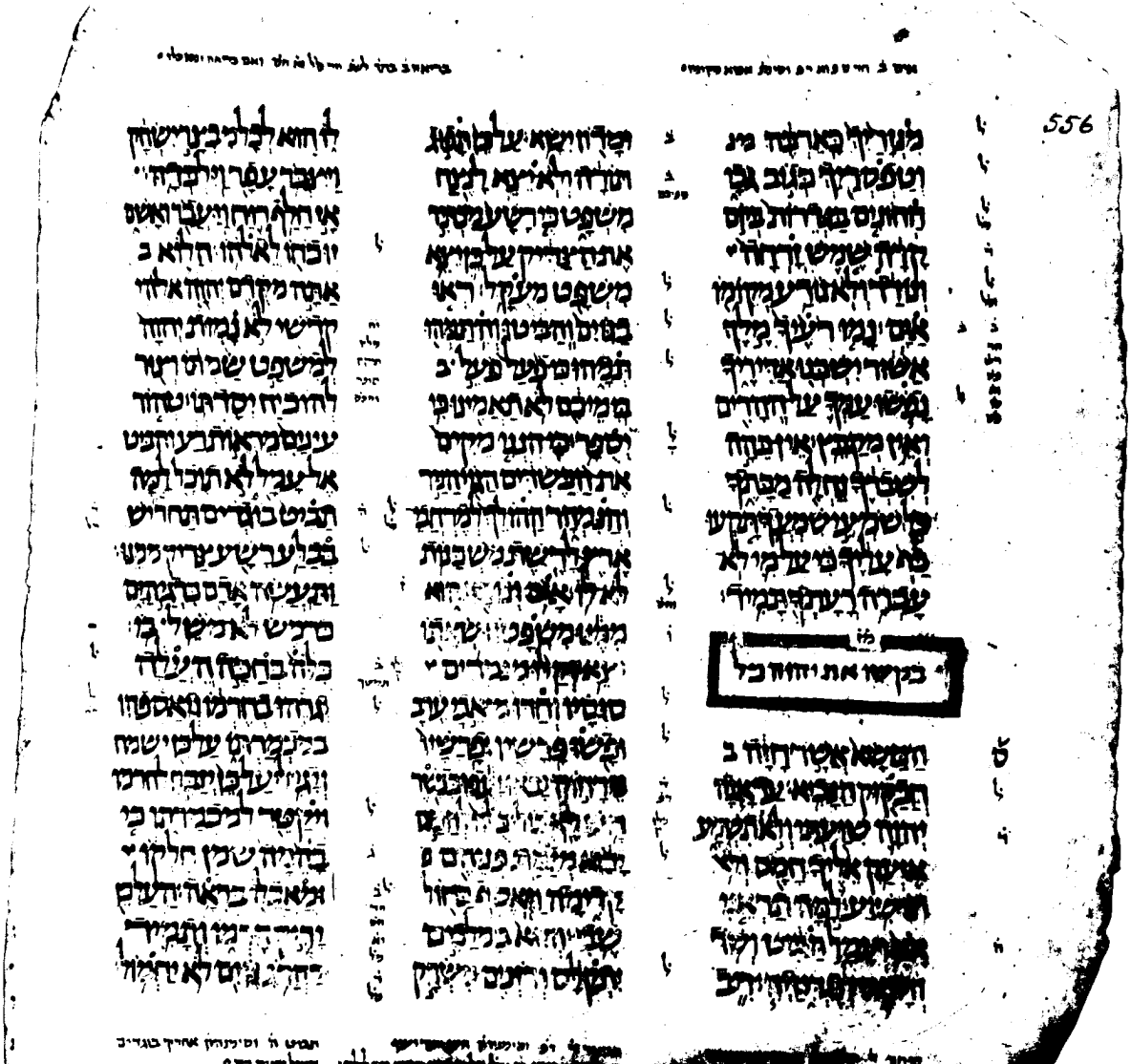

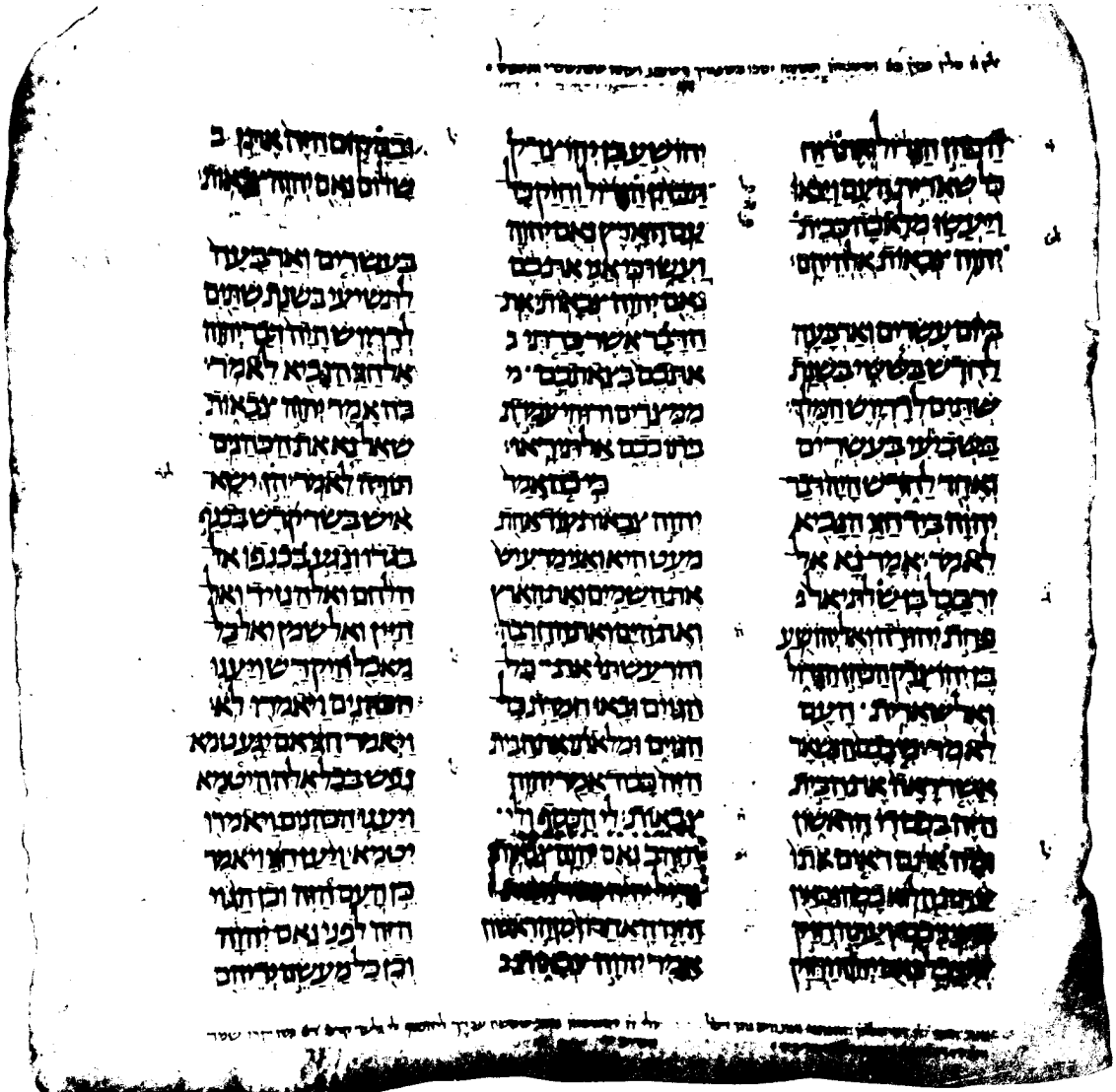

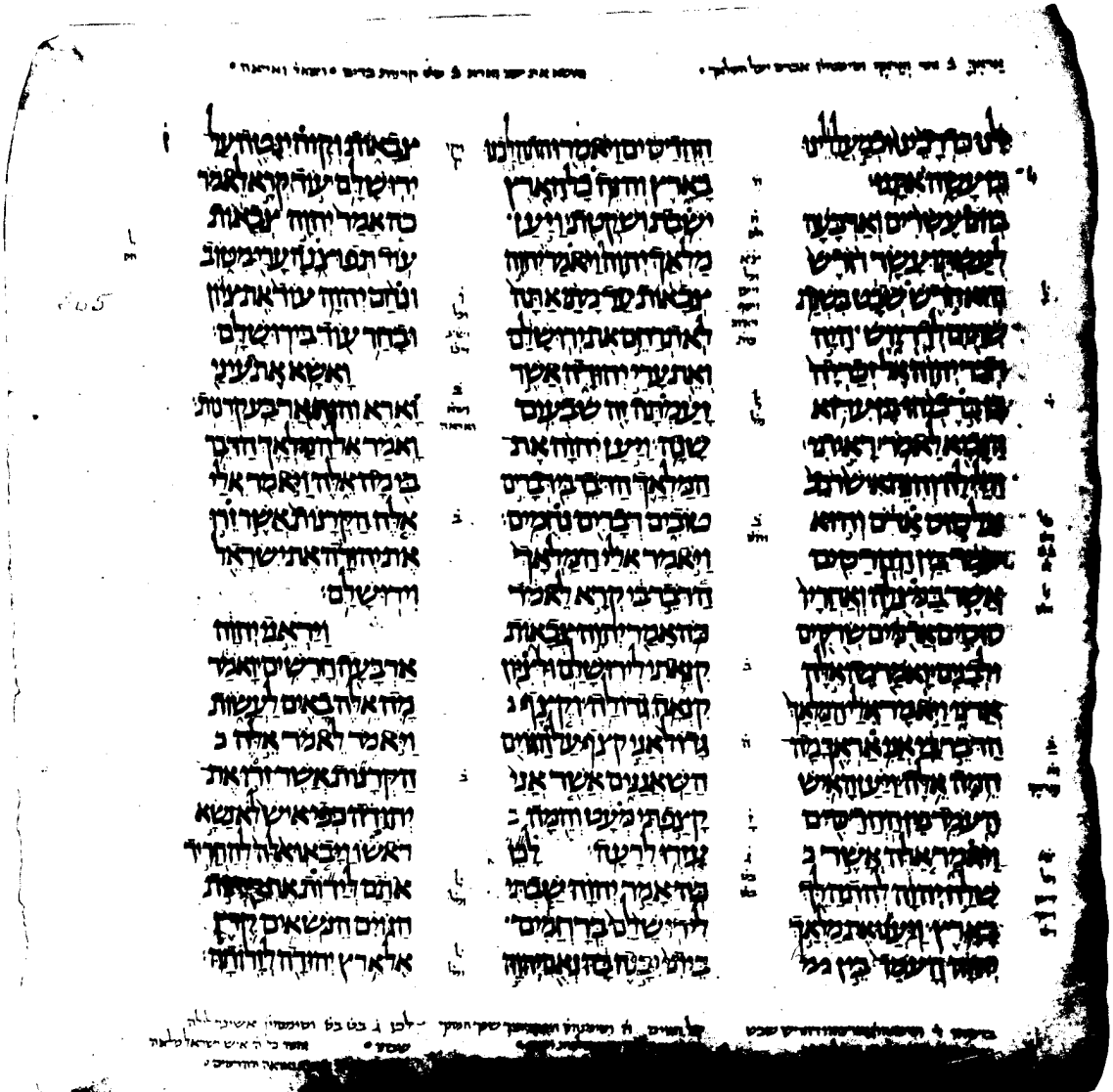

ואשר יקריבו שם נפשו
הוא ועשה שמונה
לכלבים מזוזים נזד
ועשה מטורים שנים
אם אלאבן הרחבה
יחזה מחיותם בא אל
עשרת עשרים ויהי זה
עשרה בא אל החוקב
וחשוף חמשים פורה
והיתה עשרים חביתו
אתכם בשדפון ובירקון
ומגדר את כל מעשיך
וימכו ואיש בחר אלי
מאמיו וחדישו
לכבוד מחחים
תעחמים עשרים
ואני ביום השלישי
חגי לאמר
יקחו שיחו
ויעורים
ועד
ומשרתיו

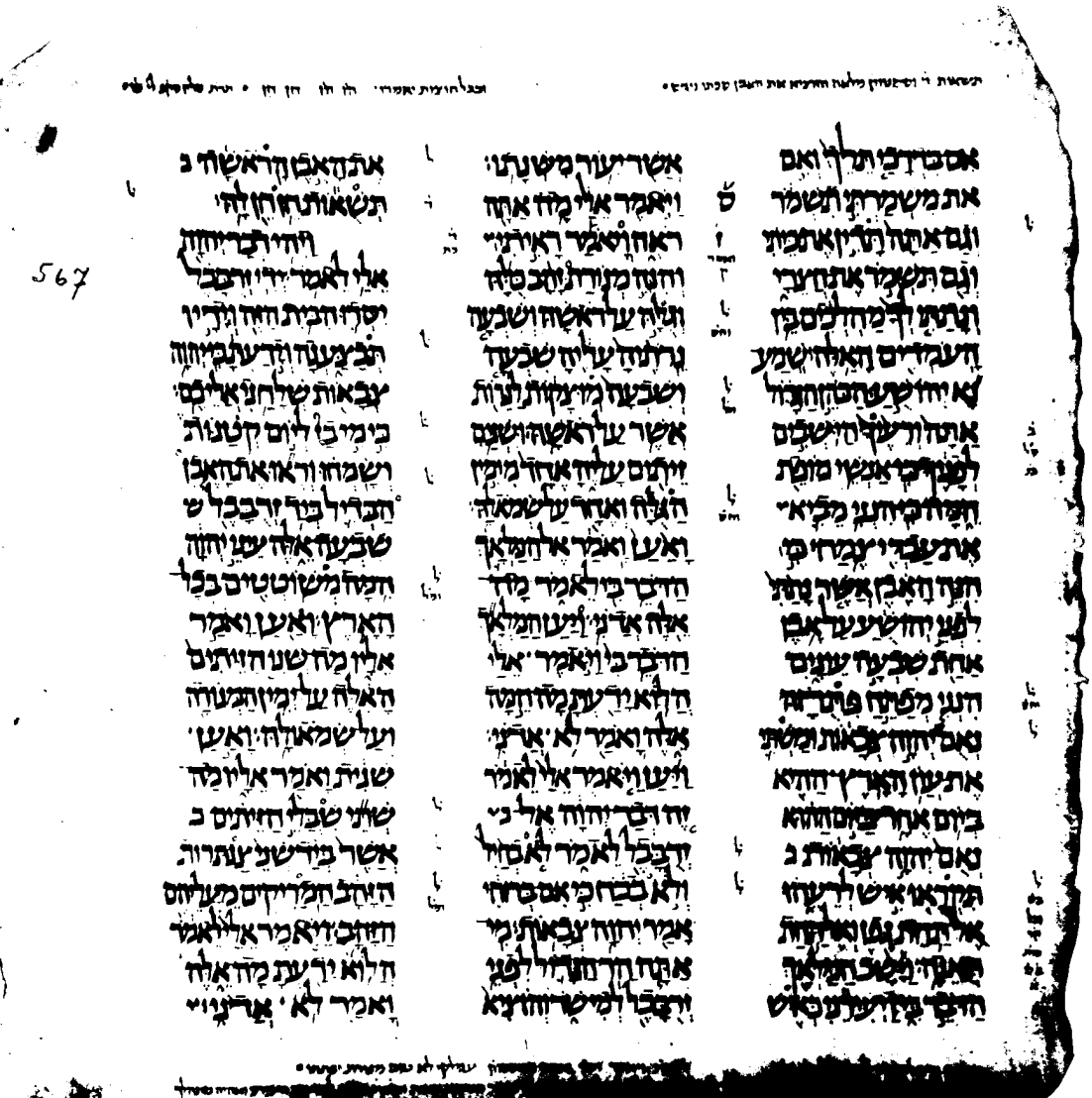
בקשו את יהוה כל

ויהי דבר יהוה שנית
חגי בשלשה ועשרים
לאמר
אמר אני מרעישה
ומאבדתי
והפכתי כסא ממלכות
ושברתי חזק ממלכת
הגוים והפכתי מרכבה
ורכביה וירדו סוסים
ורכביהם
בניהם
יהוה
ביום
אני
אתכם

יתנה אליהם יהוה מה
בזעה החביא לאביו
קיצו יתנה אל אבותם
קינן נאמרת אל יהוה
בא אמרת יהוה
ישובו
נבאו
ראיתי
חדשנו
נאם
ושובו
נאם
ואל
ותורה

אם בדרכי תלך ואם
את משמרתי תשמר
וגם אתה תדין את ביתי
וגם תשמר את חצרי
והתהלכתי לך מהלכים בין
העמדים האלה שמע
נא יהושע הכהן הגדול
אתה ורעך הישבים
לפניך כי אנשי מופת
הנם כי מביא
את עבדי צמח
כי הנה האבן אשר נתתי
לפני יהושע על אבן
אחת שבעה עינים
הנני מפתח פתוחה
נאם יהוה צבאות ומשתי
את עון הארץ ההוא
ביום אחד נאם
נאם יהוה צבאות ב
תקראו איש לרעהו
אל תחת גפן ואל
תחת תאנה
וישב המלאך הדבר
הדבר בי
ויאמר אלי מה אתה
ואמר אשא עיני
וארא והנה מנורת
וגלה עליה שבעה
ושבעה מרזבות
אשר על ראשה ושנים
זיתים עליה אחד מימין
הגלה ואחד על שמאלה
ואען ואמר אל המלאך
הדבר בי לאמר מה
אלה אדני ויען המלאך
הדבר בי ויאמר אלי
הלוא ידעת מה אלה
ואמר לא אדני
ויען ויאמר אלי לאמר
זה דבר יהוה אל זרבבל
לא בחיל ולא בכח כי אם
אמר יהוה צבאות
מי אתה הר הגדול לפני
זרבבל למישור והוציא
אשר יעור משענתו
ויאמר אלי לאמר אתה
ראה שלחתי את
והנה מנורת זהב כלה
וגלגל על ראשה ושבעה
נרתיה עליה שבעה
ושבעה מוצקות לנרות
אשר על ראשה ושנים
זיתים עליה אחד מימין
הגלה ואחד על שמאלה
ואען ואמר אל המלאך
הדבר בי לאמר מה
אלה אדני ויען המלאך
הדבר בי ויאמר אלי
הלוא ידעת מה אלה
ואמר לא אדני
ויען ויאמר אלי לאמר
זה דבר יהוה אל זרבבל
לא בחיל ולא בכח כי אם
אמר יהוה צבאות
מי אתה הר הגדול לפני
זרבבל למישור והוציא
את האבן הראשה נ
תשאותיו חן חן לה׳
ויהי דבר יהוה
אלי לאמר ידי זרבבל
יסדו הבית הזה וידיו
תבצענה והדעת כי יהוה
צבאות שלחני אליכם
כי מי בז ליום קטנות
ושמחו וראו את האבן
הברזל ביד זרבבל ש
שבעה אלה עיני יהוה
המה משוטטים בכל
הארץ ואען ואמר
אלין מה שנו חויתין
הלאה על ימין והשמאלה
ועל שמאולה ואען
שנית ואמר אליו מה
שתי שבלי החיתים נ
אשר ביד שני עתרות
היחצב המריקים מעליהם
ויחזב דיאמר אלי לאמר
הלוא ידעת מה אלה
ואמר לא אדני

וצריך סביבותיך ב
והנך ובוחשפחה ישב
ויהי דבר יהוה אל־ב
כה־דבר יהוה צבאות
יהוה צבאות לאמר
משפט אמת שפטו
וחסד ורחמים עשו
איש את־אחיו ואלמנה
תתומם גר ועני אל־י
ומעשקיו רעת איש־
אחיו אל־יחשבו בלבבם
ויתנו כתף סוררת ואזניהם
הכבידו משמוע׃
ולבם שמו שמיר
משמוע את־התורה
ואת־הדברים אשר
שלח יהוה צבאות
ביד הנביאים
ויהי קצף גדול
מאת יהוה צבאות
והיה כאשר קרא
ולא שמעו יקראו ולא
אשמע אמר יהוה
צבאות ואסערם על
כל־הגוים אשר־ לא
ידעום והארץ נשמה
אחריהם מעבר ומשב
ותשימו ארץ חמדה
לשמה׃
ויהי דבר יהוה צבאות׃
לאמר כה אמר יהוה
צבאות קנאתי לציון
קנאתי גדולה וחמה
גדולה קנאתי לה׃
כה אמר יהוה שבתי
אל־ציון ושכנתי בתוך
ירושלם ונקראה עיר
הירושלם עיר האמת
והר־יהוה צבאות הר
הקדש׃ פ
כה אמר יהוה צבאות עוד
ישבו זקנים וזקנות
ברחבות ירושלם
ואיש משענתו בידו
מרב ימים׃ וברחבת
הערי ימלאו ילדים
וילדות משחקים
ברחבותה׃
כה אמר יהוה צבאות
כי יפלא בעיני שארית
העם הזה בימים ההם
גם בעיני יפלא נאם
יהוה צבאות׃
כה אמר יהוה צבאות
הנני מושיע את־עמי
מארץ מזרח ומארץ
מבוא השמש והבאתי
אותם ושכנו בתוך
ירושלם והיו־לי לעם
ואני אהיה להם לאלהים
באמת ובצדקה׃

כה אמר יהוה צבאות
תחזקנה ידיכם שמעי
השמעים בימים ג
האלה את־הדברים
האלה מפי הנביאים

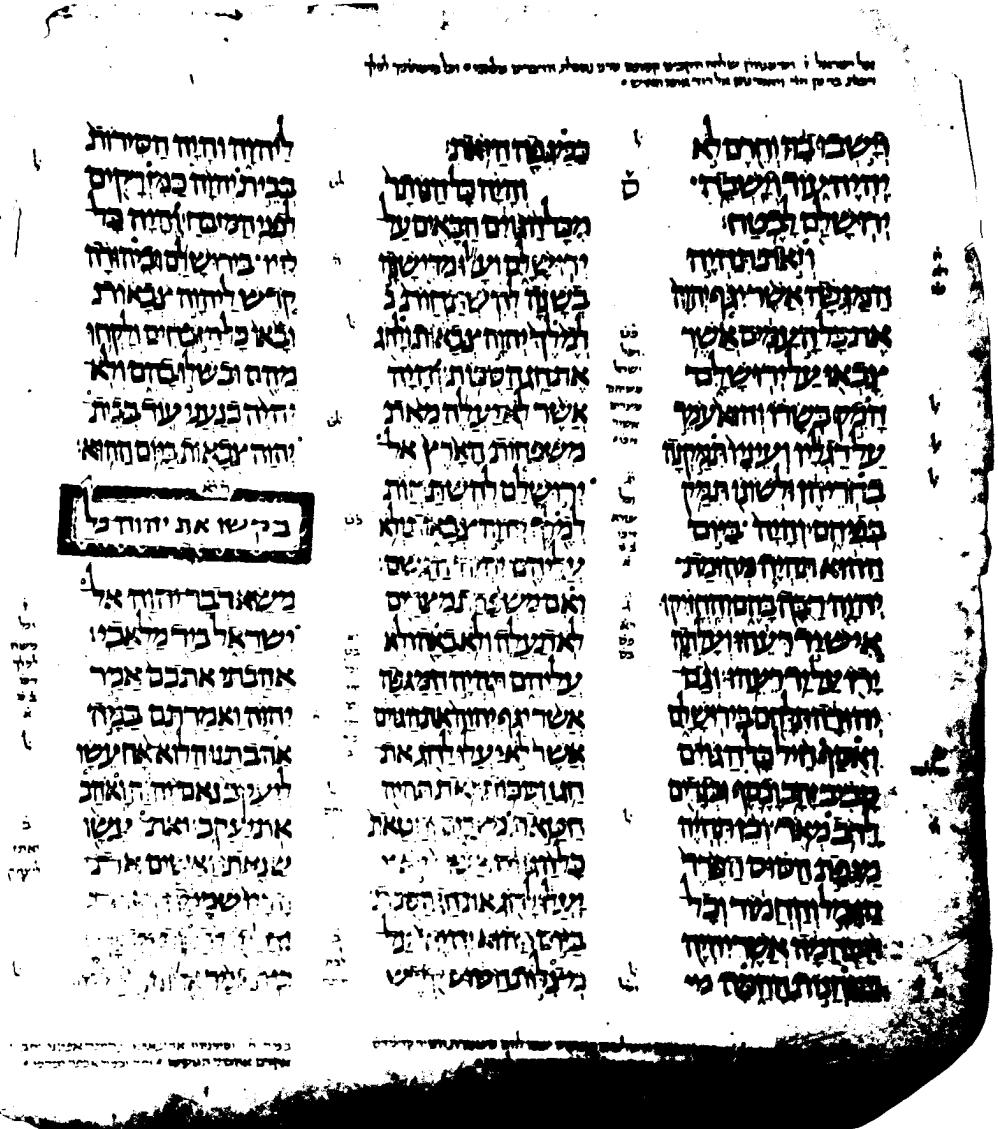

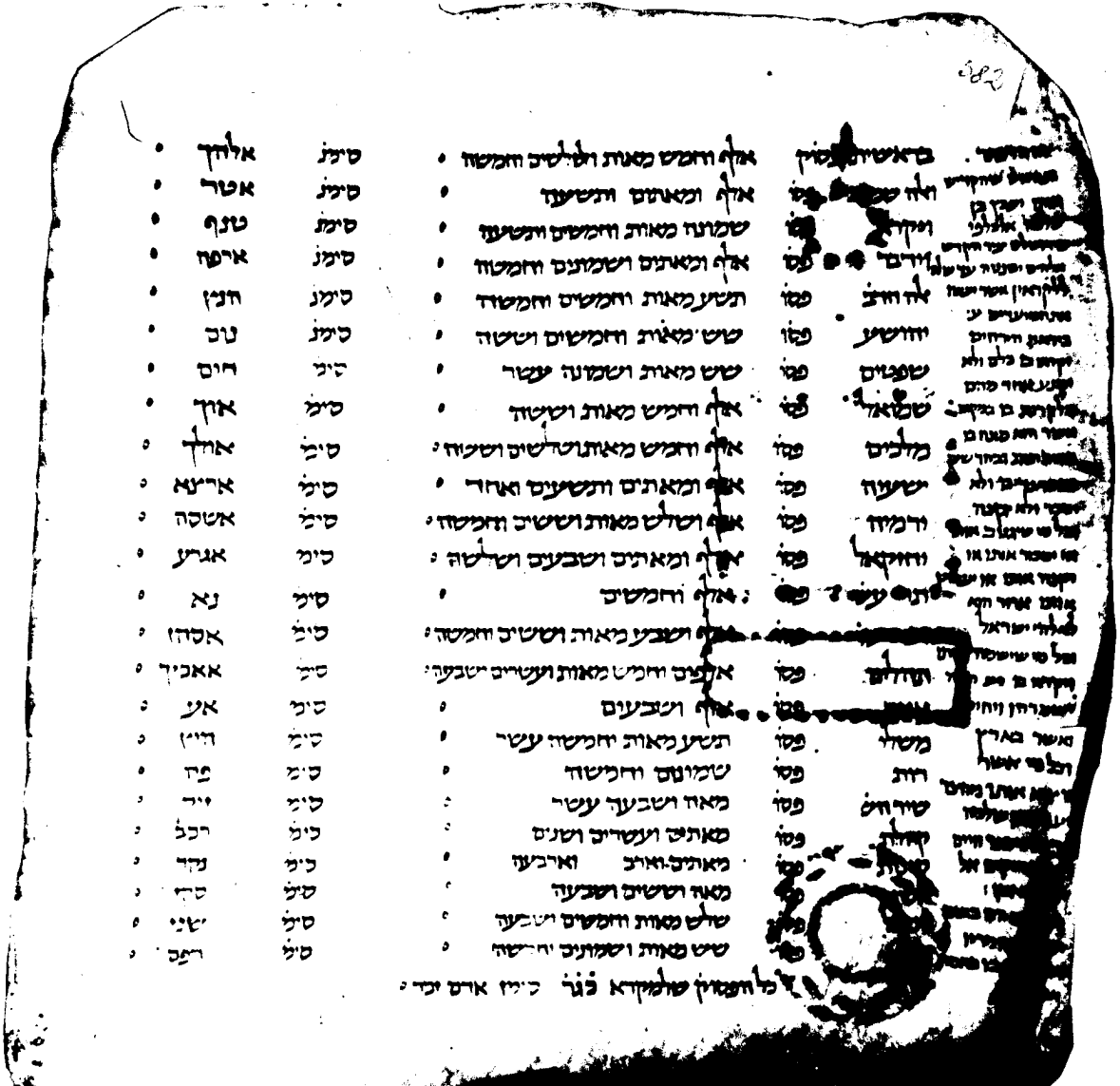

סדר הקריאה

תורה האשמורת הראשונה קדמניות וכיורי׳
סדרה משנה תורה בתורה׳ סיום התורה
כתובה׳ סדר הנביאים
האשמורת השניה שילוח הנדרה כמאמר
הסדרה הלמים ממנו הפרשה הנזירה׳ משיבי
נפשות שני אמתה שלחו מיעות עתידים במגילת
מעל לעם וכל אחד ואחד רבי אמית בפני באשמורת
השלישית ישובים בכבודי׳ סדר הכתובים
והאשמורת האחרונה קבלה שלאמית׳ מכריח ב׳
ראשונה ושמותן מלמדים עליהם על הדיחזור
בראשיתם ועל הכולל על גבריהם תורה ב׳ יסדי׳
וכל זה להודיע לכל באי העולם כבודי קדושתם׳
וגודל שבחם ועוצם תפארתם שכל הבריות יכלו
וכל העליונות והתחתונות והעתידית והקדמונית
והאחרונות שוות על סדרתן ועל חלקם ועל גבולם וכן
העליונים והתחתונים אם תם בשמות ובמניינם
הם שבים לסדרם הזה בבית קדש הקדשים ב׳
והקדש השני אשר מעל׳

זה חלקיהו שפונה נביאים
שהקדיש שמו יעבץ בן שלמה
בירושלם עיר חקדש אמיים
יבונה יגר שלם סלה
לקראתן היעדים את חמועדים
על ראשי חדרך יקראו בו כלם
בשבתות ובחדשים ובפי עדים
לא ימיר ולא יקנה וכל מי
שיגנוב אותו או ימכור אותו או ייניא אותו
או יקנה אותו או יעבוט אותו מחרם יעבץ
אחור הוא לאלהי ישראל בן שלמה
וכל מי שישמיר אותו ויקים יהי אהבתם
מצות יעבץ בן שלמה להחדשת כחדר
בעל הדפסה הזה יהוה אחד וימו שמו
ישכרהו ויחייהו ואשר בארץ׳

אלה הן הנביאים שנתנבאו על ישראל

במשפט התנבאו כישה ואהיה ומירי ואלדד ומירד ושבעים זקנים

ובימי	השופטים		יהושע בן נון אחר כישה ביני ודבורה וברק בימי השפ
בימי	שאול	ב	אליקנה ושמואל הרואה
בימי	דוד	ה	נתן גאסף וידיתון הימן וגר
בימי	שלמה	ג	אחיה השילוני ועדו החוזה
בימי	רחבעם	ב	שמעיה איש האלהים ועדו החוזה
בימי	אביה	א	חנני הראה
בימי	אסא	ב	עזריהו בן עודד ואלעזר בן דודוהו
בימי	יהושפט	ג	יחיא בן חנני ומיכיהו בן ימלא ויחזיאל בן זכריהו
בימי	יהורם	ג	אליעזר ואליהו ועבריה
בימי	יואש	ב	זכריה בן יהוידע יונה בן אמיתי
בימי	עזיה	ג	השעיה בן אמרי וישעיה בן אמוץ ועמוס
בימי	יותם	א	מיכה המורשתי
בימי	חזקיהו	א	יואל בן פתואל
בימי	מנשה	ב	נחום האלקושי וחבקוק
בימי	אמציה	ג	ורמיהו ועפניהו וחלדה הנביאה
בימי	יהויקים	ג	אוריה בן שמעיהו
בימי	צדקיה	א	יחזקאל בן בוזי

ואלו הן הנביאים שנתנבאו בבבל בירידתן מירושלם

חגי וזכריה ומלאכי ודניאל

כל נביאי ישראל ממשה רבינו איש האלהים ראש הנביאים ואבי הסופרים עד רנאל תי לאכי

מאה ושבעים שנה מכן התחיל התנוך וחזון ונביא מכן והלך והתנבא חזון ונביא

וזה חזיתי מה שוסה יעבץ בן
שלמה והכבד נר נפש ועשה
אותי לעצמי לחזות בו מעמד
ומיגיע כפיו ומיירעת אשר לכבד
אלהי ישראל שיאמר יהי רצון
בשמות ויסה להזות בו ולביר
ולשמוד כל רבי שיש בו ויקל
חלק טוב ולב טוב ותורל נעים
בעולם הזה ושכר טוב לעתיד
ובא ויסה יעבץ בן שלמה
נר נפש להזות בנועם ויוי
ולביקר בהיכלו ויתן לו אלהי
ישראל בנים ובני בנים חזקים
בתורה ועשויים במצות וכל
והברכות והתהלות בתורה וכנב
ובסטים יחולו על ראשו ועל
זרעו וכל ישראל בכלל סיסה
אמן

